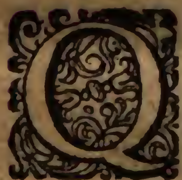

Nobilißimo Amplißimoque Viro

D. VVILHELMO BOSVVELLO

Sereniſſ. M. BRITANNIAE Regis res jam Agenti apud Illuſtriſſ. & Præpotentes Fœderati Belgii Ordines

IOANNES de LAET S.D.

Vod Perſica hæc ſub Ampliſſimo tuo nomine prodire voluerim, plures quidem cauſæ ſunt: nam bonam partem illuſtrandis magni huius Imperii provinciis, contulerunt Angli tui; & plura adhuc ab eorundem accuratis obſervationibus expectantur: Sed una præcipua, quod me tuæ ſingulari humanitati plurimum debere haud ignarus, hoc licet admodum levi teſtimonio,

publice profiteri gestiam, quam solvendo sim impar: ea enim es morum probitate, ut facile aliorum animos tibi devincias: & quod rarum in tali dignitate, tanta erga omnes comitate, ut quum amicitiam tuam debuerim ambire; tamen affinium meorum, cum quibus tibi summa, tum privatim tum publicè dudum fuit conjunctio, intercessione, ipse ultro illam obtuleris: qua fretus confido, hanc opellam meam tibi non ingratam fore.

Vale, Vir Amplissime, & me uti cœpisti, amare perge.

Lugduni Batavorum,

ANNO CIↃ IↃ C XXXIII.

TYPOGRAPHI Lectori S.

QVum ſuperioribus annis, Benevole & erudite Lector, Turcica noſtra vel potius varios diſcurſus de Rebus Turcarum ederemus, meminimus nos promiſiſſe propediem & Perſica ad eundem modum eſſe adjuncturos; ſperabamus enim nos à viro præſtantiſſimo & qui cum dignitate in illo imperio jam aliquot annos fuerat verſatus, Perſicarum rerum explicationem eſſe adepturos; tenuit nos aliquandiu fruſtra hæc ſpes & jam pene exſpiravit; quare conſultius nobis viſum commentarium hunc è variis itinerariis & commentariis probatiſſimorum authorum concinnatum tibi offerre, partim ut tantiſper eo utaris donec pleniora nanciſcamur; potiſſimum vero, ut facilius permoveamus eos, qui aliquid accurati in hoc genere poſſident, eoſque excitemus ad publico illa condonandum; in quo neque operæ noſtræ neque ſumptui parcemus, uti neque hactenus fecimus; cæterum Benevole & erudite Lector, & bene valere te & conatibus noſtris prolixè favere optamus.

CONTENTA
hujus libelli.

I. *Topographica regni Persici descriptio è variis probatis authoribus concinnata; in qua describuntur hæ provinciæ:*

Hyrack.
Parc sive Fares & Farc.
Aderbaion sive Adarbigian.
Gueylon sive Guylan.
Chorasan sive Karason.
Kermon sive Kermân.
Regnum Harmuz & insulæ in sinu Persico.
Siston sive Sagistan.
Macron sive Getche-Maquerona.
Regnum Candahar.
Mau[illegible]nahar & Turquestan.
Vzbec Tatarorum provincia.
Kurdestan provincia.
Chusistan sive Churestan.
Irack altera.

II. *Cœli solique qualitates Re-[illegible]i Persiæ.*

III. *Po-*

PARS ALTERA.

V. *Itinerarium Antonii Ienkinsonii Angli à Russia ad Boghar in Tartaria anno* cIↃ IↃ LVIII.

VI. *Alterũ ejusdem Itinerarium è Russia in Persiam anno* cIↃIↃLXII.

VII. *Itinerarium Ioannis Nevvberie Angli ab Aleppo ad Ormuzium anno* cIↃ IↃ LXXXI. *Ejusdem iter ab Ormuzio in Persiam.*

VIII. *Itinerarium Nicolai Hemmij ab Ormuzio ad Hispahan anno* cIↃ IↃ C XXIII.

IX. *Itinerarium Iosephi Salbanck & Roberti Covert Anglorum ex India in Persiam & per varias ejusdem provincias anno* cIↃ IↃ C IX.

X. *Itinerarium Richardi Steele Angli ex India in Persiam & per Persiam ad Bagdat anno* cIↃIↃCXV.

XI. *Itinerarium Petri Teixeræ ab Harmuzio ad Basoram & porro per Persiæ partem.*

Appendix, Ioannis Boteri relationẽ & quædam alia comprehendens.

I.

TOPOGRAPHICA REGNI PERSICI

descriptio è variis probatis Authoribus concinnata.

PLVRES ac diversos dominos (inquit Schikardus in Tarich) habuit vetustissimum Regnum Persiæ; indigenas non semper, sed aliquando extraneos. Nam quum Alexander Darium vicisset, paruit aliquandiu Macedonibus, donec orta inter eos dissensione, Arsaces à Theodoro Bactrianorum præfecto deficiens, rerum summam ad Parthos transferret. Postea reductum fuit ad Persas, virtute Artaxerxis illius, qui ab Arabibus vocatur *Ardshir Babekan*. Sed nec istius familia tenuit ultra quatuor secula; eripuerunt enim id *Saraceni* Caliphæ. Post ipsos tamen emicuerunt *Pujani*, de sanguine priscorum Regum: quos excusserunt *Tatari*, duce Halacho. Denique recuperarunt avita regna *So-*

phini qui hodie imperant. Cæterum discrimen illud quod inter Parthos & Persas vulgo constituitur, nec Tarich agnoscit neq; probat Teixera. Est enim nominale tantum, perinde ac si quis ex Θεσαλία & Θετlαλία diversas vellet facere regiones, quæ non nisi pronunciatione differunt.

Porro sub Cosroe quem Arabes vocant *Nuschir-ravvan*, qui fuit decimus sextus ab Artaxerxe illo; regnum latissimè patuit. Laudant (inquit Schikardus) simul ejus in administratione regni, singularem prudentiam, quod non modo imperium à majoribus partum sit pacificè tutatus, verum etiam adauxerit notabiliter, acquirendo regiones aliquot amplissimas, nempe *Tocharistan* (quæ pars est veteris Bactrianæ,) Sablestan, & Kabulstam, quæ sunt Indis proximæ. Quas vero ante possidebat, ne mole dilaberentur partitus est juxta mundi plagas in quatuor Satrapias. Orientis præfecto attribuit *Maurenabar*, *Corasan*, *Sagistan* & *Kirman*: Austrino assignavit *Ahuvaz* & ipsam *Persidem*: Septentrionali, territoria *Isphahan*, *Kom*, *Adsarbigan* & *Armeniam*: Occiduo denique *Babyloniam* & *Irack*. Ex quorum enumeratione apparet quam late dominatus fuerit,

à Græ-

à Græcis videlicet ad Indos usque, cum quibus utrimque bella gessit.

Saraceni autem (inquit Schikardus) non semel & simul tam vastum regnum subjugarunt, ut vulgo cum Haythone arbitrantur, sed expeditiones illæ durarunt circiter integrum decennium, quamdiu imperavit Omar & ultra; perque diversos duces administratæ fuerunt; quarum seriem breviter cognovisse juvat. Anno Hegiræ XIII (qui Christiano 634 fere respondet) missus est Capitaneus Abu Obed f. Masud adversus Persas, qui primo impetu cum imparatis pugnavit felicius, deinde prœlio apud Alchiram urbem in territorio Iracensi commisso non ipse tantum occubuit, sed una Saraceni quamplurimi, Persis contra hosce latrones fortiter se defensantibus. At pugna paulo post redintegrata, ipsi vicissim acceperunt cladem longe majorem. Anno sequenti misit Omar alium ducem Saed f. Abi Vakaz, qui denique post varia prœlia, Persas ingenti strage perculit juxta urbem Elkadisiam in extremitate Iracensis provinciæ & confinio regionis Elbadiæ 61 pharsangis à metropoli Bagdad versus occasum. Post biennium expugnavit idem Saedus civitatem Chosrois *Elmedaynam*. Sub

finem

finem illius anni, post novem ferè menses iterum Arabes invaserunt Persas, prœlio apud *Galulam* commisso; & vicerunt Musulmani & fugatus est Rex Iazdigerd ad Pharganam: qui erat ultimus illorum Rex. Subjugarunt deinceps *Izpahan*. Illi vero tot victoriis nondum contenti, etiam Chorasan subigere tentarunt. Quid multa? Saraceni tandem universum regnum Persarum ad se traduxerunt, & ei aliquot seculis sunt dominati.

Sub imperio autem Saffahi Caliphæ enumerat *Elmacinus* hasce provincias, Aderbigianem, Armeniam & Mesopotamiam; Persiam; Indiam, Chorasanam, quæ tum Mahumetanis parebant, anno Chr. IↃ C C LIII.

Verum non est nobis propositum aut Monarchiam Persicam ante tempora Alexandri aut sub Macedonibus, vel etiam Persis iterum Regibus; vel denique sub Saracenis Caliphis describere; aut varias gubernandi formas, pro temporum & gentium mutatione recensere, sed tantum describere Persici regni statum, prout hodie uni Principi paret & jam aliquot annis paruit, præsertim Xa-Abas & majoribus illius. De cujus finibus breviter scribit Petrus della Valle; patere hodie Persarum

rum Regnum pene ab Indo ad Euphratem atque adeo ultra.

Antequam autem ſingulas provincias deſcribam, operæ pretium me facturum exiſtimavi, hic præmittere Catalogum omnium oppidorum & municipiorum, quæ Rex Perſiæ hodie poſſidet in ſingulis provinciis, una cum longitudine & latitudine, quemadmodum illas accepi à Nicolao Hemmio qui illas in Perſia à Mola quodam acceptas, humaniter communicavit: Collatæ ſunt autem eædem longitudines & latitudines, cum iis quas Vlughbekius Teymurlanis nepos & alii Arabes prodiderunt; ita ut non deſperem aliquod lumen Chorographiæ Perſicæ allaturas eſſe.

Noſtrates affirmant regnum Perſarum hodie patere à Babylonia ad Indiam, in longitudinem quidem quinque & quinquaginta dierum itinere: in latitudinem autem à mari Caſpio ad ſinum Perſicum, trium ſupra triginta dierum itinere.

Provincia Parc sive Farc.

	longitudo.		latitudo.	
	gr.	scr.	gr.	scr.
1 Kaseroen	80	—	28	10.
Vlugbekius	87	—	29	15.
2 Nabandioen	87	15.	29	—
Noubengan	—	—	30	10.
3 Firusabad	87	30.	28	10.
4 Chiraef	88	—	29	—
5 Estacher	88	—	30	—
Vlug.	88	30.	30	—
6 Schiraz	88	—	29	36.
7 Laar	90	—	28	30.

Provincia Khermoen.

8 Zirgiân	90	20.	29	30.
9 Ormuz	92	—	25	—
10 Berdasier	92	30.	29	50.
11 Giroft	93	—	27	30.
12 Bam	94	—	28	30.
13 Bermasier	94	20.	29	—
14 Gabbies	93	—	31	—

Provincia Sableslan.

15 Zarans	97	—	32	30.
16 Bost	80	—	33	—
17 Nekbesaet	81	55.	33	20.
18 Gasna Cassabii	84	20.	33	55.

Pro-

Provincia Makeron.

	longitudo.		latitudo.	
	gr.	scr.	gr.	scr.
19 Maymant	81	55.	33	20.
20 Rebat amir	85	—	34	—
Vlugb.	85	—	34	40.

Provincia Ayrack vel Hyrak.

21 Iesd	89	—	32	—
22 Chochravvard	82	20.	32	20.
23 Hulvvân	82	15.	34	—
24 Fermasin	83	—	34	30.
25 Dienavvare	86	—	35	—
26 Zoöur	83	20.	36	—
27 Nehavvant.	83	15.	34	20.
28 Dankgoene	83	40.	36	30.
29 Abahara	84	30.	38	45,
30 Hamadan	83	—	35	10.
31 Kargh	84	15.	34	—
32 Sauvva	85	—	35	—
33 Casbin	85	—	36	—
34 Aba	85	—	34	10.
35 Gerpadekon	85	30.	34	15.
36 Zamren	85	40.	32	15.
37 Hispahan	86	40.	32	25.
38 Cassian	86	—	34	—
39 Com vel Kom	85	40.	34	15.
40 Hrey	86	20.	35	—

Pro-

Provincia Dilemon.

		longitudo.		latitudo.	
		gr.	scr.	gr.	scr.
41	Govvâr vel Chivvâr	86	10.	35	40.
	Vlug.	87	10.	35	4.
42	Allamoed	85	37.	36	20.
43	Thalekân	85	45.	36	10.

Provincia Gilan.

44	Mousun	85	10.	37	—
45	Kadiour Kallara	88	50.	31	25.
46	Dehenna Kassaby Damavvan	87	20.	36	10.

Provincia Tabarestan.

47	Amoul	88	20.	36	15.
48	Zariah	88	—	37	—
49	Asterabad	89	35.	37	50.
	Vlug.	89	35.	36	50.

Provincia Gorgiân.

50	Oscoen	89	30.	37	50.
51	Gorgiân	90	—	36	50.
52	Semnân	88	—	36	—
53	Damegân	88	55.	36	20.

Provincia Khoemûs.

54	Bestân	89	30.	36	10.
55	Beyâd	89	50.	35	45.
56	Ferravvâ	90	—	39	—

57 Masi-

	longitudo. gr. scr.	latitudo. gr. scr.
57 Masinon	90 30.	38 —
58 Zabzavvâr	91 30.	36 5.
59 Nichabour	92 20.	36 21.
60 Thous	92 30.	37 —
61 Tarchies	92 —	35 —
62 Tabs Gilack	92 —	33 —
63 Thoen	92 30.	34 30.

Alii Arabes à Nizabur referunt oppida sequentia ad sequentem provinciam.

Provincia Corasan.

64 Kayen	93 20.	33 40.
65 Tabs Messina	94 15.	33 15.
66 Zuzan	93 30.	35 20.
67 Heraet	94 20.	34 30.
68 Badagîs	94 30.	35 20.
69 Zarchâs	94 30.	37 —
70 Marvvarond	97 —	36 30.
71 Marvve	98 —	37 40.
72 Gouregiân	98 —	35 50.
73 Firabad	99 —	37 45.

Provincia Yrakeyn.

74 Koufa	79 30.	31 30.
75 Madain	72 —	36 10.
Vlug.	79 —	33 10.
76 Bagdat	82 —	36 25.
Vlugb.	80 —	33 25.

	longitudo.	latitudo.
	gr. scr.	gr. scr.
77 VVaset	83 30.	32 20.
78 Souster	84 30.	31 30.

Provincia Chusistan.

79 Afka Moukeran	84 30.	31 15.
80 Hauvvese	85 —	30 30.
81 Roomes	85 45.	30 —
Vluz.	——	31 —
82 Ardgân	86 30.	29 35.
Vlug.	——	31 —
83 Siapour	86 15.	30 —

Provincia Hindostan.

84 Candahar	97 40.	33 —

Provincia Arabia.

85 Iemina Baharen	82 30.	23 —
86 Hugere Bahary	83 —	25 15.

Provincia Adarbigian.

87 Salmâs	79 15.	37 40.
88 Choy vel Chouvvii	79 40.	37 40.
89 Ourmya	79 45.	37 —
90 Merent	80 45.	37 50.
91 Nahziovan	81 15.	38 40.
92 Maraga	82 —	37 20.

Pro-

Provincia Arraân vel Hyeran.

	longitudo.	latitudo.
	gr. scr.	gr. scr.
93 Tabriz	82 —	38 —
94 Ardevil	82 30.	38 —
aliis	———	37 30.
95 Mougàn	83 44.	38 —
96 Berdaâ	83 —	40 30.
97 Gaukeza	83 —	41 20.
98 Siamkoera	83 —	41 50.
99 Teffelîs	83 —	43 —
100 Allâu	83 —	44 —
101 Beylakân	83 —	39 50.
102 Bakoera	84 30.	39 30.
103 Schiamachi	84 30.	40 50.

Provincia Chabonkara.

104 Darabgerd	90 15.	28 15.
105 Baesde	90 15.	28 28.
106 Chabonkara	89 —	29 15.
107 Gilan		37 —
108 Masandran.		
109 Ferabad.		
110 Rext.		
111 Metans.		
112 Darabgier.		
113 Capan.		
114 Eckliflii.		
115 Irrevvaen.		
116 Ecbatana.		
117 Gengia.		

Posteriorum horum oppidorum longitudines & latitudines in exemplari desiderabantur : Addebat Belga à quo accepi, Persarum Regem hodie possidere octuaginta & septem oppida muris cincta præter municipia & innumeros pagos.

Teixera in appendice ad Relationes suas de Regibus Persarum tribuit huic regno provincias hasce ; *Parc, Hyerak, Adarbaion* sive *Azarbaion* , *Gueylon* sive *Guylan* , *Mazandaron* , *Strabat, Bostan, Sabzabah, Nyxabur* , *Karason, Kermon, Sagistan, Tabaristan. Kablestan, Nim-ruz* , *Sta Har, Sistan, Curdestan* , *Lorestan*. De quibus singulis ordine dicemus, facto initio potius ab Hyerak, quia Metropolis regni in illa sita est, & totum Regnum non raro ab Arabibus Iraca fuit appellata.

Hyerack.

ARabes & Persæ (inquit Teixera) duas regiones insigniunt nomine *Hyerack*, quarum uni tribuunt pro limite Bagadad, quæ successit in locum antiquæ Babylonis & haud longe distat ab hujus ruderibus : altera citra hanc versus Persiam, includit multá regna & principatus, præter provinciam *Hyerack* proprie dictam ; & quidem posteriorem

riorem hanc vocant *Hyerack Agemy*, id est Persiæ; alteram autem *Hyerack Arabii* quæ & Ægyptum & alias provincias complectitur à *Bagadad* versus occidentem; ubi autem de utraque junctim loquuntur dicunt *Hyerakhen* quasi dicas utramque Hyerack.

Porro Hyerak Persiæ magna & nobilissima est provincia, plurima habens oppida celeberrima, quorum tamen hodie metropolis est Hispahan, & utplurimum Regis Persarum aula celebris, commerciis quoque & annonæ copia longe præstantissima.

Izbahan (inquit Schikardus in Tharich) quam Geographus Nubiensis regioni Gebal hoc est montanæ vel alpestri accenset; tribuit Abulfeda in exemplari Tengnagliano, longitudinis quidem gradus LXXVI, latitudinis vero triginta quatuor cum totidem minutis: unde apparet Ptolemeum (qui à fortunatis numerat) ibi novem, hic binis gradibus abundare; (Vlughbeeckius quemadmodum à Clariss. V. Golio accepi, tribuit illi longitudinis quidem gradus LXXXVI & XL scrupul. latitudinis autem XXXII grad. & viginti quinque minuta: Garsias de sylva Figueroa latitudinis gradus unum supra triginta & semissem.)

Meminit illius Rabbi Benjamin: inde *(scilicet à Tabristan)* est iter septem dierum ad urbem *Isbahan (cujus nomen deinde indifferenter etiam cum P scribit ut & Arabes)* ea est urbs maxima & regalis habet in ambitu XII milliaria, Ibi degunt circiter quindecim millia Israëlitarum, &c. Recentiores geographi docent ipsius urbis, non in monte, sed in plano sitæ, ambitum hodie quatuor tantum millia pass. continere; suburbia vero plusquam decem quæ Iudæus annumerasse videtur. *(de vera urbis magnitudine statim dicemus)* Ajunt mœnia esse Cretacea, populum frequentem, bellicosum & divitem ob innumeras serici textrinas: cives olim recensitos fuisse supra 500000: hodie numerum hunc valde imminutum: id qua occasione acciderit, narrat Iosaphatus Barbarus testis oculatus *(vide illius Itinerarium in parte secunda)*; summa huc redit: Quum ob rebellionem punirentur, jussos esse milites singulos, singula civium capita Regi afferre: deficientibus ergo viris præ multitudine carnificum, decollatas fuisse etiam mulieres & capita earum rasa ne agnoscerentur: ita urbem incolis exhaustam, ut Authoris tempore anno 1570. quando id factum recens erat,

vix parte sexta fuerit habitata. Quod idem alter quoque Legatus Reipubl. Venetæ ad Vsun Cassan, Ambrosius Contarenus confirmat: nisi quod uterque nomen tantæ urbis per aphæresin appellant *Spahan* vel *Spaam*. Cito tamen, intra xx tantum annos, ita refloruerunt & ædes & cives ut 10000 vici ejus numerarentur, unde viros 50000 citra sui nudationem, exarmare posset. *Nostra* ætate rursus est populosissima, & abundat omni commeatu, mercimoniis verò maxime claret: unde ab ipso Rege inhabitatur, per vices tamen, ut Petrus Teixera testatur, qui accenset Irak regioni. Anglus ille naufragus, qui nuperrime, post superata Indiæ loca mediterranea, Europæis hactenus incognita, per id emporium domum est reversus, appellat *Isphahavvne*, ac multum præfert suo Londino, tum propter mercium omnis generis incredibilem copiam ac æstimationem, tum propter structuras palatiorum, aquæductuum, tabernarum, balneorum, fontium, ambulacrorum denique ac hortorum amœnitates. Hæc ille.

Adjungam hic accuratissimam urbis hujus descriptionem, quam à Nicolao Hemmio nostrate accepi, qui illam vidit anno cIↃ IↃ c xxiii & xxiv.

Iſpahan (inquit) hodie Perſarum imperatoris regia; ſita eſt ad ripam fluminis, duobus ſupra triginta gradibus ab æquatore verſus Arctũ & viginti quinque ſcrupulis: (eandem quoque latitudinem prodit Vlugbeeckius & alii Arabes; longitudinem autem numerant ab extremo Africæ littore ſex gradus ſupra octuaginta & quadraginta minuta.) Cincta eſt terreno vallo, modicæ altitudinis undiquaque: foſſa minus lata & æſtivis menſibus fere ſicca: continet intra vallum octodecim aut plura ædium millia, eleganter & magnificè ſubſtructarum; quæ deſuper planæ ſunt; & amœniſſimos hortos, qui perpulchra ſtagna habent adjuncta.

Regis palatium, principali rerum venalium foro imminens, longe ſumptuoſiſſimum eſt, parietibus intus & extus eleganter pictis & deauratis: forum autem patet in longitudinem quidem ſeptingentos paſſus, in latitudinem vero ducentos quinquaginta: ante palatium jacent triginta machinæ bellicę ab Harmuzio advectæ ſed hactenus indigeſtæ.

Ambiunt forum hoc undiquaque proceræ arbores, & domicilia æqualiter edita ex coctilibus lateribus ſubſtructa, cum ſuis concamerationibus ſive cellis, in quibus auri atq; argenti fabri, gem-

gemmarii, aromatarii degunt: quemadmodum & ad alterum latus ex opposito horum, visuntur officinæ mercatorum, qui varias merces præfertim sericas venales habent: & variæ cauponæ, in quibus varia edulia parata inveniuntur: ambit item forum torrens inter duos muros è vivo saxo eductos conclusus, qui ad utrumque fori cornu influit in octangulas cisternas: à quibus denique sub plateis, quæ concavæ sunt ad varias ædes & hortos derivatur.

Ad unum fori latus visitur sumptuosissima Mesquita, marmoreis parietibus, ad quam tredecim gradibus ascenditur ex uno marmore excisis. Ad alterum moneta sita est, ad quam transitur per porticus, sub quibus quoque plures visuntur officinæ, in quibus prostant varii panni serici, lanei atque gossypini: etiam vestes omnis generis, calcei atque ocreæ & similia. Sunt & aliæ præterea plateæ desuper tectæ, in quibus variorum artificum mechanicorum officinæ visuntur.

Ædes autem plurimæ reperiuntur in oppido, quadratæ formæ & diversæ molis, quas vocant *Caravanseras*, in quibus mercatores tam peregrini quam indigenæ diversantur, certo pretio in singulos menses. Quales & in cæteris

urbibus & pagis atque agris offenduntur, insigni itinerantium solatio & opportunitate.

Arx sita est ad partem urbis quæ Eurum adspicit, imprimis ampla, duplici muro & fossâ clausa; cum turribus quadraginta; adhæc aliquot machinis bellicis munita; in hac habitat Vezirius Regis, cui custodia Arcis & Thesauri Regii qui ibidem asservantur, est demandata.

Tolerantur quoque in urbe duo monachorum conventus, Carmelitarum nimirum & Augustinianorum.

Habet urbs duodecim portas, quarum prima appellatur *Dalvvaât*, à qua via ducit ad aliquot Armeniorum pagos, quos vocant *Gendemân*.

Secunda *Hassenabad*, à qua via pertinet ad Persiæ metropolim Schiras, iter est sex dierum.

Tertia *Kherroen* ducens ad Gouvverestan & Yesd, quinque dierum itinere.

Quarta *Seydach Madeyan* à qua via ducit ad *Candaharam*, *Lahoram*, & reliquas partes Indiæ.

Quinta *Youbara* quam egrediuntur versus Thermas seu Calidas Scaturigines, quæ tridui itinere distant ab oppido, & *Rovvdest* ab ipsis vocantur.

Sexta *Tochzii* à qua via pertinet ad *Caßian* trium dierum itinere & femis; ad *Cafbin* octo; ad *Taurifium* viginti; *Gilan* tredecim; *Ferrabad* novem, aut decem, & *Kom* fex. Extra hanc folent Mahumetani dominicis noftris diebus, feftum celebrare, quod Tammachiam vocant, & meretrices atque omnis generis fuaviludii & fcurræ convenire.

Septima *Decrideſt* à qua via ducit ad *Bagdat* quindecim, & ad *Ardevil* fedecim dierum itinere.

Octava *Lamboen* quæ ducit ad eadem oppida, ad quæ fuperior.

Nona *Chaarbagh*, à qua via ducit ad *Luaen* tridui itinere: atque ad *Abecouram* montem totidem: hunc montem è duriffima petra conftantem, jam plurimis annis conatus eft Rex perfringere & amnem qui fecus oppofitum ab oppido latus labitur, ad oppidum & illius agros traducere. Anno cIↃ IↃ c xxiv fupra ducenta millia operarum in eo defudaffe ferunt; duces enim & magnates Regni, tum inter fe certaverant, ut opus abfolverent: nam tantum ducenti paffus in longitudinem & centum quinquaginta cubiti in altitudinem reftabant. Tantum tribus menfibus hic quotannis operari licet, ob

acre

acre frigus & altas nives, quæ cæteris mensibus montem occupant.

Reliquæ tres portæ hodie clausæ sunt; nimirum *Mergh*, quam apertam, pestem & annonæ inopiam oppido esse allaturam superstitiose credunt.

Kaly, quam itidem summam annonæ caritatem invecturam metuunt.

Gouldesta denique, quam Rex convertit in pulcherrimam domum, quæ despicit in amœnissimum locum quem vocant *Chaerbagh*; qui pulcherrimis arboribus in ambitu cinctus est, & ab utroq; latere silicibus stratus; medium secat amnis *Zinderoend*, lapideo ponte stratus, quem regalem vocant; hic amnis dividit se in quatuor ramos, & mox in plures minores alveolos, qui varias oppidi ædes & hortos permeant. Influunt præterea in sex cisternas, quas vocant *Thankas*; quarum una sita est juxta viridarium regium, quod dicitur *Hasfergeris*, longe amplissima & plano fundo atque æquali, cum pluribus fontibus & canalibus: ab hoc viridario usque ad pontem, utrimque sunt educta sumptuosa ædificia & in medio semitæ canalis è vivo saxo: à ponte itidem utrimque pertinent ædes usque ad magnificum Regis palatium; ita ut Chaerbagh ab hoc palatio ad viridarium

dárium Hasergeris, in longitudinem pateat fere integrum milliare.

Extra oppidum sunt aliquot suburbia, nullo vallo murove cincta; quorum unum vocatur *Golfa*, sive ut alii scribunt *Ciolfa*, à sex millibus familiis Armeniorum habitatum, quos Rex superioribus annis è patriis sedibus huc traduxit. Horum ædes splendore & magnificentia certant cum oppidanis: sunt enim Armenii hi plerique opulenti, utpote industrii mercatores, qui pannos sericos, glastum & alias Indicas merces emendo & Halepum, Constantinopolim atque adeo ad Europæas provincias deducendo, maximum quæstum faciunt. Sunt quidem Christiani, sed sectæ Armeniæ: diebus Mercurii & Veneris abstinent à carnibus, piscibus, butyro & caseo, omnique pinguedine: neque quicquam illis diebus manducant præter panem, aut oryzam aquâ ebullitam, mel, olera & arboreos fructus. Observant & quadragesimam ad Romanorum normam; jejunantque ante quædam festa majora, octo & interdum quatuordecim diebus. Ita ut pene dimidiam anni partem ad sûpra dictum modum jejunent. Desponsant liberos suos admodum juvenes, & ubi ætatem nubilem attigerint, conjunguntur

guntur in templo: viduis ad secundas atque adeo tertias nuptias transire permittitur, numquam aut rarissime ad quartas. Sacerdotibus vero etiam secundas nuptias interdicunt. Superstitionum & ceremoniarum suarum sunt retinentissimi.

Gauvverabad alterum suburbium habitatur à *Gavvrisiis*, quos Rex huc traduxit è Gavvrestan & Yesd; sunt autem antiqui Persæ, gentiles, quique etiamnum ignem colunt, de quo cultu alibi dicetur: horum familiæ numerantur hic circiter quingentæ: gens longe melioris fidei & probior, quam sunt Persæ Mahumetani; mercatores industrii, gnavi agrorum cultores. Mares sunt robusto corpore & usurpãt vestes à reliquorum Persarum amictu diversas, præsertim quoad colorem; fœminæ quoque illorum validæ & obœsæ, quæ longe aliter vestiuntur quam Persicæ in Hispahan: neque velant faciem, uti illæ; neque tam impudicæ judicantur. Marium autem vestitum in adjuncta tabella curavimus exprimendum.

Abas-

Abassabad tertium ſuburbium, in quo inter quinque & ſex millia familiarum degunt, è Tauriſio advenæ, & Mahumetanorum Perſarum religionem colentes: plurimi inter hos ſunt nobiles, qui aulam quotidie frequentant; reliqui mercatores; hic quoque inſignes ædes & horti viſuntur.

Chamſabad quartum ſuburbium, quod à paucis Armeniorum familiis habitatur.

Aſſennabad quintum ſuburbium, in quo degunt circiter ducentæ aut ducentæ quinquagintæ familiæ Georgianorum, qui itidem ſunt Chriſtiani, ſed variarum ſectarum, uti alibi in itinerariis notatum invenies. Hi quoque cultu atque amictu nonnihil differunt à Perſis; itaque hîc viri Georgiani habitum in tabella exprimendum curavimus.

Virgi-

Virgines autem Georgianæ inprimis sunt decoræ & pulchræ & amiciuntur ad modum, quem adversa tabella indicat.

Cheigh Sabanna sextum suburbium incolitur itidem ab Armeniis, quorum ibi centum aut centum quinquaginta familiæ numerantur. Hactenus noster. *Ioannes de Persia* scribit hanc civitatem supra octuaginta millia civium continere, præter infinitum numerum advenarum: id liquere ex diversoriis, quæ habet fere sexcenta, Persæ vocant Caravanseras: balnea quæ vocant Hamam habet trecenta: officinas mercatorum omnis generis decies mille; ambiri autem à fluvio *Senderu*: ager ipsius humilior & fere riguus, unde & cœlum hic non admodum salubre. Hanc veterum *Hecatonpylen* arbitratur. Ornant illam turres adminimum centum altissimi & elegantissimi operis; inter quas eminet illa quæ est in equili Regis, cujus fastigium è craniis cervorum compositum scribit, quos uno die Rex Thamas venando occiderit supra triginta millia.

Videnda præterea quæ in Itinerariis parte secunda dicuntur, nam omnes principis hujus urbis meminerunt.

Proximum post metropolin locum meretur *Yasd* vel *Yesd*, oppidum itidem amplum & imprimis amœnum atque pannorum sericorum textura imprimis nobilitatum. Paulus Venetus

tus appellat illam *Iasdi* mercimoniis & serici textura celebrem; Iosaphatus vero barbarus *Iex* mœnibus amplissimam, & quinque mill. pass. in circuitu patentem, ubi quotidie decem mille pondo venduntur, incredibili silentio & celeritate, nec sermone ullo intercedente, quod pretium singulis authoritate publica inscriptum sit. Circa hanc urbem reperiuntur hodieque ignicolæ, qui fanum habent in propinquo monte *Albors*, ubi à temporibus Kaiomarrhati hucusque jam ultra xxxv secula ignis continuo arsit: sed de his alibi dicetur. Vlugbekius & alii Arabes constituunt hoc oppidum ad latitudinem duorum & triginta graduum. Dein *Kaxon* secundum Teixeram, oppidum famosum, sericorum pannorum omnis generis textura & agri imprimis fertilitate; hic enim exquisiti fructus nascuntur, præsertim mala cotonea, quæ per excellentiam *Caxton* appellantur.

Kom quoque sive *Comm* magnum oppidum habens versus Arctum pontem lapideum. Nubiensis vocat *Com* & dicit ab Albahan (ita vocat *Ispahan*) distare itinere bidui. Vide & Itinerarium *Cartvvrighti*.

Saoah Teixeræ, Nubiensi uti suspicor *Savan* distans à *Com* xxxvi mill. pass.

& à *Mascuna* XXVII mill. pass. nisi forte sit *Sauvva* cujus Vlughbekius prodit longitudinem LXXXV grad. & latitudinem XXXV. Cujus quoque Elmacinus meminit; portatus (inquit) est *Savvam* prope Hamadanum, atque ibi mortuus est.

Kazuin sive *Casbin*, oppidum celebre (inquit *Teixera*) ad quod Persarum Imperator Xa-Thamaz regiam suam transtulit post Taurisium vulgo *Tabriz*, à Turcis captum & direptum. *Ioaanes de Persia* scribit hanc urbem supra centum millia oppidanorum numerare; Mesquitas sive Mahumetanorũ templa quingenta. Palatium Regis longe maximum est, ita ut quartam partem leucæ in longitudinem occupet. Hujus urbis etiam itineraria meminerunt, quæ in parte secunda reperiuntur, quæ consulenda sunt, imprimis Itinerarium Cartvvrichti, qui diligentissime hanc urbem descripsit, & existimat veterum Arsaciam fuisse, (urbem Mediæ Ptolemeo & Ammiano.) Sita autem est in amœna & fœcunda valle, quæ tridui aut quatridui iter patet in longitudinem. Oppidanorum ædes neglectim structæ sunt, è lateribus tantum ad solem duratis, ut fere sunt reliqua ædificia per totam Persiam. Vlugbekius

&

& Arabes ut supra vidimus tribuunt illi longitudinem quinque & octuaginta graduum & triginta sex minutorum. Nubiensis refert ad regionem Algebal id est montanam, & quidem inter regiones minores, licet (inquit) quidam opinentur hanc esse de terra *Deilan*. Et iter ab Hamadan ita designat; ab Hamadan ad *Nareštan* XXX mill. pass. ab hoc ad Aved XXIV mill. pass. ad Cazvin duæ dietæ. Addit his Teixera *Amedon*, quam Nubiensis vocat *Hamadan*, dicitque ingentem esse urbem, distareque ab Astarabad XLV mill. pass. Benjamin Iudæus vocat *Hemdan*; ipsa est (inquit) vetus Madai (Mediæ metropolis (inquit Schikardus) à quo litteræ non abludunt) civitas amplissima, ubi degunt ex Israëlitis tantum L mill. viri. Nam ibidem ante quandam Synagogarum, sunt monumenta Mardochæi & Estheræ. Fuit autem hæc urbs à Musilimis capta anno Hegiræ XXIV una cum *Elbira*, non illa (inquit Schikardus) quæ jacet supra Raccam ad Euphratem, sed altera in regione Addeilam circa urbem Kazvvin. Tribuit autē huic urbi Hamedan Vlugbeeckius & Arabes longitudinem trium supra octuaginta graduum & triginta quinq; graduum & decem scrupulorum latitudinē.

Adjungit deinceps *Teixera* oppidum *Nahaond*, quod Nubiensis vocat *Nahavand*; scribitque ab Hamadan distare XLVIII mill. pass. à *Rudhan* XXI mill. pass.

Et deinceps *Targazin*, *Damaoand* & *Taharon*, de quibus nihil comperi.

Rey Xarear vel Schariar, inquit *Teixera*, ubi manna colligitur, sed inferioris notæ: Nubiensis videtur hoc oppidum appellare *Ray*; & iter ab Hamadan ad illam designat; ab Hamadan ad *Sava* XC mill. pass. à Sava ad *Ray* L mill. pass. Vlugbeeckius & Arabes collocant ad longitudinem octuaginta sex graduum & decem scrupulorum, & latitudinem triginta quinque; quibus alii addunt XL scrupul.

Ad hanc quoque provinciam pertinet *Sultania*, quam Iovius putat exstructam fuisse è ruinis Tigranocertæ. Nomen hoc (inquit Leonclavius) est consequuta à Sultanis, quod Persiæ quondam fuerit regia, Sultanique sedes & domicilium. Videnda sunt Itineraria in parte secunda, quæ prolixè illius meminerunt præsertim Cartvvrighti. Vlugbeeckius & Arabes produnt longitudinem illius quinque supra octuaginta graduum & latitudinem triginta sex grad. & XXX scrupul.

Ad-

Adduntur his ab aliis *Chocherarond.*

Hulvvaen quam Nubiensis vocat Holvan, & dicit ab urbe Bagdat ad illam sex haberi stationes; nimirum ad *Nahraüan* XII mill. pass. ad *Dair-Barema*; totidem. ad *Dascaram* XXIV mill. pass. ad *Halulan* XXI mill. pass. ad *Chanecquin* XXVII mill. pass. ad *Catsr-Sirin*; ad Holuan XV mill. pass. Ab Hamadan autem ad Holuan iter ejusmodi esse; ad *Asiorabad* XLV mill. pass. ad *Catsr-Allosius* XXI mill. pass. ad *Maderam* XXI mill. pass. ad pontem Almam parvi amnis XV mill. pass. ad pontem *Abi-Aiub* XII mill. pass. Ad *Iahsun*, indeque ad *Carmazin* XXIV; ad *Zobaidiam* XXIV ad Marg-Alcalaa, id est, pratium arcis XXVII mill. pass.

Fermasin de quo nihil inveni.

Cachravvard, Gerpadekân, Zamren, quorum longitudines & latitudines require supra: nam nihil præterea nobis de illis observatum.

Chivvâr, quam Nubiensis videtur appellare *Giouâr* LX mill. pass. à *Schiraz*.

Aba; Nubiensis vocat urbẽ parvam, & nullis mœnibus cinctam; scribitque distare à *Fahraz* LXXV mill. pass. à *Rudha* LIV mill. pass. à Murgia solitudini contermina levem stationem; à qua ad Schiraz sint XXXVI mill. pass.

Parc sive Fares & Farc.

PArc (quam Arabes efferunt Fares & Farc) una est è majoribus & melioribus provinciis hujus imperii; ejus autem Metropolis est *Schiras* quam alii efferunt Xyras & Siraz, nobilissima urbs & antiquissima; omni genere commeatus abundans; & commerciis cum cæteris regnis & provinciis Persiæ florentissima; hic enim panni serici magna copia texuntur, è serico quod in finibus illius provenit. Scribit *Teixera*, hanc civitatem conditam fuisse à Iamked, ambitu duodecim farsangarum. *Ioannes de Persia* scribit sitam esse ad fluvium *Bendamir* & intra muros supra sexaginta millia civium continere; licet autem *Iosaphat Barbarus* illi circuitum tribuat viginti mill. se qui ambitum illius dimensus fuerit non nisi quatuor leucarum castellanarum circumferentiam deprehendisse. Aër hic frigidior ut testatur *Teixera*; incolæ sunt colore candido, formosi & urbanis moribus. In hujus agro reperitur secunda species Costi, quam Persæ vulgo vocant *Kost-Talk* id est amarum, ad differentiam Costi quod ex India petitur, quod ipsi *Kost-Xerin* vocant, id est dulce.

Audia-

Audiamus & Schikardum in Tarich: Huic etiam regi (inquit) *Gamſchid* primordia ſua debet *Schiraz*, inter Perſiæ urbes nunc facile princeps, in Regni meditullio ſita, duodecim farſangas, id eſt, ſex ſupra triginta mill. paſſ. in ambitu complexa, temperati aëris nec ita ferventis uti ad auſtralem oram; unde roſetis abundat, & rex ille florum ibi ita luxuriat, ut aquis inde maxima copia diſtillari ſolitis vel navis onerari poſſit. Itaque nec mirum eſt eorum idioma cæteris Perſiæ dialectis præferri, quorum ager tam ſuavem ſpirat odorem, cerebri quamvis enecti vivificatorem potentiſſimum.

Videnda quæ in ſecunda parte dicuntur de hac urbe in Itinerariis; hic tantum addam quæ à Belga ſunt obſervata anno cIɔ Iɔ c xxIII.

Schiraz diſtat ab Æquatore verſus Arctum novem & viginti gradibus & ſex ſupra triginta ſcrupulis: condita eſt in valle præfertili, complectiturque hodie ſupra decem millia focorum: eminus accedentibus pulcherrimũ præbet adſpectum, ob altas illius turres è ſplendentibus ſaxis conſtructas, & hortos atque viridaria, vernantibus cupreſſis conſita, quæ undique illam cingunt; in hiſce viridariis reperiuntur omnis gene-

generis fructiferæ arbores: rigantur autem certis canalibus è vicino flumine derivatis, quemadmodum & agri qui ambiunt, plures quoque hic reperiuntur fontes. Nascitur hic præstantissimum vinum totius Persiæ, & venundatur admodum vili pretio. Laudatissima autem rosarum aqua, ad varias & longinquas regiones deportatur. Ager suburbanus tritici & aliarum frugum feracissimus est: oves hic ferunt lanam crispam cinerei & candidi coloris, & caudas ita grandes & obesas ut interdum octodecim & non raro viginti libras pendant. In sylvis nascuntur passim arbores quæ mastychen exsudant, excipitur patellis quæ ramis applicantur, coloris primum viridis, qui ab æstu vitiatur. In hac urbe tolerantur hodie à Persarum Imperatore duo conventus Monachorum, qui partim sunt Itali ordinis Carmelitarum, partim Lusitani ordinis S. Augustini; qui hic conciones habent & missas celebrant; concionantur autem lingua Persica, Armenia & Arabica; nam potissima pars auditorum sunt Armenii, pauci admodum gentiles aut Mahumetani, quia indigenis vetitum est vel hilum de mutanda religione cogitare.

Nubiensis Chorographus, ita circumscribit

ſcribit hanc partem Perſiæ ; dicimus (inquit) terram Fares ambiri ex parte orientis magno campo, qui ſuperiore ſui parte Sindiæ terram, inferiore Ray attingit. Clauditur autem ab Occidente, mari Perſico; à meridie terra Mecrân ; à Septentrione terra Chureſtan. Prodit autem varias diſtantias & itinera ab hac civitate ad alia oppida tam intra quam extra hanc provinciam, quos tantùm præcipua quædam hic inſeremus.

Iter à *Schiraz* ad *Acbaban* (quam hodie vocant *Hiſpahan* & *Spahan*) ejuſmodi eſt: à Schiras ad urbem *Bazas* XII mill. paſſ. ab hac ad oppidum *Kian* XII mill. paſſ. à *Kian* ad *Caſraain* XXI mill. paſſ. ab hoc ad oppidum Aſtachar totidem mill. paſſ. ab hoc ad *Chan-Rus* oppidum populoſum etiam XXI mill. paſſ. Hinc ad oppidum *Kard* totidem mill. paſſ. Et ab hoc ad oppidum *Karda* XXIV mill. paſſ. à Chan Rus ad *Aſbahan* XCIII mill. paſſ.

Verum quidam noſtrorum ſuperioribus annis hoc iter egit hoc modo: per *Bazigam* ubi annona comparanda eſt in biduum, ad *Poule gorck* & *Poule-nou* duos pontes ſuper fluvium ſtratos : ad *Mahy* pagum , *Emonzade* , *Ouſioenr Aſpas* , *Coſcoſer* , *Dedaur Chan* omnes pagos ; *Gombeſilattam* arcem ; *Iaſigas*, pagum

pagum & castellum ; *Demazoet* torrentem ; *Abenebad* grandem pagum, ubi teloneum solvitur ; *Mayar* pagum & *Spahan eck* diversorium . Testatur autem hoc iter absolvi , equis quidem diebus sex , camelis vero sedecim : vide in secunda parte itinerarium Nicolai Hemmii.

Iter à Schiraz ad *Iasd* prodit Nubiensis tale : *Iasd* (inquit) est ad Orientem , secus extremitatem deserti , in itinere quod ducit ad Chorasan ; & nos ad amussim describemus hanc viam prout jacet : Quare egredieris è Schiraz ad *Zarcan* (est autem Zarcan domicilia aliquot secus flumen suavis aquæ) tum ad urbem Astachar XVIII mill. pass. Ab Astachar ad oppidum *Tir* XII mill. pass. à Tir ad Cehemend oppidum XXIV mill. pass. à Kehemend ad *Bend* oppidum totidem mill. pass. à Bend ad *Iarcoja* XXXVI mill. pass. à Iarcoja ad oppidum Asad XXXIX mill. pass. ab Asad oppido forti arce munito ad oppidum Magius XVIII mill. pass. ab oppido Magius ad urbem *Kattha* sub limitibus Iazd contentam XV mill. pass. demum à Kattha ad *Iazd* XXX mill. pass.

Ad hanc quoque provinciam pertinet *Astachar* , quæ olim illius Metropolis videtur fuisse ; Alfraganus in Climate

mate tertio vocat *Astacharam* in renovata editione Christmanni, quum antea corrupte ibidem legeretur *Astatar;* faciunt pleraque itinera hujus mentionem, sed potius veluti pagi aut municipii, ita ut à Musulmanis olim excisa videatur. Vide Itinerarium Iosephati Barbari. Quidam autem nostratium, qui hac iter habuit, ita meminit. Sesqui diei itinere à *Schiraz* versus aquilonem, & circiter triginta gradibus ab Æquatore versus Arctum, visuntur hodie rudera magnificæ urbis Persepoleos & palatii imprimis nobilis, vocant hodie Estacher & locum ubi palatii rudera visuntur *Chilminare;* in fertilissima & amœnissima convalle, hic supersunt aliquot admirabilia antiquitatis monumenta: ad quæ ascenditur gradibus è petra excisis, adeo latis & planis ut equis eo ascendere liceat; in planicie autem super dictam petram, visuntur primo conclave aliquod, cujus fores è politissimo saxo sunt & variis figuris insculptæ; intra sunt duæ fenestræ è pretioso marmore & ita polito ut instar speculi reluceant; præterea sunt hic aliquot atria in quibus visuntur cistæ è marmore excisæ, in quibus regius thesaurus olim fuit reconditus; supersunt quoque novemdecim columnæ è qua-

dra-

draginta ; & triginta tria prothyra ; omnia tam affabre facta & tam elegantibus figuris incisa, ut pictor industrius vix anni spatio cuncta posset delineare. Narrat Almacinus in vita *Muavia* Califæ, Ziadum nomine Alis Persidis præfectum Istacharæ commoratum, ibique arcem munitissimam extruxisse.

Ab eadem urbe Schiras versus ortum, jacet lacus salsus circiter octo aut novem milliaria patens in longitudinem, in latitudinem unum, aut paulum supra. Sal instar nivis candidissimus est, itaque spisse quibusdam locis concretus ut vestigia ferat, verumquum infra concavus sit, non est illi magnopere credendum, facile enim dehiscit, cum summo superstantium periculo.

Ad hanc provinciam quoque refertur hodie *Laar* sive *Lara* ut Portugalli efferunt, à qua urbe sortiuntur nomen *Laris*, numisma ex argento absolutissimo, notissimum & usitatissimum per totum Orientem; urbs hæc regni particularis caput fuit, & superioribus annis ab Abbas Rege fuit capta, uti paulo post dicemus : anno cIↃ IↃ xc III ut narrat Teixera, afflixit illam horrendus terræ motus, qui supra mille ducenta domicilia prostravit, plurimasque ci-

ſternas (quibus ſalus civium conſtat, ſiquidem tantum pluviis aquis utuntur) diſrupit & ſupra tria millia incolarum obruit.

Ad regnum Laræ volunt quondam pertinuiſſe *Bender-Gomrovv*, ubi Luſitani arcem ædificarunt ad ſinum Perſicũ, poſtquam Harmuzio fuerant potiti.

Hunc autem locum ita à noſtris inveni deſcriptum. *Gamrou* diſtat ab æquatore verſus arctum ſeptem & viginti gradibus: eſtque municipium ad oram ſinus Perſici ſitum, parens hodie Duci Schiraz Yman-Couly; Portugallis ademtum ab Ali-Reeck ejuſdem Ducis Legato anno cIↄIↄcxII. Poſtquam Belgæ noſtri hic appellere & commercia cœperunt exercere, tribus quatuorve annis multo populoſius eſt factum, ita ut jam circiter nongentæ hîc familiæ habitent. Duas habet arces ad latus Meridionale; & verſus Arctum validum propugnaculum ad oram Sinus, pluribus machinis munitum: præſidium Perſarum conſtat ut plurimum ducentis peditibus & totidem vel etiam trecentis equitibus; ſi autem majores copiæ Portugallorum metuantur, tenetur Arabs quidam regulus Seyd-Mahumet ducentos exercitatiſſimos Sclopetarios illis ſubſidio mittere.

D A *Gam-*

A *Gamrou* autem ad Laram agitur iter per ſequentes Caravanſeras, ſive diverſoria ad itinerantium ſolatium comparata, *Randaly*, *Getrit*, *Caubereſtan*, primus hic eſt pagus qui occurrit trans fluvium *Chour*; dein *Goerebaſergon*, *Ghion* ſive *Baſte Camekoe Gormon* pagum annonæ copia affluentem: *Checkkecheck* ſive *Bahadany Waſſaly* ſive etiam *Baſte Parovv*; denique *Chergaef*, à quo tranſitur ad oppidum Laram. Quod oppidum à quodam noſtrorum ita accepi deſcriptum. Oppidum Laram ædificatum volunt à Pilaes filio Firoës, poſt cujus deceſſum ſucceſſit Gorgion Melech, vir valde magnanimus, qui ſuper montem, qui oppido à Septentrionibus imminet, amplum & validum caſtellum fecit communiri, & regnum eſt auſpicatus. Hunc ex ordine ſecuti ſunt duo ſupra triginta Reges, quorum poſtremus fuit Ebrahim Chan, quem Xa-Abas anno cIↄIↄcII regno ſpoliavit. Arx à Perſis diruta fuit & alia rurſus excitata commodiore loco, nimirum ſuper montem qui ab Auſtro propius oppido incumbit. In oppido numerantur circiter quatuor millia domorum, planis tectis, cum certis foraminibus inſtar fumariorum. Nullo vallo cinctum eſt,

natu-

natura tamen loci satis munitum, cingitur enim undique asperis montibus. Incolæ sunt robusto corpore; qui potissimum agris colendis, & camelis, asinis, mulis, & omnis generis animalibus pascendis dant operam; maximam quoque partem inserviunt mercatoribus, ad merces illorum ultro citroque vectandas. In medio oppido est forum rerum venalium, desuper tectum, sub quo plures visuntur officinæ omnibus mercibus & annona omnis generis refertæ. Cingunt oppidum amœnissimi horti, in quibus plurimæ fructiferæ arbores sunt consitæ, imprimis quæ dactylos ferunt. Regitur à præfecto sive Kady. Arx jam sita est super præruptam petram, ad quam angusto calle ascenditur, ita ut vix duo equites uno ordine possint incedere, supra tamen nonnihil dilatatur: oblonga est Arx, & muro è vivo saxo cincta, valde edito, in illa sunt circiter ducenta domicilia, quinque æneæ machinæ, Hispaniarum Regi ademptæ, & centum delecti milites. Ferunt in armamentario arma conservari quæ tribus millibus instruendis sufficiant. Duos tantũ habet puteos qui jugiter quidem scaturiunt sed aquam subsalsam: unde hic aquam pluvialem excipiunt atque conservant

ſex ciſternis. In oppido quoque nullæ habentur aquæ niſi pluviatiles, quas ſimiliter excipiunt ciſternis, quarum ad quinque millia tam in urbe, quam extra in illius tamen ambitu dicuntur reperiri: & quidem publicas, ita ut cuivis ad eas pateat acceſſus, tecto ſuperius opertæ. Vnum & maximum vitium eſt hujus regionis quod tam crebro terræmotibus vexetur, quibus non raro plurimæ ædes proſternuntur.

Quibus in animo eſt Schiraz proficiſci, iis maxime opportunum eſt annonam comparare ad ſeptiduum in oppido, ut iter poſſit abſolvere uſque ad *Gemoed*, licet idem quoque fieri poſſit in vicinis aliquot urbi pagis. Pertendit autem iter ad hunc modum; per *Garom* oppidum diſtans à *Lara* octuaginta milliaribus, quæ ab equis quidem abſolvuntur diebus ſex, à Caffila autem atque Camelis quindecim. Equitibus iter eſt per *Dehakoe*, *Berry*, *Benarou*, *Chahita'e*, *Gharom*, *Michgeck*, *Gaffar*, *Mehaſera*, *Babbahie*. Caffilæ autem per *Dehakoe* pagum; *Berry* municipium & olim oppidum alicujus pretii, *Veheram*, *Chiahikot*, ad torrentem *Angavvinam*, *Augerin*, *Gerde Betaham*, *Gormoëd*, *Codbavvan*, *Miggeck*, ubi teloneum ſolvitur à mercatoribus; *Payaran* fluvium,

vium, *Gaſſermeſaſerii* & *Babahagien.*
Ioannes Nevvbury Anglus deſignat hoc iter hunc in modum : A Lara ad *Dehaccovv*, *Berre*, *Olous*, *Gouen* ubi regnum Laræ deſinit. Hinc ad *Guaarouvv* oppidum ; ad *Demorder* municipium ; ad Mecocal, ad *Cavvzer*, ad *Cheſimon Moddafar* diverſorium, ad Covvel municipium ; ad *Xyras.* Intermediis auté intervallis multi reperiuntur lupi: iter agitur à Larad-Xyras verſus Corum & Arctum.

Antequam ad cætera pergo, non poſſum hic omittere Garziæ de Sylva Figuroæ Legati Regis Hiſpaniarum ad Regem Perſiæ obſervationes de *Chilminara*, cujus ſupra feci mentionem.

In univerſo Regno (inquit) vix ulla veſtigia antiquitatis videre eſt, quum omnes ædes è latere non cocto, aut luto inter duos aſſeres coacto ſtructę ſint, quæ cœnum ferre non poſſunt. Attamen hic ſuperſunt vaſta rudera arcis & Palatii Perſepoleos adeo celebratæ ab antiquis ſcriptoribus : Arabes & Perſæ vocant *Chilminara,* quaſi dicas quadraginta columnas : ita enim appellant altas illas turres, quas Arabes templis ſuis aſtruunt. Rarum hoc orbis monumentum ſe offert iis qui à Schiraz ad civitatem Hiſpahan proficiſcuntur, circiter

leucæ intervallo à fluvio *Bradamir*, qui veteribus dicebatur Araxis (non ille qui Mediam dividit à majore Armenia) cujus Q. Curtius ſæpe meminit, uti & Diodorus & Plutarchus, qui nos ad verum ſitum Perſepoleos veluti manu ducunt. Altitudo, pulchritudo & firmitas harum columnarum apparet è viginti illis quæ hodieque ſuperant, quæ cum reliquarum baſibus omnes in admirationem rapiunt: perſonarum quæ marmoribus paſſim inſculptæ viſuntur amictus, plane conveniunt cum amictu magnificorum Venetorum ; tunicæ nimirum ad talos demiſſæ cum latis manicis; & caputia orbicularia, cæſaries ſuper humeros ſparſa & barbæ prolixæ. Quoſdam videre eſt ſedentes cum ſumma majeſtate in ſellis, quales in Eccleſiis noſtris uſurpantur, cum ſcabellis ſub pedibus, palmum altis. Et quod mirum, in omnibus hiſce nulla ſimilitudo ſe prodit veſtium, quas Aſiaticæ gentes aut hodie uſurpant aut olim uſurparunt. Nam licet ab omni antiquitate nulla argumenta promi poſſint, quibus amictus Aſſyriorum, Medorum & Perſarum ita plane deſcribi poſſit, uti proclive eſt facere in veſtibus Latinorum & Græcorum : tamen ſatis conſtat, uſos fuiſſe veſtibus modice longis, ad Punicum

cum modum, quemadmodum hodieque Turci & Persæ usurpant, quas illi quidem *Aliuba*, hi vero *Cavaia* vocant: & capitum involucra colore & forma distincta à cidari seu regali diademate. In his vero sculpturis (quæ licet antiquissimæ sint, tamen ita sunt integræ quasi nuper factæ fuissent) nihil simile videtur iis vestibus quas memoria hominum suggerere potest: ita ut hoc opus omnem antiquitatem haud dubie superet. Idem confirmat inscriptio in tabula Iaspidea, ita nitida & integra ut monstro similis videatur: hujus characteres neque Chaldæi sunt nec Hebræi, Græci aut Arabici, aut cujusquam gentis hodie notæ: Omnes sunt triangulares, aut pyramidales vel instar obelisci, ita ut tantum dispositione, figura autem neutiquam differant. Quæ architecturæ species fuerit Corinthiaca, Ionica an Dorica sive mixta è ruderibus, discerni nequit; nihilominus admiranda quædam symmetria, oculos intuentium mirum in modum afficit. Nihil tamen magis me delectavit quam marmoris & Iaspidis durities; nam multis locis apparent tabulæ ita nitidæ & exacte politæ ut speculorum instar intuentium vultus repræsentent. Meminerunt hujus palatii Arrianus & Iusti-

nus, omnium autem exactiſſimè Diodorus.

Arx univerſa triplici muro cincta fuit, qui jam ævo ceſſerunt: ſepulchra quoque Regum ad latus montis (ad cujus radices Arx jacet) viſuntur eis intervallis, quæ à Diodoro deſcribuntur. Quid multa? ea quæ hic videntur tam pulchre conveniunt cum iis quæ ille deſcribit, ut errori nullus ſit locus. Præter hæc rudera, nihil tantæ civitatis ſupereſt; præterquam quod mediæ leucæ ſpacio ab Arce alia columna extet, ejuſdem cum cæteris magnitudinis, & aliæ duæ minores paulum ab hac remotæ; in quibus à famulis meis obſervatæ figuræ equorum & virorum vaſtæ molis. Sita autem ſunt rudera hæc in planicie, quam variæ foſſæ è fluvio Araxe derivatæ dividunt & fœcundant, quæ ad decem leucas in ambitu patet, ita ut tantam urbem alere haud difficulter quiverit, hodie tamen tantum modicum municipium quadringentarum caſarum habet, quod *Margatean* vocant, haud longe diſtans ab arce: hæc ille.

Sunt præterea in hac provincia Parc vel Fares alia oppida; à Teixera memorantur *Tarom, Kazrun, Laſtan, Stabahanon, Nerizi, Pazah & Dar.agnerd.*

Kaz-

Kazrun vel ut alii efferunt Kaſeroen, ſecundum Nubienſem diſtat ab urbe Faſa LIV mill. paſſ. & à Gioüar XLVIII mill. paſſ. ab æquatore ſecundum Vlughbeeckium novem & viginti gradibus & quindecim ſcrupulis.

Laſtan, juxta hanc urbem abunde naſcitur aſſa fætida quam Perſæ vocant Ingu.

Stahabanon cujus indigenæ totum caput piloſum habent, nobilis eſt animalibus illis quæ Bezoar continent. In provincia Parc (inquit Teixera) eſt diſtrictus admodum illuſtris, vocant *Stahabanon* ab oppido ejuſdem nominis, quod diſtat trium dierum itinere à *Lara* cujus ager abundat herba quadam, quæ haud diſſimilis eſt croco quam depaſcuntur maximi greges animalium, in quorum ventriculis inveniuntur lapides, qui bonitate & facultatibus plurimum excellunt: hujus provinciæ incolæ totum caput ſunt pilati, Perſæ vocant *Kachel*. In eadem provincia in vertice montis è petra ſalit quidam liquor, quem Rex Perſiæ per probatæ fidei miniſtros curat colligi: cogitur autem quotannis ad quantitatem triginta meticalium; id eſt quinque unciarum, paulo plus, minusve. Perſæ vocant hunc liquorem *Momnachy Kony*, id

id eſt, mumiam pretioſam: ſiquidem inſtar miraculi reſiſtit venenis & nobiliſſimum eſt antidotum, præterquam quod omnibus inteſtinis rupturis medeatur. Rex Perſiæ qui ſolus hoc liquore potitur, eundem ingentis muneris loco, exigua quantitate elargitur regibus & magnatibus ſuis amicis.

Neriz, hujus montana abundant metallis ferri & chalybis longe abſolutiſſimi, è quibus arma aliaque inſtrumenta præſtantiſſima fabricant Perſæ.

Pazah autem quam Nubienſis appellat *Baſam* & *Dar-aguied*, abundat annona & omnis generis fructibus: diſtat autem Faſa ſecundum Nubienſem à Schiraz LX mill. paſſ. à Kazarun LIV mill. paſſ.

Nubienſis his adjungit urbem *Ragian*, perpulchram quæ terminât provinciam Fares & Chureſtan: eſt autem vicina urbibus Siraf & Kazarun atque Gioüar.

Itemque *Siraf* urbem quæ adjacet littori maris Perſici, diſtans ab Æquatore novem & viginti gradibus ſecundum Vlughbeeckium.

Atque *Sciniz* urbem à mari haud longe diſſitam.

Alii quoque his addunt *Noubergân*, quæ

quæ ſecundum Vlughbeeckium diſtat ab æquatore triginta gradibus & decem ſcrupulis.

Et *Firoës abad*, quæ ſecundum Vlughbeeckium diſtat ab Æquatore octo & viginti gradibus & decem ſcrupulis.

Arderbaion ſive Adarbigan.

TEixera vocat hanc provinciam *Aderbaion* ſive *Azarbaion*, & dicit maximam eſſe provinciam cujus metropolis hodie ſit *Tabriz*. Regio annona omnis generis egregie abundans & ditiſſima commercia exercens cum Ruſſis, Polonis, Circaſſis, Georgianis aliiſque nationibus : nonnihil hic argenti effoditur, plurimum autem aluminis & rubiæ tinctorum ; indigenæ communi nomine appellantur *Calanges*. Quænam provincia hoc nomine cenſeatur (inquit Schikardus) apparet è Geographo Nubienſi ; nimirum ea pars Aſſyriæ Septentrionalis, quæ circa urbem Ardæbigaram, ubi fanum ignis fuit, de cujus cultu poſtea dicetur : Hodie in Mediam uſque protenditur, ut contineat etiam *Ardebil* incunabulis Sophinæ ſectæ notam, & metropolim Tabris, quæ pridem erat aula eorundem Sophinorum, antequam ætate patrum

trum veniret in potestatem Turcæ. Tebrisium (inquit Leonclavius) nunc *Tauris*, admodum hisce annis innotuit, etiam vulgo, Turcorum stragibus aliquot nobilitatum, inde à Sultani Soleimanis II. temporibus: Qui Ecbatana Mediæ vocant, errare puto; quum Cedrenus eam Taurezium appellans, in Persarmenia collocet, quam hodieque dicunt majorem Armeniam. In hujus meditullio Tebrisium recte ponit Iovius, ut male Chalcondyles urbem fecit Assyriorum, cujus interpres Tabrezen, ut Cedrimanus Tabrosium scripsit. Iovii sententiam hæc Aythoni verba confirmant. In majori Armenia civitas Taurisii famosior est & plus aliis opulenta. Ptolemei *Tervam* esse plerique putant & transpositis fortasse literis *Teure* scribetur rectius; Hebræorum Susam autumat Iovius. hæc ille.

Minadous (inquit Schikardus) cum vulgo appellat Tauris & in epistola quadam Historiæ suæ della Guerra fra Turchi & Persiani subnexa, duodecim argumentis operose contendit, non esse neque Tervam ut Iovius scripsit, neque Tigranoama uti Niger, ne Tigranocertam quidem, ut alii: Sed Ecbatana ut voluit Ortelius & Ananias. Quas doctissimorum hominum opinationes,

ego

ego ex hac orthographia veriori, omnes uno ictu dissipo, & confidenter dico, esse omnino illam, quæ lib. VI. cap. 2. Ptolem. vitiose quidem Γαβρὶς appellatur pro Ταβρὶς; errore in Græca scriptione facillimo. Teixera solus eorum quos legerim, exprimit genuinum sonum urbis. Hæc ille.

Ecbatana (inquit Minadous lib. 8.) hodie Tauris dicta, ad radices montis Orontis qui versus Septentrionem ei imminet, in majori Armenia sita est, octo dierum itinere à Mari Caspio: Versus Meridiem posita est Persia; Versus Occidentem sunt Caspii montes: ipsa urba ventis, frigori & nivibus exposita est; aëre tamen fruitur salubri, abundatque omnibus rebus ad vitam humanam necessariis, celeberrimum est totius Orientis Emporium, quod merces quæ ex Asia in Syriam atque Europam, tum quæ ex Occidente in Orientem transmittuntur hunc ut plurimum deferri soleant. Populosissima est, continetque fere ducenta animarum millia: neque vallo neque muro munita est, cryptas habet multas subterraneas, & ædes pro more regionis è luto & cœno cocto constructas.

Vt autẽ hoc obiter moneam Ptolomæus loco à doctissimo Schikardo annotato

notato meminit duarum urbium ſub nomine Gabriz, quarum uni tribuit longitudinem LXXXIII grad. latitudinem XLI & XV ſcrup. alteri ſecundùm Græcum exemplar à Bertio editum LXXXIV & 30 ſcrup. latitudinem XL. Secundùm Latinam vero editionem longitudinem LXXXVII. 40 minut. latitud. XL & 20 minut. Medium montis Orontis longitud. in Græco quidem LXXXV, in Latino LXXXVIII & 30 ſcrup. latitudo in utroq; XXXVIII. Porro Ecbatana longit. LXXXVIII latitudo XXXVII. in Græco pariter & Latino.

Vlugbeeckius autem & alii Arabes tribuunt Tauri long. 82, latitudinē 38. numerant autem longitudinem ab extremo Africæ littore.

Abulfeda denique dat illi longitudinem 73. 8. latitudinem 39. 10.

Plura inveniet lector de hac nobiliſſima civitate in variis Itinerariis quæ ſubjunximus, præſertim in Cartvvrighti qui accuratè illam deſcripſit.

Meminit quoque illius Marcus Paulus Venetus, ſed vocat provinciam in qua ſita eſt Hirach.

Quomodo autem Xa-Abas hanc urbem, aliquandiu à Turcis poſſeſſam, ipſis eripuerit luculenter narrat *Petrus della Valle.* Diligentia (inquit) quæ

una

una est è præcipuis virtutibus summi ducis, huic Regi perfamiliaris est; nullam enim occasionem facile omittit, quæ rebus ipsius conducat, sed illam arripit, & persequitur incredibili celeritate, quod in Tebrisio recipiendo vel maxime patuit; nam quum ipsi constaret Bassam Turcorum cum maxima copiarum parte abesse & alio profectum ut populos vicinos, qui rebellaverant, ad officium reduceret; & *Spahan* urbe, quæ circiter viginti dierum itinere abest à Tebrisio, paucioribus quam decem diebus, uti accepi, ad illud advolavit, cum minori copiarum parte quum reliqua tam celeriter illum sequi nequiret, licet vel maxime properarent. Addidit & celeritati egregium stratagema militare: nam quum cum paucis admodum suorum ad urbem accessisset, & famam adventus sui tanta celeritate prævenisset, finxit se mercatorem esse & caput magnæ Caravanæ, quæ lento passu illum sequeretur, ita ut ab oppidanis qui merces admodum desiderabant, neque quod res erat ullatenus suspicabantur, facile admitteretur: Subsistit autem ad oppidi ingressum, suos uti videri volebat, expectans; verum quum jam plures copiæ advenissent, paucis Turcis occisis, nullo pene nego-

negotio, urbe potitur, præter castellum à Turcis urbi impositum. Dein nulla mora interposita, antequam captæ urbis fama divulgaretur, maximas copias dimittit contra Bassam jam redeuntem, & eorum quæ gesta erant penitus ignarum, eumque ex insidiis aggressus cædit & vivum capit: captumque muneribus & promissis ita delinivit, ut fide mutata, se ipsi adjungeret, & filio quem in arce cum præsidio reliquerat, persuaderet arcem Regi dedere.

Teixera secundo loco huic provinciæ tribuit oppidum *Xyrvan* vel *Schirvvan* vel etiam *Sirvanum*: ea urbs (ut scribit Leonclavius) communi nomine cum provincia sic appellatur, estque Mediæ metropolis capta à Turca anno cIↃ IↃ LXXVIII. sed mox à Persa recuperata & muris nudata, ne hostibus amplius receptum daret. Regio autem Schiruvan vel Sirvan haud dubio (inquit idem) illa est quam Prisci dixere Mediam, posteriores autem Vaaspracan, ut apud Cedrinum in Constantino Monomacho legimus; id regnum licet Mustaphas Vezir anno cIↃ IↃ LXXVIII. Osmanidis subjecit, mox tamen à Persis fuit receptum & ab iisdem hodieque retinetur.

Narrat mercator quidam Venetus apud

apud Ramusium : Servan provinciam à *Maumutaga* ad *Derbent* patere septem dierum itinere, & continere tria magna oppida, & totidem perampla castella; præcipuum autem oppidum esse Sumachiam, quæ distat unius diei itinere à mari Caspio; reliquã duo ad oram maris sita esse Manmutagam & Derbent. De Sumachia autem sive Schamachia & Derbent plura inveniet lector in parte secunda, in variorum Itinerariis. E quibus tamen hoc notandum, Ienkinsonium & alios scribere Samachiam distare à mari Caspio septidui itinere cum camelis, habitari autem potissimum ab Armeniis & jam ruinas agere cœpisse anno CIↃ IↃ LXII. quum ille ibidem esset; à Christophoro autem Burrough Anglo observatum invenio Derbent distare ab æquatore versus Arctum uno & quadraginta gradibus & quinquaginta scrupulis, à Scamachia autem quinque & quadraginta leucis. Vlughbeeckius autem & alii Arabes observant *Schiamachi* longitudinem quidem LXXXIV & 30 scrup. latitudinem XL & 50 scrupul.

Ienkinsonius porro agnoscit in Schirvan oppidum *Schabran* secus mare Caspium : quod mercator ille Venetus apud Ramusium vocat *Sabran* &

nullo muro tum fuisse cinctam testatur.

Ad Sirvan pertinet quoque secundum Leonclavium oppidum *Van* sive *Wan*, quod cum arce sic ad Persici regni limites (inquit) pertinet ut etiam majori sit finitimum Armeniæ: ab eo vicina Regio etiam *Waslan* dicitur. Vide omnino quæ Cartvvrightus de hoc oppido & vicina regione scribit in suo Itinerario.

Teixera, ut ad illum revertamur, ponit porro inter oppida Hadarbigan, *Nak-Xaen* quam Arabes vocant *Nahziovan*, & Vlughbeeckius assignat illi longitudinem LXXXI grad. & 15 scrupul. latitudinem XXXVIII grad. & 40 scrup. Non invenio à quoquam hujus oppidi mentionem fieri præterquam à Ioanne Nevvberye Anglo, qui in Itinerario, quod in secunda parte adjungimus, ubi vocat *Naxnan* sive *Nassinan*; sed an hoc idem sit nonnihil hæreo.

Addit deinceps *Hordabat* de quo nihil hactenus inveni.

Et *Ardavel* sive *Ardevil*; civitas est (inquit Teixera) Aderbaion, paucorum dierum itinere à *Tabriz*, non tam grandis quam celebris, ob natales Xeque Aydar patris Scah Ismael Suphy qui Persis imperavit. Antonius Ienkinsonius

ſonius Anglus obſervat ſitam eſſe triginta octo gradibus ab æquatore verſus Arctum, & principes Perſiæ hic ſepeliri conſueviſſe. Vide & Itinerarium Cartvvrighti. Ab Vlughbeeckio Arabe ponitur ad longitudinem quidem LXXXII. 30 latitudinẽ autem XXXVIII graduum; vel ſecundum alios Arabes XXXVII & 30. minutorum. Ab aliis obſervatum invenio, diſtare bidui itinere à Soltania, quatridui à Caſbin: à Tabriz quatridui item itinere verſus ortum.

Nubienſis vocat *Ardabil* & hæc itinera prodit; A *Daynur* ad *Maragam* indeque ad *Ardabil*: à Daynur ad Cheiaregian XXVII mill. paſſ. ad Tal. Var XVIII. ad Saiſar XXI. ad Andareb XII. ad Bailacan XV. Si igitur ad Ardabil ire cupias, perges à Bailacan ad Borzam, quæ eſt terra Armeniæ, XVIII mill. paſſ. ad Saber-Chaſt oppidum XXIV mill. paſſ. hinc ad Maragam XXI. ad Charcan XXXIII. ad Tabriz XXVII. ad Nariz XXX mill. paſſ. ad Chan XII. ad *Chovareſt* III; ad Kavaſer XXX: ad Iama XV. demum ad Ardabil. Ita ut à Tabriz ad Ardabil colligantur ſupra nonaginta mill. paſſ. Idem prodit diſtantiam ab Ardabil ad *Mucan* ſitam ad oram maris Caſpii iter bidui.

Addit denique Teixera *Halkhan* oppi-

oppidum de quo nihil inveni.

Alii & præsertim Arabes adhuc plures urbes intra limiteis Aderbigiân concludunt: nimirùm *Selmâs*, Nubiensi *Salmâs*; de terra inquit Armeniæ: Salamas urbs est à stagno Kannudhan remota; stagnum vero istud salsum est caretque omni animantium & piscium genere. Distat idem stagnum à Dachercan XII mill. pass. habetque in longitudine stationes quatuor, inter Septentrionem & meridiem; ejus autem latitudo protenditur inter Maragham & Armeniam spacio fere LX mill. pass. hyberno tempore maximæ excitantur in eo procellæ, adeo ut cymbæ naufragium patiantur.

Chouvvy sive *Choy* oppidum, quod Vlughbeeckius & alii Arabes collocant ad longitudinem LXXIX grad. & 40 scrupul. latitudinem autem XXXVII grad. & 40 scrupul. meminerunt illius Itineraria in parte secunda; paginis 198: 207. & 219. Putant veteribus dictam *Artaxata*; & distare à Taurisio octuaginta milliaribus Asiaticis vel Romanis.

Ourmiâ, Vlughbeeckio ad longitudinem LXXIX grad. 45 scrupul. latitudinem autem XXXVII. de quo oppido nihil inveni.

Merend; Vlughbeeckio ad longitudinem

dinem LXXX grad.& 55 ſcrupul. latitudinem XXXV grad. & 20 ſcrupul. cujus mentio fit in Itinerariis pag. 219. diſtat unius diei itinere à *Sophian* & pari diſtantia à *Iolfa*.

Maraga Vlughbeeckio ad longitudinem quidem LXXXII grad. latitudinem vero XXXVII & 20 ſcrupul. meminit autem Haytho Armenius oppidi *Margæ*, juxta quam Perſæ à Saracenis ingenti ſtrage cæſi fuiſſe commemorantur. Eam (inquit Schikardus) ſcribit Reineccius ad marginem, eſſe Thelbencanen, Babyloniæ ſcilicet urbem, ſeductus proculdubio à Munſtero, qui hoc idem prior ad lib. 5. cap. 20 Ptol. annotarat. Sed nos interpretemur Haythonem ex ſeipſo qui paulo anterius c. 11. dixerat, regionem Chaldæorum terminari ex parte Septentrionis, urbe *Maraga*. Fuerit ergo illa in confinio Aſſyriæ. Verum multo præciſius definitur illius ſitus ab Arabe Geographo, quod locetur circa ruinas veteris Ninives, ac ſit nunc quidem tantum pagus, ſed ingens. Vide omnino Nubienſem ex editione Gabrielis Sionitæ paginis 206. & 207.

Serier vel *Seriâr* Vlughbeeckio ad longitudinem LXXXII. latitudiné XXXIII. de quo nihil mihi præterea occurrit.

Gueylon sive Gueylan.

GVeylan (inquit Teixera) amplissima est provincia quæ plurima & maxima oppida complectitur, potissimam partem secundum oras Caspii maris sita, unde & mare illud agnomen ab illa sortitur, Persisque inde *Daryah-Gueylany* appellatur: undæ hujus maris salsæ sunt, licet nusquam quicquam commune habeat cum oceano: Forma illius pene est ovalis: tribuunt autem illi longitudinem trecentarum farsangarum, id est novies mille passuum: undosum est & validis tempestatibus admodum obnoxium, navigaturque grandibus navigiis, sed quibus fere plani sunt alvei, quia pluribus vadis variis locis est inquinatum; portus aperit variis regnis, commerciis Orientis supra modum opportunos; qualis est Kefah sive Caffa portus & oppidum, nec non insigne emporium Tatarorum; & quia fluvius qui Astracan prælabitur in hoc mare sese exonerat, (quod oppidum jam magno Russiæ duci paret) per illum plurima commercia in hoc mari inferuntur. Vide omnino duo Itineraria Anglorum in secunda parte.

Hanc provinciam Antonius Sherleius Anglus nobis describit ad hunc modum;

modum; Geylan provincia dividitur à Persia vastis & nemorosis montibus, (quibus Persia ut plurimum caret, raros habens montes & rariores sylvas, magnamque lignorum inopiam, præterquam quæ horti & fruticeta subministrant) qui non tam valles, quam rupturas quasdam sive angustias aperiunt, quæ pluviis mensibus, aut quum nix, quæ admodum alta verticibus montium incumbit, *liquatur*, crebris torrentibus fere inviæ redduntur. Ab oriente vel potius aquilone Mari Caspio concluditur: inter utraque autem, mare nimirum & montes quos diximus, vasta planicies sternitur, tanta incolarum frequentia culta, tamque incredibili serici, oryzæ, frumentique copia referta; ut natura cum industria incolarum certasse videatur, utra frequentiorem aut opulentiorem hanc provinciam faceret; nulla enim pene agrorum portio à cultura vacat; ipsique montes, qui fere petrosi sunt qua Casbinum respiciunt, tam læto gramine sunt vestiti, & tam numerosos alunt pecudum greges, ut etiam vicinis omnibus abunde de commeatu prospiciant.

Teixera porro scribit hanc provinciam divisam esse in quinq; præfecturas, quarum Metropoles enumerat hoc ordine,

Raxt cui anno cIↄ Iↄ xcv quum Teixera illa ſcriberet, præerat Ianixed Khan.

Laion : in qua etiam ſita eſt famoſa civitas *Delmon* ſive *Delimon*, vel etiam *Delon*, à qua aliquando tota provincia denominatur : cui tum præerat Khan Hamet.

Gaxkar cui illo anno præerat Syanex princeps magni nominis.

Langarkanon cui tum præerat Amir Aniza Khan vir fortiſſimus.

Kudam denique cui tum præerat Komron Mirza.

Ioannes autem de Perſia vocat Metropolin provinciæ Guilan *Hichan*, eique attribuit ſeptuaginta millia oppidanorum.

Sequuntur ad eandem oram maris Caſpii ſecundum eundem Teixeram.

Mazandaron provincia & urbs à Gueilon verſus ortum ſita ; oppidani ſunt robuſto corpore atque bellicoſi. Ioannes de Perſia ſcribit provinciam *Mazandaran* patere in longitudinem quinquaginta leucas,& viginti quinque oppida continere, quorum caput ſit Mazandaron, quod quinquaginta millia civium numerat:provincia eſt montenſis & frigida, ita ut fructus hic raro ad maturitatem perveniant.

Vtun-

Vtuntur autem provinciales Mazandaran & fere reliqui accolæ maris Caspii amictu à cæteris Persis multum diverso, quem in adjuncta tabella prout acceperamus exprimi curavimus.

Adjungit præterea Teixera *Strabat*: Ioannes de Persia vocat *Estrabat*, dicitque circiter sexaginta leucas per transversum patere hanc provinciam; ejusque Metropolin Estrabat supra quinquaginta millia incolarum numerare. Iosephus barbarus videtur vocare *Stravam*; vide illius Itinerarium in parte secunda.

Adjungit deinde Teixera *Bostan* & *Sabzabah*, de quibus nihil adhuc observavimus.

Denique *Nyxabur*, provincia Persæ subjecta inter Karason & Vzbec sive Tartariam; amplissima quidem, sed plena desertis, & arenosis locis, quæ continuo moveri & veluti ebullire tradunt. Nubiensis in septima parte Climatis tertii scribit; ex urbibus Naisabur est *Barsin* urbs frequens atque populosa, distans à Naisabur stationibus quatuor.

In hac provincia reperiuntur gemmæ illæ cyaneæ, quas vulgo appellant Turquosias, quia hæc provincia fines jungit cum *Turquestan*.

Sunt

Sunt & alia hic oppida (inquit Teixera) quæ quondam capita fuerunt singulorum Regnorum, quæ Persarum Imperatores in provincias redegerunt: quæ singula oppida admodum sunt populosa.

Angli Mercatores qui sæpius tentarunt, serici & aliarum mercium Persicarum commercium, per Russiam & flumen Volgam, instituere, uti videre est ex aliquot Itinerariis, quæ in secunda parte hujus commentarii adjunximus; idem rursus sunt aggressi anno cIↃ IↃ c xviii & sequentibus, quemadmodum didici ex epistola Ægidii Hobs, quam Purchasius laborioso suo operi inseruit. E qua observandum, facillimam esse viam è provincia Gueylan, quæ & serico abundet, & ad mare Caspium opportunissimo loco sita est. Nam ut ille scribit, ex flumine Volga Guilanorum navibus appellitur ad portum quendam, quem vocant *Leygoints*, qui tantum una leuca distat à *Lagion* sive *Laion* ut vocat Teixera, & septem à *Resht* sive *Raxt* ut Teixera effert, à quibus tantum sedecim dierum iter est ad *Spahan*.

Idem memorat, provinciæ Geilan loca maxime illustria *Resht*, *Peomin*, *Shoft* & *Leygon*, ad summum à maris Caspii

Caspii portubus distare octo leucis. In *Mazandaron* autem, admodum nuper sericum excoli cœpisse, etiam magnam copiam ibidem colligi, non minus opportuno ad transportandum loco.

Chorasan sive Karason.

HAnc provinciam (inquit Teixera) vocant Lusitani *Corazon* sive *Corasonen*; est autem una è famosissimis & maxime illustribus provinciis Persiæ sive amplitudinem illius spectes sive opulentiam.

Schikardus in Tarich; Non possum (inquit) quin iterum aliquot Geographôrum errores ex Arabismo detegam. Plerique agnoscunt unicam *Chorasan*, aliqui scribunt *Orasan*, alii distinguunt inter minorem & majorem, omnes vero errant enormiter in situ. Sic igitur habendum: esse tres omnino regiones, cognati soni nominibus insignitas, quæ ab ignaris eodem fere modo scribuntur, quum tamen distinctissimæ sint, neque confundi debeant. Prima est Occidentalior cæteris Kohasan finitima deserto magno, quæ cadit in Sectionem VII Climatis quartam, & Nubiensi commemoratur fol. 241. Ejus aliam mentionem inter Latinos non nveni hactenus, nisi quod Petrus de-

vineis lib. 1. Epiſtol. cap. 28. Gobeſmi-nos nominat, quos hujus terræ indigenas putarim. Altera eſt *Choraſan* præſentis hiſtoriæ, quam Turkemani auxiliares inſederant. Ea reſpondet fere veterum *Ariæ* & rigatur flumine *Habin*, cujus præcipuæ urbes ſunt Meſchad ubi ſepulchra Regum : Herah id eſt Aria Ptolemæi lib. 6. c. 17. ubi nobiliſſima manna colligitur ; *Thun* ubi ſericum copioſe provenit, &c. Tertia vocatur *Chovvarazan* prioribus Orientalior quia cadit in octavam Sectionem Climatis quarti, juxta Occidentalem ripam fluvii *Gichon*, nec habet (ut ait Nubienſis) in eis partibus, ultra flumen illud, aliquam habitationem ſibi vicinam, ut bene conveniat cum Coraſminorum regno, quod Haytho deſcribit capite IV, dicens finitimum eſſe deſerto magno, centum diætas longo. Terram alioquin fertilem, ac frumenti feraciſſimam. Sed eandem extendit altrinſecus ad mare Caſpium uſque quod neſcio an concedat Ptolemeus qui lib. 6. c. 12. Χωρασμίους locat ad Oxum in regione Sogdianorum.

Porro Teixera Metropolim hujus provinciæ, vocat *Mexat* : & ſcribit eſſe civitatem amplam & populoſam, in qua Reges Perſiæ poſt Scachum Iſmaë-

lem

lem Suphy sepulti visuntur: valido muro in ambitu cincta est, in quo extant trecentæ turres ad bombardæ jactum à se invicem disiunctæ. Ager illius fertilis est & annonæ omnis generis feracissimus; indigenæ formosi juxta atque bellicosi. Inter hanc provinciam & Turon sive Turquestan itemq; Vzbeck labitur famosus fluvius *Iebun*, unde regiones trans illum Persis dicuntur *Maurenabar*, quasi transfluviales versus arctum.

Præter hanc habet *Thun* magnum oppidum & sericorum pannorum textura imprimis nobile.

Item *Tabas* sive *Thabs*; notandum autem Arabes & imprimis Vlughbeeckium magni Teymurlanis nepotem, duo oppida hoc nomine recensere, diversis agnominibus, quorum unum vocat *Thabs gilac* ad longitudinem XCII graduum, ad latitudinem XXXV. Alterum *Thabs messina* ad longitudinem quidem XCIV grad. & 15 scrupul. ad latitudinem vero XXXIII grad. & 15 scrupulorum.

Addit deinceps *Kahem*, oppidum croci cultura notissimum. Dubito autem an idem sit quod ab Vlughbeeckio vocatur *Kâyin*, & collocatur ad longitudinem quidem XCIII graduum & 20 scrupul.

ſcrupul. ad latitudinem vero XXXIII grad. & 40 ſcrupulorum.

Tum adjungit Teixera *Hrey*, civitatem quondam principalem regni ejuſdem nominis, Schikardus in Tarich, agens de Iſraëlitis olim in ulteriores Perſiæ regiones deportatos: Ego autem (inquit) ulterius, ad Paropaniſum uſque deportatos eſſe ſtatuo, quia textus 1. Par. VI. verſ. ult. expreſſè *Hara* meminit quæ omnino videtur Aria regio, ſic à Metropoli quondam dicta (nunc *Eri* vel *Hrey*) maxime quoniam & cæteræ appellationes propinquis locis congruunt, ut montis *Niſebon*, de quo Rabbi Benjamin, cum urbe montana Niſibi, apud Ptolem. lib. VI. cap. 17. & Marcellin. lib. XXIII. c. XI. Ita *Gozan* cum *Gauzanâ* & *Chabor* cum *Caburâ*: prout in antiqua Ptolemæi tabula, editionis Romanæ legitur; quamvis vulgo Γάζακα ſcribatur pro Γάζανα eodem lib. cap. 18. & Κάρουρα pro Κάβουρα, quæ nunc eſt Kabul. Ita fluvius *Gozan* erit *Oxus* inde ſcaturiens. Sed ipſum Benjaminum audiamus. Inde (à finibus Perſiæ) inquit, iter eſt viginti octo dierum ad montes *Niſebon* qui ſunt juxta flumen *Gozan*. Iſraëlitæ qui veniunt inde in Perſiam, ajunt ibidem

dem in urbibus *Nisebor* supereſſe quatuor tribus, nimirum Dan, Zabulon, Aſer & Napthali captivitatis primæ, quos illuc deportarit Salmanaſſer Aſſyrius; ut ſcriptum eſt 2. Reg. cap. 17. verſ. 6. abduxit eos in Lachlach & Ghabor, montes Gozañ monteſque Madai (*ex authentico textu cum* 1. Paralip. 6. verſ. 26. *collato apparet literam Lamed eſſe ſervilem & legendum Chelach;* nec montes, ſed flumen *Gozan & Vrbes Madai*) Ambitus regionis illius eſt xx dierum; tenentque urbes & caſtella in montanis, quæ ex uno latere alluit fluvius *Gozan*. Nec illis incumbit jugum gentium, ſed habent præfectum ſuper ſe, nomine R. Ioſeph Amarkela Levitam (*tempore authoris ante quadringentos annos*) & ſunt inter eos ſtudioſi ſapientiæ. Seminant quoque & metunt, imo proficiſcuntur in bellum ad regionem *Cuſch* (*non Æthiopiam ut vulgus exponit, ſed Cuthæorum terram, circa flumen Cuth; unde novi olim Samariæ coloni prodibant.* Ioſeph. lib. 9. antiquit. c. 14.) per viam deſerti. Fœdere junguntur cum paganis Turcis (*non hodiernis Natoliæ, ſed ſibi finitimis, provinciæ Turkeſtan incolis*) qui ſerviunt ſpiritibus (*dæmones colunt*) & caſtrametantur in Eremis: gente quæ

non

non edit panem, nec bibit vinum, sed vescitur carne cruda, etiam immundorum animalium; quæque lato prædita vultu, torvum videt, loco nasi duo parvula foramina sive spiracula ostentans, &c. Sed ad urbem Hrey regrediamur. Quam Teixera dicit plurimum celebrari tum propter amplitudinem suam; (scribit enim Ioannes de Persia, illam circiter sex leucas ambitu suo complecti & supra centum millia civium alere:) tum propter res maximi precii quæ ager illius producit: inter quas potissimum memoratur Manna summæ perfectionis & bonitatis; Persæ vocant *Xir-quest*, quasi dicas liquorem arboris *Quest*. Reperitur in pluribus aliis Persiæ provinciis alia species Mannæ, *Torianabin* dicta, valde similis semini Coriandri, quæ adnascitur certis herbis silvestribus instar carduorum: hæc admodum delicata est & secura; quare Persæ vulgo illam exhibent infantibus & fœminis, quæ uterum gerunt duplice quantitate, atque illam qua vulgo utimur. Lambit muros hujus urbis fluvius *Habin*.

Subjungit deinceps Teixera *Marvvo* vel *Marvve*; quam & Vlughbeeckius agnoscit & collocat ad longitudinem quidem XCVII graduum; latitudinem

autem XXXVII graduum & 40 ſcrupulorum.

Et *Herât* vel ut Vlughbeeckius vocat *Hiraet* ad longitudinem XCIV grad. & 20 ſcrupul. latitudinem autem XXXIV grad. 30 ſcrupul.

Triennio poſt (inquit Schikardus in Tarich) ſcilicet anno Hegiræ XXVII ab eodem Othmano miſſus eſt novus exercitus in orientaliora Perſiæ loca duce Abdalla filio Amer, qui Chorasan penitus expugnaret. Licet enim pars ejus citerior, quam Turkimani hoſpites inſederant, jam pridem dedita fuerat; ulteriores tamen ipſa longinquitate locorum hactenus tuti, libertatem adhuc ſervabant. Promiſerat autem Othmanus ei, qui tam remotas regiones primus adoriretur, illius provinciæ adminiſtrationem: ut hac veluti eſca militem ad longam expeditionem promtius obeundam alliceret. Votum ergo fecit Abdalla, idque juramento firmavit, prius non reverſurum ſeſe, quam potaſſet è fluvio qui urbem Balach prælabitur Marco Polo Veneto memoratam lib. 1. cap. 31. cui Abulpheda Tengnaly tribuit longitudinem XCI grad. & latitudinem XXXVI. Suſceptis ergo itineribus, quum appuliſſent, expugnavit magna ſtrenuitate præcipuas Cho-

Chorasanæ urbes *Herah* & *Nisabur* & *Tus* (quæ duo loca in Abulphedæ numeris coincidunt, ad longitudinem LXXXII & latitudinem XXXVI graduum, unde mendum arguitur) & *Buschang* & *Abraim* & *Talikan* & *Marvva* & *Sarchas*. Omnes magnas, divites & populosas, manna fere, serico, aut aliis mercibus exoticis nobilitatas. Hæc ille de Herah & Marvva jam diximus.

Almacinus in Historia Saracenica lib. 1. cap. 4. Chorasanæ provinciæ oppida enumerat ista *Naisaburum*, *Haratam*, *Busiengiam*, *Tusam*, *Abrimam*, *Marvvarrudam*, *Talacanum*, *Tocharistanam*, *Sarachsam*, &c.

Nisabur collocatur ab Vlughbekio ad longitudinem XCII graduum; latitudinem autem XXXVII graduum: Almacinus scribit à Muslimis captam anno Christi 647.

Tus collocatur ab Vlughbeeckio ad longitudinem XCII grad. & 30 scrupulorum, ad latitudinem autem XXXVII. Vnde proclive fuerit errorem qui in Abulfedæ numeris deprehenditur corrigere. Ex hoc oppido ortus fuit Nazaraddinus celebris mathematicus & Euclidis commentator, qui Mustaëzamum postremum Calipham Bagda-

densem imperio exuit. Alias tamen (inquit Schikardus) cornutos appellat etiam Arabica lingua, illos uxorum suarum lenones qui filios adulterinos educant pro genuinis. Quo pertinet amarus ille jocus *Mustaëzimi*, postremi Caliphæ Bagdadensis, qui Nazaraddino, librum offerenti, vitium id veluti patrium objecit; in Iuchas fol. 153. a. audivi Tusæos (populares tuos, indigenas terræ Chorasan) habere cornua: ubinam tua sunt? alludens ad inhonestum illum lenocinandi morem, quo mariti advenis viatoribus, uxores locabant sub specie hospitalitatis ut M. Paulus Venetus de provincia Camul refert.

De *Tocharistana*, cujus Almacinus supra facit mentionem; ita Schikardus. Penetrarunt etiam armis victricibus usq; ad extremam *Tocharistaniam*, regionem τῶν Τοχάρων, ut eos Pachymerius appellat.

Marvvarudam autem cujus Almacinus supra meminit, collocat Vlughbeeckius ad longitudinem XCVII grad. latitudinem autem XXXVI grad. & 30 scrup.

Thalekân, quod oppidum alii referunt ad provinciam *Dilemon*; ponitur ab Vlughbeeckio ad longitudinem LXXXV graduum 45 scrupul. & latitu-

dinem

dinem XXXVI & 10 ſcrupulorum; ab aliis ad longitudinem LXXXII grad. 50 ſcrupul. latitudinem XXXVII graduum & 25 ſcrupulor. quæ plurimum diffe-runt.

Porro *Talekan* (inquit Nubienſis in octava parte Climatis Tertii) eſt urbs magna quaſi urbs *Maru-Alrudh*, appoſita ad radices montis cujuſdam attingentis montes *Horcan*: diſtatque illa à Maru-Alrudh ſeptuaginta duobus milliaribus.

A *Thalecan* ad urbem *Fariab* habentur LX mill. paſſ. Eſt autem urbs *Fariab* ſub ditione Churegian, minor quam ſit ipſa Talekan & diſtans ab ea duabus grandibus ſtationibus, verſus plagam Occidentalem; ab hac ad Aſturcan, verſus Orientem habentur LIV mill. paſſ. pertinet autem Aſturcan ad Churegian: Churegian vero nomen eſt plagæ non urbis. Inter Aſturcam & Balch interſunt LIV mill. paſſ. de Balch poſtea dicemus.

Ad hanc quoque provinciam referunt *Pharganam*, cujus meminit Elmacinus, & Nubienſis, qui illud locat intra quartum Clima, parte nona ejuſdem Climatis; ibi viam à Samarcanda ad illam ducentem tradit. Memoratur quoque à ſuo cive Achmedo f. Ach-

medi (qui vulgo depravatè, ut observat Schikardus, Mahommet Alfraganus audit) cap. 9. ad idem Clima quartum & regionem Chorasan: cui non tantum ut indigenæ loci, sed & mathematico quondam excellentissimo, plena fides merito est adhibenda. Quia igitur cap. 8. præcedenti, illud Clima terminat ad XXXIX grad. ideo impossibile credo ut ea urbs in latitudine habeat XLII grad. quot ei tribuit Abulphedai, sed numerum corruptum esse; adeoque hanc civitatem tribus minimum gradibus esse Australiorem. Hæc ille.

Kermon.

KErmon (inquit Teixera) provincia inter Parthiam & Karazonen media, inter primas censetur Regni Persiæ, tam amplitudine, quam variarum & multarum rerum proventu, quæ maximi in Oriente fiunt: quales sunt; Aqua rosacea, quam in regno Persiæ habent duorum generum; alia enim fit per infusionem, hanc sua lingua vocant *Gul-Ab*: alia fit per extractionem & alembycum, quam appellant *Areka-Gul*, quasi dicas sudorem rosarum. Prior illa per infusionem in hac provincia maximè usurpatur.

Item aulæa sive stragula, quæ à Persis appel-

appellantur *Kalichey*, à Lusitanis autem *Alcatifa*; quæ quidem in Iesd sive Yasd pretiosissima & perfectissima texuntur; in hac autem provincia secundæ notæ.

Tertio *Tutia* sive ut Persæ vocant *Tutyah*, quæ solummodo in hąc provincia reperitur, in unico monte, qui distat à Metropoli hujus provinciæ duodecim farsangis. Hanc scribit Teixera fieri è gleba hujus montis, aqua mixta, & in vasis argillaceis in furnis excoctâ; effusa enim aqua postquam ebulliverit, Tutiam hanc vasis adhærere & reprehendit Garsiam ab Horto, qui è cineribus arboris Gaon conflari tradit. Fert præterea hæc provincia præstantissimum & laudatissimum cuminum sive ut Teixera scribit herbam contra lumbricos intestinales, quæ à Portugallis vocatur *Lombriquera*. Persæ appellant sua lingua *Dram nah Kermony*, id est, medicinam è provincia Kermon, aut adversus lumbricos; ambigua est enim vox Kermon apud Persas, tam lumbricos quam provinciam hanc denotans; in quem finem adducit Rythmum poëtæ cujusdam Persæ, quem vocant Cojam Iafez sive Iafet; qui ludens vocis hujus homonymia, fingit principem quendam iter facien-

tem, cui ad aures accidit vox quædam ipſum compellans ſuo nomine; ille autem converſus vidit tantum cranium humanum humi projectum; quum illud interrogaſſet, quinam eſſet & unde ipſum noſſet, reſpondit cranium, ſcias me aliquando hominem fuiſſe & coronam geſtaſſe uti tu, ſubjugaveram autem plurimas provincias, & ſola ſupererat Kermon, quam quum & ſubjugare pararem, ſubito ab ipſa ſuperatus fui & devoratus à Kermon, itaque à me exemplum capias, tibi quod uſui ſiat.

Eadem provincia producit lapidem quendam nigrum & tranſparentem & nigris punctulis veluti arenulis reſparſum: duæ autem hujus lapidis repe-riuntur ſpecies; una quæ petitur ex provinciis Kermon & Karaſon quæ optima eſt & maximi pretii: altera vilior quam Perſæ vocant *Moky*; quia petitur à Meka ſive Mocha ad mare Rubrum ſita. Vocant hunc lapidem ſive gemmam *Surmah*; utunturque eo Arabes, Perſæ & Indi ad affectus oculorum, quibus egregie medetur, cum aliis ſimplicibus præparatus: itemque ad ornatum, tam mares quam fœminæ, infucando oculos ut pulchriores videantur; amant enim Perſæ oculos nigros, quales fere habent fœminæ Perſicæ.

ficæ. Teixera opinatur Iesabelem hoc fuco usam fuisse quum ex fenestra prospiceret.

Metropolis hujus provinciæ (inquit Teixera) est *Kermon*, præterquam & alia oppida continet sed haud magni nominis.

Nubiensis scribit terram *Karman* jacere inter Persiam & *Mecran*, (quam hodie vocant *Maquerona)* & continere urbes: Mungian, Vardest, Valasegerd, Hurcan, Rudhan, Rostac Arrostac, Sirgian, Iazdescir, Rauand Mahan, Chabiz, Gianab, Giroft, Hormoz, Sura, Maun, Riaan, Bamm, Fahrag, Cquermasin & Mastih. Vtrisque autem Persiæ & Karman extremitatibus junctam esse ab Oriente solitudinem maximam cui nulla alia æqualis reperitur in terra habitata.

Nubiensis vocat maximam hujus provinciæ urbem *Sirgian*, quam & Vlughbekius agnoscit, ad longitudinem quidem xc graduum, latitudinem autem xxix graduum & 30 scrupulorum. Et ab hac ad *Giroft* sex haberi stationes & viam esse capiendam per Nâhyan. *Giroft* autem (inquit) magna est, habetque in longitudine fere duo milliaria. De urbibus Karman est etiam urbs Nahia, parva quidem, sed pulchra

& decoris ædificiis habetq; vicos mercibus atque artibus illustres. Ab hac ad Sirgian habentur CCII mill. pass. (erratum credo in numeris) versus Septentrionem. Et ab hac ad Giroft, meridiem versus, LX mill. pass. & ab ista ad Nahian XVIII mill. pass. Præterea ex urbibus, quæ jacent inter Giroft & Fahrag, est urbs *Hormoz* Regis, quæ vocatur hac tempestate urbs *Hauz*; distatque à Giroft statione una, versus Occidentem.

Ab ipsa ad urbem *Bamm* habetur statio. Et à *Bamm* ad *Giroft* stationes duæ magnæ videlicet LX mill. pass. A Bamm quoque ad *Cquermasin*, statio.

Ex urbibus Karman est etiam urbs *Hormoz* maritima, adjacens mari Persico, apposita æstuario *Haniz* dicto, ex eodem mari Persico egredienti per quod naves ingrediuntur à mari ad urbem usque.

Porro urbs Fahrag sita est in initio solitudinis attingentis *Segestan* ducentis decem milliaribus, toto scilicet intervallo, quod prædicta solitudo habet in latitudine. A Fahrag ad *Cquermasin* paulo ante nominatam habetur statio.

Credo urbem Fahrag esse eandem cum Parra vel Farah, quæ transitur ab iis qui à Candahar petunt Persiam, de

qua consulenda sunt Itineraria quæ in secunda parte explicuimus.

Quod autem hic scribit Nubiensis de urbe Hormoz maritima, non est intelligendum de urbe *Harmuz* in insula sita, quæ ante dicebatur *Gerun*, sed de priore urbe quam Xa Nahamed primus Rex Harmuzii condiderat in continente haud longe à Kosteck, quam deinceps decimus quartus Rex *Mir-Bahadin* reliquit & suos transtulit in insulam, ubi hodieque urbs Harmuz sita est. Sed hæc in descriptione Harmuzii explicabuntur plenius.

De Regno Harmuz & cæteris Insulis in Sinu Persico sitis.

TEixera, Solent navigationum in Indiam periti Sinum Persicum dividere in duas partes: nimirum in fretum Harmuzianum, cujus principium designant inter *Guadel* in Persia, & promontorium de Rozalgate in Arabia: & in fretum Basoræ, ab *Harmuz* sive *Gerun* usque ad extimum gremium Sinus, ubi oppidum *Basora* situm est, & famosi amnes Tigris & Euphrates confluunt. In medio autem, licet minime æquali utrimque intervallo (nam una pars tantum centum leucas in longitudinem patet, altera supra ducentas) sita

est insula *Gerun* sive *Harmuz*, ambiens circiter sex aut septem millia pass. & distans à continente Persiæ, ubi minimum è regione *Dozar* quinque millia: & ab Arabia novem leucas: obtinet autem multa singularia & digna notatu. Ardebat olim, unde longe asperrima est facta: Secat illam mons ab uno mari ad alterum inter ortum & occasum; à cujus radicibus ad cornu Septentrionale ubi oppidum & arx jacet, intervallo quasi unius milliaris, plana est & minus aspera: verum trans montes, nihil habet præter asperrimos colles & horribilia præcipitia. Continet plurimum salis fossilis; absolutissimi sulphuris quoque maximam copiam: Hyeme, qua interdũ validissime pluit, torrentes qui de montibus in dictam planiciem descendunt, ab æstu coguntur in salem.

Mirabile autem & illud, quod quum insula distet ab Æquatore versus Arctũ viginti septem gradibus & semisse (aliis xxv tantum gradibus) tantum æstum vernis mensibus experiri, ut incolæ vix ferre possint.

Tres habet fontes perennes, ad radices montis, diversis locis, è quibus oriuntur tres amniculi, limpidissimæ quidem aquæ, sed marinæ instar salsæ:

quæ inſtar glaciei ita concreſcit & amniculos tegit ut hominum equorumque veſtigia ſuſtineat, aqua interim ſubtus labente. Sal autem univerſus tam foſſilis, quam qui à ſole coagulatur, medicinalis; poſteriorem autem tantum uſurpant in cibis & condimentis; nam foſſilis ita acer eſt ut magis corrodat, quam conſervet carnes & alia quibus miſcetur.

Habet præterea Inſula duos ſinus, qui deſinunt in cornu arenoſum, cui arx Portugallorum inædificata eſt, ex melioribus & munitiſſimis totius Orientis; aquarum tamen potabilium inops eſt, præterquam pluviarum quæ in agro colliguntur in ciſternas; quarum plures paſſim viſuntur: Solummodo in *Torunpaque*, ad caput inſulæ, puteus viſitur aquæ dulcis, qua Rex & VVazir hortos ſuos rigant, quos uterque ibidem habet, qui optimos fructus producunt; quum in reliqua inſula, nullæ arbores aut plantæ viſantur, præterquam in planicie illa, aliquot quæ fructus ferunt ſpinoſos qui toto anno virent, vocant *Conar;* & pumilas aliquot maluas primo vere: & Senam purgatricem quam vocant *Makii*. Angulus autem iſte terræ ſolo eſt argilloſo & ſalſo, è quo vaſa componuntur è quibus

bus potant, postquam salsuginem detraxerunt. Iuxta Torunpaquen inter petras haud longe à mari, scaturit aqua salubris, quam indigenæ vocant *Abdarmon*, id est aquam medicinalem; quæ pota alvum solvit & expurgat omnes feces & immunditias: unde certis anni tempestatibus multi solent accurrere & illam potare quantum opus habent: cujus experimentum capiunt comedendo partem Aurantii aut Limonis, nam si statim semina per sedes ejiciant, sufficienter se purgatos credunt.

Reperiuntur in insula hac plurimæ rupicapræ & Adibes (vulpecularum species) perdices, turtures aliæque aves: mirum autem est, quum nullæ aquæ dulces hic reperiantur, quam quas jam diximus, quid ista animalia potent; nam minus verisimile est salsas aquas potare, licet quidam id crediderint.

Oppidum haud ita magnum est; licet olim majus fuerit; nam pars aliqua illius demolita fuit, & in grandem aream ante arcem conversa. Ædes eductæ sunt è vivo saxo haud admodum grandes, ut facilius terræ motus ferant quibus insula obnoxia est: & gypso quodam albo cæmentatæ, cujus in continente magna est copia, vocãt *Gueche*,

aut

aut rubro, quem insula gignit, sed inferioris notæ. In ædibus autem in aqua substructis, aut quæ aquis resistere necesse est, utuntur alio cæmento, quod hoc modo fit: (vocant Charu) sumunt vetustissimum stercus è stabulis mulorum, & cogunt in orbes sive grandes pilas, quas ad solem siccatas, accumulatasque urunt certo tempore, reponunt autem quod residuum fit: quum autem eo uti volunt, effundunt illud in pavimentum durum, ubi ab aliquot Arabibus tamdiu tunditur & pinsitur donec idoneum reddatur; statimque adhibetur, nam si in crastinum servetur, corrumpitur & fit inutile.

Indigenæ maximam partem sunt colore candido; mares urbani & fortes, fœminæ formosæ: loquuntur idioma Persicum; suntque Mahumetani, licet alii è secta Syaitarum qui Ali venerantur, alii è Turcorum, qualis Rex erat. Habitant præterea hic multi Christiani, Portugalli, Armenii, Georgiani, Iacobitæ, & Nestoriani; plures quoque gentiles & circiter centum quinquaginta familiæ Iudæorum. Licet autem insula ita sterilis sit, tanta copia aliunde inferuntur omnia necessaria, ut vili pretio veneant.

Aër hic salubris est præsertim vere & æsta-

æstate, quia immodicus æstus malignos humores consumit; autumnus tamen morbosus.

Denique Emporium est longe celeberrimum; cujus Reges tam potentes fuerunt, ut magnæ parti Arabiæ & Persiæ, & toti illi sinui ad Basoram usque imperaverint; donec à Portugallis oppidum & insula ipsis eriperetur. Ab eo tempore sensim commercia declinarunt, propter præfectorum Lusitanorum exactiones & injurias.

Insula autem hæc intercepta fuit ab Alfonso Albuquerquio anno clↃ IↃ VII.

Larek insula distat ab insula Harmuz circiter quatuor leucas versus meridiem & Arabiæ continentem.

Queixome sive *Broct* insula sita est ad continentem Persiæ, freto sive sinu maris ab illa divisa; patet in longitudinem quidem viginti quinque leucas; in latitudinem vero duas aut tres; distat ab Harmuz duabus leucis. Promontorium insulæ vocatur *Sermion*.

Keys quam Portugalli vocant *Quays* est exigua insula in medio freti Basoræ; fontibus abundans & arboribus vernans; fuit quandam caput regni; nunc desolata & inculta.

Angen est exigua insula, quæ insulæ Queixomes adjacens, stationem satis op-

opportunam navibus præbet.

Andrevii insula, quam Portugalli vocant *de los paxaros* ob innumerabilem avium copiam, quarum ova Arabes solent colligere & ad varias partes venum portare.

Lar sive *Lara*, insula quatuor aut quinque leucis à continente, & raris incolis culta, ob metum Arabum, qui vocantur Noutaques & Nitihelus, & oram Persiæ accolunt.

Kargh insula è regione Rey Ceysadin, tribus leucis à continente, montosa & scopulosa, atque inculta.

Insula *Barhen*, sita est in meditullio sinus Persici, centum leucis ab Harmuz & totidem à Basora, exiguo intervallo à continente Arabiæ è regione portus Katifæ, quæ est in ditione Lacah, quam Turcorum imperator possidet. Habitata est Arabibus; Rex autem Persiæ hic tantum præfectum habet & præsidium, ab anno cIↃ IↃ c II, quo illam ex insidiis & per proditionem eripuit Harmuzino Regi. Solo est amœno; abundatque fructibus, præsertim dactylis; triticum parce fert, hordeum modice. Oryza, quam communiter usurpant, ab Harmuzio solet subvectari. Aquas obtinet magis salubres quam dulces, inter quas Nanyah celebrantur;

profundiſſimi ſunt putei in medio inſulæ; ſecundum locum merentur, quæ ſub marinis fluctibus hauriuntur, ad hunc modum: in præcipua municipia inſulæ cenſetur Manama ad littus ſitum; in mari autem quod alluit, altitudine trium orgyarum, ſcaturiunt certi fontes aquæ puræ & dulcis, quam urinando utriculis è corio noverunt egerere, & vendunt vili precio. Narrant autem Mahumetani ſenes, hos fontes in terra quondam fuiſſe & à fluctibus fuiſſe hauſtos: unde inſulæ nomen fuerit inditum, quod in Arabica lingua ſonat duo maria à *Bar* mare & *Hen* duo: licet alii opinantur id nomen impoſitum à duobus amnibus qui decuſſatim & crucis in modum inſulam dividunt.

Famoſa eſt inſula ob unionum copiam quæ in ambitu & vicino mari capi ſolet. Duo enim loca in India, Margaritarum piſcatura celebrantur; nimirum hic in Sinu Perſico; altera juxta Manar ſeu in freto quod Inſulam *Ceylon* dividit à promontorio continentis, quod *Tutan Cory* dicitur & à Portugallis *Comory*.

Piſcationem autem in Barhen ordiuntur interdum menſe Iunio, plurimum autem Iulio, producuntque ad

finem

finem Augusti: solent autem ut plurimum tum convenire circiter ducentæ cymbæ; centum ex hac insula, quinquaginta è *Iulfar*, & totidem de *Nihhelu*. Capiuntur autem conchæ ordinario in portu Arabiæ quem vocant Katar, decem leucis ab insula hac versus meridiem.

Vniones hujus Sinus præstant longe reliquis totius orbis tam pulchritudine quam pondere: solent autem hic quotannis educi ad valorem quingentorum millium ducatorum, præter* magnum numerum, qui celatur: Præfectus vero Harmuzii percipiebat quotannis supra quatuor millia ducatorum, præter quæstum, quem faciebat ipse.

Sunt & alia præterea loca intra hunc Sinum, ubi conchæ hæ capiuntur mense Septembri, ut *Nihhelu*, *Teue*, *Rozalgate* & sub insula, sed hæc captura non est magni momenti.

Venundantur autem hic uniones per Abas, quarum tres faciunt Quilaten sive Quaraten; & Miticales quæ constant viginti quatuor Quaratis, præsertim minores Margaritæ, quarum qualitas pro numero in uno miticali contentarum æstimari solet.

Nubiensis: dexterum maris Persici littus pertinet ad Arabes, sinistrum ad

Persas: habet autem in latitudine ducenta & decem millia, in profunditate vero à septuaginta ulnis ad octuaginta, commemorat autem ad ostium Tigris in mare Persicum exeuntis *Alchasciabat*, dicitque à *Basra* viam tritam esse ad oppidum *Bahrain*, id est, duorum marium ad littus Arabum sitam, stationes undecim.

Denique Ormuz ita descriptum accepi à Nicolao Hemmio nostrate. Distat ab æquatore versus Arctum sex & viginti gradibus & septem & viginti scrupulis. Persarum Rex hoc oppidum ope Anglorum eripuit Portugallis anno cIɔ Iɔ c xxII. Repererunt autem ibidem sexcentas machinas bellicas, tam majores quam mediocres, partim ex ære partim è ferro conflatas, quarum octuaginta hodie Arcem servant, reliqua ad vicinas arces sunt translata, uti & ad oppidum *Garmon* & *Laar*; quædam denique ad Civitatem Hispahan, ubi ante arcem disposita visuntur.

In Sinu Persico quotannis perflant venti triplices; quæ tempestates ipsis appellantur *Elauvvel*, *Elteny*, *Eltelet* sive *Elghef*: ratio autem navigationis hic ita se habet.

Mensibus, Novembri, Decembri, Ianuario, Februario, Martio atq; Aprili,

tempestas opportuna est tam ingredientibus quam egredientibus Sinum. Mensibus Majo, Iunio, Iulio, ingredientibus quidem opportuna est, sed egredientibus adversa. Contra vero Augusto, Septembri & Octobri tantum egredientibus propitia.

Series Regum Harmuz è Teixera.

PRimus in ordine horum Regum ponitur à Teixera Xa Mahumed, filius regis Arabis, qui trajecto Sinu Persico urbem Harmuz condidit in continenti, haud longe à Kosteck in loco dicto Harmuz, in vicinia Xyraz & Kermon.

Huic successit filius *Soleymon*; huic filius *Iza*; illi itidem filius *Laxkary*; huic filius *Kaykobad*; huic filius *Iza* II. Huic itidem filius *Mamud*; huic filius *Xaranxa*; huic cognatus *Amir Xabadin Molong*: qui filiam suam *Set Alkatun Xabadin* tradidit in uxorem cognato suo *Amir Seyfadin Aben Azar* filio *Aly* Germani sui Regis insulæ *Keys*: qui *Xabadin* mortuo successit in regnum.

Huic successit *Xabadin Mamud* illius consobrinus; illi autem *Amir Roknadin Mamud* filius *Hamed*, qui obiit anno cIↄ cc LXXVIII.

Huic successit filius *Amir Seyfadin*

Nocerat, qui cæsus fuit à fratribus suis anno clↄ c c xci.

Masaud decimus quartus Rex successit fratri, qui fugatus fugit in Kermon, postquam tres annos regnasset.

Mir Bahadin Ayaz Seyfin mancipium regis *Nocerat* illi successit; sed Turcis omnia vastantibus, relicto *Harmuzio* se contulit ad insulam *Queixome*, atque inde ad insulam, Gerun, ubi hodieque urbs Harmuz visitur. Obiit anno clↄ c c c x i i.

Huic successit *Amir Ayzadin Gordon-Xa*, è veterum regum prosapia, qui obiit anno clↄ c c c x v i i i.

Successit filius *Amir Mobarezadin Baharon-Xa* decimus septimus Rex; quem regno & vita spoliavit anno clↄ c c c x i x. *Mir Xabadin Isuf* tyrannus, & vicissim fuit occisus à *Mir Xa-Kodbadin* fil. *Gordonxa*, qui cepit insulam *Barhen*, *Katifam*, *Kargam* & *Darab*: sed fuit è regno pulsus à Germano *Malek-Nazomadin*; quo mortuo illud recuperavit, discessitq; an. clↄccccxLvii.

Successit illius filius *Turon-Xa* qui rebus multis præclare gestis obiit anno clↄ c c c c Lxxviii.

Huic successerunt filii ordine; primo *Massud* primogenitus; deinde *Xabadin*; tertio *Salgor-Xa*; quo regnante

Suphy Hyalila Persa continentem omnem subjugavit.

Huic successit *Xavves*: illi autem *Seyfadin*; quo regnante insula Harmuz occupata fuit à Portugallis an. CIↃIↃVII. Sub quibus porro Harmuzii Reges veluti precario regnarunt, libera solum in suos potestate.

Siston & Sagistan.

TEixera videtur Siston & Sagistan facere duas provincias: quum tamen tantum una eadem esse videatur.

Siston autem ita describit: Provincia *Siston* (inquit) sita est sub provinciis Karasone & Kermon, versus partes Persiæ quæ Sinum Persicum contingunt, ita ut ab una parte habeat *Persiam*, ad cujus præfecturam quoque pertinet *Siston*, & ab altera regnum *Macron*, ad confinia Indiæ. Scribit autem libro secundo capite XXIII. Sub Calipha *Abu Ezach Matacon* filio Harun, qui successit fratri suo Germano *Mamun*, privatum quendam hominem, nomine *Amzah* in hac provincia rebellasse, & bonam partem provinciæ subegisse; verum à præfecto Karasonis debellatum fuisse & provinciales ad officium reductos.

Ioannes de Persia scribit hanc pro-

vinciam, patere in longitudinem quinquaginta leucas, ejusque metropolin vocari *Cistan*, in qua circiter quinquaginta millia civium numerentur.

Boterus in Relationibus suis universalibus de Asia, parte prima libro secundo, scribit post Eri sive Ariam provinciam: superato monte *Coibocaran*, descenditur in provinciam *Sigestan*, regionem undique montibus cinctam è quorum medio exit fluvius *Ilmentes*. Sequitur deinceps *Circan*, ibi olim fuit Gedrosia, cum oppidis *Canafi*, *Sistan*, *Mulete*, *Rocagnin*, *Timocain*, *Asian*.

Nubiensis scribit; Sagestan provinciam fines jungere cum solitudine illa maxima. (cujus supra quoque meminimus) & celebriores illius urbes esse *Zarang*, *Tac*, *Fars*, *Hovas*, *Sarvan*, *Bost*, *Ranecan*, *Bengevai*, *Asfengiai*, *Tira*, *Hasc*, *Baanin*, *Dorra*, *Harra*, *Corra*, *Darac*, *Malin*, *Karcoia*, *Haisum*, & *Basurd*.

Schikardus in Tarich opinatur populos, quos Leonclavius vocat *Segestanos*, veteribus Drangianos fuisse dictos, qui juxta fluvium Arbin habitarunt, Castaldo nunc *Ilment* vocatum.

Porro *Zarang* vel *Zarans* meminit quoque Vlugbekius & collocat illam ad lon-

longitudinem quidem XCVII graduum, ad latitudinem autem XXXII graduum & 30 ſcrupulorum; eſſe autem urbem *Chiſtan* ſive *Siſton.*

Scribit idem Nubienſis parte octava Climatis tertii, Orientalem partem Segeſtan conjungi cum *Ghaur*, & plagam conterminam *Ghaur* vocari *Raüer.*

Obſervandum porro è Nubienſi, oppidum *Baanin* diſtare ab urbe *Derthel* appoſita ad ripam fluvii *Hendemend* unius diei itinere.

Item ab urbe *Bengevai* ad *Kahac* iter eſſe Orientem verſus; & ab hac ad flumen *Hendemend* Septentrionem verſus, unius haberi ſtationis intervallum, & hoc flumine trajecto occurrere urbem *Dertel* ad ejuſdem ripam appoſitam.

Item *Darac* urbem propinquam eſſe flumini *Maru-Alrudh.*

Dorram autem diſtare ab urbe *Corra* ſtationem unam.

Malin denique diſtare ſtationem unam à *Burengian*, quæ eſt urbs pertinens ad terram Choraſan.

De cæteris urbibus nihil memorabile adhuc obſervavi, niſi quod Vlughbeeckius *Boſt* collocat ad longitudinem quidem LXXX graduum, latitudinem autem XXXIII.

Macron.

HOc regnum appellatur ab aliis *Geteche-Maquerona* : Incolæ sunt *Baluches* , quibus anno cIↄ Iↄ c XIII. imperabat *Meleck-Myrza*, qui quum antea Regem Persarum superiorem agnovisset, tunc jugum excusserat, & tributum pendere recusabat : putant hanc esse provinciam illam, quam veteres Geographi vocant *Carmaniam*.

Sunt autem Baluches hi, ferox & valde barbara natio, ita ut Robertus Covertus Anglus prodat, anthropophagos esse; attingunt Indum fluvium versus ortum.

Quum Angli anno cIↄ Iↄ c XII. Robertum Sherleyum Persarum regis Legatum reducerent, applicuerunt ad hanc provinciam. Incolæ autem ut ipsos in insidias præcipitarent; fingebant Regem suum Meleck Myrzam Regi Persarum obnoxium atque adeo tributarium esse; adhæc facile & compendiosum iter esse, ex ipsorum provincia in Persiam; nam à *Guader* tantum novem dierum iter esse ad Chirmansive, atque inde undecim dierum iter ad aulam regis Hispahan.

Quare Anglis facile persuaserunt ut se cum oneraria sua conferrent ad præcipuum

cipuum hujus regionis portum qui dicitur *Guader* vel *Guadel*; ſed deerat ipſis dux itineris ad oram ipſis penitus incognitam. Itaque unum nacti non ſine certamine, & aliquot Baluchum interitu, eo contenderunt & decimo ſeptimo menſis Septembris applicuerunt ad Guader, & anchoras jecerunt in portu. Atque hic haud dubio omnes fuiſſent trucidati, & ſarcinæ Legati direptæ & navis ipſa intercepta, niſi à quodam Hoge Comal de imminenti periculo fuiſſent admoniti. Nam mendaciis præfecti Guader & ipſius Regis irretiti, jam aliquot ſuorum cum ſarcinis Legati in terram expoſuerant, & jam cum Legato in terram exſcendere parabant, cum inſidiæ ipſis patuerunt. Itaque non ſine ſumma difficultate & aſtu ſarcinas ſuas recuperarunt & inde ſe abſolverunt, & navigarunt ad oſtium Indi fluminis.

Notant autem hanc provinciam Macqueronam, partem eſſe Aſiæ continentis & fines jungere cum Perſia; & portum hunc Guader ſitum eſſe ad vigeſimum quintum gradum Septentrionalis latitudinis; & ſummam hic eſſe anchoras figendi opportunitatem in mari quatuor aut quinque orgyas alto. Oſtium autem fluminis Indi,

quem

quem indigenæ vocant *Sinde* distare ab æquatore versus Arctum quatuor & viginti gradibus & triginta octo scrupulis. Vnde facile colligi potest quàm prope hæc regio Indiam veram contingat.

Candahar.

ANtequam ab his extimis & Orientalibus Persarum regni provinciis ad interiores regrediamur, aliquid nobis dicendum est de Candahar regno, quod Rex Persarum Xa. Abaz ab Indorum rege sive magno Mogole recuperavit.

A metropoli Indiæ Lahore ad Candahar iter instituitur ad hunc modum: ad *Chach-Sunder* exiguum oppidum XI cos. ad *Non Saray* XV. ad *Mutteray* VIII. ad *Quemal-Chan* XIX: ad Herpach, XVI: ad Alicasavan, XII. ad *Trumban* totidem: ad *Sedoushall* XIV: ad *Callixeckebanden* XV: ad *Multhan* XII antiquum oppidum haud supra III cos. ab Indo.

Hinc trajecto flumine ad *Petto-Alle* exiguum pagum, XX: dehinc alter fluvius ratibus trajiciendus, & paulo post tertius sed minor, qui *Lacca* appellatur. Deinceps per asperos montes & arida atque latronibus obnoxia loca transitur; ad *Chatzan* exiguum castellum

terreo vallo ſeptum, ubi Mogol præſidium alit adverſus latrones, à quibus hi ipſi præſidiarii non multum abludunt. Intermedio itinere omnium rerum inopia eſt, præterquam quod paucis locis, nonnihil graminis reperiatur, jumentorum ſolatio. Montium, quos diximus, incolæ appellantur *Agvvanes*, latrociniis & furtis ſupra modum infames. A Chatza ad *Duckeen* eorundem barbarorum municipium, ubi Mogol arcem habet & ſtativa præſidiariorum, ſeptuaginta & duæ numerantur coſæ. Toto hoc intervallo, omnis generis commeatum vendunt incolæ itinerantibus ſatis vili pretio. Porro ad *Secotan* tres pagos ſibi in vicem, ad radices montium, in modum trianguli conjunctos, XIV cos. Hinc ad anguſtias montium ipſi vocant *Durves*, ubi pauci admodum plurimos poſſunt ſuſtinere & ſiſtere, ſunt circiter XXIV cos. Ad *Peſingan* caſtellum *Duckee* non abſimile XXIII cos. A quo ad Candahar per vaſtos montes & viam omnium pene rerum indigam reſtant LX cos.

In montanis autem hujus regni Candahar degunt ferociſſimi populi, quos *Puttanes* & *Agvvanes* vocant, robuſto corpore & colore quidem paulo candidiore quam vulgo ſunt Indi; verum fur-

furtis, latrociniis & insigni crudelitate infames; & licet ob Mogolis reverentiam & ob lucri dulcedinem quod è mercimoniis percipiunt (nam abundant pecore & frugibus) paulo mitius superioribus annis cum itinerantibus agere, cæpisse dicantur; tamen non raro quum paucos & imparatos offendunt advenas, abripiunt illos in avia montium, mancipantque servilibus operibus, mutilantque eos nonnunquam ne possint aufugere.

Metropolis hujus regni *Candahar* antiquum est oppidum, olim quidem, ut ferunt, à Baneanibus habitatum: nunc autem à Puttanibus; magnum & pulchrum est oppidum, & commerciis opportunum, siquidem merces Occidentis & Orientis hic ultro citroque commeant: in quem finem in agro illius ad septem aut octo millia Camelorum ut plurimum aluntur: Provinciæ præfectus ibidem degit cum valido præsidio: Vrbs ad Occidentem præcipiti & aspero monte, ad Meridiem & Ortum valido cingitur muro: Suburbia superant pene ipsam urbem, tantus hic est advenarum ab omni parte concursus. Annonæ quidem hic satis magna est copia, verum summa caritas tum ob frequentiam hominum; tum maxime quia

quia omnis regio inter hanc urbem & Hispahan, admodum infœcunda eſt. ita ut pluribus locis vix quicquam herbidi videre ſit, præter aquarum defectum qui ſummus eſt, præter ſalſarum & inſalubrium.

Diſtabat denique tum quum Mogol ea potiretur, tantum triginta cos. à finibus regni Perſarum.

Qua ratione Perſarum imperator urbem recuperaverit, in Indicis noſtris explicuimus.

Maurenahar & Turqueſtan.

MAurenahar (inquit Teixera) appellantur regiones quæ jacent trans fluvium *Gehun* (qui aliis dicitur Gichon) qui illas dividit à Karaſone, hic jacet *Koarrazin* & *Gaznahem*. De *Koarrazin* diximus ſupra è Schikardo ad provinciam *Karazon*. Nubienſis vocat *Chovarzin* & in octava parte Climatis tertii ſcribit; A *Maru* ad *Amol* non longe diſſitam ab amne *Gihon* ſex modicæ ſtationes, id eſt milliaria centum viginti quatuor: Et vero *Amol*, quæ pulchra eſt civitas diſtat à prædicto amne *Gihon* tribus milliaribus. Et ab hac *Amol* ad urbem *Chouarzin*, quæ & *Giorgiania* vocatur, duodecim habentur ſtationes. Et à *Giorgiania* ad

ad lacum suum stationes sex. Similiter ab *Amol* ad *Zamm*, ascendendo per amnem, stationes quatuor; à *Zamm* ad *Termed*, per flumen, stationes quinque. A *Termed*, per flumen, ad *Badhacscian* stationes tredecim. Atque hæc est longitudo *Chorasan* & *Chouarazin*, juxta cursum fluminis videlicet quadraginta stationum.

Giorgian faciunt alii provinciam per se, eique tribuunt urbes *Giorgiân*, *Semnaen* (forte eadem est cum *Zamm*) & *Dammaan*: quarum longitudines & latitudines vide supra.

Nubiensis porro scribit flumen *Gihon* originem trahere è terra *Vaghian*, in finibus *Badhachscian* & ibidem vocari *Hazyat*. Influereque in illud quinque magnos amnes è finibus *Gil* & *Vachs*; è quibus omnibus flumen tam grande constituatur, ut reliqua orbis terrarum flumina, tam aquarum copia quam alvei latitudine atque altitudine facile superet. Memorat quoque inter amnes qui confluunt in *Gihon*, amnem *Vachsciab* qui egreditur è regionibus *Torc* (vel *Turquestan.*) Schikardus autem astruit, amnem *Gichonem* eundem esse cum eo quem Ptolemæus lib. 6. c. 12 vocat *Oxum*, qui dudum terminus fuit inter Persas & veteres Turcas.

Ad-

Adjungit deinde Teixera *Turqueštan* regionem ad oram maris Caſpii verſus ortum, in terris *Maure. Nahar*, cujus incolas Perſæ vocent *Turck* ſive *Turckman*, à quibus haud dubio *Turci* orti.

Benjamin Iudæus (in Itinerario) ſcribit à finibus Perſiæ viginti octo dierum iter eſſe ad montes *Niſebon*, qui ſunt juxta flumen *Gozan*; Iſraëlitas autem qui inde veniunt in Perſiam, affirmare in urbibus Niſebor ſupereſſe quatuor tribus Dan, Zabulon, Aſer & Napthali: eſſeque illos fœdere junctos cum paganis Turcis (non hodiernis Natoliæ (inquit Schikardus) ſed ſibi tunc finitimis, provinciæ Turkeſtan incolis) qui ſerviunt ſpiritibus, &c. Vt provincia hæc magis illuſtretur, adjungam hic quæ Haytho ſcripta reliquit cap. 15. Iniquitatis filij Agareni, (inquit) copioſo exercitu congregato regnum Perſarum invadere cogitarunt. Et primo ingreſſi fuerunt Meſopotamiam, deinde perrexerunt ad regnum Chaldæorum, quod erat ſub dominio Perſarum Regis, qui non poterat reſiſtere Saracenis, unde de terra illa fecerunt omnia vota ſua. Rex vero Perſarum *Aſcaiorth* nomine (is eſt *Iazdigerd*) timens Saracenorum poteſtati ſubjugari, nuncios ſuos miſit ad terras & regna quæ erant circa

flumen *Phison* (imo *Gichon* ut postea dicetur) & ab iis subsidium imploravit, promittendo venientibus magna stipendia & honores.

De regno igitur *Turquestan*, quod propinquius erat regno Persarum, congregaverunt se sex millia virorum, qui nominabantur tunc temporis *Turquimani* & iter arripientes, Regi Persarum dare subsidium intendebant. Transiverunt quoque flumen *Phison*, &c. Schikardus autem recte astruit flumen quod Turquemani hi transierunt fuisse *Gichon* & Aythonem hic lapsum: idque ex ipso Aythone qui cap. 7. Persiam distinguit (pro statu regni suæ ætatis) in duas regiones. Vnam quæ superior minor & planior est, facit confinem Turkestaniæ: alteram inferiorem extendit usque ad Armenos & Medos. Illius primæ habitatores appellat Persas propriè qui olim idola & solem coluerint, urbes eorum nominans Boctora & Seonorgant (quæ sic corrupte scribuntur pro Buchara, Medici Avicennæ & Samarcand regis Tamerlanis ortu nobilitatis) ut non possit esse alia quam Bactriana, ubi Ptolemæo sitæ sunt Metropolis Bactra & Marcanda lib.6. c.11. Hujus vero secundæ regionis, urbes totidem præcipuas nominat Nesabor & Spa-

Spachen, quæ rectius Nisabur & Izbahan efferuntur & situ correspondent Ptolemaicis Nisibi quidem in Aria & Aspæ in Parthia; non Hecatompylo, ut iners Geographorum vulgus autumat. Inter ambas locat Haytho flumen *Phison*.

Nubiensis videtur hanc provinciam vocare *Tocharestan*; cui tribuit urbes *Halem & Semengian, Thaalan, Sacalcand, Varavalin, Azharuzuan, Talecan, Sachimest, Varuser, Hosb, Anderab, Meder & Kas.* Vide illum parte octava Climatis tertii.

Uzbeck.

Uzbeck (inquit Teixera) amplissima provincia, quæ licet superioribus seculis Persiæ fuerit subjecta, hodie non tantum ab ea separata est sed & Persis bellum infert, & nonnullam partem Persiæ decerpsit. Ejus Metropolis est *Balck* civitas populosa, opulenta & bellicosis incolis frequens; collocatur ab Abulfeda ad longitudinem quidem CI grad. latitudinem autem XXXVI graduum & 40 scrupul. Nubiensis scribit illam distare à *Thaalan*, urbe itidem populosa & fluviis atque arboribus conspicua, in Tocharestan sita, sex stationes. A *Badhuchscian* urbe conter-

mina regionibus *Chennaug* ad Indiam pertinentibus tredecim ſtationes.

Præter hanc habet *Samarcandam* urbem celebrem, præſertim natalibus Teymurlanis, quam opinantur Marcandam Ptolemæi; quam Abulfeda collocat ad longitudinem quidem XCIX graduum (alii CIX) ad latitudinem vero XL graduum. Nubienſis iter ab illa ad *Balch* ita deſignat: ab urbe Samarcand ad urbem Kaſc ſtationes duæ.

Item à Samarcand ad Kanud Mahchet VI mill. paſſ. Etiam à Samarcand ad Aſtihan XXI mill. paſſ. Orientem inter & Meridiem. Et ab ipſa ad Kaſaniam XXVII mill. paſſ. Marcus Paulus Venetus ſuo tempore illam ita deſcribit. Samarchan eſt civitas nobilis, cum pulcherrimis hortis, & planicie plena omnis generis fructibus, incolæ ſunt partim Chriſtiani partim Saraceni; parentque cuidam nepoti magni Chan. Cum quo tamen minus bene ipſi convenit, ſed crebro inter ſe belligerant. Meminit & Ioſaphatus barbarus, qui appellat urbem grandiſſimam, & incolis frequentem, adhæc commerciis cum Orientalibus nobilem.

Teixera refert ad eandem *Damarcand;* & *Bokaram* patriam Avicennæ qui ipſis dicitur *Boaly*. Bokaram collo-

cat Abulfeda ad longitudinem quidem xcvii graduum (alii 107) & 30 ſcrupul. latitudinem autem xxxix grad. & 10 ſcrupul. vide Itinerarium Ienkinſoni in parte ſecunda pagina 263. ipſe autem vocat Bogar. Nubienſis ita deſcribit iter à Bochara ad Samarcand; A Bochara ad *Sorraa* xii mill. paſſ. Inde ad *Dabuſiam* xv mill. paſſ. Ad *Arſan* xv mill. paſſ. Ad *Kord* xviii mill. paſſ. Ad *Karminian* xii mill. paſſ. Ad caſtellum *Aalcama* xv mill. paſſ. Denique ad *Samarcand* vi mill. paſſ. Orientali parti *Bocharæ* cum flexu ad Meridiem, contermina eſt terra *Tſogd*: primæque margines illius incipiunt poſt *Karminiam*, è qua progredieris ad *Dabuſiam* Orientem verſus xxiv mill. paſſ. à Dabuſia ad *Aſtihan* ſtatio levis. Ab hac ad *Zorman* xviii mill. paſſ. ad caſtellum *Aalcama* xv mill. paſſ. ab hoc ad *Samarcand* vi mill. paſſ.

Præterea *Kaxgkar* & *Axkgar*, quæ perfectiſſimum nobis dant Rheubarbarum, inquit Teixera. Et alia plura.

Ex Arabe anonymo, beneficio D. Golii hæc accepimus.

	longitud.		latitud.	
	gr.	scr.	gr.	scr.
Khis	109	30.	39	30.
Dargân	107	—	40	30.
Asfichar	109	50.	43	30. ad Oxum.
Therâs	109	50.	44	36.
Naxiab	108	—	39	— al. Neſt.
Ilâck	109	10.	43	30.
aliis	99	10.	43	20.
Chougent	100	35.	41	55.
Chouakand	100	50.	42	50.
Fargana	102	—	42	20.
Chuten	106	—	42	—
Bykend	107	30.	39	—
Termont	101	15.	37	—
Tenkod	101	—	43	25.
Benchuf	101.	—	45	—
Kaſân	101	35.	42	50.
Kobba	101	50.	42	50. ad Araxum.
Balch	101	—	36	40.

Incolæ hujus provinciæ, inquit Teixera, ſunt bellicoſi; pugnant equites arcu & ſagittis, lanceis, gladiis, ſcutis atque clavis, ſemper retrocedendo: atque hiſce armis noſtra ætate multa dominia ſui juris fecerunt; inter alia occuparunt regnum *Kandar*, cujus Rex ad magnum Mogolem profugit eique ſe ſubjecit, qui licet potentiſſimus ſit,

ſit, hunc tamen in Regnum reſtituere minime potuit. Vſbequii non habent Reges qui hæreditario jure ſibi invicem ſuccedant, eligunt ſibi duces pro virtute: habitu corporis, moribus & ſermonis pronuntiatione ad Chinenſes quam proxime accedunt. Hæc ille.

Accepimus à Nicolao Hemmio noſtrate icones duas, quarum prima exprimitur habitus Tatari Vzbequii.

Altera habitus & cultus filiæ Vzbequii Tatari.

Kurdestan.

TEixera numerat quoque inter Persiæ provincias *Kurdestan*. Ioannes autem de Persias tres provincias hoc nomine commemorat.

Primam quidem quæ fines jungit cum Hadabigian, cujus Metropolis appellatur *Coysalma*, & complectitur circiter triginta millia oppidanorum, & præterea complectitur quindecim urbes; populus valde est urbanus, & armis valde addictus. Vivunt maximam anni partem in tentoriis in agro, ad modum Arabum.

Secundam dicit aliter vocari regnum Malagæ sive Maragæ.

Tertiam scribit secundæ huic vicinam esse, & Metropolim illius vocari *Cormabam*, & fines jungere cum Babilonia sive Bagdat: tria autem hæc regna patere in longitudinem circiter trecentas leucas, frequentesque esse populis bellicosis, qui perpetuo bellum gerant cum vicinis Turcis.

Verum harum trium provinciarum tantum postrema hæc recte hoc nomine designatur, in qua agunt populi qui hodie dicuntur Curdi, quorum mores & consuetudines descriptas invenies in itinerariis, præsertim paginis 198 & 226.

licet etiam populi hi fines videantur jungere cum *Bagdat*. Secunda autem illa provincia, quam vocat *Maragam* hodie pertinet ad Adarbigian, in cujus deſcriptione hujus quoque oppidi meminimus.

Prima autem proprie hodie vocatur *Chuſiſtan*.

Chuſiſtan.

SChikardus in Tarich ſcribit Omarem Kalipham, anno Hegiræ XXI, miſiſſe Moſen cognomento Aſcharæum cum exercitu ultra Tigrim; qui occupavit totam *Chuſiſtaniam*, ejuſque duas urbes primarias *Ahvvazam* & *Suſam*: quorum ſitus talis eſt: Nubienſis parte ſexta Climatis tertii; ab Orientali parte lapſus *Diglat* (id eſt Tigridis) juxta mare *Abadan* (quod ni fallor, Saurenſem ſinum noſtri hodie vocant) ſita eſt terra *Chuſiſtan* (nomen habens à Coſſæis latronibus, quorum Plinius meminit lib. 6. cap. 27.) ad quam pertinent *Ahvvaz* & *Eſcar-Mecrom*, & *Gendi-Sabur*, & *Suſa* & *Ram-Hormoz*, &c. & ibidem: egreditur fluvius & vergit in Occidentem uſque dum perveniat ad urbem *Eſcar-Mecrom*, ubi pontem habet magnum, XX circiter navium: vehuntur in illo navigia majo-

majora & alluit *Ahvvazam*: inter quam & *Mecrom* sunt xxx milliaria secundum amnem: idem ait ab urbe *VVasit* (quæ ad ripam Tigridis, sex itineribus supra illius ostia locatur) abesse centum milliaribus, unde jam situm *Ahvvaza*, licet ignoretur Tabulis, abunde cognoscimus. Addit deinde Schicardus plura de Susa: quantum vero ad Susam (inquit) notior est illa, quod meminerint illius multi scriptores. Strabo lib. 15. tradit nobilitatam aula Cyri; esse oblongam sine mœniis tamen, habere in ambitu 120 stadia, vel juxta Policleti relationem 200; quæ respondent 25 milliaribus Italicis. Addit, æstivum ibi calorem intendi tantum, ut comburat lacertos, sub Meridiano sole per apricum repentes: inde cogi incolas ut ædificia tegant superingesta humo, ad profunditatem duarum ulnarum. Causam rejicit in montes, qui ad boream objecti, non frigidiores tantum auras intercipiant, sed & repercutiant illapsos radios solis, ut reduplicentur. Curtius lib. 5. meminit angustiarum in illis montibus, quæ Pylæ Susidæ dicantur, ubi Alexander cum suis multum est periclitatus. Quod vero Dionysius (hisce locis natus propterea fide dignior) ait Choaspen alluere Susianos, id illis errandi

randi occasionem dedit, qui opinantur attingere ipsam urbem ; at hoc non dicit author, sed præterfluere terram Susarum. Et aliud nos docet S. Daniel cap. 8. v. 3. arcem Susan sitam esse ad fluvium *Vlai*, quem Plinius lib. 6. c.27. optime cum sacra Scriptura conveniens, appellat *Eulaum ;* oriundum in Media, condi sub terram intermedio cursu & rursus emergentem circuire hanc arcem : unde Reges eum honorent, ut non ex alio bibant, etiam peregre abeuntibus sibi ad longinqua loca deportari curent. Disterminat ille Susianam ab Elymaide, provincia humidiore, quæ ob uliginem non nisi per circuitus obiri potest, ac in Bibliis Elam audit : ut R. Benjamin recte notavit nisi quod etiam in nomine fluvii aberrat. *Cusestan* (inquit) *ipsa est Elam regio magna, sed non amplius habitatur tota. Nam vastata fuit ex parte. Inter ejus ruinas extat Susan arx, quondam palatium Ahasueri* Esth. 1. v. 2. *habet etiamnum ædificia magna & pulchra inde à diebus antiquis. Flumen Hiddekel, ponte stratum, secat urbem.*

Nubiensis scribit ex parte Meridionali Churestan fluere amnem *Tab* & dividere *Churestan* à *Fares*.

Porro ab Vlughbeeckio & Arabibus

attribuuntur huic provinciæ ſequentes urbes: *Achoüas*, Nubienſi *Ahüaz*, Almacino *Ahvvaza*; quam collocant ad longitudinem LXXXV grad. latitudinem XXXI. Saraceni eripuerunt illam Perſis anno IↃCXLI. & habuerunt in tanta dignatione, ut provinciæ nomine inter præfecturas numerarent.

Nubienſis vocat flumen *Meſercan* quod urbem præterlabitur.

Deinde *Aſkermucran* ad longitudinem LXXXIV graduum & 30 ſcrùpul. & latitudinem XXXI grad. 15 ſcrupul. Nubienſis vocat urbem magnam & vetuſtam, ad flumen Meſercan appoſitam.

Tertio *Ramchermis*, Nubienſi *Ram-Hormoz*, aliis *Roomes* ad longitudinem LXXXV grad. & 45 ſcrupul. latitudinem XXXI. Nubienſis prodit intervallum inter Aſcar mocram & Ram-Hormoz duarum ſtationum.

Quarto *Archân* ad longitudinem LXXXVI grad. 30 ſcrupul. latitudinem XXXII graduum vel ut alii XXXI.

Quinto *Siapur* vel *Ieſabur* ad longitudinem LXXXVI grad. 15 ſcrupul. latitudinem XXX. Nubienſis hujus non meminit niſi forte eadem ſit cum Giondi Sabur, quæ diſtat à Suſa unica ſtatione.

Notan.

Notandum autem Nubienſem ſcribere, ex urbibus Chureſtan conterminis terræ Fares, eſſe urbem *Laur*: quæ haud dubio eſt *Laar*. De qua ſupra diximus in Fares.

Irack.

HÆc provincia quam alii vocant *Irack*, Nubienſis *Aarack* olim quoque pertinuit ad regnum Perſarum. Præcipuæ autem illius urbes ſunt *Koufa*, *Medain*, *Waſit*, *Bagdat* & *Baſhrao* quarum longitudines & latitudines ſupra retulimus.

De *Kufa*, quam Elmacinus ab Omare Calipha muro fuiſſe cinctam ſcribit anno 635: ſcribit Nubienſis. Kufa ſita eſt ad ripam fluminis Euphratis. Sexto autem ab illa milliari extat teſtudo maxima, altis undique ſuſtentata muris, oſtio clauſo, pretioſiſſimis ex omni parte velis cooperta, & pavimento ſtoreis Samniticis ſtrato, & intra ipſam fertur eſſe ſepulchrum Ali filii Abi-taleb generi Mahumetis. Diſtat autē à Bagdat quinque ſtationibus.

Medain, Nubienſi Medina diſtans à Kufa circiter xx ſtationes, Poſt biennium (inquit Schikardus) id eſt anno 636 expugnavit Saedus civitatem Choſrois, quæ ut olim Roma κατ' ἐξοχὴν urbs,

urbs, sic ista Elmedayna', urbes, ob excellentiam & amplitudinem in plurali numero nominabatur, ac mihi à Chosravo Abravvez præ cæteris exculta, inhabitata ac amplificata creditur, quia ejus Regis nomen aliquando gerit; nec tamen ab eo primum exstructa, cum illius etiam antiquior extet memoria, ut quando Mahummedes in suis responsionibus ad Abdiam & Abdallam Judæorum Rabbinos, Alkurano subnexis, eandem Elmedenam Chaldææ urbem, jam sua ætate recenset inter quatuor Metropoles infidelium populorum, ex inferno natas, hoc est, maledictas. Author Geogr. Arabs à magnifico D. Besoldo mihi concessæ, locat eam ad Occidentalem ripam fluvii Diglat seu Tigridis, quindecim tantum milliaribus infra Bagdadum, hoc est, in eo limite regionis Irack: sed Casp. Balby Venetus qui anno 1580. à Bagdat per Tigrim Balsaram, hoc est, Bazram usque descendit, adeo præclaræ urbis, quam omnino transire debuisset, nihil prorsus meminit, sed tantum aliquot pagorum in ruinis jacentium: unde colligo hanc Medaynam post horribilem terræ motum, quo anno Hegir. 245 nostro 859 cōcussa esse memoratur, nunquam deinceps resurrexisse ad pristinum decus.

Bagdat

Bagdat de qua urbe consulenda sunt itineraria: præsertim pag. 257. Scribit Almacinus in Saracenica Historia lib. 2. Anno Hegiræ 145 nostro autem 762. Iussit Almansor Califa ædificari civitatem Bagdadum; eamque fundavit eo tempore, quod unanimi consensu elegerant Astrologi: dicitur autem fuisse pratum viride, in quo tugurium erat Eremitæ, cui nomen erat Bagdadi, atque ab eo hoc nominis traxisse. Almansor autem eam appellavit *Medinato-Issalami*, id est, Civitatem pacis; utque absoluta fuit ædificatio ejus, facta est sedes Califis Abbasidarum. Nubiensis scribit illam jacere secus Tigrim; à Kufa stationes quinque sive c x mill. pass. Xa-Abas Rex Persarum eripuit illam Turcis anno cIↃ IↃ c xxiv.

Wasit sive *Wased*, Nubiensi *Vaset*, distat ab urbe *Bagadet* octo stationes sive cLxxv mill. pass. à *Basra* septem stationes, à *Kufa* sex. Nubiensis inquit, duæ urbes *Vaset* jacent ad utramque ripam Degelæ, id est Tigridis. Anno Hegiræ 83 (inquit Teixera) nostro 703 condidit Abdel Maleck in medio Mesopotamiæ grandem & populosam civitatem, quam vocavit *Wacet*, id est medium; jacet enim inter duo flumina, quæ confluunt ad *Cornam*;

cujus hodie tantum ruinæ superant.

Bashra; Elmacinus scribit muro cinctam fuisse à Muslimis A. C. 635: de qua videnda sunt itineraria nequid hic repetamus.

II.

Cœli soliqne qualitates Regni Persiæ.

QVum tot provinciæ sint in hoc regno, non mirum est qualitatibus cœli solique multùm differre.

De Persia proprie dicta ita judicat Iosephus Barbarus. Tota Regio Persiæ secus viam quidem qua nos incedebamus deserta est, pulverulenta, cretosa, scopulosaque, & plurimis locis aquarum prorsus inops. Hinc fit, ut ubi aquæ aliquæ occurrunt, ibi etiam villæ quædam reperiantur, sed & tum maximam partem erant desolatæ; harum quælibet fere castellum habet è cespite aggestum. Nã quum sementes, vineæ & fructiferæ arbores aquis opus habeant, ubi illæ desiderantur, non nisi incommoda habitatio esse potest. Verũ solent aquæductus sub terra ducere interdum quatuor aut quinque dierum itinere à flumine aliquo: idque in hunc modum:

Primo

Primo haud longe à ripa ſcrobem moliuntur, & ab hac canaliculum profundiorem ad libellam excavant, recta verſus locum quem rigare intendunt, ad paſſus viginti aut circiter, & tum rurſus aliam ſcrobem; & denuo canalem, atque ita porro, donec ad villam aut urbem duxerint; tum denique fluvium derivãt in vicinam ripæ illius ſcrobem. Rariſſimæ quoque hic viſuntur arbores & fere fructiferæ ubi rigari aliquo modo queunt. Materiem autem ad ædes ſtruendas ſubminiſtrant populi albæ, quas locis aquoſis conſerunt, quantum opus habent. Habent & fabros lignarios admodum induſtrios qui hiſce lignis tam parce uti norunt ut mirum videatur.

De eadem ita Contarenus. Perſia planiſſima eſt regio & valde arida; in multis locis aquæ ſalſæ reperiuntur: frumenta & fructus aquæ adminiculo abundanter proveniunt; ab utroque latere imminent montes fertiliſſimi, qui frumenti & fructuum copiam producunt, omnia maximo precio venduntur.

Provinciam in qua Tauriſium ſitum eſt, commendatur ab amœnitate & fertilitate ſoli; riguum enim eſt & maximam partem planum.

Ne diu Lectorem moremur, siquidem in singulis provinciis nonnihil diximus de solo atque cœlo: Temperies adeo diversa est, ut quum in Harmuz & vicina continente supra modũ æstuet, in reliquis Persiæ provinciis, etiam iis quæ Harmuzio propiores sunt nihil tale sentiatur, nisi forte paucis interdum diebus adulta jam æstate; in Hispahan vero & agro illius totaque illa provincia hybernis mensibus supra Climatis modum friget; & noctu interdum tam acriter gelat, ut unius noctis glacies non raro vestigia hominum ferat, quemadmodum à nostratibus inveni observatum.

Porro soli qualitates & fruges atque fructus Persiæ ita à nostratibus invenio descripta. Persia atque Parthia plena est montibus partim petrosis, partim fœcundi soli: non desunt tamen plurimæ valles & agri satis feraces & culturæ idonei. Pauca tamen pro amplitudine provinciarum, sunt oppida, municipia & pagi, neque ea est incolarum frequentia, quæ omnibus agris colendis plene sufficiat: agri quoque multis locis sunt inaquosi; ita ut necesse sit canalibus & aquæ ductibus illos rigare; unde fit ut juxta rivos & amnes plurimi pagi & municipia visantur. Armento-

rum

rum & pecorum hic magna eſt copia; verum tauri & vaccæ non ſunt ea mole, qua in Europa noſtra; oves vero longe grandiores & obeſiores, habent enim latiſſimas & obeſiſſimas caudas, quarum adipes Perſæ liquefaciunt, & utuntur loco butyri: licet neque butyrum hic deſideretur, quod excoquere ſolent, ut melius conſervetur, in utribus è tergoribus factis, durat enim hoc modo in ſeptem octove menſes; ignorant enim illud ſale condire. Panem habent optimum: Caſeos multos, qui recentes haud mali ſunt, ſed ſalſi & qui brevi tempore ita ſiccantur, & indurantur inſtar lapidum: ita ut mirentur ſummopere noſtrates caſeos, tam longo itinere huc traduci poſſe incorruptos. Abundant quoque lacte & ſero. Piſces quidem habent multos, ſed noſtratibus longe deteriores, ſunt enim ſpinoſi, & ſapiunt cœnum quia fluvii hic minus ſunt alti.

Arboreos fructus habent magno numero; nimirum poma ſed noſtratibus minora; Perſica mala vaſtæ molis, præcocia, ceraſa; & ſimiles fructus, præter fraga; quorum loco hic reperiuntur, præſtantes melones, & anguriæ, quæ ægrotis à medicis præſcribuntur loco potus; itidem fructum, quem

vocant *Alloazia*, instar pruni, sed comeditur viridis, & magni fit in hisce regionibus. Omnes autem fruges & fructus, venundantur pondere, quod vocant *Maun* & æquivalet duodecim libris nostratibus.

Accipiunt præterea è mari Caspio Haleces, Salmones, Sturiones, Trutas & alios pisces: tam sale conditos quàm ad solem induratos.

In Persia, inquit Teixera, plurimæ reperiuntur & præstantissimæ uvæ, quas sua lingua appellant *Xarab*: è quibus plurimum vini exprimunt, quod clanculum & dissimulato nomine, tanquam si esset aqua rosarum solent in vitris & vasis, exportare in Indiam, in Harmuzium & Mogostan.

III.

Populorum ingenia, mores, instituta, & habitus.

SCribit Teixera in appendice; gentem Persarum esse candido colore, formosam, & eleganti dispositione; amictum illorum pene se habere ad Turcarum modum; sequi sectam Morts-Alii, & in quibusdam articulis differre à secta Mahumetanorum cæterorum (de quo

postea plenius à nobis dicetur) : pugnant utplurimum equites lancea & scuto, arcubus atque sagittis, acinace, loricis bene tecti : sunt bellicosi & robusti, armorumque periti tractatores. Amant libros legere, & in eo gloriantur; delectantur arte poëtica, habuerunt plures in illa excellentes, & opera perquam erudita: Norunt omnes scientias & artes speculativas; & professores illarum tractant eas cum summa curiositate & subtilitate; jus ipsorum publicum tantum continetur volumine ipsorum sectæ sive libro legis Mahumatanæ, secundum quam & politiæ & justitiæ administrationem instituunt; hanc tamen committunt viris probatæ fidei. Viri Persæ admodum sunt zelosi, fœminæ autem ut plurimum impudicæ. Quid multa; regnum Persiæ, unum est ex maxime politicis Monarchiis universi, & facile è maximis.

Persæ communiter largissime utuntur opio, quod ipsi sua lingua vocant *Afion*, & per excellentiam *Theriacam*, tanti illum succum coagelatum papaverum solent facere; præstantissimum autem fit è lachrimis capitellorum ipsius papaveris sine ulla alia mixtura: vilius è corticibus aqua ebullitis, quo tenuiores utuntur; quos propterea

vocant *Pusty* (à Pust. quæ vox papaverum corticem sonat;) sicuti illos qui præstantius illud usurpant *Asiony*: usus autem illius gummi, ut Persæ opinantur, primum inventus fuit à principibus & magnatibus, quibus curæ insomnia conciliabant, ad somnum inducendum; quos vulgus, uti fere solet, imitari cœpit, atque ita usus illius tandem promiscuus & communis esse cœpit. Vsurpant & alium potum, qui tamen etiam Turcis & aliis Orientalibus valde communis est, quem vocant *Kaoah*; qui fit ex leguminibus, instar minutarum fabarum, quæ ex Arabia petuntur: coquitur in ædibus ad id deputatis; decoctum est spissum, subnigrum, insipidum pene, aut si ullum saporem habeat, subamarum, ita tamen ut amaror vix percipiatur: hauriunt autem calidam sorbillando, & stomacho volunt prodesse, ventositatesq; expellere & appetitũ promovere.

Porro indigenæ hujus regni (inquit *Teixera)* communiter ab Arabibus appellantur *Pary* & *Agemy*: Leonclavius in pandectis scribit à Turcis *Aiem Vilaget* & *Aiem Memleket* vocari regnum vel regiones Persarum ac Parthorum; incolas autem rectius Azamios vel Azemios appellari, quod idem sit cum Aiemiis

miis propter affinitatem litterarum I, G, & Z, ante literam E positarum. Schikardus autem opinatur Turcas per ignominiam Persas appellare *Aiem* vel *Agem*, id est barbaros, & non veros Arabes.

Cæterum Persarum lingua etiam pluribus partibus Orientis persamiliaris est; Teixera autem scribit tres illius veluti dialectos observari; *Xyrazy, Rostahy*, & *Harmusi*. Prima lingua est ornatissima & elegans qua utuntur in civitate Xyraz vel Schiras: altera est vulgaris, & impolita: tertia deniq; est mixta, inurbana, & multis impropriis verbis suffarta, quæ Harmuzi potissimum usurpatur. Præter communem quoque hanc Persicam, habent diversæ provinciæ etiam sua propria & peculiaria idiomata, ubi Persica tantum usurpatur quemadmodum apud nos Latina.

Amictus Persarum decens est, & à Turcarum habitu non multum diversus, qui ex iconibus melius cognoscetur quas in illum finem hic adjunximus.

Viri Persæ in oppido Hispahan vestitus.

Fœminarum amictus in Hispahan.

Semper autem (inquit Teixera) in Perſia, cingula fuerunt indicia honorum & dignitatum, quemadmodum & hodie: nam è materia & opere illorum cognoſcitur cujusque dignitas; ſummæ enim argumentum ſunt aurea, ſecundæ argentea; idque prout vel gemmis ſunt diſtincta, aut illis carent. Ita ut è cingulis proclive ſit judicare, quem quiſque locum & dignitatem in aula obtineat. Sponſis tamen cujuſcunque ſint dignationis permittitur etiam præſtantioribus, nuptialibus diebus, uti, quemadmodum & plumis, licet hæ quoque nobilitatis inſignia cenſeantur. Forma autem horum cingulorum pene talis eſt, qualis antiquitus in Caſtella & Luſitania à fœminis ſolebat uſurpari.

Perſæ communiter ſupra modum ſunt libidinoſi, neque tantum fœminas ardent, ſed & pueros atque adoleſcentes; infames enim ſunt Sodomitæ, vitiumque hoc adeo familiare eſt ut Cynedorum greges paſſim oberrent ſine ullo pudore, cum fidibus; ſolentque in ſympoſia ſe ingerere & laſcivis geſticulationibus & choreis conviuas delectare & ad ſpurcas illas & abominandas libidines provocare.

Venationi atque aucupio deditiſſimi ſunt; atque rapacibus avibus non tan-

tum alias aves capiunt, verum etiam feras, uti cervos, rupicapras, lepores & ſimiles: Norunt enim falcones & ſimiles aves ita inſtituere, ut ſe dimittant in capita ferarum inter cornua, atque inde oculos animalium roſtro fodiant; & tantiſper detineant donec venatores accurrant & irretiant. Ad venationes alioquin non modo venaticos canes, quos longe optimos habent, adhibent; ſed & lynces & leones pardos cicuratos, quos vehiculis in exercitu ſecum trahunt magnates; tenuiores autem in equis ſuis ſuper laminas ferreas, ne unguibus ſuis jumenta poſſint lædere.

Habent autem hîc præter feras Europæ quoque familiares, rupicaprarum quoddam genus, minori mole, cornibus acutis, & recurvis, grandibus oculis & vivaciſſimis; unde Perſæ quum pulchritudinem oculorum fœminæ alicujus laudare volunt, ſolent dicere ipſi acies eſſe *Gazal*, id enim huic feræ eſt nomen. Præterea arietes ſilveſtres, quos ſuo idiomate vocant *Pagen;* utraque autem fera hæc amat loca aſpera: cæterum arietes illi non multum differunt forma à communibus, niſi quod majores ſint, corpulentiores atque robuſtiſſimi; adeo ut dimidiam colubrinam æneam facile loco moveant. Cornua habent

habent longa quidem, sed secundum dorsum expansa, singulari naturæ beneficio; nam hoc pacto se de petris præcipitant sine noxa, quod ipsis familiare est, quum à Venaticis canibus urgentur.

In Persia uti & in plerisque partibus Orientis habent plurimos medicos, tam methodicos quam Empyricos; illos vocant *Akym*, hos autem *Tabib*: Illi autem sequuntur Hippocratem, Galenum & Avicennam aliosque; neque medendi modus à nostrorum differt, nisi quod rarius venam secant. Porro Persæ adeo addicti sunt medicinæ, ut præter pharmacopolia publica, quæ plura sunt, (habent enim singuli medici fere singula) etiam qui re paulum sunt lautiori ut plurimum domi instructissima habeant, omnis generis simplicibus; adeo ut nostratia pharmacopolia non raro superent, præstantissimis simplicibus, quibus nostra plerumque carent, uti vero Amomo, Rheubarbaro, Spica, Sene, Costo, Castoreo, Turbit, &c. Solent quoque Persæ honoratiori nomine Medicos appellare *Mulah*, id est magistros, quod nomen & in religione & aliis scientiis usurpatur. Est autem vox Arabica, quam Africani efferunt *Muley*, licet apud illos majoris jam sit di-

gnationis. Obſervandum autem id nomen à Perſis tantum tribui liberalium artium & ſcientiarum magiſtris; nam Mechanicis dant nomen Oſta ſive Oſtad. Habent præterea & fœminas, quas vocant *Dayah*, quæ fœminis & infantibus ſolent medicinam facere; nec facile alii medici ad fœminas aut infantes advocantur.

Ioannes de Perſia, ipſorum inſtituta & mores ita nobis depingit. Ducunt plures uxores, quanquam inter nobiles numerus illos gravat, inter plebeios facit eminere, permittuntur autem uſque ad ſeptem, facili repudio. Nobiles maxime diſtinguuntur à plebeis, redimiculis capitum, ipſis enim ſolis licet uſurpare duodecim illas plicas, quas primus Suphy Tulbanto addidit, vocant ſua lingua *Tachi*.

Veſtes eorum ut plurimum ſunt diverſorum colorum, & fere ſericæ, panni enim ſerici hic vili precio veneunt, ita ut holoſerici ulna decem regalibus venundetur, & cæteri ad eundem modum. Panni quoque linei vel potius goſſypini tanta copia ex India inferuntur, ut viliſſimo precio haberi poſſint.

Nobiles valde addicti ſunt magicis ſcientiis, & ſcientiæ imprimis quam vocant ſanctam, quæ ex Alkorano hauritur;

ritur; unde hic plures habent Alfaques & Professores qui publicis stipendiis in singulis pene urbibus aluntur.

Ædificia omnia fere sunt è lateribus structa; non pauca quoque lignea; universa autem ut plurimum habent hortos.

Duo hic minime prætereunda sunt, ritus publici nuptiarum, & sepeliendi mortuos; in quibus Persæ aliquid habent peculiare.

Sponsalia quidem & nuptiæ hic celebrantur, quemadmodum à quodam nostrate oculato teste accepi, ad hunc modum; Adolescens jam nubilus, & conjugari affectans, per parentes aut si illi desiderentur, per proximos agnatos inquiri curat virginem aliquam ætati & dignitati suæ convenientem, neque enim virgines hic vulgo videntur à maribus; & ubi condicio placet; per patrinos suos, qui circumcisioni illius adfuerunt, virginem à parentibus facit postulari; ubi autem jam inter partes convenit, auspicato die prodit sponsus, cum amicorum magno comitatu in equis, pro dignitate ornatus: & sponsa ad eundem modum, faciem & totum corpus peplo quodam velata, & dextro tantum brachio nudo & exserto; & postquam palam in conjugium disertis

verbis consenserint; eo comitatu deducuntur ad ædes *Cady*, ubi coram *Mulah* denuo interrogantur, de consensu tam parentum, quam contrahentium; qui ubi annuerint, nomina conjugatorum, dies & hora à Cady pariter atque mutati referuntur in commentarium, & manus testium copulantur, & juramentum præstatur in nomine Dei, Mahumetis & Aly. Hinc eadem pompa deducuntur ad ædes sponsæ, & post choreas & symposium introducuntur conjugati in conclave nuptiale; postquam sponsa ante in balneo se abluerit; sponsus autem postquam sponsam cognovit mane intrat balneum, & nova nupta rursus vespera; atque porro ad octiduum. Addit Ioannes de Persia, mares & fœminas separatim choreas ducere; & prima nocte, vetulas quasdam conclave ingredi & linteum proferre sanguine maculatum, quod sponsi cognatis ostendunt; sin contra accidat, sponsum cum cognatis se subducere, & sponsam repudiare. Observat quoque noster; etiam conjugia hic iniri ad certum tempus, quo absoluto, conjugati liberi sint à vinculo matrimonii.

Sepeliendi ritus & pompa variat pro mortuorum condicione & dignitate.

Ioannes de Persia scribit, primæ dignitatis ad hunc modum inhumari. Præcedunt cadaver omnes domestici, corpus nudi usque ad cincturam, & brachium dexterum vulnerati, ita ut largus sanguis emanet, inter quos & filii atque hæredes defuncti. Cadaver autem trahitur funibus à ducentis hominibus, qui orationes fundunt Mahumetæ. Hosce autem præcedunt viginti adolescentes, qui bini humeris bajulant sedile sumtuosum, & Alkoranum alta voce intonantes. Hos quoque antecedunt plurimi cum ramis viridibus, & imaginibus & corollis florum, & variis fructibus pro anni tempestate. Agmen claudunt equi defuncti, cum armis atque trophæis illius, qui ducuntur ab equitibus, ad eundem modum nudatis & sauciatis. Cum hac pompa adeunt fontem aliquem, ubi cadaver abluitur, & munda Sindone involvitur; & revertentes versus monumentum, elargiuntur omnis generis annonam pauperibus. Inhumato autem cadavere eodem ordine & pompa regrediuntur in oppidum: cognati denique anno pene integro statis temporibus accedunt monumentum ut defunctum plangant.

A Belga oculato teste accepi, tam inopum quam opulentiorum cadavera

statim

ſtatim ablui, & munda Sindone involvi & ad ſepulcrum deduci tam extra quam intra oppidum, cum confuſo multorum hominum comitatu: niſi quod milite aliquo aut tribuno defuncto, omnes illius equi inſigni pompa, armaque prægeſtentur;& tympanis atque aliis muſicis inſtrumẽtis accinatur.

Arma Perſarum (inquit *Minadous*) quibus ut plurimum in bello utuntur, ſunt machæra, lancea, & arcus atque ſagittæ: machæræ tamen uſus ipſis eſt familiarior, quam cæterorum armorum. Nonnulli bombardas tractant, quibus ab Iſmaële & primis Tamaſi annis ſunt aſſuefacti. Plerique ferreis thoracibus, atque galeis, quas globuli tormentarii vix penetrant, ſeſe muniunt. Reperiuntur, qui equos armis ſolidiſſimis & optimis contegunt. Equi apud eos reperiuntur generoſi, qui Perſicorum, quos Strabo pro Regibus in Armenia aſſervatos fuiſſe ſcribit, naturam imitari videntur. Velocitate curſus, robore & ferocitate in acie præſtant, & facile quævis addiſcunt: non ephippiati, ſunt manſuetiſſimi, armati vero bellicoſi, & facile ſeſſoris imperium patiuntur, unde mirum non videbitur, quoſdam eorum mille, alios mille trecentis aureis venditos fuiſſe.

Qui militiæ nomen dant, nobili plerique orti sunt prosapia; quibus fere innatum est, fugare potius alios quam fugari. Quos si cum Turcarum exercitu compares, qui plerumque è multarum regionum convenis & miscellaneo, inutili ac vili hominum genere, fugæ & rapinæ dedito, constat, merito his illos præferes. Ipsos Persas quot attinet, ut plurimum ingenio vafro præditi, insidiis & fraudibus alios student circumvenire: fidei minima ratio apud illos ducitur, quo vitio fere cuncti barbari laborant: Imperii sunt impatientes, novitatis studiosi, quod malum Persæ quovis tempore in sinu fovisse videntur, unde non modo Regibus à subditis, verũ quod detestabilius est, parentibus ab ipsis filiis structę fuerunt insidiæ.

Nulla autem re magis deterrentur Persæ; quam catapultis ignivomis & bombardis: & tamen iis spretis munimenta castrorum hostilium sæpius aggredi & tentare subitis excursionibus audent. Sed tormentorum usum ipsi nondum exacte didicerunt, idque potius ex cæca quadam ambitione, quam quod piaculum ducant contra hominem tam crudele armorum genus usurpare: vel quod arte aut materia, è quibus illa conflantur, destituantur.

IV.

De Persarum religione, & quid diversi habeant à Turcis. E Leonclavio.

PErsæ inimicissimi sunt tribus Mahumetis prophetæ sociis, Ebubekiri, Omeri & Osmani, studiosissimi autem quarti, videlicet Alis. Iidem Persæ tradunt, Angelum Gabrielem, quum è cœlis in terras portaret Alkoranum, (quo libro Mahumetanorum lex continetur) Ali reddendum, errore quodam eum Mahumeti obtulisse: Deumque, velut ea re nequaquam offensum, qui Mahumetem quoque tali dono gratiaque dignum videret, plane nihil obloquutum esse. Præterea dicunt iidem Persæ, primam uxorem Mahumetis, cui nomen fuerit Aische, nunquam fuisse castam. Immo prophetam Mahumetem, qui se putaret inventurum virginem, ac pudicam, reperisse plane contrarium. Addunt etiam, quod exstincto propheta Mahumete, quum Alis, propinquus & gener ejus, electus esset Califes sive vicarius & successor ipsius; Ebubekir favore malignorum quorundam adjutus, per injuriam, contra factum à Propheta testamen-

tum, se constituerit Califen. Idem post ipsum, reliquos etiam duos, Omerem & Osmanem factitasse. Alim interea in quadam spelunca semet abdidisse, donec omnes ordine morirentur, atque ita tandem eis successisse. Quum ergo tres isti contra supremum elogium testamenti, præceptumque prophetæ Mahumetis deliquerint: nullam iis Persæ fidem adhibent, quæ à tribus illis vel tradita voce vel literarum monumentis prodita sunt. Immo ubicunque libros ipsorum & scripta reperiunt, confestim flammis exurunt & crudeliter in eorum observatores animadvertunt. Iidem Persæ Scachum sive regem suum adorant ac ita venerantur, ac si Deus quidam terrenus esset. Non etiam quinquies interdiu noctuque precari solent, Osmanicorum more, sed semel duntaxat.

Ad summam, sectatores sunt religionis à doctore quodam eis traditæ, cui nomen fuit Sceiches Haidar: & quidam ex ipsis alterius quoque doctoris vestigiis insistunt, quem Imamum Harustim appellant. Hi duo doctores vel Imami extiterunt in urbe Persarum Reza, quo tempore vixerunt Erdebil, usum Chassanis Scachi Persarum gener & Scachus Ismaël, ejus nominis pri-

mus,

mus, Erdebilis filius, Vsun Chassanis è filia Martha nepos. Quumque doctores hi tam concionando, quam scribendo ea proposuissent, quæ diximus, duo illi principes Erdebil & Ismael pater & filius, eorum doctrinam sectamque probarunt & amplexi sunt. Ac filii quidam Ismaelis cognomento Sophini, ea felicitas fuit, ut novæ religionis, quam Sophinam vocarunt, fama confluentibus ad ipsum parvis initio, deinde majoribus hominum copiis, tandem prœliis victos Persarum reges, Iaçupem avunculum suum, ejusque filium Aluantem, occiderit; ac sibi regnum subjecerit, ad posteros etiam dignitate regia in hunc usque diem propagata. Nihilominus illi duo Persarum Imami sive doctores, Haidar & Harustis, non Osmanicorum duntaxat, verum etiam aliorum Mahumetanorum exsecratione damnantur tam in Barbaria vel Africa, quam in Kezusbassæ latissimo imperio, qui magnus Tartarorum Chan Chitainus vulgo dicitur.

Paulo aliter hæc narrantur ab aliis, uti postea apparebit, quum peculiari capite de origine Regum Sophinorum agemus.

Obiter autem hic ex eodem annotandum: Annales Kezienbassam, fami-

liari Turcis nomine, Chanem illum appellant Chitainum; qui Vlu-Chan discriminis causa vocatur, id est, excelsus aut summus Chan sive Rex Tatarorum. Keszieбaſſa, si verbum verbo reddas, filtrinum caput significat. Ita tum in genere Tatari Chitaini nominantur, à capitum tegumentis è filtro factis: tum peculiariter ipsorum Chan vel Princeps maximus: perinde ac Persas in genere dicimus Kesilbassilarios, à rubris capitum tegumentis & ipsi peculiariter eorum Scacho nomen Kesilbassæ tribuimus. Tegumenta vero capitum hæc Tatarica viridis in universum coloris sunt, quo singulari quodam jure sive privilegio se uti adserunt omnes propterea, quod ortam à propheta gentem universam glorientur. Quippe non utuntur apud Turcos & ceteros Mahumetanos vestitu viridi, nisi qui genus suum ad Mahumetem referunt; ac præsertim aliis, extra hos, viride capiti tegumentum adhibere, piaculum fuerit.

E Wilhelmo Schikardo in Tarich.

Non alienum ab instituto fore puto, si de ignis cultu Persis olim sacerrimo, nec hodie prorsus abolito, aliquid obiter interseram. Refert Strabo sub finem lib. XV. quod plures quidem

Deastros

Deastros colant, sed maxime ignem, cui sacrificent lignis non nisi melioribus & decorticatis, oleo superaffuso, addit vero peccatum censeri, si quis illum injecta re sordida quacunque contaminet; aut halitum ore tantum aspiret, idque supplicio capitis luendum: foveri ergo non insufflando sed ventilando. Procopius lib. 2. de bell. Pers. tradit in Ardabigara boreali oppido Assyriæ Pyreum illud esse, ubi perpetuum ignem custodiant Magi, quem cum Vesta Romanorum comparat. Agathias lib. 2. etiam in pluribus ædiculis ait, ignem hunc perennem asservari & velut oraculum interrogari de futuris. Omnium vero explicatissime hunc ritum describit Iudæus Benjamin in Itinerario, hisce verbis; Ante aram ædium sacrarum, est ingens fovea, in qua continuatis seculis ardet ignis maximus, quem appellant divinitatem. Per eum traducunt filios suos (expiandi causa lustrant sine noxa tamen) mortuos vero prorsus illuc injiciunt. Pergit Rabinus & commemorat admirandam devotionem stultæ gentis, quod qui sanctitatis affectent opinionem, se vivos in hunc ignem præcipitent, & magno spectantium applausu, voluntarium sustineant martyrium, quod me

illius Peregrini admonet in Luciano, qui ut aliis ludos exhiberet, ſibi cruciatus fecit, in Olympiaca panegyri ſeipſum ſponte comburendo, ſaltem ut nominis famam pararet. Sunt inter illos (inquit Benjamin) de magnatibus terræ, qui devovent ſemetipſos in vita, ut comburantur igni, cumque id ſuis familiaribus & propinguis denunciant; ecce votum feci ſpontaneum, ut inſiliam in ignem vivus! Reſpondent omnes & acclamant illi; ô te felicem & beatum! quando autem appropinquat dies executionis, parant ei convivium lautum, ipſe vero vel vehitur caballo, ſi dives eſt, vel ſi pauperior, pedes incedit, uſque ad marginem foſſæ, ibi dum præceps ruit in flammas, omnes cognati ejus lætantur, tympana pulſantes & agentes Choream, donec totus conflagret. Vt vero cognoſcas, quænam illa perſuaſio tam efficax eſſe poſſit, ut vitam ſic prodigere velint, imo gaudeant cruciari, percipe ulterius inſignem diaboli aſtum, qua ratione credulis hominibus illudat.

Appetente (inquit Benjamin) tertia die, veniunt bini ſacerdotes de primoribus, in ædes combuſti & dicunt hæredibus ejus: parate domum, nam hodie accedet vos pater veſter, ut præcipiat

vobis quid faciendum ſit. (ſignificet ultimam voluntatem, quaſi Teſtamentum conditurus poſt fata) Accerſitis ergo teſtibus ex urbe, apparet Satanas illius habitu. Tunc uxor & liberi ſciſcitantur, quomodo ſe habeat in altero ſeculo? reſpondet: veni quidem ad collegas meos, ſed illi me noluerunt recipere prius, quam ſolverim univerſa debita, familiaribus æque ac vicinis. Partitur itaque opes ſuas hæredibus, jubens diſſolvere quicquid ipſe debeat aliis, & exigere viciſſim quod illi debeant ſibi. Has expenſas conſignant advocati Teſtes, ut ille abeat viam ſuam (necdiu detineatur) deinceps non cernunt illum ullatenus. Tali mendaciſſima faſcinatione, quam edunt magici ſacerdotes, confirmantur illi, ut dicant (de ſuperſtitione gloriantes) ſimile quid non accidere in ulla terra (hoc eſt ejuſmodi religionem, tam evidentibus miraculis conſpicuam, non reperiri in orbe toto.) Ne quis vero exiſtimet me loqui de re pridem omnino antiquata, *Teixeram* audiat, qui teſtatur, quamvis hodierni Perſæ maximam partem Alkurano ſint addicti, supereſſe tamen etiamnum plurimos gentiles, qui ſic ignem colant. Eos ad Mahummedanorum differentiam tradit vocari

Gacor-

Gaor-Yazdii; quos ego Ethnicos Yasdenses interpretor: quanquam author ille voculam Gaor, à cultu boyis deducere conetur, quod Persice *Gao* significet vaccam (cui nostrum *Kueh* consonat) ego tamen potius à Turcico *Gaur* derivassem, quod infidelem notat & opponitur Musulmano. Circa urbem autem Yasd, reperiuntur adhuc hodie ejusmodi ignicolæ (uti supra meminimus) qui fanum habent in monte *Albors*, ubi à tempore *Kajomarrathi*, huc usque, jam ultra xxxv secula, ignis arsit continue, nec unico interea momento extinctus fuit; unde non mirum est ipsos, antiquitate superstitionis suæ fretos, Muhamedismum noluisse admittere.

Cæterum ut ad Persarum qui Mahumetani sunt religionem revertamur, habent Persæ non minus quam Turcæ varias superstitiones, etiam perridiculas; quarum unam inveni à nostratibus observatam. Solet Sacerdos summus qui Mechæ agit, ut plurimum mense Octobri, filium suum mittere cum Camelo ad id devoto, quem primo per urbem ducunt, ubi à vulgo ipsi pili toto corpore detrahuntur; deinde magna pompa ipso Rege atque aulicis omnibus comitantibus educitur in pa-

tea-

tentiſſimum campum; atque hic Rex pedes Sacerdotis illius deoſculatur; tum Camelus ab hoc benedicitur aut potius ſolemni carmine devovetur; accurrit deinde Doraga ſive prætor, transfigitq; Camelum lancea; cui deinceps ab altero caput amputatur acinace: quibus abſolutis, fex vulgi atque etiam honeſtiores, tanta celeritate cadaveri incumbit, & particulas diſſecat atque auferre conatur, ut non raro plures vulnerentur, & pauci aliquot aut conculcentur aut ad mortem vulnerentur. Hoc feſto ſe memoriam ſacrificii Abrahami celebrare profitentur.

Novi anni auſpicia celebrant menſe Martio, ſumma celebritate, vocant *Narou*, duratque quindecim aut ſedecim diebus.

Menſe Iulio ſolvunt exequias Ali Prophetæ magna ſolemnitate, vocant *Caddier*.

Vigeſimo quinto celebrant memoriam Baptiſmi S. Ioannis, vocant *Auvvpatſian*, ludicris cæremoniis; aſpergunt enim ſe invicem aquis, & commaculant cœno ante Regis palatium, qui ſingularem ex eo capit voluptatem, præſertim ſi quis aulicorum aut etiam magnatum vulgi licentia fuerit inquinatus.

Ramadan denique non minus superstitiose & stricte servant quam Turci; adeo ut à Belga, qui viderat acceperim, duos qui jejunio illo durante, potu ad ebrietatem se ingurgitaverant, plumbo liquefacto in os infuso, publice fuisse enectos.

Celebrant quoque initio Octobris festum quoddam, quod vocant, ut à nostratibus accepi, *Iedt Ouffent*, quo celebrant memoriam supplicii sumpti de servo aliquo, qui prophetam *Ali* interfecerat; idque octiduo noctu atque interdiu, cum magno tumultu & festivitate; parricidam illum è stramine efformatum & vestibus indutum circumgestant per urbis plateas, sagitta per nares trajectum; denique cum aliquot militum cohortibus ducunt extra urbem, & constituunt imaginem in medio, ubi à Sacerdote oratio habetur, & cantilenæ aliquot cantantur in laudem Ali & parricidarũ detestationem; denique incenditur caput imaginis pulvere tormentario suffartum: ibidem ostentantur arma quædã Ali: circumstantes autem incidunt partes corporis & eliciunt sanguinem, & remittunt invicem noxas, reconcilianturque in speciem; Magnates quoque copulant dexteras inter se,& Rex complectitur princi-

cipa-

cipales in ſignum pacis & amicitiæ. XIII Octobris celebrant memoriam Huſſeni filii Ali qui ſiti enectus fertur; Rex enim & magnates tum induunt veſtes lugubres, neque decem diebus ſibi comas aut barbam radi permittunt: lugubres autem hi dies demum XXIII ejuſdem menſis magna feſtivitate & multis ludicris terminantur.

V.

De Regimine politico & civili Perſarum Regni.

REgnum Perſarum haud dubio monarchicum eſt, nam penes unum Regem univerſa poteſtas eſt tam in ſacris quam profanis; quum & ſe ſupremum ſacerdotem ferat, & unicum legum ferendarum & abrogandarum dominum.

Perſæ autem, ut ait Teixera, vocant Regem ſuum *Xa* ſive *Patxa*, id eſt, Regem; (quod nomen Latini ſcriptores fere efferunt *Scachus*: Leonclavius autem *Padiſchach*, quod eſt idem cum *Patxa*, pantocratora velut habentem univerſum imperium, regemque regum) atque etiam *Sahayb*, quæ vox ſonat dominatorem.

Quin-

Quinetiam attribuunt illi titulum arrogantiſſimum *Kodahon*, id eſt, divinum, nam Kodah in lingua Perſica denotat Deum.

Licet autem regnum hoc ita ſit abſolutum, tamen non ita accedit ad Tyrannidem, quam Turcicum, ut recte obſervat Boterus; nam non tantum nobilitas hic maximi fit à Regibus, omnibusque rebus tam pace quam bello gerendis adhibetur; ſed & plures in hoc regno ſunt principes, licet vaſalli, qui & opibus & potentia excellunt, inter quos haud infimum locum obtinet dux Schiraz. Hiſce autem vulgo tribuitur nomen Chanis vel Hanis C aſpiratione forti, id eſt principes.

Neque tamen Reges hiſce ſemper obnoxii ſunt, licet temporibus Codabendæ regnum in diverſas partes diſtractum fuit, collapſa tum imperii majeſtate: nam ut Petrus del Valle teſtatur, Rex Abas, ne quidem ut conſiliariis illis utebatur, ſed pene omnia per ſe ſolus ordinabat: nonnunquam autem in graviſſimis negotiis, pro libitu hujus aut illius conſilium requirebat; neque tamen ſequebatur niſi quod ipſe maxime probaret.

Tamaſus (inquit Minadous) filio ſuo Iſmaëli, qui ei in imperio ſucceſſit, ſeptua-

septuaginta reliquit præfecturas, quarum Præfecti Sultan & Chan (quæ nomina Bassis quoque Turcarum conveniunt) vocantur. Horum quilibet urbem quandam præpotentem, quarum septuaginta erant regebat, & in alias urbes minores, arces & oppida, jurisdictionem absolutam habebat, unde exercitus colligi & milites conscribi poterant. Quæ autem hæ septuaginta urbes fuerint, quibusque nominibus insignitæ, absq; summa difficultate plene scire nemo poterit, attamen præcipuarum quarundam nomina, quæ nobis innotuerunt ponemus: Sumachi scilicet, Sechi, Eres, Seruan, Derbent, Caracach, Ardovil, Tauris, Reivan, Genge, Hispahan, Masandran, Gheilan, Heri, Cassan, Shiras, Starabat, Chilminar, Candahar, Icsd; Sapanec, Sultania, Bargo, Com, Coran, Seva, Casbin, aliæ. Harum ut dixi imperium in alias quoque urbes minores, arces, oppidaque sese extendebat. Hispahan à duodecim Sultanis gubernatur, Casbin sive Arsacias Rex præest cum tribus præfectis. In Heri sunt alii tres præter Abas Mirza, & totidem in Candahar cum Rustan Mirza. Hæc ille.

Porro quo ad civile regimen, justitia hic satis bene administratur, & crimina

ſevere admodum puniuntur, & exquiſitiſſimis atque adeo crudelibus ſuppliciis crimina graviora, imprimis autem adulteria, quæ in gente tam luxurioſa, & ea fœminarum impudicitia non niſi frequentia eſſe poſſunt: deinde furta etiam minima; poſtremo autem latrocinia in agris perpetrata, unde fit ut itinera etiam in vaſtiſſimis & incultis regionibus hîc tutiſſima eſſe prædicentur. Accepi à quodam oculato teſte aliquot exquiſita ſupplicia furibus & latronibus irrogata, quæ vel audita horrorem incutiunt. Hanc autem ſeveritatem in caſtigando, & crudelitatem in plectendo in hoc regno pernèceſſariam eſſe, aſtruit *Petrus della Valle*: Scribit enim hanc eſſe populi hujus ferociam, ut non niſi ferrea virga facile poſſit coërceri. Non eſſe autem mirum nobis hæc ſupplicia atrocia atque crudelia videri; verum (inquit) ego, qui leges eorum & ingenia gentis perſpexi, & gentis obſtinatam duritiem, ſeveritatem illam facile neceſſariam eſſe judicavi: nam populi iſti nequaquam metuunt communem mortem; neque ſupplicia apud noſtrates uſitata, ſed exquiſitis ſuppliciis à maleficio deterrendi ſunt. Vnde fit; ut furta, & homicidia caſu inter rixandum commiſſa, hic

quo-

quoque uti apud nos capitis ſupplicio plectantur: verum cædes clandeſtinæ, aut latrocinia in viis publicis aut in agris facta, raptus item aut alienarum uxorum violentæ corruptiones, imprimis honeſtarum ſtupra, pauperum oppreſſiones, enormes itidem fraudes contra fidem publice datam; rebelliones, crimina majeſtatis, & ſimiles graves exceſſus, atrociſſimis pœnis coercenda ſunt; neque enim aliter ab iis abſterrentur Perſæ, in omnia vitia proclives. Quare aſſaſinis hic ventrem diſcindunt; alienarum uxorum ſtupratoribus violentis, membra amputant genitalia; adulteras de alta turre præcipitant: atque ad eundem modum enormia ſcelera horrendis plectunt ſuppliciis.

Offendes adhuc nonnulla quæ ad hoc caput ſpectant in parte ſecunda. Addam hic adhuc unum locum è Minadoi libro 11. de bello Turco-Perſico: Arſaciæ (inquit) moratur præcipuus Perſarum Sacerdos, quem Muſtaed Dini, ſeu principem Legis vocant, Turci eundem nominant Mufti; qui in reliquis urbibus ſunt, huic ſoli parent. Non tamen hic jus eligendi vel ad libitum creandi Sacerdotes habet, quoniam illud penes ſolum Regem eſt, qui Mahu-

meten & Aly imitatus, non modo res ad regni ſtatum pertinentes, ſed & ſacra curat, verum evitandi majoris laboris cauſa munus electionis aliis concedit. Huic Muſtaed Dini parent quoque Califæ, qui verè ii ſunt, qui ipſorum cultum divinum in Moſceis peragunt: præcipuus horum Regi coronam in inauguratione imponit, quod Caffæ quondam hodie Arſaciæ fieri conſuevit, quum Caffam adire Turcæ non permittant. Tres inſuper Sultani Arſaciæ commorantur, quibus totius imperii Perſici cura permiſſa eſt, diverſa tamen officia gerunt. Vnus eorum militiæ præeſt, reliqui duo fiſcum & reditus atque ærarium curant regium: Hos Turcæ *Deffadar* vocant. Perſæ ſupremos duos Cancellarios, qui Arſaciæ ſunt, *Mordar* vocant: hi leges, decreta, & literas regias ſcribunt, alter ſigillum tenet, alter ſubſcribit Regis nomine. Ibidem judices duo, quos *Caddi* Turcæ appellant, in litibus omnibus & controverſiis civilibus jus reddunt: in criminalibus quæſtio & teſtium examinatio ipſis commiſſa eſt, quæ diligenter in libello conſcripta, quem *Sigil* vocant, Sultano urbis præfecto tradunt, qui latam poſtea ſententiam more gentis exequitur. Quæ in regia hac urbe ma-

gistratuum & munerum ratio est, eadem in aliis urbibus observatur: omnia tamen à nutu & voluntate Regis dependent. Præcipua autem in regno Persiæ officia, hæc fere nomina habent, Scha, Miriza seu Mirize, Chan & Sultan, Mordar, Defcardar, Caddi, Mustaedini, Calife.

Video ab aliis quoque mentionem fieri *Hacom* & *Darogæ*; quorum hic veluti prætor est urbanus.

VI.

Potentia & opes hujus Regni Persici.

Regis Persarum potentia ex eo primum potest æstimari, quod tam vastum terrarum spatium, tot provincias, tantas urbes possideat; & ut testatur Petrus del Valle, hodie regnum hoc pateat pene ab Indo flumine usque ad Euphratem; & in latitudinem circiter viginti gradibus inter Austrum atque Arctum. Secundo ex opulentissimis mercibus quæ in Regno illius proveniunt, præsertim serico, cujus copia & bonitas incredibilis videtur.

Communis est opinio omnium (inquit Minadous lib. 2. de Bello Turco-

Persico) qui rerum Persicarum notitiam habent, sub Tamasi imperio quinque auri milliones annuos vel circiter in Regni ærarium collatos fuisse: ipse autem singulari usus stratagemate, longe majorem eam summam effecit, ut ad octo milliones accederet. Edixit enim severissime, ut omnis generis monetæ duplo quam ante precio vænirent, & passim ab omnibus eo valore expenderentur & acciperentur: suis quoque militibus ea pecuniæ æstimatione stipendia solvit. Sub hoc autem Rege reditus annui, ut communis fama est, duos auri milliones vix excedunt. Non enim ea in Mahemete acquirendarum divitiarum est industria, quæ in Tamaso fuit: Neque eadem ipsi quæ Tamaso à subditis præstatur obedientia. Hæc autem ærarii diminutio partim inde procedit, quod tot opulentæ ditissimæque regiones huic imperio à Solymano aliisque Turcarum Imperatoribus ademptæ fuerunt; & imprimis Mesopotamia; Assyria & Ergirum; partim etiam quod tributa à Georgianis & aliis regni subditis non persolvuntur. Hæc ille.

Verum quum satis constet superiorem Regem Aban, non modo hæc omnia recuperasse, sed & provincias

opulentas imperio ſuo adjunxiſſe, ut *Lar, Candahar, Harmuzium*, alia: par eſt credere ingentem Theſaurum quotannis in ærarium illius inferri.

Vt autem melius appareat quibus modis Rex Perſiæ Abas, immenſas opes in ærarium ſuum derivarit, operæprecium me facturũ exiſtimavi hic inſerere memorabilem locũ è commentario Petri del Valle, qui in commentario ſuo de condicionibus Abbas Regis Perſiæ ita infit. Regi valde placet aurum: quantumque aliunde in ipſius Regnum infertur, id univerſum ſibi ſumit, juſto illius pretio perſoluto, & ex illo efformari curat grandia vaſa, magni quidem ponderis, ſed levis operis, quorum copioſiſſimam habet ſupellectilem & grandiſſimi valoris: quæ ſecum ducit, quocunque movet, atque adeo in caſtris, tum ut illis utatur & regiam magnificentiam oſtentet in publicis conviviis ſecundum regni conſuetudinem, extraneis qui magno numero ad aulam ipſius ſolent accurrere: maxime vero ut neceſſitate urgente, quam minima jactura illud convertere poſſit in nummos. Et quia, inquit, ſupra facta eſt mentio, de commerciis quæ ipſe Rex exercet, ob quæ ab aliquibus, qui minus rationes illius intelli-

telligunt, accuſatur animi vilis & abjecti, non poſſum omittere hæc ab ipſo conſulto fieri & quidem ſalutari regno ſuo conſilio, atque adeo maxime neceſſario. Solent continuo provinciæ illius frequentari à numeroſiſſimis Caravanis, ut vocant, ſive numero mercatorum qui ex India, Tartaria, & aliis longinquis regionibus, merces varias adducunt immenſa copia: & tantus eſt mercium numerus ut difficillime reperiri poſſint mercatores, qui univerſas emant; nam exempli gratia interdum adveniunt trecenti cameli onuſti pipere; aliquot centeni cameli onuſti Turbantis; atque ad eundem modum pluribus mercibus exoticis: ita ut aliquot millia camelorum quotannis adducantur, & omnimodæ merces immenſo numero: quas & minutatim vendere mercatoribus longum, & magnæ expenſæ foret. Quare Rex ut hiſce incommodis obviam eat,& merces exoticas univerſas ſimul emit, & in regno ſuo natas aut vendit aut evehendas curat, magno tam exterarum quam ſuorum commodo: contrahitque cum exteris pro immenſis ſummis, eiſque ſolvit partim nummis, partim mercibus Perſicis, aut etiam exoticis quas ſibi comparavit: ita ut exteri brevi tem-

pore

pore absolvantur; & regnicolis quam optime necessaria subministrentur. Quare nulli fas est cum exteris contrahere, antequam ministri regis, ad id deputati, merces lustraverint: & aut illas in usum Principis emerint, aut refutaverint, facta aliis easdem emendi facultate. Cogitur quoque Rex in regno suo, aliam mercaturæ formam inire: nam quum universi pene illius reditus, promanent è terris quas possidet ad modum privatorum (nam pauca sunt in regno illius tributa aut vectigalia, aut saltem non magni momenti) fructus qui ex iisdem ad ipsum perveniunt, (postquam aulæ ipsius abunde fuerit provisum, & militibus itidem quibus illos elargitur justo precio, stipendiorum loco) aliis, quibus opus est, vendit. Necessarium quoque est ut venundet fruges terrarum, quas infinito numero possidet in omnibus Regni sui provinciis, proportione vere regia. Præterea cum militiæ illius robur consistat in numerosis equitibus; quibus sane Turcis præcellit & numero & velocitate; plurimos equos solet alere & propagare, quos aut bene de se meritis donat, aut militibus suis stipendiorum loco venundat. Merces quoque quæ in Regno illius proveniunt, ingenti quidem

numero, sed parce in singulis locis, uti gossypium & sericum, quorum pene singuli oppidani in universis urbibus aliquantum colligunt, à nemine coadunari præterquam ab ipso possunt, insigni opportunitate & compendio exterorum mercatorum; qui hoc pacto ingentem copiam, & aliquot navium interdum onera (uti Anglos & Belgas facere satis constat) brevi tempore ab ipso Rege possunt comparare; & suorum quoque levamento, quibus nihil necesse est, urbes suas egredi & merces suas cum molestia & sumtu alio traducere. Hæc ille.

Verissimum est quod scribit de aureis vasis, nam accepi à quodam nostrate tantam eorum in aula usurpari atque exponi in solemnibus conviviis copiam, ut spectatores obstupefaciat. Possem ad eundem modum meminisse contractuum, cum Anglis atque Belgis initorum; sed hæc pervulgata sunt. Narrat quoque noster anno cIↃIↃcxxIII dum ibi versaretur, à Chane Schiras Regi Persarum fuisse oblata quadringenta sexaginta quinque millia florenorum in parata pecunia; quadraginta & novem amphoras ex auro absoluto; & duas supra septuaginta & argento; præter alia quamplura magni pretii,

quæ

quæ à trecentis quinquaginta Camelis vehebantur.

Accepi ab eodem & catalogum præcipuorum Ducum, & quantum equitum numerumpoſſint adducere, atque ſervitiorum:

Eman-Couly Chan Schiraz & Gorgeſtan præfectus 25000.
Daud ipſius frater Chan alterius provinciæ 12000.
Iſaghan Beeck militum ſupremus præfectus 24000.
Seffy Chan præfectus Bagdat & vicinæ provinciæ 15000.
Achmet Chan filius Alou Chan 15000.
Goeſſerot Chan præfectus Arabeſtan 10000.
Kaſah Chan præfectus Schyrvan & Saumachi 12000.
Mahomet Chan præfectus Gengiæ ſive berdes 8000.
PerckerChan pręfectus Gorſiſtã 10000.
Emir Goene Chan præfectus Yrevvan 20000.
Haſſan Chan præfectus Hrey vel Ere 10000.
Aſſùr Chan præfectus Mervvan 12000.
Mauvveſer Chan 10000.
Guſſèrof Chan præfectus Farabad in Media 15000.
Hamſa Chan præfectus Darab 7000.

Seffy-

Seffy-Couly Chan fil. Eman. Couly præfectus Harmuzy	16000.
Dergagolie f. Gangiæ Aly Chan præfectus Candahar	4000.
Baha. Vdeur Chan, judex;	6000.
Etaman doulet supremus Vezirius	17000.
Zedder supremus Cadiorum	12000.
Samoen Ducibus major	18000.
Hussen	19000.
Gusseroft Mirza præfectus provinciæ Tauris	12000.
in universum equites	309000.

Peditum autem supremus præfectus est Mir Fatta, qui sub se habet quadraginta quinque Subbassàs sive Tribunos militum quibus singulis, centum aut ducenti atque etiam plures pedites parent.

Aly Beeck præfectus Subbassarum præest	12000.
Cassack Beeck præfectus mancipiorum regiorum	12000.
Chiaus Beeck præfectus mancipiorum	8000.
Otthâr Beeck prætor Ciolfalinorum	4000.
Nazer Beeck supremus machinarum præfectus	4000.
in universum pedites	40000.

Tem-

Tempore autem Codabendæ scribit Minadous; educi potuisse ex Hispahan & territorio illo subdito equites 8000.

Bargo	2000.
Cassan	4000.
Seva	1000.
Sultania	1000.
Casbin	12000.
Ardevil	1000.
Schiraz	8000.
Tauris	4000.
Com vero & Cuchiuc Tauris	2000.
Genge & reliqua pars Georgiæ	4000.

Reperiuntur (inquit) & alii maximo numero, qui stipendia merent & qui sponte militiam sequuntur. Omnibus autem copiis hinc inde collectis numerum 60000 equitum vix efficient, modo ex locis, quos jam nominavi, debita auxilia compareant. Quod si reliqui Principes, qui hactenus contumaces, in bello comparere noluerunt, subsidia justa mitterent, exercitus 130000 vel 140000 militum colligi possit. Ex quibus apparet, postquam Abas Rex omnes provincias ad obsequium reduxit, & Regnum tantopere auxit, quanta facta sit equitum, peditumque accessio.

Scribit autem Leonclavius; apud Persas esse tria genera militantium: Primi

Primi vocantur ab iis *Turcomanni*, quorum ea eſt condicio, quæ vaſallorum apud nos, quos feudatarios appellamus. Et ſunt apud eos feuda perpetua, quæ à parentibus ad liberos & poſteros devolvuntur, ſecius ac Turcis eſt in uſu. Quoties igitur hi juſſu Regis evocantur, eo cum equitum numero ſe Regi ſiſtunt, quem ratione feudorum tenentur adducere.

Alteri dicuntur *Corizzi* vel *Coridſchi*, qui ſtipendiis militant.

Et alia ſtipendia reapſe non ſunt apud Perſas, quam quæ Græcis σιτηρέσια, Romanis annonæ militares nominabantur; res nimirum ad alimenta pertinentes, cum equis, veſtibus, armis, tentoriis, ceteris.

Tertii conſtant è copiis auxiliaribus, confœderatarum, finitimarumque gentium, Armeniorum videlicet ac Georgianorum qui religionem Chriſtianam profitentur; in Perſas propenſi, Turcis infeſti.

Denique uti à quodam noſtrorum accepi, reditus annui Regis Abas æſtimabantur trecentis quinquaginta ſeptem millibus Tomannis; id eſt, ſi ad noſtram monetam revoces, quatuordecim millionibus, ducentis octuaginta millibus florenorum: præter ea quæ

accipit à variis ducibus, terris & oppidis: nam summa illa quam expressimus maximam partem provenit ex serico & frugibus hortorum, quos Rex possidet, & minutis quibusdam portoriis, & locatione Caravan Seraiorum.

Teixera comparat Tomanum Persicum sedecim ducatis.

VII.

Origo Sophinorum qui hodie Persiæ imperant: è Leonclavio.

PAter (inquit) Ismaëlis Sophini fuit Erdebil, quem Iovius & alii vocant Arduelem & Harduellem. Hoc illi cognomen faciunt à loco quodam Persiæ cujus dominus aut regulus fuerit: ipsum vero nomen ejus tradunt fuisse Secaider. Ajunt præterea sectatum fuisse vitam religiosam, instar eremitarum vel monachorum nostrorum. Ideoq; Sec interpretatur Spanduginus nunc abbatem nunc plebanum sive curatum. Ego vero in opinione mea persisto, diversa esse hæc nomina diversarum personarum, quorum unus fuerit Erdebil pater Ismaëlis, familia apud Persas natus illustri, ditionisque cujus-

cujuſdam regulus : alter Scheich Haidar, non princeps aut regulus, ſed revera id, quod audiebat: nimirum Scheiche vel Iman; quorum illud hominem religioſum gentibus illis ſignificat, ab innocentia ſanctimoniaque vitæ: hoc vero doctorem. Etenim ex opinione vitæ religioſe ac duriter actæ conſequutus aliquid apud vulgum authoritatis; tribus Mahumetis prophetæ ſociis, Ebubekire, Omere, Oſmaneque rejectis, Alim quartum prophetæ ſocium, ejuſdemque conſanguineum & generum ſequendum in omnibus affirmabat, ſi ſalvi eſſe vellent. Docebat autem hæc & alia, quodam in oppido Perſarum, cui nomen *Reza*. Fama novi doctoris, novæque diſciplinæ, longe lateque didita, confluxit ad Scheichem vel Imamen Haidarem ingens è Perſia viciniſque regionibus hominum multitudo. Primus autem ex magnatibus & regulis *Erdevil*, non hanc duntaxat Haidaris ſententiam doctrinamque probavit, verum etiam ex ejus præſcripto ſe gerens, patrocinium cauſæ ſuſcepit; eaque re multitudinis animos ſibi mirifice devinxit. Ita nimirum aliàs quoque conſtat homines ingenioſos, novæ religionis uſos prætextu, ad inſignem potentiam perveniſſe. Tantopere quidem

Erde-

Erdebil, cetero qui non magni nominis opumve regulus, hac novi dogmatis professione crevit: ut ei filiam suam Rex Persarum Chasanes, quem à proceritate staturæ nominatum Vsun Chasan supra indicavimus, matrimonio legitimo copularet. Quippe filiam Martham ex Caterina Comnenia susceperat; Calvioannis nempe Comneni penultimi Trapezuntiorum imperatoris filia; quam Calvioanne mortuo frater illius David, ultimus imperator Trapezuntius, Vsun-Chasani dedit uxorem, ut ejus præsidio contra nimium vicinas & infestas sibi vires Sultani Muchemetis paullo tutior esset. Ex hac Vsun-Cassanis filia Martha natus fuit Erdibili filius Ismail. Vsun Cassanus autem moriens habuit successorem Iacupem filium, qui vulgo ab historicis Iacobbeg, ab annalibus Sultanorum Sultan Iacup appellatur. Is protectorem novæ sectæ sororium suum Erdebilem mirifice sibi suspectum, quod vereretur, ne regius affinis & tantæ multitudinis devotione fretus, sibi regnum eriperet, interfici curavit. Evasit crudeles avunculi manus Ismail admodum adolescens (ut plerique tradunt) octodecim id temporis annos natus: seque Martha matre comite, contulit

ad amicum paternum Pircalem, regulum ditionis & castellorum quorundam ad mare Caspium, nunc Culzum Denizi Turcis, Beher Culzum Arabibus appellatum, quo clausum mare significatur. Istic educatus Ismail ex præscripto religionis paternæ, tandem extincto per venenum à conjuge datum Sultano Iacupe avunculo domum reverti, paternæque ditionis hæreditatem, cum oppidis & prædiis maternæ dotis nomine sibi debitis, statuit adire.

Dominio paterno potitus, mox ulterius progreditur & ccc tantum militibus stipatus Somakian pene prodigiosum in modum occupat. Hinc copiis non parum adauctis& instructis, Tebrisium extimam Persarum regiam, sese confert: eamque superato Rege Aluante Iacupis filio & successore, victor in potestatem redigit. Iterum cum Aluante congressus, non modo superior evadit: verumetiam ipsum, cum majori exercitus parte trucidat. Inde Muratem Chanem, Aluantis occisi fratrem persequutus, pari prosperitate superat. Is victus ab Ismaile, Bagadatim versus aufugit, hodiernam scilicet Babylonem, propter ruinas priscæ Babylonis sitam. Victor urbem Sciras, armorum omnis generis officinam, à Tebrisio xx die-

xx dierum itinere diſtantem cum victricibus copiis adit & occupat. Ibi demum inſigniter armavit ſuum exercitum. Poſtea negotium illi fuit cum Vlu-Chane Tatarorum Scheco, quem inſtructum exercitu trecentorum millium equitum, aggredi prœlio non dubitavit: quo ſingulari virtute fortunaque victor evaſit, hoſte cæſo vel in turba (quod alii tradunt) à ſuis oppreſſo ſuffocatoque. Tandem ad tot illuſtres de plurimis partas victorias, is felicitatis eximiæ cumulus acceſſit; ut moriente in exilio Murate Chane, non modo Perſici regni poſſeſſione, ſublatis æmulis, quiete potiretur; verumetiam vicinos quoſdam populos ac præſertim Bagadatinos, in deditionem acciperet.

Ab Oſmanidis ei Sophi cognomentum & Kiſelis Baſſæ per ignominiam fuit inditum. Prius quidem ab Arabica voce *Sophi*, quæ lanam ſignificat. Nam quum Mahumetani & præſertim Oſmanidæ, more veteri, Tulipanto lineo ſubtiliſſimi operis caput involvant, nova hæc ſecta præcipit inter alia, ne caput faſtu quodam lineis ejuſmodi ſpiris ornent, ſed ut tegumenta capitum è lana, non magni pretii conficiantur. Et quia laneum hoc tegumentum, quo præter aliorum Mahu-

metanorum utuntur, plicas habet duodecim, ab Arabica voce Enaſſer ſive duodecim, etiam Enaſſerlary vocantur: denique quia tegmen hoc tantum rubro colore geſtare ſolent, Kiſelbaſſilary, veluti capita rubra.

Origo & ſeries eorundem Regum è Texeira.

XA ſive Xeque Iſmaël Sufii, erat filius Xeque Aydar, filii Sulton Iuneyd, filii Xeque Ebrahem, filii Xeque Aly, filii Xeque Muza, filii Xeque Safy & in ſumma trigeſimus nepos Morts Aly ſobrini & generi Mahumetis. Quum Teymurlang Victo Turco Bajazete rediret in Perſiam, adduxit plurimos captivos è Caramania variarum familiarum, quos in animum induxerat trucidare quando notabilis aliqua occaſio ſeſe offerret; & oppidum Ardevil ingreſſus aliquandiu ibidem ſubſtitit. Vivebat in illo oppido Xeque Safy, ob vitæ innocentiam & ſanctitatem, in magno honore apud omnes illas gentes habitus; cujus fama & probitas Teymurem permovit, ut amicitiam illius ſummopere deſideraret, & quum aliquoties illum viſitaſſet, jam diſceſſurus ultro obtulit illi ut ab ipſo peteret quicquid illi placuiſſet: is propoſiti Teymuris

muris de trucidandis captivis gnarus, petiit illos sibi condonari, & illis impetratis, recepit captivos in suas ædes & vestibus aliisque necessariis instructos remisit in patriam: Quo facto non modo horum, & amicorum qui in patria remanserant, animos tantopere sibi devinxit, ut continuo illis varia dona mitterent, eumque magno numero sæpissime visitarent: duravitque hæc benevolentia etiam ad posteros hujus Safy, atque adeo tertium ipsius nepotem Sultan Iuneyd: qui vixit tempore Ioonxa filii Kara Issuf: qui crebras hasce visitationes, & authoritatem Iuneyd suspectam habens sibique ab illo timens, interdixit illi ne amplius se à tam multis visitari permitteret: Iuneyd hoc interdicto offensus, & graviora haud quaquam operienda ratus cum devotis suis movit ex Ardavel versus Diarbek: Ozun Azembek qui tum ibidem regnabat, excepit illum perbenigne, eique tradidit in uxorem filiam suam Kadijan Katun, quæ peperit illi filium Aydar. Consueverat autem Xeque Iuneyd excursiones inde facere in Gurgestan, sub prætextu religionis suæ, quam captivos cogebat amplecti; & in eo continuavit donec in Regnum Trapezuntiorum ingressus, & rege il-
 lius

lius trucidato illud occuparet, eique filium Aydarem præficeret, qui & post patris obitum illud obtinuit. Evenit postilla ut Azembek de medio tolleret Joonxa, quare Aydar ad Ardevilen est reversus, duxitque in uxorem filiam Azambeky & cognatam suam Alemxam, quæ ipsi peperit Aly Patxa & Xa Ismaël, qui natus fuit anno Hegiræ 892 Christi 1488. qui Sufy fuit dictus ob hanc causam.

Sectę quidem Mahumetanorum sunt plures; duæ tamen principales: *Suny*, quā Arabes & Turci sectantur, omnesq; alii qui Alkoranum observant sine ullis commentariis aut expositionibus: & *Xyahys* qui Morts Aly sequuntur, uti Persæ & alii. Hujus secundæ erat Aydar, pater Ismaëlis, quem & filius est imitatus, tanto Zelo, ut illius causa, quum Persiæ regnum acquireret, inauditas crudelitates admitteret in adversarios. Et quia in lingua Persica communiter Sufy appellantur, qui relicto seculo, soli divino cultui vacant, huic ob insignem religionis zelum, à suis datum fuit nomen *Sufy*. Paulo ante ad eundem modum in Persia res novas fuerat molitus Hhalila, qui propterea quoque dictus fuerat Sufy Hhalila: ita ut Sufy non sit nomen proprium, aut

Regum

Regum commune, sed adjectivum, nam nullus Regum post illum id nomen sibi sumsit; sunt autem per totam Persiam plures Sufy, id est, religiosi.

Aydar anno proximo in regnum Xyruan ingressus à Rege illius Farrock Yassar, ope Iacubbek, fuit profligatus & cæsus, & duo filii illius in captivitatem abrepti, Sultan Rostanbek autem majore natu trucidato, Ismaëlem postea dimisit. Ismaël autem secessit in Gueylon, ibique substitit annis sex; videns deinde res Persiæ turbatas esse ab Akuyonliis, transiit in Arzenion, ubi ad ipsum accurrerunt septem millia Caraniquorum, qui Sufy addicti fuerant, è familiis sive tribubus Estayalu, Xamlu, Takaluh, Versablu, Romlu, Zulkaderlu, Auxarkayar, Sufiah, Karaydak & plurium aliarum, qui illum sequuti sunt jam quatuordecim annos natum; & anno 1501 ingressus est Xyruan, & prœlio congressus cum Farrok Yassar, qui Patrem ipsius occiderat, illum vicit & occidit, regnoque illius est potitus: anno proximo congressus est cum Alvvano in Naxaon, qui profugit, & ipse cepit oppidum Tabriz. Hac victoria potitus instituit Tage, id est, Tulbantum rubrum cum

duodecim plicis ad memoriam duodecim filiorum Ozen filii Aly, qui sancti ab ipsis habentur, è quibus se ortum ferebat; atque inde originem habuit nova illa militum secta, qui Cazel Bax, id est, caput viride dicuntur, à Bax caput & Cazel rubrum.

Regressus deinde ad Arzenion impetum fecit in Regnum Zulkader; sed ipso absente Alvvanus obsedit Tabriz, sed Ismaële regrediente, fugit Alvvanus Bagadetum, & post biennium in Diarbek reversus ibidem obiit, anno 1503. Ismaël in Tabriz permanens, exercitum suum dimisit in Persiam contra Moradbekium; qui ingenti prœlio ab Ismaëlis copiis profligatus, ipsi Persiam & Kermon vacuam reliquit anno 1504. Ismaël autem hibernavit in Kom, & copias suas misit sub præfecto Eliasbeck contra urbem Rey, quas Ozembeck Gelohy Dux Kalat Ferus Kuh in itinere oppressit & profligavit. Ismaël hujus cladis nuncio accepto, quantocius persequitur Ozembekum, verum ille se recepit in Feruz Kuh, locum à natura atque industria munitum; quare illum obsedit Ismaël & quum aliter non posset, rupto aquæ ductu per quem obsessi aquas accipiebant, coëgit ad deditionem, postquam unum mensem circa

locum cum exercitu hæsisset: periere tamen brevi illo tempore circiter triginta hominum millia. Movit deinde Ismaël versus Korason; interea autem Rex Mahamed Karrahy coactis aliquot militum vexillis intercepit Yazd; sed Ismaël reversus illum licet fortissime se defendentem, tandem urbe potitus, cepit & vivum jussit concremari, anno 1506.

Hinc Xyras profectus edictum promulgavit, ut universi qui prœlio contra patrem suum interfuerant, occiderentur, quo factum est ut triginta aut quadraginta millia hominum cæderentur.

Anno autem 1509 dum ipse hibernaret in Taron, discessit Sultan Ozem Mirza Rex Karason, occupavitque Regnum illius Xaybek Khon Vzbekius, & defuncti Regis liberi fugerunt in Hyerak.

Ismaël adunato exercitu movit versus Rumestan sive Turcos, & Mahamed Khon Estayalu in præfectura Diarbek confirmato; anno 1511 petiit Bagadad, cui Barhyeck imperabat, qui profugit ad Turcos; & Ismael illam urbem cepit, pluribus suorum antea amissis in transitu fluvii Tigridis. Hinc digressus, subjugavit Kusistam, sive Susam Assueri quondam regiam; & media bye-

me petiit Xyruan, Baku & Darband atque illas expugnavit anno 1512.

Deinde profectus est ad Karason contra Xaybekkhon; qui adventus illius gnarus, copias suas contraxit in Marvvo; sed prœlio congressus cum Ismaële, & vitam & regnum amisit.

Obiit eo anno Bajazetes Turcorum imperator & successit illi filius Selimus; Ismaëli autem anno 1514 natus est filius Xa-Thamas: anno autem 1515 duxit Selimus copias suas versus Arzenion: Ismaël tum erat in Hisphaon metropoli Hierack, & inde venit Chalderon; ubi cum Selimo congressus, profligatus fuit & quinque millia suorum amisit; fugitque Tabriz atque inde ad Gazin: Selimus vero Tabriz potitus, tantum quindecim diebus ibidem substitit & regressus est Amasiam: hoc anno fuit in Diarbek à Cazelbaxiis trucidatus Sultan Morad; & caput illius Ismaëli oblatum. Anno proximo cepit Selimus Kemah arcem munitissimam & provincias Aladaolet, & Zulkader & Haleppum in Syria, & anno 1517 subjugavit Damascum & Ægyptum, & anno 1518 Mesopotamiam hodie Diarbek subjugavit; obiitque anno 1521 successitque illi filius Suleyman.

Leonclavius ex Annalibus Turcicis notat

notat Selimum obiisse anno 1520.

Ismaël quoque postquam Persiæ imperasset annis viginti anno 1525 ætatis suæ trigesimo octavo. Quatuor ipsi erant filii, major natu Xa Thamas, secundus Aleas seu Elias Mirzah, tertius Som Mirzah, quartus Barhon Mirzah. Xa Thamas autem illi successit. Qui aliquot bella gessit, præsertim cum Turco. Regnavit autem tribus & quinquaginta annis, obiitque anno 1576. duos reliquit filios Xa Ismaël & Mahamed cæcum; successit illi Xa Ismaël: verum postquam tantum unum annum & decem menses imperium obtinuisset, discedens illud fratri suo Mahumeti cæco reliquit anno 1578.

Mahamed tenuit regnum septem annis, & moriens anno 1585 reliquit illud filio suo Xa Abas, qui hodieque (inquit Texeira anno 1608) illud possidet, & jam possedit annis tribus supra triginta: Quo tempore varias suscepit expeditiones, imprimis famosam illam anno 1594 in provinciam Gueilan, quæ rebellaverat; nam cum viginti millibus equitum quam celerrime profectus quum ad fluvium latum & satis altum accessisset, & indigenæ cymbas omnes subduxissent ut moram injicerent, sine mora in aquas insiliit & reliquæ copiæ

post

post ipsum; in quo & ipse summum vitæ discrimen adiit & quatuor millia suorum amisit; perfectum tamen ea celeritate ut provinciam brevi ad officium cogeret. Evertit Regem Laræ & regnum redegit in provinciam. Taurin quam Turci ab avi illius temporibus possederant, eripuit magis astu quam armis.

Eadem origo & successio è commentario Petri della Valle.

Abbas, cui secundum antiquam consuetudinem Regum Persiæ, dant titulum *Sciah*, id est Regis, Schiah-Abbas itaque est filius;

Chodabende Muhammed Regis, frater Germanus Ismaëlis II regis & filius;

Tahamasp Regis, filii,

Ismaël I. Regis, non modo primi illius nominis inter Reges Persiæ, sed & familiæ illius quæ hodie Persiæ imperat, & qui primus armis propagavit & observari in Persia fecit sectam Mahometanam, quam ipse sequebatur, quam vocant Siaiti. Et quia à populo judicabatur esse vitæ sanctæ & religiosæ, obtinuit nomen Sofi, quo designatur homo res mundanas spernens; licet vocabulum Sofi proprie significet electum, aut laneis vestibus amictum; utraque signi-

significatione optime conveniente personis vitæ religiosæ & probæ, qualem se volebat videri. Erat porro hic filius,

Haider Sultani aut principis, qui à quibusdam nostrorum scriptorum vocatur Sceich-Haider: quia vitam religiosam profitebatur inter homines sectæ suæ; & quia erat caput gentis sive populi; utraque enim significatione accipitur nomen Sceich, licet proprie notet senem. Ab aliis nostrorum perperam appellatur Ardeuel, quum Ardebili deberent dicere, id est, Ardebilitam, erat enim dominus oppidi Ardebil; hic fuit filius

Guineid Sultani, filii

Ibrahim, id est, Abrahami, filii

Choagiæ Aly, filii

Musæ, id est, Mosæ, agnominati Sadreddin, id est, Primatis legis; filii

Sofi Eddin Ishac, qui primus in Persia recuscitavit sectam Sciaitorum; agnominatus propterea Cutb' el Eulia, id est, Polus sive vertex sanctorum, licet vix talis esse crederetur.

Atque porro genus deducunt ab Aly & Fatima filia Mahumetis.

Notat idem. In Genealogia horum Regum, crebro reperiri adjunctum titulum *Imam*, præsertim iis qui Mahumeti propiores sunt, quæ vox denotat pro-

proprie Pontificem. Turci autem, qui sectam Sonnitorum sequuntur, vocant Imam omnes ministros templorum suorum, sive Meschitarum: verum Persæ & Sciaiti hunc titulum non solent attribuere, nisi duodecim descendentibus à Mahumete; (qui non fuerunt fratres, aut filii Hussein, uti Vbbo Emmius perperam existimavit, sed pater & filii successive, quorum & Hussein unus fuit, & omnium primus Ali;) quia credunt, (in eo quoque à Turcis diversa sentientes) hos successive fuisse primates superstitiosæ suæ sectæ. Atque adeo eorum ultimum hodieque superstitem à Deo occultari, cujus Rex Persiæ, tanquam Rex & ex eadem stirpe propinquissimus, in mundo sit Vicarius.

Xa-Abas tres habuit liberos mares *Sufi-Mirzam*, *Codabendan* & *Iman-Culi*. Quorum primogenitum *Sufi-Mirzam* adolescentem magnæ spei, trucidari fecit, hac occasione uti narrat Petrus delle Valle.

Sofi-Mirza, inquit, revelavit parenti conjurationem, quam quidam contra ipsum moliebantur, atque eo tum gratiam meruit à patre; verum postea, quum eædem molitiones ab aliis fuissent institutæ, non modo illas celavit,

sed

ſed ætate jam maturior eaſdem videbatur fovere, & favorem populi anxie captare, & patri non raro ob leviculas cauſas iraſci, neque ſatis diſſimulare ſpes ſuas: atque etiam facere, ea quæ Pater prohibuerat.

Quare Pater vitæ ſuæ metuens, certo die, quo Aſtrologi magnum ipſi diſcrimen imminere denunciabant, filium mandavit occidi; perſuaſus ab iis quibus plurimum deferebat, id publicæ quietis intereſſe.

Chodabendam autem ſecundò genitum, qui magnos ſpiritus gerebat, alia occaſione juſſit excæcari. *Chodabenda* (inquit idem) Mirza, juvenis jam adultus & uti apparebat, arrogantior, à Patre arctius habebatur. Accidit autem ut Rex juberet occidi illius gubernatorem, quia audacius & inſolentius aliquando pro filio apud patrem interceſſerat: metuens ne filius ab illo magis inſtigaretur ad ea ordienda, quæ cum publica calamitate haud dubio forent conjuncta. *Chodabendas* hac cæde efferatus, parenti audaciſſime etiam diſcincto gladio inſultavit, atque malum eſt minatus: Placatus tamen tum Rex in ſpeciem quidem; verum à *Ferrabad* movens verſus *Spahan*, filium in itinere juſſit excæcari, ut illum à ſucceſſione

cessione Regni excluderet; quod tamen calido ferro ut solent apud Persas, ita factum, ut non penitus omni videndi facultate privaretur.

Imanculi tertio genitus patri per omnia obediens, in Regni spem ab ipso fuit educatus.

Habuit & *Xa-Abas*, è primogenito nepotem *Suleimanem Mirzam*, quem lumine quoque fecit privari quum in procinctu esset, ut cum maximis copiis versus Candahar moveret, & minorem natu filium secum duceret: ne nepos hic se absente, novas res moliretur; conscius populum Persicum semper novarum rerum esse appetentem; idque sibi vel maxime metuendum, quum tam longe à regia & extra regni limites excedendum esset.

VIII. *Titulus sequitur pag. 350.*

PARS SECVNDA

Qua

Varia itineraria in Persiam & per provincias Persiæ comprehenduntur.

I.

EXCERPTA EX ITINERARIO IOSEPHATI BARBARI, QUÆ PERSIAM ATTINGUNT.

THarſum (inquit) egregiam urbem appulimus; ea Dulgadoro paret, qui fratrem habuit Seſſicarum nomine: Regio vero Sultani imperio ſubjecta eſt, licet Armeniæ minoris pars ſit.

Nota è Leonclavio: *Provincia ſive regio Dulgadir, à noſtris partim Anadoule, partim Aladoule dicitur. Turcici vero Annales Dulgadiris nomen regioni tribuunt, cujus princeps ab iis dicitur Aladeule. Limites ditionis, Cappadociæ montibus incluſæ tunc temporis erant, verſus Syriam Halepo: verſus Perſicū imperium Armenia minor: verſus Turcicum Amaſias verſus Carmaniam, Adana & Tarſus.*

Vrbs tria milliaria in circuitu cōtinet, in eam pons lapideus per fluvium, quo fere undiquaque cingitur, aditum præbet. Arcem habet amplam ex lapide

egregie constructam, urbs in colle parum edito posita.

Inde unius diei itinere *Adena* est (Leoncl. *Adana)* amplissima urbs, quam itidem fluvius spaciosus alluit, pontem lapideum habens XL passuum, arcubus distinctum. Adena & vicina regio gossypino abundat, Sultano subjecta est, licet in Armenia minori sita sit.

Nota è Leonclav. *Fluvium qui utramque urbem alluit veteribus fuisse dictum Cydnum, nunc Turcis Carasu, ab aqua profunda nigro admodum colore.*

Multæ passim arces, oppidaque destructa & devastata ad Euphratis usque ripas cernuntur, hunc fluvium nave Turcica, qua XVI Imperatoris equi vehebantur transivimus. Ad alteram ripam Armeniorum pagi sunt ubi pernoctavimus: superato fluvio proxima urbs sese obtulit *Orpha* nomine, quam Edessam quondam vocatam volunt, Asambeo paret, & administratur à fratre illius Balibecho. Non ita pridem imprimis floruit, sed destructa majore ex parte à Turcis, cum Asambæus *Bir* obsidione distineretur.

Inde ad radices montium delati *Merdinam* urbem pervenimus, ad quam aditus per scalas patet, cujus gradus lapidi incisi magnitudine pedum qua-

tuor,

tuor, per milliare Italicum ſe extendunt. In ſummitate porta eſt, qua per longam plateam in urbem itur; mons undique fontibus aquæ dulcis eſt irriguus; in ipſa urbe alius eſt mons præceps, arcis firmiſſimæ vicem gerens, ad quem ſimiliter per ſcalas & gradus aſcenditur, ædium parietinæ ſunt pro muro & civium frequentia, qui ſerico & goſſypio quæſtum faciunt.

A Merdina ſex dierum itinere pervenimus ad oppidum *Aſſanchiph*, Aſſambeo parens: ſed prius ad dextram frequentes viſuntur ſpecus & antra in parvo quodam monte excavata, & hominum habitationi deſtinata; ad ſiniſtram autem mons cui urbs impoſita eſt: non incelebre emporium, ſeſqui milliare ambiens, continens egregia ædificia & nonnullas Moſcheas. Adjacet lacus & fluvius Sert olim Tigris præterlabitur ſublicio ponte ſtratus.

Hoc monte ſuperato, iter ducit per planiciem, paucis collibus diſtinctam neque altis neque aſperis; bidui itinere quaſi verſus Orientem, ad urbem *Sairt*. Quæ triangulari forma conſtructa, ab una parte caſtello multis propugnaculis cincto, defenditur, cujus muri ex parte conciderunt: ambit tria milliaria; incolis frequens, ædibus templis,

& eximiis fontibus ornatissima duo magni & rapidi amnes transeundi sunt, quorū unus vocatur *Betelis*, alter *Isan*. Atque hactenus extendit se Armenia minor.

Nunc regiones quæ Tauro subjacent subeundæ sunt, qui à ponto Euxino ordiens juxta Trapezunta, pergit versus ortum ad Sinum Persicum usque. Hunc primum attingentibus fiunt obvii altissimi & asperi montes, à Curdis habitati, qui idioma usurpant à vicinis diversum, & crudelissimi sunt latrones, habitant enim castella editis jugis & asperis clivis inædificata (sed plurima jam ob latrocinia à principibus sunt excisa) ita ut vix quisquam viatorum manus illorum possit effugere. Cujus ipse experimentum cepi: nam quum IV April. 1474. ex urbe *Chexan*, (quæ paret vasallo cuidam Assanbei) mane essemus digressi & vix medii diei iter confecissemus, in præcipiti clivo Curdi hi impetum in nos fecerunt, ita ut Legatus Assambei, & aliquot meorum caderent, ipse vulneratus ægre effugerem. Tertio die ingressi sumus urbem Vastan, pene dirutam, populo infrequentem & vix CCC focis constantem. Inde bidui itinere distat *Choy*, itidem pene diruta, & tantum CCCC focorum.

Quum

Quum ad finem montis Tauri venissem, alio ductore usus triduo perveni Taurisium; veteribus Ecbatanam & Mediæ caput.

Meminit deinde *Soltaniæ*, quæ olim nobilis urbs fuit, nullo tamen muro cincta, sed castello munita, cujus muri tum quoque disiecti fuerant: oppidum est satis amplum, quatuor millia ambiens, nec infrequens, fontibus abundans: A Sultania versus Schiras proficiscenti, primo fit obvium exiguum oppidum *Culperchean*, sed quod olim grandius fuisse, plures parietinæ faciunt fidem; capit duo millia & circiter quingentos focos.

Inde quoque adivimus urbem *Spahan*, ea vallo è cespitibus & fossa undique circumdata erat; & ambitu suo quatuor milliaria cōplectitur, & si suburbana annumeres circiter decem, in quibus tam pulchra ædificia visuntur, quam in ipsa urbe. Intelligebam autem illam cum numerosis incolis abundaret, bellicosis & imprimis opulentis, non raro Regibus suis minus fuisse obsequentem; & circiter viginti annis ante illud tempus, quum Giausa rerum in Persia potiretur, rebellasse, ideoque illum militibus suis imperasse ut singuli singula capita ad se deferrent, unde

maxima ſtrages in oppido fuerit facta; ita ut vix ſexta illius pars tum habitaretur. Multæ viſuntur in illa antiquitates & pulcherrima opera: inter quæ eminet ſtagnum quadratum, aquæ limpidiſſimæ & pulcherrimæ potari; in ambitu illius ſunt variæ columnæ, variæque officinæ mercatorum; quæ noctu ſepto clauduntur ad mercium ſecuritatem. Sunt alia plura ædificia admiranda, quæ prætereo; unum addo, etiamnum ad centum quinquaginta millia animarum in oppido & ſuburbiis numerari.

Venimus deinde & *Caſſanum*, oppidum populoſum, in quo plurimi panni & alia fiunt è ſerico & goſſypio; muro cinctum eſt, ambitque circiter tria millia; habetque præterea plura & ampla ſuburbia. Adivimus & *Comum*, oppidum non ſatis bene ædibus inſtructum, quod ſex millia ambit, muro cinctum; oppidani colendis agris, & vinetis imprimis vacant; plures hic viſuntur horti, in quibus naſcuntur optimæ melones; quarum quædam pendunt xxx libras, carne candida & ſuavi inſtar ſacchari; focorum numerat viginti millia.

Pergentes inde offendimus *Ieſdi* oppidum artificibus habitatum, qui ſericos pannos texunt: muro cincta eſt, qui

qui ambit circiter quinque millia. Suburbia habet ampla. Plerique autem incolæ ſunt textores, maxima enim optimi ſerici copia huc adducitur, à Strava, Azi & provinciis verſus Zagatayum & mare Caſpium ſitis; ita ut hinc longe optimi panni ſerici petantur.

Hactenus quidem viam ſequutus ſum verſus Notum; regredior jam ad orientem: & primo dicturus ſum de *Sciras*, quæ poſtrema eſt Perſiæ ciuitas verſus ortum; maxima civitas & quæ cum ſuburbiis ambit circiter viginti millia; populo frequentiſſima, maxime mercatoribus; quia omnes qui ab Ere, Samarcand & aliis partibus orientalibus Perſiam petunt, hanc tranſeunt; Aſſambeus cinxit illam vallo è ceſpitibus aggeſto valde alto & ſpiſſo, foſſaque; templa habet pulcherrima & ædificia affabre facta: numerat ſupra ducenta millia animarum.

Ab hac extra Perſiam itur ad *Ere*, oppidum provinciæ *Zagatai*, & parens filio Sultani *Buſech*: amplum quidem ſed tertia parte minus quã Sciras. Hinc iter proſequentibus verſus boream, per ſolitudines & ſteriles terras, atque aquarum inopes, præterquam in puteis quibuſdam induſtria factis, quadraginta dierum itinere venitur *Samarcan-*

dam in eadem provincia Zagatai ſitam, ampliſſimum oppidum & populoſum: nam per illud eunt redeuntque mercatores Cini, Macini & Cathaenſes: quorum provincias non vidi, ſed intellexi Cinos & Macinos grandes provincias occupare & idololatras eſſe.

Qui autem à Tauriſio petunt ſinum Perſicum, illis iter eſt per oppidum *Cuerch*, exiguum quidem ſed opportuno loco ſitum.

Redeuntibus ab Ormuzio iter eſt per *Lar*, inſigne & magnum oppidum, atque emporium: numerat circiter duo millia focorum. Hinc tranſitur ad *Siras*; atque inde ad *Camaram* magnum pagum, juxta quem viſitur mons rotundus, & circiter ſex paſſus altus, cujus vertici complanato, quadraginta columnæ ſuperſtructæ ſunt, quas vocant *Chilminar*, id eſt, quadraginta columnas; ſingulæ ſunt altæ viginti cubitos, & craſſæ quantum tres viri complecti poſſunt: quædam illarum jam conciderunt; ſatis apparet fuiſſe pulcherrimum ædificium: ſolum autem unum eſt ſaxum, cui figuræ hominum inſculptæ videntur, mole pene gigantea: & ſupra omnes imago intra circulum, qualem Deum patrem ſolemus fingere, quæ orbem in manu habet, & ſub

illo longe minores figuræ; & porro imago hominis arcui innixi, quem Salomonem esse volunt; inferius adhuc longe plures videntur, quibus alius superstat qui mitram papalem videtur gestare, & manu elevatâ atque apertâ cæteris benedicere. Vlterius videtur imago equitis robusti, quem Samsonem interpretantur; post quem sequuntur plures longis capillis & Francico more vestiti: & similia.

Inde bidui itinere venitur ad villam *Thimar:* & rursus biduo ad alteram ubi matrem Salomonis sepultam fabulantur. Et rursus triduo ad villam *Debebeth;* tum biduo ad *Vargau* olim magnam & pulchram urbem; numerat hodieque mille focos: & quatriduo ad villam *Dešter:* triduo ad *Tašten;* denique unius diei itinere ad *Yasden.* Hinc venitur ad exiguam villam *Meruth;* & bidui itinere ad *Gnerden*, ubi habitant *Abraini*, sive ab Abrahamo originem ducant, sive religionem illius sequantur.

Inde biduo transitur ad oppidum *Naim*, circiter quingentorum focorum; & iterum biduo ad villam *Naistan;* & porro biduo ad exiguum oppidum *Hardištan* circiter quingentorum focorum. A quo ad *Cassanum* superest iter

iter tridui: & itidem tridui à *Cassano* ad *Comum*.

Ab Como unius diei itinere venitur *Savam*, mille focorum. Tridui itinere à Sava jacet exiguum oppidum *Euchar*; & alterius tridui *Soltania*.

Idem iter à Taurisio ad provincias quæ mari Caspio adjacent versus ortum, quæque Zagatayo annummerantur, ita designat.

A Taurisio ad Soltaniam VII dierum iter.

A Soltania ad Euchar. III. dier.

Ab Euchare ad Savam IV. dier.

A Sava ad Coim vel Koim exiguum oppidum VI. dier.

A Coi ad Rhei parvum itidem oppidum atque infrequens III dierum.

A Rhei ad Sarri exiguum oppidum oppidum totidem.

A Sarri ad Sindam minutum oppidum IV.

A Sinda ad Tremigam parvum oppidum IV.

A Tremigan ad Bilan sex dier.

Sequitur deinceps *Strava*, à qua secta Stravainorum nomen accepit; oppidum situm est ad mare Caspium loco insalubri, frumentique inope, unde fere oryzam hic mandunt. Iacent & alia loca ad dictum mare, uti Lahazi-

bent

bent & Mandradan, aliaque; in quibus præstantissimum sericum colligitur, quod reliqua universæ Persiæ dicitur superare.

Idem quoque iter à Trapezunte ad Taurisium ita designat: A Trapezunte iter instituentibus versus Notum, proficiscendum est per montes & sylvas inhabitatas, ubi occurrunt aliquot villæ & exiguæ arces. Prima arx alicujus nominis est *Baiburth*, in valle sita, undique montibus conclusa, bene murata & munita, solo fœcundo, numerat circiter mille quingentos focos, dominum agnoscit Assambeum. Ab hac quinque dierum itinere venitur *Arzingam*, magnum olim oppidum, nunc maxima parte dirutum. A quo ad Euphratem nominatissimum fluvium sunt duo milliaria, transitur hic lapideo ponte XVII arcuum. Deinceps occurrit castellum *Carputh*, quinque dierum itinere ab Arzinga; in hoc tum agebat uxor Assambei, filia imperatoris Trapezuntii Despinacatun dicta. Tum castella *Moschont*, *Halla* & *Thene* bene munita, & circiter quingentorum focorum singula, quæ magnum flumen præterlabitur haud longe à Carputh defendens. Incolæ hujus districtus appellantur *Coinari*, id est, pecuarii. Hinc moventibus

versus

versus ortum, obvium fit castellum scopulo *Pallu* insidens, circiter trecentorum focorum; præterlabitur fluvius. A quo ad eandem plagam quatridui itinere venitur ad castellum *Amus* in solo male culto.

Transitur deinceps in Turcomaniam, quæ olim Armenia major dicebatur: indigenæ illius hodie dicuntur Caraculu, id est, nigri arietes, uti Persiæ & Zagatay incolæ Accorlu, candidi arietes. Quæ partium nomina inter ipsos habentur, uti olim Guelphi & Gibellini aut similes.

Hic primum occurrit castellum *Mus*, exiguum sed bene munitum, monti superstructum; sub quo jacet oppidũ, tria milliaria ambiens & populosum. Hinc tridui itinere *Alhart* pulchrum & munitum castellum, ad lacum situm, qui patet in longitudinem quidem centum quinquaginta milliaria, in latitudinem, ubi maxima est, quinquaginta. Ab hoc quindecim milliaribus versus Arctum jacet alter lacus circiter octuaginta millia ambiens. Sub Alharte jacet oppidum circiter mille focorum. Ad secundum lacum jacet oppidum satis pulchrum & muratum, *Ceus*. Vnius diei itinere secundum oram maris aditur oppidum *Herzis*, secus quod fluvius labitur,

bitur, qui ponte ſtratus eſt. Quinque milliaribus à lacu viſitur munitum caſtellum *Orias*; pergit lacus dimidii diei itinere verſus ortum, ubi oppidum *Coi* jacet, de quo ſupra.

Quinque autem dierum itinere à *Coi*, viſitur campus ubi quondam fuit magna urbs, olim deſtructa à Teymure lango. Reperiuntur ibidem & multæ villæ, & poſt illas lacus, qui patet in longitudinem quidem ducenta millia, in latitudinem vero triginta. Sequuntur denique duo oppida *Teſſu* & *Zeriſter*, quæ utraque numerant circiter tria millia focorum.

Ab oppido Taurizio iter inſtituentibus verſus ortum, & interdum verſus Arctum, omiſſis in medio aliquot locis haud magni momenti; circiter duodecim dierum itinere occurrit *Sammachi* oppidum Mediæ in provincia Thezichia: cujus dominus appellatur *Siruanſcha*, ex hoc oppido quum opus eſt decem millia equitum educi poſſunt. Abeſt à mari Caſpio ſex dierum itinere, quod habet ad dexteram; ad ſiniſtram autem Mengreliam cum mari Euxino, & Caitacchos ſub monte Caſpio. Ampla eſt urbs & circiter quinque millium focorum: habitatores illius maximam partem ſunt Armeni, qui ſericis pan-

nis

nis texendis dant operam.

Ab hac iter est ad *Derbent,* oppidum ab Alexandro magno ut volunt structum, super mare Caspium, milliari uno à monte, supra quem castellum habet; à quo descendunt duo muri usque in ipsos maris fluctus. Derbent sonat in nostra lingua Angustias; vocant hodie Thamircapi, id est, portas ferreas. Dividit enim Mediam ab Albania, quæ hodie est pars Tartariæ: ita ut illis, quibus iter est è Syria aut Persia in Tartariam, necessario per hanc urbem sit transeundum. Nam inter duo maria Euxinum & Caspium protenduntur intervallo quingentorum millium, altissimi montes & valles, quas minuti reguli habitant; nemo tamen has transire audet propter metum latronum. Ad idem mare Caspium jacet urbs *Bachu,* à qua mare Caspium hodie agnominatur; juxta quam visitur mons, oleum eructans nigrum & gravis odoris, quod in lucernis usurpant, & inungunt illo camelos adversus scabiem, cui alioquin ista animalia valde sunt obnoxia.

II. EX.

II.

EXCERPTA QVÆDAM EX Itinerario Ambrosii Contareni Venetæ Reip. Legati ad Vsun Cassanum.

PRæteritis iis quæ ipsi obvenerunt in Polonia atque Russia, usque ad urbem Theodosiam sive Caffam: ita progreditur. Theodosia urbs ad Ponti Euxini littora sita, emporium est frequens & celebre, maxima habitantium copia refertum & ut fama fert, opulentum satis & potens.

Caffa (inquit) soluimus xv Iun. & vento secundo Euxinum ingressi, recta cursum versus *Tinam* direximus; quum jam xx fere milliaribus abessemus, monuerunt nautæ locum esse periculosissimum: quare vela versus Liasi & Phasin dirigi jussi. Locum cui Varti nomen est xxix Iun. attigi: equi expositi & Phasin LX milliaribus distantem deducti. *Varti* autem castrum est, pagusque exiguus in *Mengrelia*. Dominus cui paret, Gorbola appellatur, ad quem Caltichea quoque spectat, ad Euxinum sita, exigui momenti locus. Nonnihil serici & canabis atque ceræ ibi reperitur, incolæ miserrimi sunt.

Cal. Iulii Phasis ostia attigi, relicta autem navi in cymbam nos conjecimus, eaque fluvii ostium ingressi, primum insulam quandam offendimus, in qua Oetes Medeæ pater regnasse dicitur, hic pernoctavimus, culicum infestationibus valde divexati; postera die flumen cymba ascendi, præterita Asso urbe ad ripam sita & sylvis undiquaque cincta; hic fluvius duos balistæ jactus patet in latitudinem; hic in terram exscendi & biduum sum commoratus.

Phasis urbs in Mengrelia sita est, Bendiano principi subjecta, qui exiguam ditionem habet, III dierum itinere forte patentem, sylvis & montibus passim impeditam, incolæ sunt feroces & brutis simillimi. Cerevisiam coquunt, frumenti & vini parum & nullius momenti habent. Cibus ipsorum consuetus ex panico fit, pultis instar cocto, quo misere sustentantur. Nihil illis deest præter industriam & vigilantiam, qua si essent prædici, tantam piscium copiam in fluvio capere possent, quæ ad vitam sustentandam sufficeret: Christi nomen profitentur & observant Græcorum ritus, multis gravissimis superstitionibus vitiatos.

Phaside IV Iulii discessi: & Mazum

fluvio

fluvio rate trajecto, biduo per continuas sylvas & montes magnam Mengreliæ partem emensus, vesperi attigi locum, ubi Bendianus cum universa aula sub arboribus quiescebat.

VII Iulii iterum viam per continuos montes & sylvas ingressi, sequenti die flumen superavimus, qui Mengreliam à Georgia distinguit. IX Iul. oppidulum *Cotachus* attigimus, arce lapidea super collem munitum, ubi templum visitur antiquum. XII. inde discessi, & facto continuo itinere per montes & sylvas, vesperi ad pedem montis quievimus, proximum erat castrum *Scander*, ubi Rex Pangrates residebat. Ad quem deductus, ducemque itineris nactus; XV Iul. iter continuavi, per sylvas & montes horribiles, per biduum, maxima molestia: Tandem XVII venimus ad urbem Goriden, Georgiæ Regi subjectam; in planicie sita est & arce munita; præterlabitur magnus fluvius.

Georgiæ provincia superat bonitate aliquantulum Mengreliam, incolarum tamen iidem plane sunt mores & eadem vivendi ratio.

XX. Iul. hunc locum reliquimus & continuato itinere per montes & sylvas, interdum reperimus pagos, ubi victum comparavimus, nocte juxta

fontes in gramine quiescentes; atque ea ratione totam Mengreliorũ & Georgianorum provinciam sumus emensi.

xxii. Iul. Montem immensæ altitudinis ascendere cœpimus, & sub noctem vix ad summum culmen penetravimus, ubi quiescere coacti fuimus licet aqua plane destituti. Postero die superato monte, primum Vsuncassani ditionem, quæ Armeniæ initium est, attigimus; vesperi ad arcem *Reo* delati, quæ in planicie sita ad fluvium profundissimum, cui ab altera parte excelsus mons imminet; Ad ripam pagus est quem Armenii incolunt, arx à præsidiariis Vsuncassani custoditur.

xxvi. Iul. Reo discessum; & superato quodam monte in planiciem descendimus.

xxix. Ad montem Noæ penetravimus, qui quum sit altissimus, numquam non ad radices usque nive albescit, eamque faciem per totum annum retinet. Exinde nobis per spaciosissimos campos, quos colles nonnumquam distinguebant, iter fuit.

xxx. Iul. Arcem *Chiagri*, quæ Armeniorum liberorum est, pervenimus. Inde Cal. Augustis, sub vesperam discessi, ad pagum Armeniorum, qui ad montem situs erat; postero die fluvius supe-

superatus, qui præterlabitur; à sinistra manu XI Armeniorum pagi conspecti, exiguo intervallo distincti. Hęc regio totius Persię fertilissima & amœnissima est.

III. Aug. Oppidum *Marerichi* attigimus, prope quod ea nocte transgressi, postridie in summo calore, per continuas planicies equitavimus, nec usquam aquam puram ad sitim sedandam invenimus. Eodem die *Taurin* seu *Ecbatanam* ingressi sumus; quæ in planicie sita, vallo è terra male congesto cingitur; prope conspiciuntur montes, quos Tauri montes vocari asserunt.

XXII. Ecbatana discessi. Regio per quam profecti sumus, undique planissima est, raris collibus distincta, arida quoque, ubi nusquam arbor nobis nisi prope fluvios visa. Pagos offendimus exiguos, ante meridiem in campo quievimus, ubi etiam noctem postea peregimus: in pagis necessaria comparavimus. Hac ratione iter continuando XXVII Septemb. Soltaniam urbem pervenimus, arce ampla munitam, & muro undique cinctam. In ea tres portæ æneæ conspiciuntur, damasceno opere elaboratæ. Vrbs in planicie sita est cui tamen contigui sunt montes paulum editi, tempore hiberno incolæ propter frigus alio migrant.

xxx. Septemb. priorem proficiscendi rationem nunc per planiciem, nunc per colles repetentes, consueto in campis pernoctandi more observato;

IV Octob. urbem *Senam* appulimus, quę nullo muro clauditur, in planicie ad fluvium sita, nõnullis arboribus cincta.

VI Octob. inde digressi, mature urbem *Kom* attigimus. Vrbs in planicie sita est, non adeo magna, muro è cœno constructo munita; incolarum frequentia & omnium rerum copia abundans.

XXIV Octob. iter denuo ingressi, postridie urbem Cassan attigimus, Como aliquanto pulchriorem. Sequenti die in urbem *Nethas* delati, quæ in plano quoque sita vini abundantia claret.

XXVIII Octob. itinere per planiciem continuato: III Kal. Novemb. Spaan urbem, in qua Vssuncassanus morabatur, attigi. Cingitur vallo è terra congesto: in planicie sita, omnium rerum quæ vita desiderat, abundans.

III.

EXCERPTA EX ITINERArio Itali mercatoris anonymi apud Ramusium.

EX Haleppo profectus primum adiit oppidum *Bir* exiguum trans Euphratem

tem ad ripam situm : id à Sultano Carabeech muro undique cinctum, cum pulchra & munita arce. Observat autem, omnia oppida & castella trans Euphratem semper, atque etiam tum (scripsit autem post annum cIɔ Iɔ xx) fuisse sub imperio Regis Persarum, uti illa quæ cis fluvium jacent sub Imperio Sultani Ægyptii.

A Bir bidui itinere pervenitur *Orfam*, quam indigenæ narrant antiquissimam esse & à Nimrotho primum ædificatam; ambit decem millia, sine ulla fossa; in medio oppidi extant duæ pulchræ & altæ columnæ, quæ nequaquam concedunt Venetis ante ædem S. Marci: uti & pulcherrimus fons, qui septem molas intra urbem circumagit, & agros in vicinia rigat: vocant fontem Abrahami. Extra oppidum circiter sex mill. pass. visitur puteus cujus aquæ lepram sanare dicuntur. Oppidum est imprimis magnificum, in quo multa extant palatia & decem aut duodecim pulcherrima templa, multo marmore ornata. Ager suburbanus amœnissimus est & fœcundissimus. Oppidum denique metropolis est provinciæ Dierbeck.

Bidui itinere ab Orfa occurrit castellum *Iumilen* super monticulum structum, debili muro & fossa angusta è

ſaxo exciſa. In ambitu ſunt plurimæ cavernæ è petra excavatæ, in quibus habitant agreſtes, homines imprimis bardi. Ager aridiſſimus eſt ita ut pluvias aquas vernis menſibus in ciſternis cogantur ſervare. Tridui itinere ab hoc caſtello jacet *Caramit*, ampliſſimum oppidum, quod à Conſtantino ſtructum volũnt, ambit circiter decem aut duodecim millia, muros habet validos, è vivo ſaxo eductos, cum trecentis ſexaginta qua turribus; qua turriculis, fabricæ admirabilis. In oppido viſuntur multa magnifica templa & palatia marmorea, græcis litteris inſcripta. Abundat aquis, & fontibus; inter fluvios qui alluunt memoratur *Set*, qui hibernis menſibus ſupra modum intumeſcit, & rapide decurrit ad Aſanchif, & juxta Bagdat confluit in Euphratem.

A Caramit unius diei itinere occurrit *Dedu* pulcherrima arx, ſub ſe habens plures pagos.

A *Dedu* unius diei itinere aditur *Mirdinum*, magnifica urbs, quatuor aut quinque millia ambiens, ſuper editum montem; habet & caſtellum: validis muris cincta eſt; in urbe ſunt magnifica palatia & templa. Niſi autem aquarum inopia laboraret, quæ hic

paucæ

paucæ & fere falſæ, haud dubio pulcherrima foret hujus provinciæ *Diarbeck*.

A Mirdino bidui itinere verſus aquilonem, occurrit oppidum *Gizire*, ab Armeniis habitatum & Curdis & aliis; in Inſula ſitum, præterlabitur fluvius *Set*, qui montem vicinum radit, ubi arx viſitur. Sed hoc oppidum ab iis qui Tauriſium petunt relinquitur ad dexteram.

A Mirdino itaque quatridui itinere venitur *Aſanchif* metropolin Dyarbeck: ambit quatuor aut quinque millia, muro cincta ad radicem montis, præterlabitur fluvius *Set*, emporium populoſum. Imminent oppido duo caſtella, extra oppidum ſunt quatuor ſuburbia: ad ortum quidem ad clivum montis ſunt plurimæ ſpecus è petra exciſæ quæ modicum oppidum æquant: ſub hiſce jacet alterum ſuburbium cum magnificis ædibus: Trans fluvium autem & ad præruptas illius ripas ſunt ſimiles ſpecus, & inſignes ædes, cum gradibus pulcherrimis, quos deſcendunt ad aquam è fluvio hauriendam. Fluvius hic pulcherrimo & admirabilis operis ponte junctus eſt, qui ab hoc ſuburbio ducit ad oppidum.

Ab Aſanchif, quinque dierum itinere

 per-

pervenitur ad *Cafondeur* caſtellum exiguum ſuper aſperum montẽ poſitum; in regione montoſa & arida.

Paulum extra viam jacet oppidum *Sert*, ubi gallæ, & caſtaneæ naſcuntur maxima copia.

Aſanchif ſubſunt tres pulcherrimæ arces, *Aixu*, *Sanſon*, & *Arcem*.

Sequitur deinde *Bitlis*, mediocre oppidum, muro nequaquam cinctum, ſed arce grandiori ſuper collem ſita defenſum. Situm eſt oppidum inter altiſſimos montes, in convalle. Omnis hæc regio nivibus ſupra modum eſt obnoxia; ita ut non poſſint ſementem frumenti facere ante vigeſimum Aprilis. Secat oppidum fluviolus.

Bidui itinere à Bitli, occurrit *Totovan* exiguum caſtellum, in monte ſitum, qui lacui ſalſo imminet; patet in longitudinem trecenta millia paſſ. in latitudinem centum & quinquaginta mill. accolunt potiſſimum Armenii in plurimis pagis. Ad partem illius orientalem jacent quatuor arces, *Totavan*, *Vaſtan*, *Van* & *Belgari*; ad occidentalem tria, *Argis*, *Abalgiris* & *Calata*: quorum Calata olim magnum fuit oppidum uti è ruderibus apparet, nunc exigua arx. Inter Totavan & Vaſtan, jacet inſula duobus mill. paſſ. à ripa,

edita,

edita & mera rupes, quæ ab oppido tota occupatur, quod ambit duo millia pass. *Arminig* dicitur, frequentibus Armeniis habitatū. Vniversum lacus ambiunt altissimi mōtes & jugi nive tecti.

Bidui dein itinere venitur *Vastan* castellum ab Ismaële excisum, ita ut tantum pagus cum foro supersit.

Vnius diei itinere aditur *Van* castellum super rupem structum, forma oblonga; ambit mille passus: distat supra milliare à lacu.

A *Van* tridui iter est à *Elatamediam* castellum, à Turcomanis habitatum. Et alterius tridui ad *Merent*, quæ olim fuit grandis urbs, uti ex antiquis ædificiis apparet; in planicie sita, quæ à multis amniculis rigata, pulcherrimos hortos complectitur.

Tridui itinere à Merent aditur pulcherrima planicies, montibus undique cincta, in cujus medio jacet *Coi*, magna urbs, & olim major uti ex ædificiorum ruderibus apparet. Rex Persiæ Xa-Ismael hic sumptuosum palatium struxit, quod vocant Doulet Chana, id est, domum pulchram. Hinc per alterum exiguum oppidum, *Sophian*; tandem venitur ad Taurisium nobilissimum & antiquissimum oppidum de quo supra plura diximus.

Arde-

Ardevil diſtat quatridui itinere à Tauriſio.

Maumutaga arx munitiſſima ad mare Caſpium: portum habens, ad quem naves appellunt à Sara & Maſandran, cum omnis generis mercibus, quæ Summachiam & Tauriſium ſubvehuntur. Ab hac arce bidui iter eſt ad *Summachiam*, oppidum grande & opulentum emporium.

A Maumutaga ad Derbent iter eſt ſeptem dierum per provinciam Servan; habet autem ſecus mare Caſpium tria magna oppida & totidem caſtella. Principale autem oppidum eſt Sammachia, circiter unius diei itinere à mari.

A quo haud longe abeſt caſtellum *Culiſtan*, altiſſimo & petroſo monti ſuperſtructum, difficilis admodum acceſſus.

IV.

EXCERPTA EX ITINERARIO Ioannis Cartvvrigti Angli.

AB *Haleppo* trium dierum itinere pervenimus ad ripas fluminis Euphratis, per varios ignobiles pagos, & planiciem fœcundam atque omni annonę genere abundantem. Vnus tamen pagorum eſt alicujus notæ, qui ab accolis appel-

appellatur *Tedith*, ubi Iudæi ſervant memoriam magnæ Synagogæ hic coactæ anno mundi 3498. Haud longe ab illo abeſt vallis Salis, Aramitarum clade nobilis, quorum millia octodecim hic à Davide cæſa. Ibidem & Camſon Gaurus magnus Ægypti Sultanus à Selymo I. magno prælio ſuperatus fuit, & ipſemet ab equitibus conculcatus creditur.

Euphrates è lacu *Chieldor- Giol* in Armenia pluribus rivis effluens (unde ab indigenis deſignatur nomine quod mille capita ſonat) eo loco quo primum illum attigimus, jam uno alveo fluens, eam latitudinem obtinet quam Thameſis ſupra Londini pontem. Hic mercatores cymbas ſolent conſcendere & ſecundo flumine Babylonem deſcendere, ut moleſtiſſimum & periculoſiſſimum iter per deſertum Arabiæ vitent. In hoc deſcenſu interdum viginti, interdum & triginta dies occupantur, pro undarum copia aut inopia: commodiſſimum autem tempus eſt Aprili aut Octobri; quibus menſibus flumen ob pluviarum abundantiam valide intumeſcit: cymbæ planis carinis ſunt fabricatæ, ob crebra vada & tamen menſibus Iulio & Auguſto atque Septembri quoque nonnunquam hærent,

ita ut lembos plures secum ducere cogantur, quibus onera levent. Singulis noctibus consistunt in anchoris; mercatores in cymbis, nautæ ad ripas humi cubant. Plurimi hic Arabes ad ripam vagantur, qui omnis generis annonam & præcipue lac & similia, cum aliis mercibus permutant: tam fœminæ quam mares natandi peritissimi sunt; latrociniis & furtis deditissimi, ita ut summa cautio ab itinerantibus sit adhibenda.

Ad adversam ripam Euphratis jacet *Bir*, oppidum Mesopotamiæ, quæ provincia Turcis appellatur *Diarbeck*. Hæc fœcundissima est, & licet à Turcis miserrime sit vastata, tamen aliquot urbes habet quantivis pretii.

Et quidem primò ab oppido Bir, bidui itinere, *Orfam* nobilem urbem & magnæ dignationis, quam plurimi famosam illam *Edessam* fuisse opinantur. Hic etiamnum aliquot monumenta reperiuntur à Balduino imperatore Latinis litteris inscripta. Aër hujus oppidi persalubris & solum fertile; sed arboribus nudum, ita ut oppidani ob lignorum defectum, fimum camelorum & aliorum animalium, ad solem siccatum, cogantur urere. Oppidum quadrata forma est conditum; latus illius occiden-

dentale, aſſidet radicibus ſcopuloſi montis; orientale declinat in ſpacioſam vallem, vinetis & viridariis multis diſtinctam: mœnia valida, & quamplurimis machinis bellicis præmunita: ambitus illius capit tria milliaria Anglica, quondam Meſopotamiæ metropolis habita; in cujus locum hodie Caramida ſucceſſit: fons hic eſt piſcibus fœtus, ita domeſticis, ut alimenta è manibus hominum accipiant: Iudæi, Armenii & Turcæ referunt, fontem hunc Iacobi patriarchæ puteum fuiſſe, juxta quem Labani ſocero bis ſeptenos annos famulatus eſt pro uxore Rachele. Portæ oppidi nuper admodum conquaſſatæ erant ab Eliaſgere ſcriba & perduellibus qui illum ſequebantur, qui quinquaginta millia Chequinorum oppidanis extorſerant. Eadem civitas olim *Carræ* fuit dicta, memorabilis ingenti illo prælio quod Romani cum Parthis conſeruerunt, quum Marcus Craſſus illis præeſſet, his vero Surena.

Ab Orfa oppido quinque dierum itinere diſtat *Amida* hodie *Caramida* vel *Cara-Emit*, partim per aſperos & præruptos montes, partim per amœnas valles & planicies, inter quas una celebratur, undique montibus concluſa, ita ut unum tantum aditum habeat:

hic Aladeulem paradisum suum habuisse volunt.

Cara-Emit sonat nigram civitatem in lingua Turcica, sive ob colorem saxorum è quibus mœnia structa sunt, quæ colore Gagatem sive Thracium lapidem æmulantur; sive ob soli ubertatem, quod hic valde nigricat. Insidet civitas eminenti scopulo, complectiturque ambitu suo pene sex milliaria Anglica, Licet autem à natura satis munita videatur, tamen duplici muro cincta est; quorum exterior non nihil collapsus, interior vero validus & magna machinarum vi instructus.

Regitur à Bassa, qui duodecim Sangiacis & triginta millibus Tymariotarum imperat; estque hodie metropolis Mesopotamiæ. Anno 1578. quum Amurathes Persiam invaderet, hinc deducta fuerunt duodecim millia militum, Mustafa graviter indignante, quod non plures advenissent.

A Caramida digressi, primo descendunt in amœnam & fœcundam planiciem, multis hortis & viridariis distinctam; per quam flumen Euphrates perniciter dilabitur æstate quidem tenuis, ita ut multæ in illo insulæ & peninsulæ extent, in quibus oppidani æstivis mensibus tentoria sua solent figere; hyeme

vero

vero ita intumescit ut insulas hasce operiat, ut vado nullatenus possit transiri; unde circiter milliari uno ab oppido ponte lapideo stratus visitur, viginti arcuum. Hic itinerantes relictis camelis sumunt sibi mulos, animal magis idoneum ad asperos montes superandos, qui hinc deinceps se offerunt; nimirum altissima Armeniæ juga, quæ sacra Scriptura vocat *Ararat*.

Porro bidui itinere à Caramida, vaste attollitur petrosus mons è quo Tigris oritur; nimirum è tribus scopulis tam admirabilem in modum suspensis, ut qui subter transeunt, ne capitibus suis irruant, vereantur. Turcæ hic tres pontes struxerunt, ut eorum adminiculo hæc naturæ miracula propius liceret intueri: verum tantum hic est undarum murmur in præceps ruentium, ut animos potius horrore quam admiratione impleat.

Hunc montem plures alii excipiunt, in quibus plurimæ arbores nascuntur, quæ gallam ferunt, quercubus nonnihil similes, sed minores & fere incurvæ. Hinc rursus ad Euphratem pervenitur, qui hic interdum vado potest transiri. Ad hujus orientalem ripam degunt Curdi, antiquorum Parthorum, uti opinantur, reliquiæ; gens ru-

dis, eleganti tamen corpore & membris bene compoſitis; nunquam ſine armis ſuis procedunt etiam in extrema ſenecta, quæ ipſis ſunt arcus atque ſagittæ, acinaces & ſcuta: colunt venerantur que diabolum, ne armentis ipſorum noceat, Chriſtianis infenſiſſimi, unde eorum provincia hodieque terra diaboli appellatur; furtis atque latrociniis infames, in quibus Arabibus neutiquam concedunt: Parent quidem Turcarum Imperatori ſed ſumma cum libertate.

In tota hac Curdorum provincia tantum unus pagus eſt alicujus nominis *Manuſcate*, quinque dierum itinere à *Caramida* & trium à *Bitliſh*; in fœcundiſſima valle ſitus, inter duos montes: & circiter milliare ab hoc loco eſt Hoſpitale S. Ioanni Baptiſtæ ſacrum, quod tam à Mahumetanis quam Chriſtianis crebro aditur: credunt enim iis qui hic ſive agnum ſive capram aut aliquot nummos obtulerint, omnia proſpera in itinere obtingere & omnium peccatorum veniam promereri.

Ab hoc plures aſperi & prærupti montes tranſcenduntur ad ripam uſq; Euphratis, qui hic Meſopotamiæ limites concludit. A quo tranſitur in ma-
Arm gnam Armeniam, quæ à nonnullis in

tres

tres partes diuiditur; quarum quæ minima eſt & Arctum reſpicit Georgia dicitur; media autem Turcomania; tertia propriè Armenia. Turcomania hæc prima Turcarum ſedes fuit, qui è Scythia moventes per Caſpias portas in Georgiam (quæ tum Hiberia dicebatur) ad oram maris Caſpii tranſierunt, & hanc Armeniæ partem ita invaſerunt, ut hodieque illam poſſideant, & ab ipſorum nomine denominetur.

In ipſo aditu hujus provinciæ, pulchra & lata planicies fit obvia, altis montibus undique cincta, in qua plures jacent pagi, omnes ab Armeniis habitati; gens illa induſtria eſt & laborum tolerans; fœminæ illorum arcum & ſagittas aliaque arma haud minus dextre tractare norunt, quam mares, veterum Amazonum in modum, & earum fœminarum quæ hodie in Perſia montana *Xatach* incolunt. Familiæ illorum ampliſſimæ ſunt, nam tam filii quam nepotes & neptes omnes ſub uno tecto degunt, & parente defuncto reguntur à primogenito; verum ipſo decedente, non filius illius ſed major natu frater ſuccedit; omnibus autem fratribus defunctis, tum demum primogeniti filius major natu ſurrogatur: omnes veſtiuntur ad eundem modum,

& victitant in summa quiete & honestate. Sed de nationis hujus frequentia nihil attinet plura dicere, siquidem non modo utramque Armeniam sed & Ciliciam, Bithyniam, Syriam & Mesopotamiam, atque adeo bonam Persiæ partem incolunt: quum autem tam sint laboriosi & mercium in varias provincias transportandarum peritissimi, magnum utriusque Imperatoris ærario adferunt incrementum. Duos habent Patriarchas, quos vocant universales, quorum unus in Carmaniæ oppido *Sis* haud longe à Tharso degit: Alter in monasterio *Ecmeazin* haud longe ab oppido *Ervan* in hac ipsa regione. Sub hisce sunt octodecim monasteria, plena monachis sui ordinis: & viginti quatuor Episcopatus. Singuli Patriarchæ percipiebant olim à singulis familiis, ad sui sustentationem unum Maidinum; singulis autem suberant ad minimum viginti millia familiarum: verum Imperator Turcicus hodie tributum hoc sibi sumsit, ita ut jam è stipe vivere cogantur, & cum uxoribus & liberis ab uno oppido ad alterum commeare. Servant hodieque religionem Christianam, sed multis absurdis superstitionibus inquinatam; cruce se signant ad Romanorum modum, idque merito-

rium

rium putant, si duobus digitis fiat, sed vanum si uno, ut Iacobitæ solent: crucibus quoque ornant templa sua, alias imagines non modo ignorant sed & abominantur: in reliquiis conservandis admodum sunt superstitiosi, & virginem Mariam summa prosequuntur veneratione. Die Sabbathi carnibus vescuntur cum Dioscorianis, quod Mercurii aut Veneris nefastum putant & mortale peccatum; præterquam inter festa Paschatis & Ascensionis. Quinque Sabbathis quotannis abstinent ab esu carnium, in memoriam illius ævi, quo gentiles liberos suos idolis immolabant. Festum annunciationis Mariæ virginis celebrant sexto Aprilis; Nativitatis Domini nostri sexto Ianuarii: Purificationis quarto Februarii; & Transfigurationis in monte, decimo quarto Augusti. Lythurgia communi illorum lingua conscripta est, ut ab omnibus intelligatur: in missis autem pro defunctis magni sunt Idololatræ, nam agnum immolant, quem prius circum templum deduxerunt; assum autem & puro linteo impositum secant in partes & præsentibus dividunt manducandum: Tantum absunt (paucis familiis exceptis) ab obedientia sedi Romanæ præstāda, ut sibi ipsis omnem

antiquitatem, inde à temporibus Apostolorum arrogent.

Porro per multos Armeniorum pagos tandem pervenitur *Bithlin*, antiquum oppidum, ſed in quo hodie iniquiſſime cum advenis agitur: ſitum eſt in amœna valle, quam lambit exiguus fluvius, ex Anti Tauri montibus deſcendens: fuit quondam limes Regni Perſici, & præſidio Perſico contra Meſopotamiam firmatum, antequam hæ regiones anno 1535. à Solymanno ſubjugarentur. Quo anno memorabile prœlium fuit inter Baſſàs Cairi & Syriæ ab Vleman proditore Perſa conductos, atque Delimenthem nobilem & fidelem Perſam. Vlemas hic & Baſſæ juſſi fuerant à Solymane à direptione urbis Taurizy redeunte, cum octodecim millibus extremum agmen claudere, ut Perſis ſi forte in recedentes inveherentur, ſeſe objicerent. Delimenthes autem cum quinque millibus Perſarum, veſtigiis Turcarum inſiſtens, illos in hac valle eſt aſſecutus, & quum tenebræ atque pluviæ illius conatibus mirum in modum faverent, in inopinantes & ſomno ſepultos Turcas invectus, ita illos cæcidit, ut Baſſæ & Vlemas conſcenſis equis ægre effugerent. Tres magni Sangiaci occiſi

occisi & unus captus, octingenti Ianizari, quum se à suis desertos viderent, armis abjectis Persarum fidei se dediderunt. Persæ in rei memoriam diem decimum & tertium Octobris quo hæc gesta sunt, hodieque festum agunt.

A Bithli ad magnum oppidum *Van* trium dierum iter est; longe difficillimum ob altos montes & asperas rupes, angustiasque viarum, quas Turcæ narrant jussu Amurathæ tertii, summo labore nec minori industria fuisse excisas, ut exercitum suum traduceret. Auget & itineris difficultates & discrimen lacus salsus, qui vulgo *Actamar* dicitur, subter rupem labens, quam transire necesse est; in ipso lacu duobus circiter milliaribus ab ora, jacent duæ insulæ, quæ *Ecmenicke* appellantur, ab Armeniis & Georgianis habitatæ, quæ non modo frugibus sed & armentis ita abundant, ut vicinarum regionum horrea judicentur. Ad occidentalem hujus oppidi plagam amœna planicies sternitur, ad septentrionalem autem dictus lacus jacet, olim palus Martiana aut Margiana aut denique Mantiana dicta; in hoc lacu plurimi pisces capiuntur halecibus haud absimiles, quos ad solem duratos, longe lateque venum exportant.

Oppidum duplici muro è quadratis lapidibus eſtvallatum, cenſeturque munitiſſimum totius hujus regionis, quippe magno numero æ̃nearum machinarum inſtructum, & caſtello inſuper, quod editæ rupi inſidet egregie defenſum. Perſæ olim tenuerunt. Eripuit Solymanus Turcarum Imperator anno cIↄIↄXLIX. poſtquam decem tantum diebus arcta obſidione illud cinxiſſet. Regitur à Baſſà, qui duodecim millia Tymariotarum ſub ſe habet.

Ab hoc oppido profectis montes Ararat aſcendendi ſunt, quorum ſumma juga olim Periardus dicebantur, hodie *Chielder* montes. Hæc juga celeberrima ſunt fontibus multorũ fluminum, quæ vicinam regionem, ita fertilem reddunt, ut à barbaris *Leprus*, id eſt, fertilis appelletur: & quidem primo profluit ex illis Araxes, qui è lacu exiens, multis alveis hos campos & ſiticuloſam regionem permeat & irrigat: exſilit autem è monte Tauro, ea parte qua Periardus viſitur, è latere montis *Abo*; & verſus ortum defluens uſque ad fines provinciæ *Syrvan*, ibidem ſe flectit verſus Corum, & Cyro fluvio conjunctus dividit *Artaxatam* (quæ hodie *Naſſivan* dicitur Armeniorum civitas) & Armeniam porro rigans, præterque

Araxis planiciem labens, exonerat se in mare Caspium, linquens ad meridiem quidem Armeniam, ad arctū vero Sevaniam cujus metropolis est *Eris*.

Cyrus ad eundem modum oritur è Tauro, & in campestria Georgiæ descendens, pluribusque aliis amnibus acceptis, condit se in Araxem & cum illo exit in mare Caspium. Indigenæ vocant hunc amnem *Ser*, Turcæ vero *Chiur*.

Ex eisdem montibus oritur fluvius *Canac*, qui insulam paulo supra Erin complexus, confluit itidem in Araxen.

Sunt præterea hic duo montes magni nominis; Anti-Taurus qui hodie mons niger dicitur, qui vergit versus Mediam: & Gordæus; quorum vertices jugi nive candicant. Gordæus pluribus minoribus montibus coronatur in quorum fastigiis vestigia & rudera magnorum ædificiorum visuntur. Turcæ vocant hunc Gordæum montem *Augri-Daugh*, Armenii *Messu-Saur*: ita editus est ut reliquos omnes supereemineat: è radicibus hujus milleni fontes scaturiunt, qui torrẽtibus suis alii Tigrim alii alios fluvios augent: & in circuitu habitãtur circiter trecenti pagi ab Armeniis & Georgianis. Præter antiquum monasterium S. Gregorio sacrũ, adeo capax ut Persarum Imp. Tamasem cum exercitu

capere potuerit; qui monachorum austerum vivendi modum contemplatus, illud minime excidit, uti ante destinaverat. Iuxta illud magna farris copia nascitur, quod Europæo duplo majus dicitur; & Rheubarbarum, sed quod nulli ipsis usui est, quia ignorant modum radices illius siccandi. In vertice hujus montis Arcam Noachi conquievisse credunt Iudæi, Turcæ & Armenii.

A radicibus porro hujus montis ad *Chiulfal* unius diei iter est, per angustos tramites, inter montes & profundissimas valles, in quibus Araxes fluvius crebris meandris & præcipitiis horrendum murmur ciet, & illos qui forte ruunt in haud dubium trahit exitium: Clivi vero montium, quibus angusti hi tramites adhærent, densis nemoribus & lucis obsiti, tristi obscuritate simul & silentio, quod non nisi raro ab auræ crepitu aut ferarum ululatu interrumpitur, hac iter agentes non levi timore perfundunt.

Chiulfal Armeniæ oppidum ad fines Atropatiæ, à Christianis incolitur, partim Armeniis partim Georgianis; populus hic magis serici & aliarum mercium mercimoniis clarus, quam bellicis virtutibus nobilis est. Constat oppidum duobus millibus ædium, & decem millibus

libus animarum; ad radicem aſperi & ſcopuloſi montis conditum, in ſolo adeo effœto, ut annonam ſuam, vino ſolum excepto, ex oppido *Naſsivan* quod dimidiæ diei itinere hinc diſtat & *Artaxata* in confinibus Mediæ & Armeniæ fuiſſe putatur petere cogantur. Ædificia Chiulfal pulcherrima ſunt & è quadratis ſaxis ſubſtructa; oppidani ſunt urbani & affabiles, vini quidem appetentes, ſed inter pocula minimè rixoſi, nam pene poti tum potiſſimum preces ſuas effundunt, & virginem Mariam tanquam abſolutam filii ſui dominam, & ſanctos apud Deum interceſſores venerantur. Perſis obediunt atque tributum pendunt, Turcis ſupra modum infeſti. Magnum diſcrimen adierunt, bello vigente inter Amurathen & Mahumetem Codabendam Perſarum Imperatorem. Nam quum Baſſa *Reivan* nomine Turcici Imperatoris ad oppidum cum mille quingentis ſclopetariis advolaſſet, inſigni munere illum placarunt ſeſe excuſantes, quod domini ſui Perſarum imperatoris indignationem veriti, non ultro tributa ipſi obtuliſſent; quo digreſſo miſit Rex Perſarum, Aliculi Chanum cum tribus millibus militum, & mandato, ut ſi Turcæ regionem armis ſubjugaſſent,
cum

cum iisdem prælio decerneret; sin ultro se dedidissent, totam regionem flammis vastaret & præcipuos oppidanorum in servitutem abduceret: oppidani ut hoc quoque periculum evaderent, Persæ longe majora munera offerre coacti sunt; atque ita inter utrorumque arma, qua mendaciis, qua muneribus vitam conservarunt & libertatem.

Sesqui diei itinere ab hoc oppido jacent Chalderana plana; memorabili prælio inter Ismaëlem Persam & Selymum Turcam anno cIↃ IↃ XIV commisso, nobilitata, in quo prælio Selymus supra triginta millia suorum desideravit.

Trajecto hinc Araxe, descenditur in Mediam, quæ à quibusdam dividitur in Mediam Atropatiam & Mediam majorem. Omnis regio perfœcunda est, rigaturque à fluviis Araxe, Cyro, aliisque qui ab antiquis scriptoribus celebrantur.

Plura oppida obtinet, quorum præcipua sunt, *Sumachia*, *Derbent*, *Sechi*, *Eres* & *Aras*. *Sumachia* metropolis est *Sirvan*, inter *Derbent* & *Eres* sita, ubi Reges Sirvan olim aulam suam habuerunt; incolitur ab Armeniis & Georgianis. In hac urbe anno cIↃ cI LXVI mer-

mercatores Angli domum habuerunt, indultam ipsis ab Obdovvlocan, qui pro Rege Persiæ illi præerat. Ibidem visuntur ruinæ barbari & horrendi monumenti, turris nimirum è silicibus & vivo saxo exstructæ, inter cujus juncturas comparent crania nobilium hujus regionis, crudeliter à barbaris mactatorum, hac fere occasione: *Sirvan* olim nobilissima provincia plures civitates, pagos & arces habuit, & Regem ita potentem ut Persis sese comparare non dubitaret, verum ob religionum diversitatem, facile à Persis domitus fuit, & plurimæ urbes funditus excisæ, omnisque nobilitas exterminata, & præcipuorum capita ad vulgi terrorem in hac turri tristi & horrendo spectaculo exposita.

Circiter milliare ab hac urbe, visuntur rudera castelli, quondam è munitissimis judicati, & ab Alexandro magno non nisi summo cum labore expugnati. Et paulo ultra virginum monasterium magnifice structum, in quo tumulatam narrant Amelekem Cannam, Regis filiam, quæ virginitatis voto obligata, quum à Patre cogeretur cum principe Tartarorũ connubio se jungere, cultro se ipsam exanimaverat: in cujus memoriam virgines hujus regionis semel

quotannis huc ſolent confluere, ut exitium illius deplorent.

Cæterum diſtat urbs à mari Caſpio ſeptidui itinere & ſex dierum à *Derbent*; oppidani anno cIↃIↃLXXVIII ſe Muſtaphæ Turcorum Duci, ultro ſe dediderunt; quam ipſorum infidelitatem Emir-Hamza primogenitus Mahumetę Codabendæ Perſarum Regis ulturus, cum maximis copiis provinciam Syrvan eſt ingreſſus, & oppidanos miſerum in modum contrivit, ædes illorum proſtravit, & mœnia à fundamentis diruit, agrum denique omnem pervaſtavit.

Derbent oppidum, quod ſex dierum itinere abeſt à Sumachia, varia nomina ſortitur, nam interdum vocatur *Derbent* ob formam oblongam & anguſtam; interdum *Demir-Capi*, quia hic ferreæ portæ fuerunt, quæ aditum in Scythiam aperiebant; interdum *Alexandria*, quia primum conditum fuit ab Alexandro magno quum Medis & Perſis bellum inferret: quo tempore & altiſſimum & craſſiſſimum vallum perduxit ab hoc oppido ad *Tephlin* Armeniorum oppidum, cujus nunc tantum veſtigia apparent. Oppidum inſidet edito colli; mœnia illius è vivo ſaxo educta in ſummam altitudinem & craſ-

crassitiem ad Europæorum pene modum: neque tamen propterea unquam magnum aut celebre fuit factum, hodieque parvi æstimatur: quia tantum transitum præbet iis qui ultro citroque è Persia in Tartariam commeant, nullo pene oppidi emolumento; denique locus est advenis magis necessarius, quam incolis suis utilis.

Quatuor dierum itinere à Summachia, situm est oppidum *Sechi*, cujus incolæ ad eundem modum Mustaphæ se ultro dediderunt, & ab illo in patrocinium suscepti & magnis honoribus & muneribus fuerunt decorati.

Hic quoque jacet oppidum *Eres*, cujus ager mirifice fœcundatur à fluviis Araxe & Cyro; & superioribus annis plurimum serici illius albi dedit, quod vulgo Mamodeanum appellatur, cujus hodie ne vestigium quidem hic deprehenditur, ob vastitatem quam exercitus Turcici & Persici huic pene continuo intulerunt. Nam postquam oppidani Sechi atque Eres se citra certamen ultro Mustaphæ dediderant, Emir-Hamza Persiæ princeps cum ultricibus copiis adfuit, & tam crudeliter in illos est grassatus ut neque ulli sexui neque ætati aut conditioni parceret: atque adeo è castello abduxit ducentas ma-

chinas bellicas, quas Mustapha hic depofuerat, easque misit Kasbin ad patrem.

In eodem regno & aliud oppidum jacet ad limitem Georgiæ quod *Arasse* vocatur; præcipuum hujus regionis emporium, partim ob insignem copiam ferici, quod in illius agro colligitur, partim ob quamplurimas alias merces quæ aliunde adferuntur, quales sunt gallæ scabræ juxta atque glabræ; gossypium, alumen, omnis generis aromata, & gemmæ, adamantes, rubini & similes, quæ ex India huc traducuntur. Principem autem locum tenet fericum, ita ut quotannis hinc interdum quingenti, non raro & mille muli ferico onusti ad civitatem Halepum commeent.

Ab *Arasse* ad *Taurin* sex dierum iter est: Araxi autem trajecto ex Atropatia in majorem Mediam transitur: cujus metropolis est Tauris, Prophetæ Danielis domicilio quondã nobilis, quem juxta hanc magnificentissimam arcem condidisse volunt, tam eleganti structura, ut longum tempus illius decorem imminuere nequiverit, & Iosephus narret, illud integrum suo ævo stetisse. In hac arce Reges Mediæ, Persiæ atque Parthiæ pluribus seculis fuerunt tumulati;

lati; sed nunc edax vetustas illud penitus obliteravit: urbs tamen *Ecbatana*, hodie *Tauris*, etiamnum perennat atque floret. Est autem condita ad radicem montis Orontæ, octo dierum itinere à mari Caspio; & licet mons hic ventis & nivibus obnoxius sit, tamen aër hic valde salubris est, & ager omni genere annonæ affluentissimus. Oppidum opulentum non tantum ob continuam subvectionem mercium orientalium, quæ hinc in Syriam deportantur, sed etiam Europæarum, quæ per totam orientem distribuuntur.

Populosissimum quoque, ita ut ducenta millia animarum alere credatur: sed jam mœnibus & propugnaculis nudatum omnibus exercitibus patet; præter unam arcem superioribus annis à Turcis constructam: ædes è lateribus structæ & fere humiles. Ad Australem urbis plagam pulcherrimum & amœnissimum viridarium jacet, diversis arboribus & bene olentibus herbis consitum, & mille qua fontibus, qua torrentibus riguum, qui è flumine derivantur, quod illud ab oppido separat: locus tam incredibilis pulchritudinis, ut ab incolis *Sechis genet*, quod octo paradisos sonat, appelletur. Hic Persarum reges olim habitare consueverant; nunc

illorum præfecti, postquam Reges ob bellum cum Turcis *Casbin* se contulerunt. Varias vices hæc urbs superioribus annis fuit experta, tam à Turcis quam à Persis. Nam quum anno cIↄ Iↄ XIV Selymo Turcorum imperatori fuisset dedita, ille contra fidem datam, ingentem pecuniæ summam oppidanis extorsit, & tria millia familiarum, præsertim armorum fabricandorum scientia præcellentium, abduxit Constantinopolin. Rursus spoliata fuit anno cIↄ Iↄ XXXVI à Solymane, qui urbem militibus suis diripiendam concessit, qui nullum non avaritiæ & sævitiæ exemplum in miseros cives ediderunt: præterea sumtuosissimum Regis Thamaz palatium & splendidas Nobilium ædes à fundamentis diruerunt, & multa nobilia & formosa imprimis capita in miseram servitutem abduxerunt. Denique anno cIↄ Iↄ LXXXV rursus ab Osmane Vizirio Amurathæ III. miserrime fuit direpta; verum Abas qui hodie Persiæ imperat, anno cIↄ Iↄ C III tam inopinato cum exercitu suo supervenit, ut famam adventus sui anteverteret, & post sex hebdomadarum obsidionem (in qua primum tormentis bellicis Persæ usi fuerunt, quæ antea ut fortibus viris indigna contemserant) urbem

urbem rurſus in ſuam redegit poteſtatem, & pene totum regnum Syrvan paucis tantum caſtellis exceptis recuperavit.

A Tauri ad Caſbin decem dierum iter eſt, primis quidem tribus diebus per aſperos & præruptos montes, cum ſummo diſcrimine præſertim quum nives valide decidunt: atque hic circiter Turci & Perſæ dominia ab altiſſimo monte *Duzim* ſeparantur. Primus Perſarum pagus appellatur *Darnah*, qui licet mirum in modum vaſtatus ſit, tamen ſumma hic eſt annonæ vilitas, ita ut triginta ova duobus, capram decem, quatuor gallinas quinque denariis liceat emere.

A Darnah ad *Soltaniam* antiquam urbem, trium dierum iter eſt, per quamplurimos pagos, incolis frequentiſſimos, qui ultro citroque in ſumma pace & quiete commeant; qua felicitate Perſæ præ Turcis gaudent. Hic multæ ruinæ viſuntur templorum à Chriſtianis olim magnifice ſtructorum, cum celſis turribus. Vrbs hæc pene deſolata, cingitur undique altiſſimis montibus, qui jugi nive tecti viſuntur; olim *Nyphates*, *Caſpius*, *Coathras* & *Zagras* dicti: & haud dubio oriuntur à Caucaſo omnium montium veluti parente;

qui nunc conjuncti nunc divisi & hac illac vagi, varias provincias dividunt. Ante urbem jacet patentissima planicies, horrenda illa tempestate memorabilis quæ Solymanem Turcorum Imperatorem anno cIɔ Iɔ xxxiv afflixit. Nam quum hic castra fixisset, sub initium Septembris, sæva & illa anni tempestate insolens tempestas de montibus se effudit in hanc planiciem, ita ut nimbus in terram decidens continuo verteretur in glaciem, & nix tanta copia caderet, ut tentoria & oppleret & pondere suo everteret, exitiumque non modo hominibus sed & jumentis adferret: obscuritate noctis nullum effugium miseris concedente & ignibus passim extinctis: quæ res Turcos timore simul & superstitione implevit.

Notandum: Annales Turcicos à Leonclavio editos, hanc cladem ad annum cIɔ Iɔ xxxv referre hoc modo: Tum vero fugere Parthi, fugientibus instare Osmanici: donec haud procul ab oppido Hemadane perventum fuisset. Ibi cum pluviis & annonæ penuria, tantumfrigus Osmanicos oppressit, ut plurimi tam manus quam pedes à frigore læsos amitterent, ac incredibilis hominum jumentorumque multitudo fame interiret. Præterea contigit, ut

in

in ipſo conatu tranſmittendi amnis, qui *Docus-Gezid* vocatur, flumen illud aquis pluviis adauctum vehementer intumeſceret. Ideoque dici non poteſt, quot iſtic homines, jumenta, rerum aliarum ſarcinæ interierint, adeoque de ſua quilibet ſalute deſperabat.

Porro à Sultania ad *Caſbin* quatridui iter eſt, per plurimos pagos: Vrbs ea opulenta eſt tum propter regiam aulam tum propter frequentem mercatorum concurſum: olim *Arſacia* dicebatur, nunc *Caſbin* vocatur, quod lingua Perſica pœnam ſonat, nam Reges Perſiæ ſontes huc in exilium mittere conſuèverant. Sita eſt in amœna & fertili planicie, quæ vix tridui itinere obiri poteſt, in qua ſunt duo millia villarum: ſed negligenter ſtructæ, & fere lateribus non igne excoctis ſed ad ſolem exſiccatis; ut fere ſunt reliqua ædificia Perſiæ. Vnum eſt ex Regis Perſiæ domiciliis, poſtquam Thamaz hujus avus, huc è Tauri ſedem ſuam tranſtulit; & hic magnificum palatium ſibi & alterum concubinis ſuis ſtruxit: ſed Rex qui hodie regnat ut plurimum in urbe Hiſpaan degit, quæ hinc abeſt decem dierum itinere verſus ortum. Tria ſunt in hac urbe loca maxime notatu digna: Regis palatium, diverſa

fora quæ vocant *Bazar*; & forum principale quod vocant *Atmaiden*. Palatii porta saxis versicoloribus structa est & auro interstincta; atria ampla, quorum solum stratum est tapetibus, serico & auro intertextis: tabulata autem picta sunt eleganti opere, quo prœlia omnia cum Turcis & Tartaris à Persarum regibus commissa repræsentantur, quæ omnia satis indicant splendorem Aulæ Persicæ. Bazars autem sunt variæ urbis plateæ, in quibus singulis, singulæ merces preciosæ venales reperiuntur. Atmaiden denique seu principale forum, quadratâ formâ, fere milliare Anglicum ambitu suo complectitur; ubi & mercatores conveniunt, & variæ res venundantur. In hoc quotidie consident duodecim mensarii, qui & gemmas, aliaque pretiosa vendunt; nummos peregrinos permutant, & denique pignoribus acceptis plurimum nummorum ingenti fænore elocant. Robur autem hujus oppidi non consistit in mœnibus aut propugnaculis, sed in multitudine militum: nam intra & extra oppidum inque illius agro continuo aluntur viginti millia equitum: licet Parente hujus Regis rerum potiente, tantum duodecim millia fuerint.

A Caf.

A Caſbin quatuor dierum itinere, & bidui à Sultania abeſt *Ardevil*, oppidum magni nominis, in quo Alexander magnus aulam ſuam tenuit, quum Perſiam eſſet invaſurus; hic plurimorum Regum Perſicorum viſuntur ſepulchra: præcipuam autem dignitatem addit urbi, quod hæc prima ſectam Perſicam receperit à Guini hujus ſectæ authore, qui hic regnabat.

Similiter quatridui itinere à Caſbin diſtat *Geilan*, Hircaniæ oppidum haud longe à mari Caſpio. Hujus provinciæ quæ hodie *Ghilan* audit, pars quæ ad arctum vergit denſis nemoribus opaca eſt, in quibus plurimæ arborum ſpecies, præſertim cedri, abietes, quercus, & tanta ferarum copia, ut itinera infeſta reddant; verum verſus oram maris paſcuis abundat, peramœnis & riguis, ob ingentem copiam ſcaturiginum, quæ è vicinis montibus ſaliunt. Plurima ſunt oppida in hac provincia, quorum præcipua, *Beſtân*, *Maſſandrân*, *Pangiazer*, *Bachu* & *Geilan*; oppida tantæ dignitatis ut præfectos habeant, quales ſunt Baſſæ apud Turcos. *Bachu* autem peropportunum eſt emporium, portum habens ad mare Caſpium, haud longo intervallo diſſitum ab Ardevil, Tauri, Eres, Sumachia & Derbent. Haud

longe ab oppido mirabilis fons sub terra scaturit, magnam copiam nigri olei eructans, quo Persæ in elychniis utuntur, & passim per universam Persiam deportant.

A Casbin sex dierum itinere ad oppidum *Com* pervenitur, per plurimos pagos & commodissima juxta viam diversoria. Oppidum hoc antiquissimum est, quod à Ptolemæo appellatur *Guriana*; olim tantæ amplitudinis fuisse produnt, ut Constantinopoli duplo majus esset. Sed Teymurlanes ita vastavit, ut ne nunc quidem respirare potuerit, præsertim oppido *Cassan*, quod aliquando ipsi paruit, omne mercimonium illi præripiente. Situ alioquin jacet peropportuno; abundatque omnibus rebus ad vitam necessariis; præterlabitur fluvius, qui lapideo ponte transitur: quo superato Parthia aditur, nobilissima olim provincia, sed hodie ita Persiæ permixta, ut ne nomen quidem supersit.

A *Com* ad *Cassan*, bidui iter est; famosum & opulentum oppidum, licet Ortelius & alii illius non meminerint; in perpulchra planicie conditum; verum quia montes fere diei itinere ab urbe distant, valde hic æstuat & pene ut Ormuzii; ver enim & æstas citius

hic

hic ingrediuntur quam in reliqua Persia. Abundat fontibus & omni genere annonæ, atque adeo singulare est Persiæ Emporium, ad quod ex variis regionibus & præsertim ex India omnis generis merces deportantur. Oppidani excellunt in omni genere texturæ è serico & lana, adeo ut hic preciosissima peristromata conficiantur. Imprimis autem in politico regimine excellit, nam nulli hic otiosi homines tolerantur, etiam sexennes pueri laboribus admoventur. Obtinet enim hic Lex (quam & apud Ægyptios viguisse memorat Diodorus) qua singuli apud magistratus coguntur profiteri nomen suum, & quam vitam degant, quamque artem exerceant: Sin autem mentiantur, aut verberibus sub plantis pedum castigantur, aut publicè servituti mancipantur. Vnica scorpionum lues, qui hic permagni & nigri visuntur, oppidanis valde infesta est, & nisi cautè vitentur, interdum magnum dant damnum.

A Cassan ad Hispahaan tridui iter est. Hæc civitas olim Hecatonpolis dicebatur, id est, centum portarum urbs: quod nomen hodieque tuetur, nam mœnia illius in circuitu vix uno die equo obiri possunt; & maxima est omnium urbium Persiæ; cujus frequen-

tia eo major eſt, quia Rex hic aulam ſuam habet. Eadem & ſitu munitiſſima eſt, & validiſſimo muro cincta, & latis atque profundis foſſis, quæ aquas ſuas accipiunt à torrentibus, qui è Coronianis montibus deſcendunt. Ad ſeptentrionalem illius plagam munitiſſima arx adjacet, ingenti muro qui in ambitu mille quingentas ulnas capit: in medio illius extat turris varia atria & cubicula complectens, ſed paucis machinis inſtructa. Ad occidentalem plagam duo palatia viſuntur, quorum unum regiam familiam capit, alterum gynæcio deſtinatum eſt: Palatia hæc magnificentia ſua longe ſuperant cætera ædificia; è nitido & rubenti marmore conſtructa; pavimentum omne opere teſſelato ſtratum, & tapetibus ſericis & auratis conſtratum: feneſtræ alabaſtro & candido varioque marmore nitent; poſtes eburnei & ebeno variegati, ſpectantium oculos magis ſiſtunt quam ſatiant. Palatio adjacet hortus ſpacioſus & latus, innumeris arboribus fructiferis, & bene olentibus herbis atque floribus conſitus: mille fontibus & ſtagnis riguus, & inter alia fluviolo qui placido curſu & leni murmure eundem à Palatio dividit: hic non tam anxiè cuſtoditur, quin non modo equitibus

ſed

ſed & civibus ſubinde illũ liceat ingredi & mentem oculoſque amœno illius proſpectu explere.

Ad Palatii autem cuſtodiam, Rex diverſos militum alit ordines: quorum præcipui & frequentiſſimi appellantur *Curchi*, qui veluti regii corporis cuſtodes ſunt, octo millium numero, ſub diverſis tribunis, qui principali Tribuno parent, qui Curchi Baſſa dicitur, & plerumque è magnatibus aſſumitur. Alterius ordinis milites *Eſahul* appellantur, numero mille, ſub pluribus tribunis, qui itidem uni ſubſunt, qui Eſahul-Baſſà nominatur. Omnes hi accipiunt ſtipendium à certis oppidis & pagis Regis Perſarum vàſallis; certoque tempore accipiunt à Rege, arma, equos, veſtes & tentoria pro cujusque condicione: his præſidiariis perpetuo Rex cingitur, imprimis autem quum aliquo procedit. Regimen civitatis præter Regem ipſum & principem, penes duodecim eſt Sultanos: Tres autem præcipui totius curam gerunt, quorum munia diſtincta ſunt: Nam unus rei bellicæ curam gerit per totum Regnum; reliqui duo omnes regni reditus recipiunt, & rationes accepti atque expenſi reddunt, ita ut merito Theſaurarii poſſint dici. Secundum locum poſt illos obti-

obtinent *Mordari*, duo magni Cancellarii, quorum munus eſt edicta omnia promulgare, omnes literas ſcribere, quæ regimen imperii concernunt; unus ſigillum cuſtodit, alter ſcriba eſt. Præter hos duo ſunt *Caddi*, id eſt, Iudices, qui controverſias in rebus civilibus examinant & determinant: in cauſis vero criminalibus, tantum examinant & audiunt teſtes, & informant declarationem, quam vocant *Sygil*, quam dein Sultano, id eſt, aut civitatis aut totius imperii præfecto offerunt, qui dein pro meritis pœnas infligendas curat, ſecundum regni conſuetudines. Quale autem eſt regimen hujus civitatis, tale eſt & cæterarum.

Eccleſiaſticum regimen in hac civitate primo & principaliter eſt penes Muſtaedinum; in reliquis urbibus alii ſacrorum præfecti præſunt, qui non ab illo eliguntur aut deſtituuntur, uti à Papa Romano fieri conſuevit, ſed ab ipſo Rege, qui non modo civilium ſed & ſacrorum Princeps eſt & ſummus Sacerdos, quemadmodum Mahumet & Ali fuerunt. Sed Rex ut turbas vitet, hanc curam à ſe in alios devoluit, quorum judicio permittit quicquid controverſiarum circa Legem ipſorum inciderit. Sub hoc ſummo Sacerdote ſunt

Cali.

Califes, qui quotidie in moscheis & templis sacris operantur. Quorum princeps est qui cornu Regis capiti imponit cum inauguratur. Quæ ceremonia primitus Cufæ prope Babylonem celebrabatur, sed postquam Turca Assyriam Persis ademit, interdum in Casbin, interdum in hac urbe peragitur. Denique oppidani hujus urbis, moribus pene similes sunt antiquis Parthis, imprimis equitandi industria. Plerumque in equis iter agunt, in equis cum hostibus pugnant, in equis emunt atq; vendunt merces suas, in equis denique confabulantur: atque hoc unicum nobilium atque ignobilium & servorum discrimen est, quod servi nunquam equis vehantur, nobiles nunquam pedites incedant. Gens natura arrogans, seditiosa, dolosa & quietis impatiens; sed pravitas hæc à severo Regum imperio plurimum coërcetur, & temperatur. Luxuriæ admodum sunt dediti, nam tria genera fœminarum ipsis sunt, honestæ, semihonestæ, & impudicæ sive scorta: & tamen nullum crimen gravius puniunt quam adulterium, idque tam in honestis quam semihonestis. Denique pleni sunt dolis, neque stant promissis (quod omnium pene barbarorum proprium est) haud du-

dum una regiminis forma contenti, novitatum appetentissimi.

Ab Hispaan ad urbem *Siras* redeundo versus Syriam, decem dierum iter est. Vrbs hæc sita est ad ripam *Bindamir*, magni atq; famosi fluminis, quod per Persiam & Regnum *Lar* defluens in sinum Persicum sese exonerat: quondam Metropolis hujus regni, antequam Hispaan hoc decus illi præriperet. Amplissima tamen est, & ambitu suo complectitur pene decem milliaria; jacetque juxta regiam viam quæ ab Hispaan ad Ormuzium ducit. Intra & extra hanc urbem visuntur multa rudera antiquorum monumentorum, nimirum duæ vastæ portæ, duodecim milliarium intervallo à se invicem distinctæ quæ urbis hujus amplitudinem, dum Regni Metropolis esset, demonstrant. Ad australem plagam videre est ruinas magnifici palatii à Cyro ut volunt structi; quod Ælianus magnifice extollit lib. 1. de animalib. c. 59. Ad arctoam autem rudera antiqui castelli, quod triplici muro fuisse cinctum videtur, primus viginti quatuor pedes altus erat multis turribus ornatus, secundus primo similis, sed duplo altior; tertius vero quadratus & nonaginta pedes altus; omnes à vivo saxo educti. Vtrimque erant

duo-

duodecim æneæ fores & ante illas æneæ columnæ eleganti opere factæ, quæ magnificentiam conditoris arguunt. Ad ortum exiguo intervallo ab hoc castello mons assurgit, in cujus fastigio elegans capella fuit, antiquorum Regum monumentis nobilis. Licet autem hæc urbs varias vicissitudines experta sit, tamen facile adhuc nomen tuetur inter præcipuas Persiæ; nam ex illa brevi tempore viginti millia bene armatorum equitum cogi possunt. Præterea nobilissimum orientis emporium est, & armorum omnis generis officina, quæ hic summa industria ex ferro & chalybe tam eleganter fabricantur, ut bonitate & nitore Europæa longe superent.

A Siras octidui itinere aditur provincia *Susiana* quæ nunc *Cusestan*, olim Assyria dicebatur: fines habet ad Arctum quidem, australem Armeniæ partem, ad occidentem Mesopotamiam, ad Austrum partem sinus Persici, qua parte plena est paludibus & uliginosis locis, sine ulla statione aut portu. Aër hic valde fervet, solum bituminosum, & arboribus inimicum, aquas quoque inquinans, ita ut indigenæ hîc brevis sint ævi.

A limite hujus provinciæ ad oppidum

dum *Baldac* bidui iter est, hoc quondam ingens illa Susa fuit, nunc pene desolatum: oppidum hoc lambit fluvius Choaspes, qui post varios flexus atq; reflexus tandem illabitur in sinum Persicum; aquæ illius limpidissimæ & potari pulcherrimæ, optimique saporis.

Sex dierum itinere trans fluvium hunc *Mosul* aditur, antiquissima civitas ad ripam fluvii Tigris. In planicie autem Assyriæ & ad ripas hujus fluvii, in regione Eden, Ninive à Nimrod fuit inchoata & à Nino absoluta. Inter sacros juxta atque profanos scriptores constat hanc civitatem omnium maximam & magnificentissimam fuisse. Nam fundamenta murorum hodieque testantur, quadrata quidem forma conditam fuisse, lateribus licet inæqualibus; nam duo longiora latera singula centum & quinquaginta stadia patebant; breviora tantum nonaginta; ita ut ambitu suo caperet quadringenta & octuaginta stadia, id est, sexaginta milliaria Italica. Mœnia centum pedes alta erant, & in superficie adeo lata ut tres currus conjunctim possent incedere: hæc mœnia mille quingentis turribus ornata erant. Nunc penitus excisa est urbs à Chaldæis (uti Deus prædixerat) & tantum miserum tantæ molis sepul-

ſepulchrum; ubi tantum exiguum oppidulum hodie cernitur, in quo Neſtorianorum Patriarcha Turcæ permiſſu degit.

Ab hoc adverſo flumine diſtat Inſula *Eden*, duodecim milliaribus: quam partem paradiſi fuiſſe autumant: Hæc ambitur à Tigri, crediturque circiter decem milliaria Anglica ambitu ſuo continere: fuitque quondam latericio muro cincta, uti è ruderibus apparet; & licet barbaries florentiſſimas has regiones penitus inundarit, tamen hæc inſula hodieque ſervat nomen *Edenis*.

A Moſul ſecundo flumine *Bagdat* deſcenditur, ratibus quæ utriculis è caprarum pellibus conſutis & vento inflatis innatant; nautæ autem vendunt materiem in urbe Bagdat & revehunt pelles jumentis domum, ut iterum illis utantur. Hæc civitas à nonnullis nova Babylon appellatur, quia è veteris, quæ haud longe abeſt, ruinis excitata creditur; neutiquam ita pulchra urbs eſt aut ampla, quippe quæ tantum tria milliaria Anglica ambiat; mœnia ſtructa è lateribus ad ſolem ſiccatis. Hic octo menſium ſpacio, nulla non modo pluvia cadit, ſed nec nubila pene ulla videntur, noctu aut interdiu. Hiberni menſes ſunt ipſis November, Decem-

ber, Ianuarius & Februarius, ita tepidi tamen ut ab æstivis in Anglia non multum differant. Hæc urbs quondam celebre & frequentissimum fuit emporium: sed postquam Lusitani, Angli & Belgæ in Indiam navigare cæperunt, multum huic, sicuti & Cayro in Ægypto decessit, rarioribus mercatoribus è sinu Persico ad illam, & è mari rubro ad hanc commeantibus. Suburbium habet trans flumen, ad quod ponte super cymbas strato transitur. Haud procul hinc ruinas videri volunt Turris Babel, cujus reliquiæ quartam partem milliaris complectuntur, & grandis turris altitudine hodieque assurgunt, è grandibus lateribus tres quartas partes ulnæ longis & unam quartam latis, & bituminosa calce conjuncti, singulis autem ordinibus storeæ interjacent è palmarum foliis contextæ, quæ hodieque durant. Iuxta quoque ruinæ Babylonis ostenduntur; à quibus trium dierum itinere distat oppidum *Ayt* pene dirutum, quod ab Arabibus habitatur.

Iuxta hoc oppidum mirabilis jacet vallis, in qua quamplures scaturigines visuntur, quæ nigram quandam substantiam instar picis cum ventoso murmure eructant, tanta copia, ut vicinis provinciis ad naves impicandas abunde

suffi-

ſufficiat. Mahumetani vocant os inferni.

Ab Ayt trium dierum itinere per deſertum pervenitur *Annam*, Arabum oppidum; quod tria milliaria in longitudinem patet, ſed anguſtum; habitant Curdi, furaciſſimum hominum genus. Iuxta labitur Euphrates pernici curſu, qui regionem adjacentem rigat atque fœcundat.

Ab hoc oppido ſcribit author ſe octodecim dierum itinere perveniſſe Aleppum, quum aliâs Caravana (ut vocant) quadraginta diebus id iter abſolvi ſoleat.

V.

ITINERARIVM ANTONII IENKINSONII Angli, à Ruſſia ad Bogar in Tartaria, anno cIↃ IↃ LVIII.

A Moſcua ſecundo flumine deſcendit *Collom* xx leuc. ſub Collom circiter unam leucam Moſcua fluvius confluit in Occam: à confluente ad caſtrum *Terrevetiſko* VIII leuc. quoad dextram relicto ad caſtrum *Peroſlave* VIII leuc. à quo ad veteris *Rezania* rudera VI leuc. ad arcem *Terrecoviam* XII leuc. ad *Caſ-*

ſim arcem ... leuc. qua ad ſiniſtram relicta ad *Morom* xx leuc. ad *Nyſe-Novogorod* xxv leuc. hic Occa confluit in Volgam ; ad *Vaſiliogorod* xxv , leuc. ad caſtellum *Sabovvſhare* xvi leuc. ad Caſtrum *Sugaſtio* xxv leuc. Ad *Cazan* ... leuc. Ad *Aſtracan*. Inſula in qua hæc urbs ſita eſt diſtat ab Æquatore xlvii gradibus & x ſcrupulis. Ab hac inſula fluvius variis mæandris petit mare Caſpium : orientale illius oſtium diſtat ab Aſtracana xx leuc. Ab oſtio oram legentibus verſus boream primo occurrit inſula *Accurgar* edito monte conſpicua ; & x ab hac leucis *Bavvhiaza* inſula, priore longe editior. Vtraque autem objacet ſinui, qui ad arctum ſe ſubducit & vocatur mare cæruleum. A poſteriore hac inſula ad regionem *Bangleatân* ventum, quæ diſtat à dicto Volgæ oſtio lxxiv leucis & ab Æquatore ſex & quadraginta gradibus & liv ſcrupulis verſus Arctum. Hinc decem leucas ſecundum oram verſus Eurum provecti amnē *Iaic* prænavigarunt; à cujus oſtio circiter unius diei itinere jacet oppidum *Serachick*, principi Tartaro parens, incolæ pecuarii, latrociniis dedititiſſimi. A *Iaic* xvi milliar. provecti, ſinumque ſex leucas latum prætervecti, venerunt ad promontorium,

quo

quo superato ora recedit versus boream, aperitque sinum, in quem fluvius *Tem* è provincia *Colmack* descendit. Dein viginti leucis enavigatis, humilis occurrit insula, multis vadis inquinata, & pone illam sinus qui irrumpit versus Arctum; illi autem ut vada evitarent, flexerunt ad dexteram & versus Eurum, & triginta leucis absolutis, rursus oram conspexerunt, editis & fragrosis montibus conspicuam; quam legentes, primo sinum, dein prominens terræ cornu offenderunt; quo superato portum *Mangustave* proponentes ingredi, ob adversam tempestatem è regione illius anchoras jecerunt, & exscensione facta, magno precio camelos sibi compararunt, tertio Septembris.

Hinc ventum ad territorium Sultani *Timor* Tatari; & viginti dierum itinere per terras aquarum inopes, præterquam quæ è profundis puteis hauriuntur; quinto Octobris rursus venerunt ad sinum Maris Caspii, in quem *Oxus* fluvius olim se exonerabat, nunc autem confluit in fluvium *Ardock*, qui versus arctum labitur, & se sub terram condere & rursus post immensum intervallum emergere creditur & in Lacum *Kithay* influere.

Hinc septem diebus ventum ad Ca-

ſtellum *Sellizure* cui tum Azim Chan imperabat. Situm eſt in edito monte, ubi regia Chani viſitur è luto aggeſta. Ad meridiem habet terras humiles, admodum fœcundas & variorum fructuum feraces; inter quos memoratur fructus *Dynie* magnæ molis & ſucci plenus, quem indigenæ poſt cibum uſurpant loco potus: item *Carbuſe* mole magni cucumeris, flavo colore & ſuavi ſapore: & *Tegur* ſpecies farris, cujus ſtipes eſt inſtar cannæ ſacchari, procerus & far inſtar oryzæ, in culmo cannæ extans inſtar racemi uvarum.

A Sellizure biduo ventum ad oppidum *Vrgence*; cui Sultanus Ali imperabat frater prædicti Azim, qui nuperrime ceperat oppidum Coraſan in finibus Perſiæ.

Hoc oppidum *Vrgence* in planicie ſitum eſt, vallo luteo cinctum, ambitu quatuor milliarium; ædes itidem è ceſpite aggeſtæ; unam habet plateam deſuper tectam, in qua forum rerum venalium celebratur.

Regio omnis à mari Caſpio ad hoc oppidum vocatur *Turcomania*, paretque Sultano Azim & fratribus illius; qui fere inter ſe diſcordes, utpote diverſis matribus prognati. Indigenæ ut plurimum in agris degunt, habentque

oves

oves cum magnis & ponderosis caudis; carent nummis, sed permutatione rerum emunt venduntque, nullus ipsis panis, carnibus maximam partem victitant, potus ipsis lac equarũ acidum.

Ab Vrgence profecti secus fluvium Oxum centum milliaribus, transierunt per fluvium *Ardoc*, qui vastus est & pernix: septimo Decembris pervenerunt ad Castellum *Kait*, cui imperabat Sultanus Saramet frater Regis Vrgence.

XXIII Decemb. venerunt ad oppidum *Bogar* in Bactria, id situm est in humili solo, & alto vallo luteo septum: divisum est in tres partes; quarum duas Rex tenet; tertiam occupant mercatores & mechanici separatim degentes: vastum est oppidum, & ædes fere è cespite aggestæ; licet non paucæ & aliquot templa è lapidibus sint structa; inter quæ visuntur balnea sumtuosissimè educta; per mediam urbem labitur exiguus amnis, cujus aquæ sunt insalubres, & generant iis qui non assuevere vermes in cruribus inter cutem & carnem, qui singulari industria sensim eximuntur. Nulli hic fas quicquam bibere præter aquam aut lac equinum, & acerrime animadvertitur in illos, qui aquam vitæ aut similem potum gustaverint; habent enim Metropolitanum strenuum

nuum legis hujus observatorem, quem magis venerantur, quam principem suum, qui & interdum ab ipso exautoratur.

Paruit quondam hæc regio Persis, quorum & idioma hodieque usurpant, sed nunc perpetuo cum Persis bellum gerunt, religionis ergo, licet utrique sint Mahumetani: sed Tartari hi superius quoque labium radunt, secus ac Persæ, quos ipsi propterea *Caphars*, id est, infideles vocant.

Rex Bogar neque potens est neque locuples, decimam licet accipiat omnium rerum venalium, & quum eget, etiam vi rapiat à subditis suis, quantum lubet: numisma ipsorum partim argenteum est partim æneum; argenteum unicum ipsis est valens XII denarios Anglicos: æneum vocant *Poole*, quorum C XX valent unum argenteum: Rex autem pro arbitrio sæpe mutat utriusque valorem.

Rediit autem eadem pene via in Russiam anno CIↃ IↃ LX.

Latitudines ab ipso observatæ:

Mangușlave	XLV grad.
Vrgence	XLII grad. XVIII scrup.
Boghar	XXXIX grad. X scrupul.

Notandum auté eandem plane latitudinem Bocharæ tribui ab Abulfeda.

VI. AL-

VI.

ALTERVM EIVSDEM ITInerarium è Russia in Persiam anno cIↄ Iↄ LXII.

E Volga in mare Caspium ingressus; primum prætervectus est tres insulas, quæ distant ab ostio Volgæ novem milliaria; deinde navigans versus Africum attigit quatuor insulas, quas vocant *Challica Ostriva* quadraginta milliaribus à superioribus tribus. Postero die eundem cursum secuti viderunt *Tukem* in provincia *Tumen*, ubi plurimi piratæ agunt; itaque cursum flexerunt versus ortum circiter quadraginta milliaria, & inciderunt in vada, magnoque naufragii discrimine evitato, inciderunt in pulchram Insulam quæ appellatur *Chatalet*, distantem à Challica Ostriva circiter centum milliaria; ubi circiter sex milliaribus ob adversam & horridam tempestatem anchoras jecerunt, & summum adierunt discrimen; atque inde moventes versus Austrum, offenderunt provinciam Shyruansha, sub qua rursus anchoras jecerunt centum & quinquaginta milliaribus à *Chatalet*; atque ita tandem provecti inde versus Eurum, appulerunt

ad *Derbent*, quod oppidum tum parebat regi Hyrcaniæ: describit autem illud ad hunc modum.

Derbent antiquum est oppidum, habens arcem vetustam in monte sitam qui *Castovv* vocatur, è vivo saxo eductam ad Europæorum modum, altis & crassis mœnibus cinctam: ab Alexandro magno conditam: qui & murum altissimum & crassum deduxit ad Teflin usque Georgiæ oppidum: adjacet mari, uno & quadraginta gradibus ab Æquatore versus Arctum.

Hinc profecti versus Eurum circiter octuaginta milliaria appulerunt ad *Shabran*: hinc terrestri itinere camelis vectus, sex dierum itinere venit *Shamakiam* in regno *Shirvan* olim Hircania, cui tum Obdolucan imperabat. Describit autem Shirvan hoc modo.

Hircania quondam magni nominis fuit provincia, habuit utplurima oppida, pagos & arces: ita ut reges cum Persarum rege potentia certarent; sed nunc res longe aliter se habet, nam pleraque oppida fere conciderunt, & Rex Persis tributarius est factus. Meminit & turris illius in *Sumachia* è craniis nobilium constructæ. Vrbs autem illa distat à mari septidui itinere, camelis; habitatur hodie potissimum ab Armeniis.

niis. Oppidum *Arrash* ejuſdem provinciæ ad fines Georgiæ, hodie emporium frequens eſt & opulentum, plurimum enim hic ſerici reperitur. Haud longe à Shamachia viſitur vetuſtum caſtellum *Gulliſtan* à Perſis ſuperioribus annis dirutum. In eadem provincia jacet altiſſimus mons *Quiquiſs*.

VI Octob. à Shamachia movens, poſt triginta ſex milliarium iter venit ad pagum *Tavaten*; præterlabitur fluvius Cor, qui è montibus Georgiæ profluens, inter duo antiqua oppida Shabran & Bachu in mare Caſpium egreditur: Hinc per vaſtam planiciem, ſed à barbaris & rudibus populis habitatam, decem dierum itinere venerunt ad oppidum *Ardovill*; quod diſtat ab æquatore triginta octo gradibus, antiquum oppidum provinciæ Aderraugan; ubi Perſiæ principes ut plurimum tumulantur,

Ab Ardovil quatridui itinere verſus occidentem jacet Tauris, maxima urbs Perſiæ.

Ab Ardevil autem decem dierum itinere profectus eſt Caſbin tum Imperatoris Perſiæ regiam:

Proſecutus eſt idem iter in Perſiam anno CIↃ IↃ LXV. Arthurus Eduardi Anglus, qui quum pridie Kal. Auguſti, ab Aſtracan ſolviſſet, demum vigeſimo

tertio

tertio illius mensis subiit portum *Nazauon*; atque inde sex dierum itinere pervenit ad *Shamakian*; obiit autem eo anno mense Octobri Shyrvani rex Obdolucan.

Anno autem proximo, ab Astracan octiduo navigavit ad oppidum *Gilan*; à quo iter quatridui prodit ad *Casbin*.

Anno autem cIↄ Iↄ LXXIX. rursus è Russia profecti, per Astracan applicuerunt ad oppidum *Bildih* in provincia Shirvan, quam Turci tum possidebant, oppido Derbent potiti. Distat *Bildih* ab æquatore versus Arctum quadraginta gradibus & vigintiquinque scrupulis; & à *Bachu* unius diei itinere, sive sex leucis.

Derbent autem, quemadmodum tum accurate ab ipsis fuit observatum, distat ab Æquatore versus Arctum uno & quadraginta gradibus & quinquaginta duobus scrupulis.

Ab hoc ad Bildih numerant sex supra quadraginta leucas. A Shamachia ad Bachu decem leucas sive triginta milliaria Anglica. A Bachu ad Bildih terrestri itinere quinque aut sex leucas, maritimo duodecim.

VII.

ITINERARIUM IOANNIS NEVVBERIE Angli ab Aleppo ad Ormuzium, anno cIↃ IↃ LXXXI.

DEcimonono Martii ab Aleppo diſcedens, præteriit poſt meridiem altam turrim edito monti ſuperſtructam, quam vocant *Boab*; & ſub veſperam venit ad pagum *Halſe*.

XX. Venit *Bir* ad orientalem ripam Euphratis: hic cymba conducta ſecundo flumine deſcenderunt, & XXVI. ejuſdem menſis præternavigarunt *Raick* pagum ad orientalem fluvii ripam ſitum.

XXVII. Prætervnavigarunt arcem *Baleſſen* ad occidentalem ripam, ſed jam dirutam. Et mox *Gabbar* oppidulum ſuper montem ſitum ad orientalem ripam.

XXVIII. Vetus oppidum Raccam: cui arx adjacet ſed jam diruta ad eandem ripam.

XXX. Balladac oppidum & arcem, utraque jam diruta ad occidentalem ripam; mox *Dier* oppidum, ad occidentalem ripam, foſſa undique cinctum.

I. Aprilis arcem *Rab*, ad eandẽ ripam.

II. *Aſhar*

II. *Afhar* exiguum oppidum ad eandem ripam.

III. *Subercan*, jam plane dirutum, ad orientalem ripam.

IV. *Manallen* pagum, ad occidentalem ripam & mox *Annam* longiſſimum oppidum ad utramque ripam ſitum, ſed maximam partem ad occidentalem; in cujus medio viſitur Arx aquis circumdata, & multæ inſulæ amnicæ. Nono & decimo parum profectum ob adverſam tempeſtatem.

X. Venerunt *Addettam* & ſub veſperam *Gebbar*, ad orientalem fluvii ripam.

XI. *Heit* cum arce ad occidentalem ripam. Inter *Annam* & *Heit* utraque ripa pluribus ædibus & arboribus quæ dactylos ferunt eſt obſita.

XII. Diſcedentes ab *Heit*, XIII. venerunt Ambar pagum ad orientalem fluvii ripam.

XIV. *Felugiam*, ubi exſcenſione facta, terreſtri itinere petierunt *Bagdat* & XV illam ſunt ingreſſi.

XXIV. A Bagdat provectus, prænavigavit.

XXVI. *Bourac* oppidum, ad occidentalem fluvii ripam, ſed dirutum; & mox turrim in medio alveo ſitum.

XXVII. *Menil* oppidum ad orientalem

lem ripam; cujus tantum una turris supereſt; & mox *Amor* exiguum Caſale ad eandem ripam.

xxx. *Sekia* oppidũ ad orient. ripam; & mox *Kenedge* oblongum pagum, ſed deſtructum, ad eandem ripam: & ſub veſperam appulerunt *Gurnam*, ad cornu terræ ſitum, ubi *Furro*, & fluvius qui Bagdat præterlabitur confluunt: ad meridionalem ripam *Furro* jacet alterum caſtellum; & tertium itidem tribus milliaribus infra hoc.

I May, venerunt *Balſaram* oppidum à fluvio verſus Eurum ſitum; extra oppidum jacent varia fora rerum venalium; & ædes factæ ſunt è grandibus cannis; intra urbem ſtructæ ſunt è lateribus ad ſolem duratis. Oppidum habet quatuor portas: æſtus marinus hic percipitur. Turca cepit hoc oppidum anno cIↃ IↃ L.

xvI. Navem conſcenderunt; & xxIv demum ingreſſi ſunt mare ſeu ſinum Perſicum.

xxv. Viderunt montana Perſiæ, & eodem die viderunt inſulam *Carreghe*, & applicuerunt ad illam xxvI ejuſdem: abundat fontibus; patet circiter duo milliaria in longitudinem, totidemque in latitudinem.

xxvII. Ab inſula provecti viderunt humi-

humiles terras Persiæ; & præternavigarunt Castellum *Abousher*.

Vltimo May attigerunt scopulosum terræ cornu; à quo naves altum petunt, quæ Insulam Baharen adire volunt.

VII. Iun. attigerunt Insulam Scie vel Seche, quæ Portugallis paret; estque fluctibus pene æqualis.

IX. Applicuerunt ad *Nechel* quatuor leucis à *Scie*, hic in terram descenderunt. Fœminæ hic oblongis vestibus utuntur; gestantque annulos in naribus.

XI. Discesserunt *Nechele*; & XII. venerunt *Melgor* magnum Casale, inter montes sitũ. XVIII. *Gesser* itidem Casale.

XIX. *Bender*; XX. Insulam *Left* attigerunt; è regione autem Bender jacet insula *Bassedor*; & utraque paret Portugallis. *Gesser* vero & *Bender* in continente *Abrahamo Chan*; olim quidem Regi Ormuzii.

XXII. Iun. cIↃ IↃ LXXXI. venerunt Ormuzium.

Ejusdem iter ab Ormuzio in Persiam.

Secundo Augusti; ab Ormuzio venit *Bender Gomrovv*, ubi Portugalli tum arcem & præsidium habebant.

Quinto sub noctem à Gomrouvv mo-

moventes ; octavo venerunt *Covvrstan* Casale : decimo *Ourmangel* ; decimo quarto ad oppidum *Lar*.

xxiv. Aug. Lara discedens, venit ad pagum *Dehaccouvv* & postero die *Berren* Casale : xxvii. *Olous* haud longe à *Gouen*, ubi provincia *Lar* desinit.

i. Septemb. venerunt ad oppidum *Gaarrom* & mox ad Casale *Demonder*:

ii. *Mecocal* ubi aquæ graviter olent.

iii. *Cavvger* : iv. *Chesimon Moddafar* elegans diversorium : v. *Covvel*. vi. mane *Shiraz*. Inter Lar autem & Schiraz plurimi grassantur lupi. Iter autem à Lar ad Schiraz fere agitur versus Corum.

xxii. Schiraz relicta, venerunt *Sargom* oppidulum ad radicem montis, in amœna valle.

xxiii. Ad pagum *Auglamor*; cui alius vicinus jacet dictus *Augalm*.

xxiv. Mane pontem transierunt ; & venerunt *Moysse*.

xxv. Ad pagum *Sesmon Dermal*.

xxvi. Superato altissimo monte ad *Augovv*.

xxvii. Ad *Hausapaus* sub monte situm, cum arce rotunda super vicinum collem versus occidentem ab oppido.

xxviii. *Cuskesar*, ubi novum diversorium struebatur.

XXIX. *Gerdoun* : XXX. *Yeslacas* super rupem in profunda valle.

II. Octobr. *Boial* pagum adierunt, fructibus abundantem.

III. *Moydar* : IV. pervenerunt *Hispahan*.

IX. Ab Hispahan profecti, venerunt *Sen* : X. *Shesers Can* & mox ad magnum pagum *Calenda*.

XI. Ad *Shen* oppidum fructibus abundans.

XII. *Garrattoy*, & eadem vespera oppidum *Cassan*.

IV. Novemb. A Cassan ad Casale *Sensen* super collem situm; ab hoc haud longe abest pagus *Bedra*, qui arcem habet.

V. *Casmovam*, exiguum pagum, in magna planicie situm cum arce versus meridiem.

VI. *Com* oppidum amplum, habens ad arctum lapideum pontem.

VII. *Gaffaravvau* novum diversorium.

VIII. Oppidũ *Sovvvva*. IX. *Daungh*.

X. *Arrassan* pagum. XI. *Kirram* super rotundum collem.

XII. *Passen* vino & nucibus abundantem.

XIII. *Auffar* pagum, & mox *Dessam* diversorium.

XIV. Relicta versus Africum Soltania, ad novum diversorium nuper à Rege structum.

XVI. *Sangas* oppidum. XVII. *Necpavv* diversorium.

XVIII. *Sarcham* diversorium.

XIX. *Meyannau* oppidum.

XX. *Turkeman* pagum. XXI. *Haggegavv* pagum.

XXII. *Avaspeng* pagum. XXIII. *Taurin.*

I. Decemb. Tauri relicta venerunt ad pagum *Souffion.*

III. *Souffione* discedentes, eodem die venerunt *Merent.*

IV. *Iolfaum* oppidum, quod Araxes præterlabitur, cujus ripæ lapideo ponte junctæ fuerunt, qui jam concidit: oppidum jacet ad radicem montis: complectitur circiter tria millia ædium; & septem templa.

V. Ad oppidum *Naxnan*, abundans annona.

VII. Ad pagum *Potta.* VIII. Pagum *Cambelleloam.*

IX. *Errevvan* sive *Reyvan* ubi multi degunt Christiani.

X. *Echimassen* Casale Christianorum.

XIV. *Dagsvvan.* XV. *Seraffam* Casale.

XVI. *Cappannac* Casale. XVII. *Comatseur.* XVIII. *Shevvbanc* itidem Casalia seu diversoria.

XIX. Præter oppidum *Haſſan-Gallauth* cui munitiſſima arx adjacet triplici muro cincta venerunt ad Caſale *Ballovvaſh*.

XXI. A Bellovvaſh venerunt *Arzerom*, oppidũ inſigni annonæ copia affluens, quod tres habet portas.

XXIX. Ab Arzerom ad Caſale *Pretton*.

XXX. Ad Caſale *Shemar*.

I. Ianuar. Præter Caſale *Gotter*, ad diverſorium *Gebeſſe*.

II. Ad grande Caſale *Backeregge*.

III. Ad Caſale *Bettareg* haud longe ab *Arſingam*; atque ita eodem die *Arſingam*, quatridui itinere à Trapezunte. Ad ortum hujus oppidi jacet munitiſſimum caſtellum & ad auſtrum lapideus pons ſuper fluvium Ponnat ſtratus.

XIII. Ab Arſingam, ad diverſorium *Serperron*.

XIV. Ad Caſale *Ardanſegh*: hoc die ſuperarunt montes *Cardalor*, nivibus & ſummo frigore pene enecti.

XVI. Ad Caſale *Shevvbaning*.

XVII. Ad grande Caſale *Andre*: extra viam in pulcherrima valle ſitum ad radicem montis.

XVIII. Ad Caſale *Yeoltedder* ad ripam fluvii ſitum, præter magnam arcem

cem ſuper editum montem ſitam verſus Arctum.

XIX. Per altos montes ad Caſale *Longo*.

XX. Ad Caſale *Praſſa* : & XXI. *Tocatum*, à quo ad aquilonem labitur fluvius *Ponnat*, valido ponte lapideo ſtratus; ab oppido verſus arctum inſidet altæ rupi munitiſſimum *caſtellum; ad meridiem autem imminet utrique editiſſimus mons. In hoc oppido degunt multi Chriſtiani.

XXIX. Lapideo ponte ſuperato, ad Caſale *Ackelcon*.

XXX. Per Caſale *Burghcarre* ad pagum *Tackian*.

XXXI. Ad Caſale *Dadovv*, à quo haud longe verſus Boream abeſt urbs *Amaſia*.

I. Febr. ad Caſale *Searadella*, diviſum in duas partes. II. Ad Caſale *Chagannadel:* III. Ad oppidum *Garom* cum arce ſua verſus Eurũ ab oppido ſita.

IV. Ad Caſale *Lout:* V. Caſale *Mourt Larſarrate*, trans fluvium *Caſalmach* qui ſe exonerat in pontum Euxinum.

VI. Ad Caſale *Allagour* ſuper montem ſitum.

VII. Ad Caſale *Ennebean*. VIII. Ad Caſale *Sarracuſt*.

x. Ad exiguum Casale *Saddar.*

xi. Ad Casale *Erandrervan* juxta amœnam vallem, urbs *Angria* distat hinc dimidii diei itinere.

xii. Ad oppidum *Aash* in valle situm.

xiii. Ad Casale *Ahemet Shalla.*

xiv. Ad pagum *Garacham* inter montes situm.

xv. Ad Casale *Gaye* superato prius monte *Chambelle.*

xvi. Ad Casale *Carralla* : xvii. Ad Casale *Sovvdegan*, trajecto fluvio qui labitur versus ortum.

xviii. Ad Casale *Couscherderrom.*

xx. Per oppidum *Bouseiuc*, ad oppidum *Bararich.*

xxi. Superato edito monte ad Casale *Korshonnoum.*

xxii. Ad Casale *Actsau* : xxiii. ad *Bursam.*

v. Martii, trajecto flumine, cujus ripæ lapideo ponte junguntur ad Casale Christianorum *Peage.*

vi. Præter sinum maris, cui oppidum Gamlech assidet; & lacum *Bourchi*, ad *Samaldechi.*

viii. Præter Pharum ad pontum Euxinum, ad *Skell.*

ix. Ad Galatam & Constantinopolin.

VIII. Iti-

VIII.

ITINERARIUM NICOLAI HEMMII ab Ormuzio ad Hispahan anno CIƆ IƆ C XXIII.

TErtio Augusti à *Gambron* profecti cum Cafila CLXXX camelorum, tria milliaria promoverunt, & cubarunt sub dio.

IV. Præterierunt duo aut tria diversoria, & cisternas è quibus homines atque jumenta aquas petunt; & venerunt *Getsii*, aliquot montibus superatis.

V. Duos amnes vado transierunt, quorum alter valido lapideo ponte stratus erat, cujus pars ab undis rupta fuerat, & venerunt ad hospitium *Cauvverestan*.

VI. Ad *Goerobasergon*.

VII. Ad *Gigon*, & mox cœlo tùm supra modum æstuante, sub vesperam ad Caruanseram *Tange*.

VIII. Ad *Gourmon* XXXIV ædium pagum, valde amœnum & immenso numero palmarum cinctum, quæ magnam copiam dactylorum ferunt; incolæ hic grave tributum pendunt. Et hinc sub vesperam ad *Bahadinii*.

IX. Ad *VVassalis*; & noctu ad *Scarchan* pagum qui circiter milliare distat à *Laar*.

X. Ad *Laar* ante meridiem; ubi diversorium sortiti sunt in hospitio Chanis Siras, multis atriis & cubiculis distincto; cui amœnissimus hortus adjacet.

XVI. Oppido Laar relicto venerunt ad pagum *Dahaku*.

XVII. Ad magnum pagum *Berii*, qui olim oppidum fuit, habetque etiamnum arcem super montem sitam.

XVIII. Ad *Bevarovv* & trans arduos & asperos montes media pene nocte ad diuersorium *Schabitalck*.

XIX. Per asperos & præruptos montes post meridiem ad pagum *Gabaron*; noctu cubarunt sub dio.

XX. Sub meridiem ad *Gaffer*, plures pagos uno & cõmuni nomine sic dictos.

XXI. Itinere per totam noctem continuato ad diversorium *Mesaferii* amœno loco situm.

XXII. Paulo post auroram ad *Babahagii*; circiter quatuor milliaribus à *Siras*; & sub vesperam ad pagum *Derouvval*; relicto ad dexteram salso lacu; solũ undiq; consurgit in altos montes, quibus venæ æris, argenti, sulphuris, & aliorum metallorum occultantur.

XXIII. At-

xxiii. Attigerunt *Siras* elegantissimam urbem.

viii. Septemb. Discesserunt ex urbe *Siras*.

ix. Superatis aliquot montibus, descenderunt in amœnam vallem, in qua multa armenta ab Arabibus pascuntur.

x. Ad fluvium, ad cujus ripas cubarunt sub dio.

xi. Ad magnum pagum *Maim*,

xii. Ad *Emousadam*, locum quadrata forma instar arcis conditum.

xiii. Superato edito & difficili monte ad pagum *Ousion* in pulcherrima valle situm.

xiv. Ad pagum *Aspas*, cui arx adjacet super montem.

xv. Ad *Chosgosar* diversorium, gelabat ea nocte.

xvi. Toto die equitantes sub vesperam venerunt ad pagum *Debeygourdon* in amœna valle situm; relictis ad dexteram aliis duobus pagis cum suis arcibus.

xvii. Ad Coubet lellalam, cui arx adjacet.

xviii. Ad arcem Iasichas super rupem sitam, juxta vallem in qua plurimi horti visuntur.

xix. Præter *Abenabad* novum diversorium

sorium ad *Deymachsoet* ad radices montium.

xx. Præter plures pagos cum amœnis hortis, ad amplum pagum *Chomshe*.

xxii. Ad *Mayar*, via hæc amœnissima est, & hortis atque viridariis undique cincta.

xxiii. Ad magnum & pulchrum pagum *Spavech* sesquimilliari à *Spahan*.

IX.

ITINERARIUM IOSEPHI SALBANCK ET ROBERTI COVERT *Anglorum*,

Ex India in Persiam, & per varias ejusdem provincias, anno cIↃ IↃc ix.

ANgli fregerant navem grandem, cui nomen erat *Asscensio*, ad oram Cambaiæ, & quum plerique incolumes in Indiam penetrassent, variis itineribus domum sunt reversi; nos duorum quorum itineraria Anglice typis divulgata prodierunt hic adjungemus. Eorum unus fuit Iosephus Salbank qui ita iter suum instituit.

Ab *Agra* quæ est regia hodie magni Mogolis, iter ingressus per Byanam, omisso-

omisso illo quod per Lahorem agitur, quod longum censetur; biduo pervenit *Byanam*: ab hac octidui itinere venit *Mertam* per plura oppida & pagos. Et trajecto flumine *Paddar*, qui per Guzeraten descendit in oceanum Indicum: viginti quinque dierum itinere attigit *Suckar*, facto itinere per *Reuree* & *Buckar*; secus Buckar labitur fluvius *Damiadee*, qui post octidui iter illabitur in Indum, qui se evoluit in mare inter *Guader* & *Guzaraten*. De quibus diximus in Indiæ veræ descriptione.

Ab oppido *Suckar*, in insula amnica sito, viginti diebus venit *Candaharam* oppidum & emporium quantivis pretii, ob commercia cum Persis juxta atque Indis: iter hoc actum per solitudines & sylvas, cum summa difficultate.

A *Candahara*, movens versus Hispahan, quinque dierum itinere attigit *Grees* Persiæ oppidum, trajecto fluvio *Sabaa*, qui Mogolis ditiones tum dividebat à Persiæ regno. Est autem *Grees* præsidiarium oppidum, ubi Persa alit circiter mille milites.

A *Grees* octidui itinere ventum ad *Parram* oppidum, per vastam regionem, & nonnullos pagos, quorum uni è præcipuis nomen est *Vea*. *Parra* au-

tem emporium eſt, ubi magna copia ſerici venundatur.

A *Parra* octodecim dierum itinere, venit *Ieſd*, per regiones admodum deſolatas. Haud longe ab hoc oppido jacet municipium *Pahanaunis*, ubi plurimum ſerici colligitur; & quatridui itinere *Godana*.

A *Ieſd* ſeptendecim diebus venit *Hiſpahan*, maximum Perſiæ oppidum & Regis aula nobile.

Ab *Hiſpahan* integri menſis itinere pervenit *Bagdat*, ad Tigris ripam ſitum oppidum, quod circiter duo milliaria Anglica ambitu ſuo includit.

A *Bagdat* flumen deſcendens viginti octo diebus attigit *Balſaram*, ubi autem aquæ fluminis intumuerunt, octodecim diebus id iter peragi poteſt. *Balſara* urbs ſita eſt ad Perſicum ſinum, ambitq; circiter ſeſquimilliare. Omnes illius ædes, murique tam oppidi quam arcium, ſtructi ſunt è lateribus ad ſolem induratis. Turcarum imperator hic tum alebat quingentos Ianizarios præter alios complures milites.

A Balſara ſex diebus navigavit ad oppidum *Catiſam* ad Arabiæ felicis oram, cui tum Turca præerat, qui adverſus imperatorem ſuum rebellaverat: abundat omnis generis fructibus præſertim dactylis.

A Ca-

A Catifa per varias minores insulas navigans sexto die attigit famosam insulam *Baharem*, juxta quam quatuor anni mensibus Iunio, Iulio, Augusto & Septembre præstantissimæ margaritæ capiuntur.

A Baharem petierunt *Calaram* ad eandem Arabiæ felicis oram: hic (inquit) iter camelis arripui versus *Shiriffdin*, intendens *Aman* petere, ut inde Henrico Middletomo significarem quam perfide in his partibus superiori anno nobiscum actum fuerat; verum quum intellexissem eundem per proditionem in Moha captum fuisse, & cathenis oneratum, deductum ad Bassam *Sinam* oppidi in mediterraneis Arabiæ, iter flexi versus *Limam* oppidum ad oram sinus Persici situm, ubi navem ascendi ut Socotoram insulam peterem; verum à pyratis interceptus, deducor ad oppidum *Snar* sive *Sohar*, littorale oppidum haud longe à *Lima*. Hic Portugalli præfecto persuaserunt me exploratorem esse, atque haud difficulter impetrarunt ut in manus ipsorum traderer: atque ita à Portugallis primo ductus fui ad *Azibo*, atque inde *Mascaten* insulam, ubi ipsi præsidium alunt quadraginta militum aut circiter, & ecclesiam habent; subducunt

enim

enim hîc triremes suas. Hic mihi perpetuo in dura captivitate manendum fuisset, nisi Iesuita quidam Anglus me liberasset. Cætera non sunt hujus instituti.

Alter Anglus fuit Robertus Covert, qui comes fuit prioris, & iter hoc paulo accuratius descripsit; quod tamen tantum persequemur à Candahara, quia cætera sunt aliena ab hoc instituto & ad Indiam pertinent.

Candahar (inquit) est magna & pulchra urbs Pultanorum, ubi Savvder Khan præfectus vice Regis Pultanis imperat. Hic continuo commercia exercentur è Persia, India, & Mesopotamia, & reliquis partibus orientis; nam septem aut octo millia camelorum in ambitu aluntur, ad merces ultro citroque devehendas. Alit præterea præfectus quadraginta millia equitum, ad Puttanos, bellicosam gentem, in officio continendos, quia Mogoli haud libenter parent.

Sexto May iter sumus ingressi versus *Ispahavvnen* (ut vocat) & illo die octo cursus confecimus & pervenimus ad pulcherrimum amnem cujus ripis utrimque assident duo oppida, in quo uno quod *Langor* dicitur ea nocte quievimus.

VII. Sex aut ſeptem curſus promovimus per planiciem.

VIII. Septem curſus abſolvimus & ſub dio pernoctavimus.

IX. Planiciem tranſgreſſi circiter XII curſ. ad amnem pervenimus, qui Puttanorum terras dividit à Perſia; dicitur *Sabbaa*.

XII. Trajecto fluvio venimus ad arcem & oppidum *Grees*, præſidiarium adverſus Mogoles, unde hic à Rege Perſarum decem millia militum aluntur ſub præfecto.

XIV. Per planiciem 6 Farſangas confecimus, quarum ſingulas leucæ comparant & binis curſibus.

XV. Per planiciem alias 6 Farſangas, ad Caſtellum quoddam.

XVIII. Per Campeſtria 5 Farſangas & ſub dio pernoctatum.

XIX. 4 Farſang. ad oppidum *Doctarham*.

XXI. 5 aut 6 Farſang. ad oppidum *Sehavve*. Vnde fere iter noctu peregimus ob ſummum æſtum; & XXIII. undecim Farſangis abſolutis venimus *Veam*, ubi plurimi periſtromatum textores degunt.

XXIV. 6 Farſang. ad pulchrum oppidũ *Parra*, hic ſerici mercimonium viget quod Perſica lingua vocant *Averiſham*.

VI. Iunii

vi. Iunii hinc promoventes, xi. demum 32 farsangis per montana absolutis *Bandam* pervenimus, publicum diversorium.

xii. A Banda moventes per planiciem, 15 aut 16 farsang, xv. pervenimus ad muncipium *Sunday*.

xvii. Hinc digressi per planiciem, viginti unam & dimidiam farsang.

xix. Venimus *Beastan* municipium.

xxi. Post 10 farsang. iter venimus Gustan oppidum.

xxiii. Hinc digressi, post 21 farsang. iter, xxv. Venimus *Datteen*, melonum copia abundantem.

xxvii. Post 11 farsang. iter attigimus *Yesd*.

xxviii. 5 farsang. ad oppidum *Pahanavens*, ubi serici maxima reperitur copia.

ii. Iulii 5 farsang. per planiciem.

iii. 8 farsang. per solitudinem effœtam, ubi aquæ omnes sunt salsæ, & ipsum solum sale tectum; uti & iv. 7 farsang. per salsum sive nitrosum solum.

v. 15 farsangas absolvimus per similes terras, ob aquarum inopiam festinantes, & attigimus *Biben* oppidum.

viii. 14 farsang. ad oppidum *Godanna*, ubi plurimum serici reperitur.

x. 20 far-

x. 20 farfang. ad oppidum *Hemda*, uvis melonibusque abundans.

xii. 15 farfang. ad oppidum *Cornetta*,

xiii. 6 aut 7 farfang. ad municipium *Orrinkfa*.

xiv. 4 farfang. ad exiguum pagum.

xv. 5 farfang. ad oppidum *Govvra*, amplum & pulchrum, & ferico abundans.

xvii. 9 farfang. abfolvimus antequam aquam offenderemus.

xviii. 7 farfang. ad exiguum pagum.

xix. 7 farfang. per planiciem.

xx. 5 farfang. xxi. fex. xxii. duas & dimidiam per planiciem.

xxiii. demũ venimus *Ifpahavvnen*.

vi. Augufti, Hifpahavvne digreffi 6 farfang. abfolvimus & fub dio quievimus ad ripam amnis cujufdam.

vii. 10 farfang. promovimus per defertum. Et viii. alias fex ad oppidum *Corronday*.

ix. Ad *Mifkereon* 6 farfang.

x. 10 farfang. per defertum.

xi. undecim farfang. xii. 9 farfang.

xiii. 14 farfang. ad exiguum pagum *Corryn*.

xiv. 10 farfang. xv. 9 farfang.

xvi. 9 aut 10 farfang. omnes per defertum ad exiguum oppidum *Lackeree*.

XVII. 8 farsang. XVIII. 12 farsang.

XIX. 14 farsang. omnes per desertum ad exiguum oppidum *Corbet*.

XX. 12 farsang. ad municipium, cujus ædes instar tentoriorum è pannis villosis factæ erant.

XXIII. 8 farsang. XXIV. 9 aut 10 farsang. per desertum ad simile oppidulum.

XXV. Ingentem sylvam transivimus, quindecim farsangas longam, ubi tam præcipitem montem descendimus ut duo cameli in præceps ruerent, & enecarentur, & homines cum summo discrimine evaderent.

XXVI. 2 farsang. ad simile oppidum; atque hic tributum solvimus magnæ urbi quæ tantum unam farsangam abest; vocant *Nezzeret* : juxta visitur monumentum Sultani cujusdam super editum montem, uti tanto vicinior esset cœlo: uti indigenæ credebant.

XXX. 10 farsang. ad fluvium *Synnee*, qui descendit in Euphraten, dividitque Persiam ab Arabia; ad ripas autem visuntur rudera antiqui oppidi Persarum à Turcis aut Arabibus quondam diruti.

XXXI. 8 farsang. per vastam regionem.

1. Septemb. 12 longas farsang. ad gran-

grandem urbem *Sabbercam*, primum Arabiæ oppidum, ubi poma granatensia maxima copia nascuntur, quæ Arabes vocant *Anarres*. Præsidiarium est oppidum Arabum.

III. 14 farsang. ad oppidum *Baldad*, præsidiarium, & plenum latronibus.

VI. 18 farsang. ad civitatem Bagdat aut Babylonem, ad Euphratem sitam, opulentam & longe munitissimam, vallum enim circiter centum & viginti machinis æneis defenditur. Turcarum Imperator quadriennio ante illam eripuerat Persis.

XXII. Octobris, iter ingressi versus *Haleppum*; & ad minimum sexaginta leucis absolutis per solitudines, octiduo, venimus ad oppidum *Mussavv Cosam*.

XXXI. Hinc digressi quatridui itinere per deserta, & fere triginta leucas emensi municipium *Russelee* attigimus.

IV. Novemb. 8 leuc. ad exiguum pagum *Deesh*. Et v. versus Musel profecti, circiter triginta leucas, quinque diebus, absolvimus. Hæc urbs jam maximam partem diruta est, reliquiæ tamen facile comparari possunt cum maxima earum, quas hactenus in itinere meo vidi: Regitur à Bassa Turcarum magni nominis; adjacet munitissima

arx ad ripas Tigris fluvii. Plurima hic visuntur postremę antiq. monumenta.

XIV. 4 leucas promovimus ad Castellum *Nussebavv* ; & postero die 12 leucis absolutis attigimus *Nussebavv*, ubi prophetam Ionam prædicasse volunt; cujus adhuc imago è saxo excisa (licet multum deformata) ibidem custoditur à Christianis.

Hinc profecti triduo viginti leucas absolvimus, & XVIII. vesperi venimus *Hamadainem* veterem Armeniorum urbem ; sed jam à Turcis pene desolatam. Hic quoque multa visuntur Antiquitatis monumenta , quæ oppidum olim nobile fuisse testantur.

XX. Inde discedentes post viginti quinque leucas triduo absolutas, veni *Goubbam*, vigesimo secundo mensis illius.

XXVI. Post alterius tridui atque 25 leucarum iter venimus *Vlfavven* magnum oppidum, ubi grave tributum solvitur ab itinerantibus, neque tamen licet ipsis in oppido pernoctare.

IV. Decemb. Post tridui & XXV. leucarum iter venimus ad oppidum *Bir* Euphrati adsitum, quod valido præsidio à Turcis custoditur.

VII. Post bidui & XV. leucar. iter attigimus *Lumman* ; & denique post octo leucarũ iter VIII. ejusdẽ mensis *Halepũ*.

X.

ITINERARIVM
RICHARDI STEELE
Angli, ex India in Persiam & per Persiam ad Bagdat, anno cIↄ Iↄ c xv.

ADjungemus & alterum itinerarium Richardi Steele Angli. Hic discedens à *Candahar* xxiii. Iulii anno cIↄ Iↄ c xv eo die promovit 10. curs. ad pagum *Serraben*.

xxiv. 12. c. ad exiguum pagum *Deabagen*. xxv. 8. c. ad exiguum castellum *Cushecunnam*, ubi Mogol præsidium alit.

xxvi. 17. c. ad fluvium, ubi sub dio pernoctarunt. xxvii. 4. c. ad castellum *Grieʒ* quod Persis paret. xxviii. 2 farsang. ad pagum *Maldee*. xxix. 10 farsang. xxx. 5 farsang. ad exiguam arcem *Gaʒichan*. xxxi. 5 farsang. ad dirutum castellum.

1. Augusti, 5 farsang. ad castellum *Delaram*. iii. 7 farsang. ad vetustum castellum *Bacon*. iv. 4 farsang. v. totidem. vi. 5 ad *Farram* vel *Parram* exiguum oppidum alto muro cinctum è lateribus ad solem duratis, & quadratum, ambiens milliare Anglicum; nihil

habens memorabile præter Bazar sive forum desuper tectum. Ager illius fœcundus est & riguus, quod rarum in hisce partibus; mirum autem quanta industria & labore, aquas ad agros suos deducant, qui aliquantulum fœcundi sunt.

IX. 1 farsang. ad amnem. X. 7 farsang. XI. 4 farsang. ad exiguum pagum sed annona abundantem. XII. 4 fars. XIII. 8 fars. XIV. 5 fars. ad pagũ *Dravv.* XVI. 3 farsang. XVII. quatuor. XVIII. quinque f. ad *Zaidebashan.* XIX. ad pagum *Muden.* XX. 5 fars. ad *Birchen*: XXII. ad *Dezeaden.* In omnibus hisce locis elegantissima peristromata texuntur.

XXIII. 3 farsang. XXIV. 5 fars. ad *Choore* vetustum & pene dirutum oppidum. XXV. 3 fars. XXVI. 7 farsang. XXVII. ad *Dehuzen* ubi calidæ scaturigines visuntur. XXVIII. 7 fars. ad *Dea Curmam.*

XXIX. 5 farsang. ad *Tobaz*, ubi Caravanæ ad minimũ quatuor aut quinque dies quiescunt, ut facilius salsum desertum, quod quatriduo tantum superatur, transeant. Hic uti & in superiori pago, quotannis tria millia Maun serici absolutissimi conficiuntur, quæ ad pulcherrimam urbem Iesd devehuntur; quæ duodecim dierum itinere distat à Spahan, & duodecim

decim farsang. extra hoc iter.

xxx. novem farsang. confecimus per desertum; xxxi. decem.

i. Septembris quinque; ii. novem ad exiguum castellum; iii. quinque. iv. decem ad *Seagan*. v. quatuor; vi. decem ad castellum *Irabad*. vii. sex. viii. octo ad *Ardecan*. x. quatuor ad *Sellef*. xi. tres ad exiguum castellum *Agea Gaurume*. xii. novèm. xiii. tres ad *Beavas*. xiv. quatuor ad *Goolabad*. xv. quinque ad *Morea Shabaden*. xvi. quinque ad *Coopam*. xvii. quinque ad *Sabs*. xviii. quatuor. xix. tres ad *Spahan*.

ii. Decemb. à *Spahan* ad Seraium quinque farsang. iii. octo ad alterum Seraium. iv. ad pagum sex. v. septem ad *Dreag*. vi. septem ad Seraium. vii. octo ad *Golpigan*. viii. septem ad *Curovon*. ix. septem ad *Shovvgot*. x. sex ad *Saro*. xi. octo ad *Dissabod* xii. duodecim ad *Tossarkan* pulchrum oppidum. xv. ad *Kindanor* sex. xvi. octo ad *Sano*. xvii. ad *Shar-Nueve*. xviii. pontem transierunt, ubi quisque tenetur profiteri quis sit & quò tendat. xix. ad *Kassamkhan* postremum locum Persiæ; hinc enim transitur in terras Turkemanorum. xxi. Montes ascendimus qui regiones has dividunt; & xxii. per-

venimus ad pagum , octo farsang. xxIII. septem. xxIV. octo ad oppidum *Mando* Turcis parens. xxv. octo ad *Emomester*. xxvI. ad *Boroh* & trajecto fluvio ea nocte ingressi sunt *Bagdat*.

XI.

ITINERARIUM

PETRI TEXEIRÆ ab Harmuzio ad Basoram & porro per Persiæ partem.

HArmuz distat à *Mascate* Arabiæ portu sexaginta leucis. Ab *Harmuz* navigavimus xiv Aprilis, inter insulam *Queixome* sive *Broct* & Persiæ continentem, per fretum quod, ubi maximum, in latitudinem patet leucas tres, ubi minimum, dimidiam leucam; hæc insula patet in longitudinem viginti quinque aut triginta leucas, in latitudinem decem aut duodecim ubi latissima est : habet aliquot portus sed haud magni momenti ; intra fretum hoc præcipui sunt *Dargahon*, *Lapt*, *Chau*, *Sermion* : extra habet promontorium Queixomes arboribus opacum, & præstantibus fontibus riguum ; *Karvez*

Angan

Angan quæ exigua insula à majori angusto freto dividitur & portum aperit capacissimum juxta & securissimum.

Porro Insula *Queixome* fertilissima est, olim incolis frequens, nunc pene deserta, propter Arabum qui *Nibhelus* dicuntur continuos incursus; distát ab Harmuz tribus leucis. Extimum illius promontorium vocatur *Stermion*; à quo porro navigatur secundum oram Persiæ, ad insulas *Pelur*, *Keys* & *Andrevii*, quam, ob innumerabilem avium copiam, Lusitani *Ilha de los Paxaros* vocant; *Lar* sive *Laran*; quæ insulæ tres, quatuor aut quinque leuc. distant à continente & à paucis habitantur ob latrocinia Arabum qui *Noutaques* & *Nibhelus* appellantur, & ad oram Persiæ degunt.

Lara insula humilis est & pelago pene æqualis. Ora Persiæ hic montosa est, aspera & infœcunda, habet tamen aliquot valles, quæ culturam patiuntur.

Atque ita navigando secundum oram pervenimus *Chilaom* (haud longe à *Verdostam*,) in sinu situm oppidulum, inter promontorium *Vedican* & brevia *Kane*, verum ab adversa tempestate coacti fuimus reverti ad Har-

muz, ubi rursus anchoras fiximus vigesimo primo May.

Ex Harmuz secundo provecti, navigavimus secus exterius latus Insulæ *Queixomes*, & brevia *Kanes* prætervecti, præternavigavimus *Rexel* arcem ad oram maris sitam & frugum copia & bonitate nobilem; paret Regi Persiæ: magis versus arctum jacet *Regh Ceysadin*, Arabibus habitata (uti fere tota hæc ora Persiæ) qui Persæ parent: huic trium leucarum intervallo objacet Insula *Karg*, duas leucas ambitu continens, scopulosa & montosa, ceparum inprimis ferax & Arabibus habitata: hactenus Persiæ ora montibus aspera est ad littus usque, hinc vero montes magis intra continentem recedunt, & ora ita humilis est ut non nisi è propinquo videatur; ad hanc oram duo amnes è Persia in sinum Persicum descendunt, nimirum juxta *Rexel* & *Reg Ceysadin*.

Hic gubernatorem Mahumetanum nacti iter instituimus versus occidentem, & non sine discrimine enavigavimus brevia *Karab*, quæ ad quatuor leucas hic in alto sternuntur; civitatem magnam hic quondam fluctibus haustam fabulantur accolæ: hisce superatis, ora utrimque conspicitur; nos oram

oram Persiæ legentes Kalend. August. anchoras jecimus in ostio *Xat el Arab*, id est, fluvii Arabum.

Notandum autem (inquit author) Arabes majores fluvios *Xat*, minores *Kor* & *VVed* appellare.

Porro hic fluvius, cujus dulces latices, in ipso freto tribus leucis à terra hauriuntur, originem habet è duobus famosissimis fluviis, *Tigri* atque *Euphrate*, qui confluunt ad *Cornam* arcem præsidiariam Turcorum in extimo angulo Mesopotamiæ sitam tridui itinere supra Basoram: à confluente autem secant terras planissimas; quarum eæ quæ ad arctum versus Persiam vergunt, licet fertiles sint, pene incultæ jacent, eæ possidentur à *Mombark* filio *Motelob* potentissimo Arabe, qui cum Turca bellum gerit; in harum districtu jacent *Magdon*, *Oeza* & *Dorcka* oppida quantivis pretii; illæ autem quæ ex adverso versus Arabiam jacent, sunt fœcundissimæ & omni genere annonæ abundantes. Fluvius paulum intra ostium, cubito reflectitur, sed statim revertitur ad genuinum cursum, qui est ab occidente ad orientem; latitudo in ipso ostio est duorum milliarium.

Ripas utrimque accolunt Arabes, qui

qui pecore, gallinis & frugibus abundant, quas vili pretio vendunt advenis. Vbi octo aut novem leucas adverso flumine ascenderis, dividit se fluvius in duo brachia; quorum unum labens versus meridiem, & Arabiam secans, sinum Persicum ingreditur in *Katifa* juxta *Barhen*, ita ut à continente veluti dividat regionem quæ in longitudinem patet supra octuaginta leucas: alterum est quod ipsi ascendebamus; supra divortium fluvius latior est & profundior, cursusque longe rapidior, hic mox obvia fit insula, unam leucam longa, vix dimidiam lata, cæterum admodum amœna, & palmis consita: alveus autem qui secus Arabiam labitur profundior est altero; hunc ascendentes sexto Augusti, venimus *Serrazen*; quæ distat ab ostio fluminis quindecim aut sedecim leucas. Turcæ hic arcem præsidiariam habent, uti & alias plures supra & infra ad ripas fluminis, adversus Arabum latrocinia: ab hac per elicem unius leucæ itinere ascenditur ad *Basoram*. Hactenus fluxus & refluxus maris sentitur, sine ulla tamen aquarum salsugine.

Basora oppidum est Arabum distans à ripa fluminum Tigris & Euphratis circiter duo milliaria versus occasum,

(Iter

(iter eſt per elicem quam diximus, atque etiam per terram licet pluribus alveis & aquæ ductibus diviſam:) in planicie conditum: intra & extra munimenta, numerat decem mille caſas, grandes quidem & ſpacioſas, ſed è ceſpite aggeſtas, ita ut vix triennium durare valeant; tenuiorum autem tuguria facta ſunt è ſtoriis & cannis, quarum magna in flumine eſt copia. Arcem habet quadratam, magis tamen longam quam latam, cum terreo vallo plurimisque propugnaculis, & lata atque profunda foſſà, quæ ex elice illa derivatur: in hac fere commercia exercentur; regitur à Baſſa, qui è vectigalibus, quæ ampliſſima ſunt, alit tria millia præſidiariorum: Armamentarium item habet in quo ſunt plurimæ machinæ magnæ molis, & aliquot triremes, ſed minores & inelegantes, quibus Arabes compeſcunt: elix ponte tranſitur ligneo ſuper octo cymbas ſtrato: utuntur & aliis cymbis, quas vocant *Danequas*, quæ licet è minutis lignis (nam majorum ſumma hic inopia eſt) compactæ ſunt, tamen certo bitumine quod vocant *Quir* ita impicantur ut undas facile excludant: profluit iſtud bitumen ad *Hiit* oppidum Euphrati aſſidens, è duobus fontibus,

liqui-

liquidum quidem sed mox coagulatur & durescit.

Ager oppidi feracissimus est omnis generis fructuum, præsertim dactylorum ita ut vili admodum hic veneant; non minus & farris omnis generis, atque leguminum, præterquam quod & aliunde importatur. Abundat pecore atque armentis: pisces tantum quos flumen alit haud ita laudati; volucrum denique ingens copia.

Cœlum autem valetudine incolarum infame, quippe æstate feruentissimum: Multos scorpiones generat inusitatæ molis.

Incolæ vero sunt pauci Turci, plures Arabes utpote indigenæ: fœminæ autē male audiunt ob insignē impudicitiam.

Præterquam quod omnis generis nummos hic usurpant, habent & proprios nummos quos cudunt, & quidem duorum generum; primo *Larines* ex argento absoluto, quibus duæ pernæ retortæ incusæ; secundo *Xays*, ut ipsi vocant, ex argento minus probo, rotundos sine sigillo; priores valent sexaginta quinque maravodisios. Ædificium hic nullum notabile, plurima tamen habent balnea, quæ mares ante meridiem, fœminæ à meridie ad vesperam usurpant, hæc consuetudo tenaciter

citer & caute hic obſervatur.

Iter ab hoc oppido ad *Bagadad* fere adverſo flumine cymbis peragitur, quod difficillimum eſt, antequam undæ fluminis à pluviis inflentur, quod fere fit poſt feſtum nativitatis; id quum mihi moleſtum videretur expectare, applicui me ad Cafilam, quæ terreſtre iter per Arabiam deſertam meditabatur.

Habet *Baſora* verſus meridiem, patentem aream, quam vocant *Maxarak*, in qua præterquam quod foro rerum venalium inſerviat, Mahumetani diebus Veneris feſtum agere ſolent; in hac convenit Caravana ſive Cafila ſecundo Septembris; tertio iter ingreſſi ſumus & circiter mediam leucam emenſi, ingredimur campos deſertos & riguos, plenos ſale, quem ſolis feruor qui hic maximus eſt coëgerat, è ſalſis undis ſinus Perſici, qui licet hinc diſtet ſupra decem leucas, tamen campos hoſce inundat: ducit anguſtus trames è terra aggeſtus quatuor leucarum intervallo verſus meridiem, ad *Drahemyam*, ubi rudera viſuntur antiquæ *Baſoræ*, quam urbem ſatis amplam fuiſſe ruinæ ipſæ indicant.

Hinc ſexto ejuſdem menſis nos abſolvimus, & iter inſtituimus verſus

co-

corum (VV. N. VV.) per terras desertas sed admodum planas, relicto ad sinistram, intervallo sex aut septem leucarum, monte satis alto & 11 leuc. longo, quem Arabes vocant *Gibel Sinam*, per quem iter est illis qui à Basora *Mekam* petunt; supra duas leucas progressi, quievimus juxta puteos aquæ limpidæ, in campo pleno coloquintis, quibus Arabes in medicina utuntur cum lacte camelorum: Arabes vocant hunc locum *Bragacyam* sive *Cobrocyam*, hic offendimus gregem *Beduynum*, Arabes sunt pauperes qui Scytarum instar vagantur & è venatu vivunt.

Sub vesperam alias duas leucas promovimus ad campum sterilem & aquarum inopem; Arabes communi nomine hos campos vocant *Choa bedeh*.

Hinc septimo mensis digressi per eandem planiciem, sole feruentissime tum urente, supra quinque leucas absolvimus, ad locum qui ipsis *Reamelah* dicitur, ubi tres extant putei, sed aquæ impuræ, crassæ & salsæ. Hactenus versus arctum & corum profecti fuimus.

Octavo mensis iter convertimus ad occidentem, & septem leucis absolutis per aridissimos & arenosos campos, quievimus in planicie, quæ ad eundem

modum ipſis *Choabedeh* dicitur; in medio illius octo tuguria *Beduynum* extant, & aliquot putei aquæ grave olentis: vidimus toto hoc die verſus arctum fumum admodum craſſum, ad ripas Euphratis, quæ bidui itinere hinc diſtant, excitari aſſerebant ab accolis Arabibus qui cannas urunt ut cineribus ſolum ſementi faciendæ aptius reddant: toto hoc itinere multi lepores occurrunt & glires ſilveſtres; animal eſt noſtris mole par, parda pelle, auriculis, digitis & cauda gliris, capite & oculis cuniculi, cruribus rupicapræ, promovent ſaltando, & cuniculos agunt ſubter ſolum: Arabes in cibis uſurpant.

Inde tres leucas progreſſi per ſolum magis editum & minus planum, conſedimus in convalle arida & ſerpentibus obnoxia.

Nono ſummo mane iter urgentes per arenoſa loca ſex aut ſeptem leucas promovimus ad puteum muro cinctum, & circiter triginta orgyas altum, cujus aquæ licet limpidæ tamen peſſime olebant propter angues qui in illo degunt; Arabes hunc locum vocant *Hhe Vn* ſive *Hhyuna* vel *Ahen*, id eſt, fontes.

Sub veſperam tres leucas abſolvi-

mus ad grandem planiciem, ſed nitroſam & aquarum inopem; toto hoc die ad occidentem progreſſi.

Decimo converſi ad VV. S. VV. poſtquam tres leucas abſolviſſemus, intravimus vaſtos montes arenarios quibuſdam arbuſtis obſitos, per quos iter tam difficile eſt, ut ob aſperitatem, aquarum inopia accedente, aliquot cameli & aſini perirent, & homines ſiti pene enecarentur; octo leucas eo die abſolvimus & venimus ad *Hbynigan* locum plenum coloquintis; hic plures puteos invenimus, ſed cœno obſtructos, quo regeſto optimam aquam invenimus, ſine qua perire neceſſarium fuiſſet.

Vndecimo tantum duas leucas promovimus verſus eorum (N. VV.): Duodecimo verſus VV. N. VV. circiter ſeſquileucam profecti per colliculos, ſoli haud infelicis ſed aridi, pervenimus ad puteos aquæ limpidæ; & porro progreſſi paulo ante meridiem ad alveum amnis ſiccum, quem hybernis menſibus, ea eſt capacitas, ſatis altum eſſe veriſimile fit: juxta hunc in loco edito viſitur arx quadrata antiqui operis; cum duodecim propugnaculis, ad ſingula latera ternis, è coctili latere & cemento tenaci bene coagmentata: &

ſexaginta paſſ. ab illa oratorium exiguum decem cubitos altum ejuſdem operis: Vtraque ab injuria temporis quidem peſſime accepta, ſed quæ magnificentiam regiam ſatis adhuc prodant, utpote quæ illo loco non ſine ingenti ſumtu & ſumma moleſtia exſtrui nequiverint: Arabes vocant *Alkayzar* ſive *Kayzar*, id eſt, palatium Cæſaris, quo nomine fere reges inſignire ſolent: opus ferunt Regis Arabis, ad ſecuritatem Caſilarum hic ſtructum; ſitum eſt medio intervallo inter *Baſoram* & *Mexat alii*. Hoc die octo leucas abſolvimus; in alveo jam dicto reperimus aliquot puteos aquæ limpidæ ſed tam male olentis, ut niſi neceſſitas cogeret ferri nō poſſet. Sub veſperam tres adhuc leucas promovimus. Decimotertio iter ſummo mane ingreſſi per terras planas riguas, nitroſas & quibuſdam ſilveſtribus arboribus veſtitas verſus corum, ſeptem leucas abſolvimus & conſedimus in arenali aſpero, & aquarum inope, quas mediæ leucæ intervallo ad dexteram ſive ad ortum petitas, ſalſas deprehendimus inſtar marinæ.

Decimoquarto ſummo mane iter ingreſſi per ſimiles terras verſus corum, poſtquam ſex leucas abſolviſſemus,

consedimus in planicie, quæ distat mediam leuc. à puteis, qui extant inter rudera antiqui oppidi *Sayda*, unde hi putei Arabibus dicuntur *Hayun Sayda*, id est, fontes Saydæ: sub vesperam alias tres leucas promovimus.

Decimoquinto sex leucas progressi per terras inæquales, consedimus in loco qui Arabibus vocatur *Kalb Alsor*, id est, cor bovis; ubi puteus extat aquæ sordidæ & male olentis: sub vesperam quatuor leucas promovimus & quievimus in loco satis opportuno, dispositis excubiis & multis pyris accensis ob metum tam latronum quam leonum qui hic sunt plurimi.

Decimo sexto; duabus leucis absolutis venimus ad magnam rupturam, per quam hyeme magno impetu fertur torrens quem Arabes vocát *Haneghan*, quod non pauci interdum hic undis hauriantur; alias sex leucas ante meridiem emensi, quievimus in *Semat* loco arbustis & cannis opaco, ubi aliquot putei optimæ aquæ reperiuntur: sub vesperam per terras asperas & aridas quinque insuper leucas promovimus; toto hoc die multi asini sylvestres nobis visi.

Decimo septimo cum summa molestia, fame & siti, sex leucis ante meri-

diem

diem absolutis, venimus ad alveum pene siccum fluvii *Vtcela*, & consedimus in loco arbustis & cannis opaco & quod rei caput est optimis aquis abundante: sub vesperam tres leucas promovimus.

Decimo octavo versus eorum profecti, octo leucas ante meridiem absolvimus, & pervenimus ad caput septentrionale lacus quem Euphrates hic fundit satis magnum. Iam à summo mane conspexeramus oppidum *Mexat Aly*, quippe edito loco situm ad orientale latus ejusdem lacus, licet adhuc sex leucis à nobis abesset, ita ut sub noctem demum illud assequeremur.

Lacus quem dixi, originem suam debet Euphrati, qui ubi pluviis mensibus intumuit, ripas suas egressus se difundit in hanc planiciem, generatque hunc lacum, in multos sinus divisum, longiorem tamen quam latum, & qui ambitu circiter triginta quinque aut quadraginta leucas colligat, nusquam latior quam sex leucas. In medio, vado transitur æstivis mensibus, reliquis partibus altior est; alit & pisces grandes juxta ac minutos, licet undæ illius ob fundum nitrosum salsæ evadant, & sole feruente plurimum salis generent: Arabes lacum hunc vocant *Rahemah*.

Oppidum *Mexat Aly* sive *Mam Aly*, quasi dicas oratorium Aly antiquissimum est, quippe ante mille annos condi cœptum, postquam Aly gener Mahumetæ hic fuit conditus, quem servus *Kufa* (quæ haud longe distabat ab hoc loco, jam plane diruta) occiderat: & deinceps à sectatoribus illius cum tanta veneratione cultum, ut ex immensis donariis sumptuosissimum templum hic structum fuerit, quod jam ob sectæ illius decrementum, ruinam minari incipit, sicuti & urbis muri è coctili lapide & cemento structi; habuit olim ædes supra sex aut septem millia, hodie vix quingentæ habitantur, reliquæ jam conciderunt, ita tamen ut ruinis suis splendorem antiquum urbis adhuc testentur: Aquæ inops est oppidum præterquam salsæ; nisi quod Selimus Turcarum Imperator, ab Euphrate, trium leucarum intervallo, ingenti sumtu & labore aquæ ductum perduxerit, qui non raro oblimatur. Annona hic valde rara & cara, utpote quæ aliunde inferatur. Incolæ colore sunt candido, sed pravis moribus; advenas omnes, præterquam suæ sectæ, oderunt & ut immundos abominantur. Habent suum regem, sed Turcæ subjectum & vectigalem.

Vige-

Vigesimo tertiò è *Mexat* digressi versus arctum septem leucas absolvimus ante meridiem, per terras planas sed steriles, & quievimus in diversorio, (*Khan* vocant ipsi) antiquo quidem sed satis eleganter structo: intermedio spacio circiter mediâ leucâ extra viam regiam visitur grandis domus cum alta turre, in qua prophetam Ezechielem tumulatum volunt. Diversoriumq; hoc dicitur *Efegel*. Vesperi alias sex leuc. versus arctum absolvimus & venimus *Genezan*, id diversorio est nomen.

Vigesimo quinto versus Corum profecti septem leuc. emensi, venimus *Mexat Ozem*. Oppidum est, nullis mœnibus cinctum, in quo quatuor millia ædium numerantur. Templum habet longe sumtuosissimum & antiquissimum in quo *Ozem* filius Aly sepultus jacet, quem in hoc deserto siti extinctum tradunt; quare sectatores illius sectæ imprimis meritorium judicant, gratis sitientibus omnibus aquam ultro offerre, in quem finem utres & amphoras plenas aqua circumgestant. Abundat oppidum commeatu omnis generis; aër hic benignus & salubris; habet puteos aliquot publicos aquæ optimæ & limpidissimæ; ager illius imprimis fructiferis arboribus abundat

 riga-

rigaturque aquæ ductu ex Euphrate, qui hinc octo leuc. abest, derivato; multas nutrit pecudes atque armenta. Oppidum hoc uti & *Mexat Aly* paret *Mir-Nazer* regi Arabum, sed Turcæ vasallo.

A *Mexat Ozem* digressi 11 Octobr. maximam partem secundum aquæductum illum sive canalem, per terras planas & optimi gossypii feraces, octo circiter leuc. itinere absoluto, venimus ad ripam Euphratis, cui assidet diversorium publicum imprimis splendidum & nitidum.

III. Octobr. Euphratem trajecimus cymbis, qui hic triginta cubitos altus est, nutrit plures pisces, Arabes & Persæ vocant *Forat*. Æstate hic tantum ducentos passus latus est, hyeme longe latior quippe qui interdum quatuor aut sex cubitos augeatur. Trajecto flumine descenditur in *Mesopotamiam*, ubi diversorium est publicum, superstructum ruderibus antiquæ urbis *Mezayebb*, cujus tantum nomen & aliquot parietes supersunt. Adverso flumine ascendentibus occurrunt plurima oppida ad ripas illius sita, inter quæ excellunt *Gedida*; *Hyt* bituminis *Quir*, quod Lusitani vocant *Quile* nobile; *Hadyta*, *Haluz*, *Iuba* plenum formosis fœminis,

nis, *Mamura, Ana*, & alia plura usque ad *Byr* haud longe ab *Aleppo* & secundo flumine duarum horarum itinere ab hoc loco *Hela* oppidum antiquum, per quod Israëlitæ captivi traducti ducuntur in Babyloniam.

Hinc iter fecimus per Mesopotamiam versus arctum relictis ad dexteram ruinis veteris Babylonis intervallo duarum leucarum, & transivimus pulcherrimum diversorium à domina quadam Turcica hic conditum, & post mediam noctem venimus *Berenum* diversorium nobile, munitum & capacissimum, octo leucis à ripis Euphratæ.

IV. Octob. decem leucas absolvimus, interdum per terras siccas, interdum per campestres; & toto illo itinere vidimus ad dextram & sinistram multos lateres ad solem induratos, quos ævum jam exederat, de quibus infra dicetur; & sole oriente conspeximus è longinquo templa, Alcoranes ipsi vocant, illius partis Bagadad quæ est in Mesopotamia. Hanc partem intravimus prima hora post meridiem, & tertia transivimus flumen ad alteram partem *Bagadad*.

Bagadad famosissima civitas, sita est ad ripam Tigridis, quem indigenæ vocant *Digilah* sive *Diguylah*; secat me-

diam civitatem inter arctum & meridiem, æstate circiter ducentos triginta passus latus; transitur ponte super viginti octo cymbis strato, intervallo inter singulas quatuor passuum, & utrimque catenis ferreis ipsis ædibus alligato. Hic noctu, & diebus Veneris disiungitur, singulis partibus ad ripas retractis: aqua Tigridis magis pura & limpida est quam Euphratæ, nutrit optimos pisces. Pars civitatis quæ jacet à flumine versus occidentem intratur per vallum è terra aggestum & per duos pontes fixos; vallum hoc aggestum fuit anno 1601. ab *Azen* Bassa VVazir, qui & diversorium, forum & casam *Koah* atque pulcherrimam mesquitam ad sinistram introitus exstruxit, è candidis saxis quæ à Mosul (quam Niniven fuisse autumant) subvehuntur. In hac parte urbis numerantur tria millia ædium; inter publica ædificia eminet ista casa *Koah*; Koah est potio è certo legumine cocta, minutis fabis haud absimili, quod ex Arabia petitur, hanc nobiles juxta ac ignobiles hic quatuor aut quinque unciarum quantitate sorbillant calidam; nigra est & fere insipida; hanc hyeme quidem interdiu, æstate vero noctu hauriunt. Hæc casa sita est ad ripam fluminis, cum amœnissimo pro-

prospectu. Extra vallum multa rudera visuntur antiquorum ædificiorum.

Altera pars urbis trans fluvium occupat secundum ripam in longitudinem grande milliare; ad arctum habet arcem magis grandem quam validam, quadratam, magis longam quam latam; continet in ambitu mille quingentos passus; cingitur fossa octo cubitos alta, lata duodecim; muri & propugnacula sunt è latere: unam portam aperit in Persiam, cujus agri fertilissimi & planissimi sine ullis collibus, unde non raro hyeme à flumine inundantur; ubi arx desinit, ordiuntur muri civitatis è coctili latere, qui ad modum semicirculi circumgyrant sesquileucam & ad fluvium desinunt, cum multis propugnaculis, præsertim quatuor prægrandibus in quibus plurimæ grandes machinæ collocatæ omnes æneæ.

Regitur à Bassa qui absolutum habet imperium, belli pacisque tempore: dedit tamen Turciæ imperator advenis & mercatoribus protectorem, qui illos contra violentiam Bassæ & aliorum ministrorum summa integritate defendit.

Hic & in vicinis locis plerumque aluntur quatuordecim millia qua equitum,

tum, qua peditum; inter quos numerantur mille quingenti Ianizari. Bassa autem in ipsa arce ut plurimum habet mille quingentos aut plures etiam delectos milites: in ipsa urbe agunt quatuor aut quinque mille; reliqui in vicina præsidia distribuuntur.

Intra urbem visuntur multa rudera magnificorum ædificiorum, qualia sunt Mesquita quam vocant *Calefaha; Madrasa* sive hospitale, & alia aliquot templa quæ ætati jam cedunt: nova autem opera pauca hic videre est præter duas mesquitas, quarum una haud longe distat à ripa fluvii; altera prope muros sita est, quæ sumtuosissime structa est, cum æquæductu inde à flumine derivato; opus splendidum & utilissimum oppidanis.

Vrbs licet tertia fere illius pars vacua & palmis consita sit, habet ad viginti millia domorum; quæ amplæ quidem sunt, sed negligenter structæ, cum raris aut nullis fenestris ad compita, & humiles, structæ fere è veteribus lateribus illis, qui in ambitu urbis ad aliquot milliaria è solo & ruinis antiquæ urbis eruuntur, è quo facile est colligere quanta olim fuerit.

Incolæ majorem partem sunt Arabes, reliqui Turci, Curdi, Persæ: præter ducen-

ducentas aut trecentas familias Iudæorum quarum duodecim aut quindecim à captivitate Babylonica ſuperare volunt: Armeniorum Chriſtianorum decem; Neſtorianorum octuaginta familias.

Indigenæ colore fere ſunt candido, formoſi & urbani. Mares juxta ac fœminæ ſplendido ſunt amictu; fœminæ formoſæ & pulchris oculis, quæ peplo velatæ prodeunt, ita ut videre poſſint, ipſæ autem non videantur. Multa hic balnea, peculiaria utrique ſexui.

In medio urbis verſus fluvium ſunt ſeptem aut octo calles, utrimque officinis mercatorum & mechanicorum obſiti, qui noctu grandibus catenis ferreis occluduntur: ad caput horum viſitur oratorium quoddam, ipſis *Pange-Aly* (quaſi dicas quinque digitos Aly, quod hîc Alyn in pariete veſtigia digitorum reliquiſſe ſomnient) in quo conſidet *Boluzo Baxi* (id eſt caput Bombardariorum) qui dat operam ne ementes aut vendentes offendantur, & lites inter contrahentes ortas, ſi poteſt, componit, aut remittit ad *Kabdyn*, id eſt, judicem ordinarium; ſalutare plane inſtitutum & quod plurimum cuſtodiat quietem publicam.

Vrbs gaudet & aëre admodum puro & ſalu-

& salubri : æstus hic maximus æstate, frigus hyeme modicum. Annonæ omnis generis summa hic est copia & vilitas. Ager fert multum gossypii & serici; unde in urbe supra quatuor millia textorum numerantur. Opulenta commercia exercet cum Persia, Indiaque & cum Syria. Habet quoque monetariam domum in qua aurei & argentei & æneì nummi cuduntur. Plurimi hic degunt aurifices & argentarii omnes Mahumetani ;ut mirum sit quis *Botero* persuaserit id artificii genus Mahumetanis illicitum esse.

Plerique hanc urbem confundunt cum *Babylonia*, forte quia illius reliquiæ non nisi unius diei itinere hinc distent, verum eos falli vel hoc argumento est, quod Babylon ad Euphraten sita fuerit, hæc ad Tygridem. Vrbi huic principium dedit anno Hyxaræ CXLV; nostro IↃCCLXIII *Abuiafar* Kalifah, nimirum parti quæ jacet in Mesopotamia : restauravit, & alteram partem addidit *Almostazer Bilah* f. *Almoktady Bilah* anno Hyxaræ CCCCLXXXVII, nostro 1095; nomen autem invenisse putatur à Baga Persis horto; quia primo tantum *Bagadaden*, id est, horti ibidem fuerunt.

Bassa Bagaded tempore pacis in an-

nuo reditu possidet ducenta mill. sequinor. sive 250000 ducat. quorum vix quadraginta millia expendit.

XIII Decemb. 1604. *Bagadad* digressi iter fecimus per Mesopotamiam versus occasum, & sesquileucam progressi in *Bax Dulab* (quæ vox sonat caput Antliarum) vectigal solvimus Regi *Mexat-Aly* & *Ozem:*

Hinc XIV. profecti & tres leucas emensi per terras fertiles & fere planas, incidimus in ruinas civitatis *Karkuf*, cujus nihil restat integrum, præter mesquitam & duas parietinas: & terras fœcundas, sed incultas ingressi, eo die septem leucas absolvimus & quievimus in campo *Aslyab*, toti illi districtui cognomine: toto hoc itinere visuntur multi ovium greges, multi apri, rupicapræque & aquæductus collapsi, quibus solum rigari solebat.

XV. Ad eorum conversi iter fecimus per planiciem, & secus alveum siccum, qui pluviis mensibus impleri solet & navigari ad Bagadad usque, demum sub noctem septem leucis absolutis consedimus in *Aohenbat*, loco amœno, juxta alveum torrentis, sed tum siccum.

XVI. Septem leucas promovimus versus Corum per terras planissimas, & quievimus in loco aquarum inopi,

à vi-

à vicino loco appellant *Omerrus*: omnis aqua, quæ hisce locis reperitur, grossa est, fœda & male olens.

XVII. Relicto quasi trium leucarum intervallo, ad sinistram *Mexat-Sandahaiah* mesquita, & quinque leucis absolutis venimus *Ogolet Xeque Mahamed*, puteos nimirum juxta alveum amnis tum fere sicci; & sub vesperam octo leucis confectis quievimus in *Ogolet* el *Kelb*, loco aquarum indigo, qui tamen nomen accipit à puteis qui inde distant leucam unam grandem: Planicies & bonitas soli hîc mirabilis, ut dolendum sit, ita incultum jacere.

XVIII. Versus Corum processimus leucas pene sex, per terras bonas & planas (relictis ad dextram puteis aquæ fœtentis & crassæ, à quibus *Ogolet* el *Kelb* nomen accepit) & venimus *Gomegmen*, (ad oras alvei sicci) quæ saxis albis squamosis instar Chryso collæ renidet.

XIX. Circiter octo leucas promovimus versus Corum per terras petrosas & desertas & quievimus in amœna valle, licet sicca, quæ Arabibus dicitur *Aburegemo*, aquæ hic sunt venenosæ.

XX. Versus eandem plagam leucas octo ad *Seylat* locum valde asperum & siccum.

XXI. Versus Corum duas leucas, ad alveum torrentis, tum siccum; alias quatuor ad ripam Euphratæ; regio illa Arabibus vocatur *Nazeria*, locus in quo pernoctavimus *Zavvybe*. Fluvius hic labitur inter aquilonem & Africum, latus passus quadringentos.

XXII. Iter fecimus secundum ripas fluminis, per angustias montium, qui hic fluvio incumbunt, *Medyk Nazerya* vocant Arabes, & illis superatis ingressi sumus terras fertiles & cultas, & paulo declinantes à fluvio, pernoctavimus in *Ved Garabah*, absolutis eo die leucis septem.

XXIII. Post quinque leucarum iter, per terras varias, superavimus montes satis asperos, ad quorum radices labitur Euphrates, & ea nocte ad ripas consedimus, non sine metu latronum, qui ibi valde frequentes grassantur.

XXIV. Transivimus, cum licentia, flumen ad oppidum *Anam*, Arabes vocant hanc regionem *Xam*; sicuti Mesopotamiam *Iazirey*, id est, insulam inter amnicam. Iter quod à *Bagadad* huc usque egimus non est ordinarium cafilarum, quæ magis ad arctum progrediuntur longiore itinere; sed hoc nostrum magis securum est ideoque crebrius usurpatur.

Ana oppidum (quæ vox Arabibus pœnam sive molestiam sonat) jacet ad ripam Euphratæ; antiquissimum putatur utpote cujus sacra Scriptura meminerit lib. 2. Reg. cap XIX. ubi *Ava* dicitur pro Ana. Adjacet utrique ripæ fluminis, vel cubito illius inter Corum & Eurum inflexo, in exigua insula (quales ibidem plures coluntur) quæ circiter milliare ambit, circumquaque muro cincta, jam ab ævo male accepto; ad cornu Septentrionale habet arcem, & præsidium centum Turcarum, & aliquot machinas bellicas; extra illam visuntur plures ædes & palmæ atq; horti & forum; habuit & balneum publicum quum à Persis una cum *Bagadad* possideretur.

Flumen hîc labitur inter asperos & editos montes, sub quibus utrimque planicies jacet, in Mesopotamia quidem ducentos passus lata, in *Xam* à ducentis ad quingentos.

Oppidum tantum duos habet calles, ad utramque ripam singulos; pars quæ in Mesopotamia sita est rarius habitatur & fere à mechanicis, patet in longitudinem duo mill. altera in *Xam* patet duas leucas in longitudinem & est potissima oppidi pars. Ædes utrimque calli assident, fere quadratæ & plano

tecto,

tecto, præter mesquitam quæ tegulis tecta est, quod in hisce partibus rarum.

Ager fert optimos fructus Europæos, præsertim grandes olivas, & frumenta omnis generis. Aër hic purissimus.

In utraque parte oppidi sunt circiter quatuor millia ædium; quarum cxx sunt Iudæorum Arabum; reliquæ Mahumetanorum qui hic divisi sunt in duas factiones; alii enim sunt Indigenæ, quorum majores superstitiose coluerunt solem, quod & videntur in occulto facere, alii sunt advenæ. Vtrisque imperat Rex Arabs *Amir Hamed Aburixa* potentissimus totius *Arabistan*, sed jam Turcarum Imperatori vectigalis.

Colligitur hic maxima copia dactylorum: annona hic vilis est: non habent forum aliquod publicum, præter macellum. Habet oppidum triginta grandiores barcas, quibus flumen sursum & deorsum navigant.

Oppidani fere candido sunt colore & nitidi, amiciuntur communiter camisiis è pellibus ovillis usq; ad plantas, quæ pro tempestatis ratione invertunt; pluvio tempore hirtam partem foris gestantes. Cafilæ sive Caravanæ, à Tripoli, Aleppo & Damasco atque Bagadad hac iter agunt, licet non desint etiam aliæ semitæ.

XIII. Ian. anno 1605. discessimus *Ana*, & ascendimus montes non tam editos, quam asperos, & difficillimo itinere unius leucæ confecto descendimus in terram magis planam, sed haud fœcundiorem, & quievimus in *Tel alyud*, id est, colle Iudæorum.

XXI. Ian. hinc promovimus versus occidenté per terras montuosas asperas & infœcundas quatuor leucas: tum perventum in planiciem campestrem, in cujus medio extant duo montes alti & rotundi à quorum figura hanc planiciem vocant *Rumam-hen*, id est, duas granatas: & post trium leucarum iter consedimus in amæno quidem prato, sed aquarum inopi.

XXII. Versus occidentem digressi per terras partim planas partim montuosas, post quinque leucarum iter transivimus *Mausel*, quod vocant *Iubab* (quasi dicas puteum aquæ pluviæ;) & alias tres leuc. progressi pernoctavimus in campo inaquoso quem vocant *Mekazar Iubab.* Toto hoc itinere plurimi greges pecorum pascuntur.

XXIII. Iter fecimus versus Corum, donec ventum fuit ad alveum siccum torrentis, cujus fundum videre erat è petra viva candida instar marmoris, ita planum ac si arte fuisset excavatus: quem

quem transeuntes pernoctavimus ad radicem duorum montium, qui extant in media planicie & ab Arabibus vocantur *Aden then*, id est, duæ auriculæ, nimirum à figura. Absolvimus eo die leucas quinque.

XXIV. Versus occidentem sex leuc. ad flumen usque quod hic placide decurrit; *Mauzel* hoc vocant *Kahem* à turricula aut monumento, quod hic ripæ assidet. Arabes hic magnam, quondam urbem fuisse memorant, cujus tamen hodie nulla vestigia superant. Quum locus minus securus videretur, duas leucas processimus ad locum qui ipsis dicitur *Telulmana hyat*, id est, colles puteorum aquæ.

XXV. Versus Corum profecti à mane ad vesperam per terras varias situ & bonitate, venimus ad campos planos in quorum medio offendimus quadraginta Casas *Turcomannorum*, cum suis gregibus; hæ casæ ipsorum sunt rotundæ, tecta convexa, parietes è cannis & pellibus cincti, ita facti ut complicari & alio transferri possint. Ipsi autem sunt veri Turci qui è *Turquestan* olim profecti, hic consederunt per tribus, *Tayffas* dicunt ipsi, Arabes *Cabiley*, Tatari *Ordas*: homines robusti, & laborum tolerantes; fœminæ quoque quæ

haudquaquam ſe abſcondunt, validæ, quæ fere pecoris curam gerunt: locus dicitur *Mezenah*: nullæ hic aquæ.

XXVI. Verſus arctum digreſſi poſt trium leucarum iter ingreſſi ſumus ampliſſimam planiciem, inſtar convallis undiq; collibus cinctam, ſecat mediam alveus torrentis circiter quinquaginta aut ſexaginta paſſus latus, tum ſiccus: hic alteram tribum Turcomannorum invenimus cum ſuis gregibus; locus vocatur *Muy al Mezenah* ſive *Methenah* id eſt, aqua *Meſnah*. Et porro profecti ſub veſperam conſedimus in campo plano, ſed inaquoſo; Arabibus *Tabaki Seguer* confectis eo die decem leucis.

XXVII. Verſus Corum progreſſi per terras planiſſimas & optimas, poſt trium leucarum iter tranſivimus maximi amnis alveum ſiccum, Arabibus *Sehel*, juxta ſunt aliquot putei aquæ optimæ; & ſub veſperam aliis quatuor leucis abſolutis, conſedimus in *Iubeba* loco arenoſo, ubi aqua abundat.

XXVIII. Verſus arctum profecti per terras planiſſimas & feraces, leucas ſeptem, pernoctavimus in loco inaquoſo, *Ragem al Kayma*; nullos toto hoc itinere colles aut montes offendimus, ſolum è longinquo vidimus

unum

unum quem à tribu, quæ accolit, vocant *Gibel al Bexar*.

xxix. Versus Corum, monte *Bexar* ad dextram relicto, per similes terras, septem leucas progressi consedimus juxta decem aut duodecim casas Turcomannorum, loco inaquoso qui dicitur *Ketefel Hel*.

xxx. Versus Corum promoventes per similes terras; (in quibus plurimi greges Turcomannorum vagantur; tribus illorum dicitur *Beghdely*, longe populosissima, & quæ octo millia equitum possit educere, unde sola *Amiri* tributum solvere detrectat) & loca quædam aspera, novem leucas: & pernoctavimus in *Naquib*, relicto ad sinistram amne magni nominis tum sicco, quem vocant *Gadyr á ther*.

xxxi. Itidem versus Corum, per vallem spatiosam & planam inter montes & colles, sub horam nonam venimus *Sukanam* oppidum centum & quinquaginta casarum, inter fauces duorum montium situm, ab Arabibus & Turcomanis habitatum, nullis mœnibus cinctum, ubi omnium pene rerum inopia est, præsertim lignorum; fœminæ tamen hic visuntur formosissimæ. Originem accepit ab arce præsidiaria, quæ adhuc in medio illius extat, sed ab

ævo pessime accepta; nomen à fonte calido, cujus aquæ sulphur redolent, nam *Sukan* Arabibus est calens.

v. Februar. partim versus occidentem, partim versus arctum, per montes & loca difficilia atque aspera, sex leucas: ad *Taybah*, oppidum cinctum, supra ducentas & quinquaginta habens casas, è ruderibus antiqui oppidi Christianorum Francorum extructum, è quibus superest campanile, & columnæ aliquot marmoreæ templi, quæ jam mesquitæ inserviunt. Nomen accepit ab aëris puritate & salubritate: habitatores sunt Arabes, maximam partem pastores aut agricolæ. Paret unâ cum *Sukana* Amiri domino Anæ.

vi. A *Taybah* versus arctum, per loca plana & pascua & nonnumquam montuosa, leucas octo ita tamen ut utrimque conspicerentur montes longo intervallo; & sub vesperam consedimus loco inaquoso, qui ipsis dicitur *Habe Oie*, id est, trames tortus.

vii. Versus arctum, per varias terras, septem leucas; pernoctavimus ad radices montium, juxta puteos pessimæ aquæ & fœtidæ, quare hic locus vocatur *Abumentem*, quasi pater malarum aquarum.

viii. Versus arctum per terras planissi-

niſſimas, relictis ad ſiniſtram longo intervallo continuis montibus, in quorum uno rudera antiquæ civitatis Chriſtianorum ſupereſſe narrant Arabes & Armenii; leucas quinque.

IX. Quum vix mediam leucam proceſſiſſemus, impetum in nos fecerunt latrones Arabes trecenti, & ducentos camelos abripuerunt, & aliquot noſtrorum ſpoliarunt, & peſſime acceperunt.

X. Verſus arctum, octo leucas, per optimas terras, licet non ita planas, & ſubſtitimus in *Drahem*, loco ſic dicto à vicina quondam arce, inaquoſo tamen.

XI. Aliquandiu per optimas terras profecti, uſque ad radicem montis *Corna Zebad*; deinceps aliis montibus ad ſiniſtram relictis ſecundum radices illorum ambivimus lacum grandem, patentem in ambitu triginta leucas. Naſcitur hic è fonte *Aben-Dabad* juxta oppidum *Gebul*, quod jacet ad oppoſitam lacus ripam; hic lacus maximi eſt momenti, nam quum ſolum nitroſum ſit & ſalſum, aquas ſalſugine imbuit, quæ ſole fervente in ſalem coguntur, ita ut æſtate lacus equo tranſiri poſſit. Iter autem hoc admodum difficile eſt & periculoſum. Pernoctavimus in pago

Acle; à latronibus habitatur, qui tum metu potentiorum, alio se subduxerant.

XII. Versus arctum, secus oram lacus, per optimas terras, relinquentes ad sinistram intervallo duarum & quatuor leucarum grandes montes: & trium leuc. itinere absoluto transivimus municipium trecentarum casarum, quod ruinis majoris & melioris oppidi superstructum fuisse apparebat; vocatur *Melhuah* à copia salis.

Huic tertiam leucæ partem vicinum est aliud municipium *Safyra*, centum & viginti ædium.

Porro duas leucas hinc profecti, incidimus in amnem limpidum, qui è duobus fontibus effluit, *Ahen-Macuba* vocant à juncis qui juxta nascuntur: haud procul hinc aditur municipium quingentarũ ædium, *Tal-Aron*, à colle cui subjacet: hic moniti in *Gebrahim* (grande municipium id est, per quod transeundum erat eo die) trecentos *Seghmenes* qui à Bassà Aleppo secesserãt consedisse; iter maturavimus per agros cultos, usque ad *Tel Axarab* pagum III. ab Aleppo leucis; atque hinc die inclinante Aleppum petentes, sole jam occidente civitatem sumus ingressi.

APPENDIX.

IOANNIS BOTERI

Relatio de Regno Persarum.

PERSIAE, Persarumque nomen aliquanto tempore suppressum fuit, primùm ab Arabibus (qui Persis subjugatis, ut eos ignavos redderent, lege sanxerunt, ne amplius Persæ, sed Saraceni dicerentur) deinde à Tartaris, primò ductu Chingis, postea Tamerlanis. Sed paulò ante nostra secula, pristinæ gloriæ restituta est Persia, virtute Ismaëlis Sophi, de cujus origine aliqua tradere abs re non erit, quod ad consequendam notitiam status regnique Persiæ facere videntur. Cùm Mahumetes (à quo secta Mahumetana nomen habet) apud Arabes, divitiis suæ dominæ (à qua hæres institutus erat) & novo dogmate (quod in vulgus spargere incipiebat) nomen sibi parasset, duxit in secundam uxorem Aissam, cujusdam Bubaci viri prædivitis, & magnæ existimationis filiam: illiusque & Omari & Ottomari, ejus parentum favore, collegit magnum Arabum numerum, cepitque titulo & prætextu religionis, multa oppida, quæ ei vicina erant, deditque eo tempore

Hali suo cognato, in uxorem Fatimam filiam ex priore uxore, vitaque decedens anno suæ ætatis 63. reliquit ei suam ditionem, constituitque eum caput suæ sectæ cum titulo Caliphæ. Bubacus ægrè ferens, quòd Mahumetes sibi (cujus favore magnus factus erat) ætate maturo, juvenem prætulisset, ejecit eum ditione, auxilio Omari & Ottomari, qui ipsum Calipham malebant, tum quòd eorum consanguineus esset, tum quòd ejus ætas jam grandior provectiorque, spem ipsi citò succedendi faceret, quod accidit, nam Bubaco successere ordine, dicti Omar & Ottomar. Omar à mancipio occisus fuit: Ottomaro in quadam rixa neci tradito, rediit Caliphæ dignitas ad Halim, sed eam quietè possidere non potuit: nam cepit contra eum arma Mavia, sub prætextu, quòd mortis sui patroni Ottomari conscius fuisset: curavitque eum occidi Cufæ, hæc civitas est in decursu Euphratis, infra Bagdet, diciturq; ob id adhuc Massadal, quod est domus Hali, qui ibi sepultus fuit. Hali mortuo dixerunt incolæ Cufæ, Calipham Ocen, filium Fatimæ, sed & hic loco deturbatus, & veneno necatus est à Mavia, qui se Calipham absolutè dixit, successitque ei Iazit filius. Ocen reliquit post se duo-

decim

decim filios, quorum unus Mahumetes Mahadin fuit, eum Mauri non mortuum esse ajunt, sed eum expectantes, dicunt quòd ad convertendum Orbem, reversurus sit: ob rem in Massadalla, in qua, secundum eorum stultitiam, conversionis initium futurum est, equus semper paratus est, qui magna cum pompa in templum, quod illi Moscheam dicunt, ducitur offerturque. Ex controversiis, quæ Hali cum Bubaco, Omaro, Ottomaro & Mavia intercessere, remansere gravissimæ contentiones cùm armorum, tum opinionum: volunt enim Persæ, Halim ex testamento Mahumetis, verum Calipham fuisse, sed Arabes favore tres primos prosequuntur. Cum circiter annum 1363. Mauri nullum Calipham haberent, quod ii finem habuissent, anno 1258. in Mustacen Mumbila (quem Allacu, Tartarorum Rex, occidit) surrexit in Persia quidam Baro, cui nomen erat Sophi, Dominus oppidi Ardevel, qui se sanguine Hali, per Musam Ceresin, ejus nepotem (unum ex duodecim filiis Ocen) genitum gloriabatur, in cujus memoriam mutavit formam Turbantis (gestamen capitis id est) adjunxitque duodecim acies, conciliavitque suę sectæ nomen & æstimatio-

mationem : huic successit Guine, filius Adar, cui Assambec in Syria & Persia, potentia celeberrimus Princeps, in uxorem dedit suam filiam : sed ejus filius Iacob beg, authoritatem, existimationemque Adar veritus, curavit eum occidi, deditque duos ejus filios, Ismaëlem & Solimannum, Capitaneo suo Amanzari, ei injungens, ut eos poneret in Zaliga (is montibus munitus locus est) sed Amanzar sui domini crudelitatem detestatus, detulit pueros in suam domum, curavitque eos cum suis filiis liberaliter educari, cumque in lethalem morbum incidisset, veritus ne adolescentes in discrimen venirent, dedit eis ducentos aureos, & equos, consuluitque ut se ad domum matris conferrent. Ismaël, qui natu maximus erat, domum reversus, statim se patris necem vindicare velle professus est, & post aliquos felices successus, assumpsit titulum protectoris rerum Hali, à quo ipse originem ducebat, fecit Turbantem altiorem, misitque legatos ad omnes Principes Mahumetanos Orientis, hortatusque est eos, ut & unà sectam & insignia reciperent : hac via, armorumque felicitate, fecit se toti Orienti formidabilem, occiditq; Ocen, qui se tunc Persiæ Regem inscribebat, & de-

& decem ejus fratres, solus Marabecus elapsus, imploravit in auxilium Selimum I. Regem Turcarum. Vicit Ismaël magno prælio ad lacum Vay, Regem Tartarorum Zagatajorum, volentique persequi victoriam, transmittereque cum exercitu fluvium Abbiano, dissuasum id fuit ab Astrologo, cui multum fidebat, qui ei dixit, se quidem felices successus in progrediendo videre; sed nullum iter ad regrediendum apparere. Reliquit Ismaël filiis amplissimum dominium, quod mari Caspio, sinu Persico, lacu Siocco, fluminibus Tigri & Oxo (ni malimus dicere Abiano) & regno Cambajæ comprehenditur, quod spacium est plus quàm 20 graduum, ab Ortu ad Occasum, & 18 à Septentrione ad Meridiem; continentur hoc spacio multa amplaque regna, quæ quamvis non omnia sub ejus dominio immediate essent, agnoscebant tamen eum pro supremo Principe, nempe Reges Macram, Patani, Guadel, Ormuzii (cui Ormuzo nunc Lusitani dominantur) Georgiani sequebantur ejus insignia: Ismaëlis erant multæ amplæque civitates & nationes: Media, quæ nunc Servan: Diarbecca quondam Mesopotamia: Cusistan, quam inhabitarunt Susiani: Farsistan, Persarum patria:

Stra-

Strava, quæ quondam dicta fuit Hircania: Parthia, quæ hodie Arac: Carmania, nunc Chermain: Sigestan, Carassan, Sablestan, Istigias, quarum antiqua nomina sunt Drangiana, Bactriana, Parapomisus, Margiana. Harum regionum aliarumque quarum nomina non edo, ea pars, quæ sinui Persico vicina est, affluit omnium rerum utilium copia, propter flumina, quæ ipsas intersecant: inter ea flumina nobilissimus est Bindimirus, cujus aquis multum utuntur illi populi, ducunt enim illas fossis aliisque quibusdam instrumentis, in suas possessiones, suo magno usui & commodo. Provinciæ mari Caspio vicinæ tum ob fluviorum opportunitatem, tum propter aëris temperiem, sunt ejusdem fertilitatis participes, qualis est illa pars, quam fluvius Pulimalon perlabitur (is se in lacum Burgianum condit) reliqua regionis pars sicca est, quare nec oppida, nec pagi ibi frequentes sunt, nisi iis locis, quæ fluvii aut lacus alicujus beneficium experiuntur. Ampliores ditioresque civitates Imperii Persici sunt Istigias, caput Bactrianæ, quæ inter amœniores Orientis censetur: Indion, caput Marginanæ, in territorio tam uberi lætoque, ut Antiochus Soter eam muro cingi fece-

fecerit: Candahar, caput Parapomisi, multique commercii propter concursum mercatorum Indiæ & Cathajæ, qui harum regionum opes eò ferunt: Eri, caput Provinciæ Ariæ, quæ rosis tam copiosa est, ut ab iis nomen ceperit, Barbarus dicit eam XIII miliaribus ambiri: Ispaam, caput Parthiæ, eam aliqui illam esse volunt, quam antiqui historici Ecatompylas dixere, tanti momenti est, ut Persæ de ea hyperbolicè dicant, eam medium orbem esse: Chirmain est Metropolis Caramaniæ, celebris propter excellentiam pannorum aureorum, argenteorumque, qui illic conficiuntur: Eor quoque nobilis civitas est, nec ei inferior Custra Susianæ caput. Sed omnes cedunt, genuaque quodammodo deosculantur (quo ad pulchritudinem) civitati Siras, ad fluvium Bindimirum: fuit ea quondam Metropolis Persarum (ut aliqui volunt) dicebaturque Persepolis: Alexander Magnus instinctu sui scorti tradidit eam flammis: cùm autem ipsum postea sui ferè puderet, fecit eam restaurari: quamvis hodie non sit tantæ amplitudinis, quantæ olim fuit, æstimatur tamen eam maximarum civitatū Orientis unam esse, circuit cum suburbiis plus minus XX milliaria, instruitque LX fo-

corum millia. Persis in proverbio est: Quando Siras erat Siras, tum Cairus erat ejus pagus: non habent tamen eam pro valdè antiqua, nec accedunt eorum sententiæ, qui eam Metropolim Persarum faciunt. Taurisium & Casbin sunt quoque civitates nobiles, & præter amplitudinem, ostentant se propter aulam regiam.

Regimen.

FOrma Reipublicæ horum populorum non est æqualis alicui alteri populo Mahumetano, nec ullo loco inter hos, ea politica regendi forma viget, quæ apud Persas. Aliæ omnes excindunt ferè omnem nobilitatem, utunturque opera mancipiorum, occidunt fratres, aut excœcant eos, sed apud Persas habetur nobilitas in pretio: Reges tractant humaniter fratres, habent in sua ditione multos potentes, opibusque claros Principes, quæ omnia Ottomanni in suo imperio non ferunt. Equitatus apud Persas in pretio est & ingenuitas: musica & bonis literis delectantur, student poësi, evaduntque sua lingua excellentes: Astrologia quoque laudatur apud ipsos: hæc omnia contemnunt Turcæ. Mercatura manuariæque artes florent in Persia. Ut con-

concludam : Turcas ſuperant civilitate & humanitare.

Vires.

HVjus regni vires conſiſtunt potiùs in virtute quàm numero. Sunt ibi tria militum genera : unum eorum eſt, quos Rex ſemper habet ſtipendiarios, & apud ſe : alterum eſt Timariottorum (habet enim Rex magnum equitum numerum, quibus ſtipendiorum loco, certa loca attribuit ; quod & Turca facit :) tertium eſt auxiliariorum, qui ære ſuo merent : conſcribuntur ex Georgianis & Tartaris. Sed loquendo de duobus primis generibus (quæ regno Regique propria ſunt) duo hæc militum genera ſunt equites : ubi enim arma ſunt in manibus nobilium, ibi peditatus vix ulla eſt ratio : ex eadem cauſa ſequitur, quòd Perſæ viribus maritimis inſtructi non ſunt : & quamvis mare Caſpium ab uno latere, ſinus verò Perſicus ab alio ſit, nunquam tamen claſſibus nec in uno, nec in alio mari uſi ſunt. Mare Caſpium quoque (quamvis octingenta milliaria longum ſit, latumque ſexcenta) non tranſmittitur aut navigatur, niſi juxta littora. Luſitani imperant mari Perſico, ſuis claſſibus, quas ſemper in Inſula Ormuz

habent. Etsi Persia abundat metallis, temperatura excellentibus, præcipuè Provincia Carazam: bellicorum tamen tormentorum nullum ferè usum habent, sicut nec muniendi, oppugnandi, obsidendi, servandi, defendendique loca, quòd hæ militiæ partes peditatui magis propriæ sunt, sicut equitatui proprium est, in patentibus campis justis præliis confligere, in quibus Persas multum valere, negari non potest. Vltra militiæ necessarias res, laborat militia Persica adhuc alio gravi malo, nempè discordia, quæ duabus ex rebus oriri solet: una est Principum potentia, cui plurimum superbia & contumacia conjuncta esse solet: alia est itinerum, & ducendi exercitus difficultas, quæ ex aquæ fluviorumq; navigabilium penuria nascitur. Flumina enim Persiæ non navigantur, aut tam parum navigantur, ut quod præstant, nullius ferè momenti sit: omnes in sinum Persicum influunt, aut in mare Caspium, ut regiones, quæ in medio jacent, relinquantur aridæ, & aquæ inopes: quam ob rem vires regni jungi non possunt: regni enim dimidium siccum est, nec flumen aliquod hic est, quod toti regno serviat, sicut Ligeris Franciæ: Padus Longobardiæ; Vistula Poloniæ: Scal-

dis

dis Flandriæ, aliisq; aliis regnis faciunt. Terræ desertæ quoque hic sunt, quæ Provincias à se invicem disiungunt: montes etiam, qui eas à se invicem separant. Has ob res, mihi hoc regnum Hispaniæ simile videtur, ubi nec fluvii commercio utiles sunt, præterquàm in finibus provinciarum: & montes ac regiones, propter ariditatem incultæ sunt. Sed natura, ut commercia adjuvaret, commoditatique vitæ humanæ, in locis aqua navigabili indigis, prospiceret, dotavit Persiam, regionesque vicinas Camelis, qui ibi commodissimi sunt: ferunt enim onera graviora, quàm equi aut muli ferre possent, perdurantque diu in labore, ferunt onus mille pondo, continuabunt iter XL & pluribus diebus, & in locis siccis sabulosisque: sicut sunt Lybia, Arabia, Persia, in quibus aqua & pascua desunt, bibunt tantùm quinto die semel, & si opus sit, ferent sitim per decem & plures dies: quod ad pabulum attinet, onere levatis, datur pro pabulo modicum herbæ, spinæ, aut rami arborum. Non itaque ullum animal est, quod laborem diutiùs ferat, minorisque sit impensæ: propter has conditiones, accommodatissimum est regionibus aridis & siccis, Asiæ & Africæ, in quibus homi-

nes summa inopia aquæ & ciborum laborant: cùm enim Camelo parum sufficiat, potest tamen in aliorum usum, magnam commeatuum quantitatem ferre. Tria sunt eorum genera: minoribus insident homines: mediocres duos gibbos habent, ferendisque mercibus valent: majores crassioresque onera mille pondo ferunt. Hæc de Camelis dixisse sufficiat. Quem equitum numerum Rex Persiæ educere possit, visum fuit bellis inter Ismaëlem & Selimum I. Regem Turcarum: inter Ismaëlem & Solimanum, & inter Codabendam & Amuratem III. gestis: nemo horum Regum habuit ullo in loco contra Turcas ultra xxx equitum millia, sed armis adeò instructos equites, ut multò majoris exercitus impetum non timuerint: equites Persiæ, quibus suppetit res, quique ditiores inter ipsos sunt, armant se ferè in modum nostrorum cataphractorum, alii (qui duas ac tertias equitatus partes conficiunt) contenti sunt galea, lorica, scutoque: utunturque lancea arcuque alternativè. Sed dicamus pauca de reditibus, quibus auxiliarios conducere possit. Profiteor me præcisè non scire, ad quam summam ejus reditus accedant, duo enim, qui dedita opera eò profecti sunt, ut explorarent,

quæ Regis Persiæ opes sint, inter se dissentiunt, diversaque loqui audivi: unus tres, alius quinque aureorum milliones annui reditus ei attribuit: hoc autem dico, ex duobus argumentis colligi posse, ipsum opulentum esse: unum est, quòd Tamasus, ejus qui nunc regnat pater, toto suo regno sustulit vectigalia omnium exportatarum & importatarum mercium. Id vectigal reddebat LX tomanorum millia, quæ conficiunt millionem, & octingenta aureorum millia: unus enim Tomanus valet XX aureos: ut autem id faceret, induci non potuisset, nisi alii reditus ei animos dedissent. Aliud argumentum est, quòd Status Persiæ in septem Provincias divisi sunt, quarum ea, quæ Ipsaam dicitur, reddit septingenta aureorum millia: tantundem dat Siras, nec tamen inter ditiores censentur hæ duæ: eas enim longè superant Corassan, Diargument, quarum illa fodinis Cyrneorum, metallorumque, hæc serici prædives est. Sed unde percipit suos reditus, si se vectigalibus invectarum & evectarum mercium spoliavit? Ex territoriis sui dominii: ex decimis fructuum: ex fructibus minærarum: ex officinis: unusquisque enim officinam aut tabernam quarumcunque rerum ponere

 vo-

volens, certi quiddam Regi quotannis pendere debet: ex donis quoque particularium, & donationibus communitatum, confiscationibus, aliisque rebus talibus: adferunt quoque aliquid tributa Principum, coronæ subditorum, quales sunt Principes Far & Candaar, aliique, quos suprà nominavimus.

Principes Finitimi.

AB Ortu Mogororum, à Septentrione Zagatajorum fines attingit Sophi: ab Occasu longissimo tractu, Persiæ conterminus est Turca: ad Meridiem habet regnum Ormuzii (cui corona Lusitanica dominatur.) Cum Mogoris nihil ferè negotii Persiæ Regi est, propter causas alias deductas: sicut enim Hispania & Francia se mutuò offendere non possunt, propter itinerum angustias, & asperitatem situum ad limites, quæ commeatum (qui exercituum sustentatio est) transvehi non sinunt, ita & inter confinia Indiæ & Cambajæ (à Mogoris occupata) & ditiones Persarum se interponunt montes & deserta, quæ non permittunt, ut justis viribus se invicem hi Principes impetant. Pro maximo quoque obstaculo habendum est, quòd equitatus, in quo amborum vires sitæ sunt, in talibus

loco-

locorum angustiis explicari non potest: petunt tamen se invicem bello ad fines regnorum Cabul & Sablestam, quorum aliqui Principes Mogororum sibi dominium pararunt. Sophi immediatè Magni Cham fines non attingit, quòd aliqui Principes, & deinde magna deserta inter ipsos sint. Videtur ipsum pro termino sui Imperii sibi statuisse flumen Oxum, quod alii Abianum dicunt, id in Sablestam subtus montem Dalanguer, post longum cursum, in quo multum protenditur, propter frequentiam & amplitudinem fluminum quæ recipit, condit se in mare Caspium, dividitque à parte Septentrionali Sophum à Zagatai. Sophus nunquam ausus fuit hoc flumen transmittere, & cùm Saba, Rex Zagatajorum, id transgressus esset, magno prælio ab Ismaële victus fuit. Cyrus, Rex Persarum, construxit pontem in hoc flumine, transduxitque exercitum adversus Tomirim, Scytharum reginam, quæ ipsum cum omnibus suis concidit. Turcæ conterminus est Sophi per totam imperii sui longitudinem occidentalem, nempe à mari Caspio, ad sinum Sauracensem usque, spacio ferè XV graduum. Vt verum fatear, non habet Persa hostem, à quo plus ei periculi ti-

mendum ſit, cujuſque vires ei plus metuendæ ſint, quàm Turcam: quoties enim arma cum eo contulerunt Perſæ, ferè ſemper aliquid perdiderunt: Mahumetes II. vicit Vſſuncaſſanum, eripuitque imperium Trapezuntinum Davidi, qui ſe ſub ejus umbram protectionemque contulerat. Selimus I. ſuperavit in locis campeſtribus Iſmaëlem, eripuitque ei Caramit, (civitatem ampliſſimam fortiſſimamque) Orfam, Merdim, totamque regionem, quam ipſi Alech nuncupant: Solimannus egit in fugam Tamaſum, ſpoliavitque eum Bagdetô, & tota Meſopotamia. Ætate noſtra, occupavit Amurathes id omne, quod inter Derbentum & Tarviſium jacet, quo in ſpacio eſt Georgia (cujus populorum pars maxima ſequebatur partes Sophi) Servan: & munitis arcibus (quas in Tiflis, Sumachia, & Eres magnis civitatibus, & in tranſitibus Cars, Tomanis & Lori ædificari fecit) reddidit paulatim ſibi iter ſecurum, ab Ezechia ad Orontem fluvium uſque, qui trium dierum itinere ultra Tauriſium fluit, in qua civitate (Tauriſio) curavit ædificare magnam arcem, nec cogitat eam relinquere, ſicut primùm Selimus, & deinde Solimannus fecere, ſed vult ea arce Tauriſium tanquam freno

freno constrictam, in perpetuum retinere. Eo bello, quod ab anno 1567. in 91 annum usque duravit, mutarunt Turcæ suum belligerandi modum: cùm enim huc usque suæ multitudini, virtutique sui equitatus, peditatusque, copia tormentorum bellicorum, apparatuq; bellico confisi, non curarint arces, munitionesque extruere, sed utplurimùm quidquid ceperant, exciderint, nec magni fecerint quod retinuerant (quod, ut verum dicatur, in campis fortis esse non possit, qui vires in loca munita dispartitur) hoc bello Persico necessitas coëgit Turcas (ut evitarent errores, in quos impegerant Selimus & Solimanus) se paulatim munire, fecerunt itaque castella in locis oportunis: ædificarunt civitatulas in præcipuis civitatibus, instruxeruntque eas magno tormentorum bellicorum, & militum numero, constititque eis id bellum magno. Quamvis autem Persa, improvisis assultibus, multa hominum millia in frusta dissecuerit, multaque eorum millia fame incommodisque perierint, tantum tamen terræ amisit, tum suæ propriæ, tum amicorum, quantum jam dictum est, & inter alia suam civitatem regiam Taurisium. Æstimaturque Turcam in ditione, quàm sibi bello paravit,

vit, instituisse XL Timarrorum millia, & quòd ei adhuc auri millio ex reditibus ejus supersit. Persa non potest resistere Turcæ in præliis campestribus, ei enim peditatu, tormentis, & apparatu bellico, & (quod summum est) obedientia populi conferri non potest. Selimus primus, Solimannus, & Amurathes tertius nunquam contra Persas arma moverunt, nisi aut à rebellibus, aut ipsorum discordiis invitati: Selimus ab Marabecho, filio Ocen, Principe in Persia potentissimo, in auxilium vocatus fuit: Solimannus auxilio venit Elcaso, Tamasi fratri, cui ex ambitione aut suspicione erat infensissimus. Turca itaq; suo commodo usus est benevolentia, qua Elcasus apud populum valebat, ejusque authoritate: Amurathes non ante arma cepit adversus Persas, quàm ex literis Vstaff Bassæ Vani civitatis, & aliorum intellexisset, omnia contentionibus flagrare apud Sultanos Persiæ, qui inter se de Rege diffidebant: quidam enim Ismaëlem, alii Ayner (qui ambo Tamasi filii erant) volebant, & Periacocona occidit suum fratrem Ismaëlem, exclusoque Aynere, consequutus est coronam Mahumetes Codabenda. Exortæ sunt postea discordiæ inter Codabendam & filium, & inter Turcamo-

nos

nos (familiam inter Persas potentissimam) & Regem, quæ Persis non minus nocuerunt quàm arma Turcica. Nullum negotium est Regi Persarum cum Lusitanis Ormuzii, quòd ipsi nec vires maritimæ (sine quibus id regnum recuperari non posset) sint, nec Lusitanis satis virium est, ut in mediterraneis regionibus sibi aliquid acquirere possint. Tamasus ipse, cùm aliquando instigaretur, ut expeditionem in Ormuzium susciperet, rogavit, quid ea in Insula cresceret, num frumentum, fruges, fructus, aut quid aliud boni? cumque intellexisset fundum Insulæ sterilem, omniumque rerum esse inopem, sed commercio valdè conducere insulam, ideoque magni momenti esse, neglexit, irrisitque eos, dicens se suis populis remisisse nonaginta Tomanorum millia, talis reditus.

VIII. De

VIII.

De veteribus Persiæ Regibus.

NOn abs re me facturum existimavi si veteres Persiæ Reges hic compendio commemoravero, qui in Persia proprie dicta & vicinis provinciis imperarunt.

Horum primum statuit Schikardus & alii *Ardshir Babekan*, qui Teixeræ est *Ardxir* & nostris Historicis *Artaxerxes* vel *Xerxes*. Quo cum Romani bellum gesserunt Alexandro Severo imperante, ut judicat Schikardus, licet Teixera scribat, Christo in terris versante regnasse, in quo haud dubio fallitur.

II. *Schabur* Teixeræ *Xabur Zabelketaf* pro *Dhul Aktaf* ut vult Schikardus: Nicephoro Calisto *Chosroes*; qui Valerianum Imp. captum jussit excoriari.

III. *Hormoz* Schikardo; Agathiæ *Ormisdas*. Teixera autem subjicit Xupuri fratrem Baharon regem Kermon.

IV. *Tos* Tarich, Schikardus putat legendum *Nors*, id est, *Narses*.

V. *Bahram* Tarich, Historic. nostris Varanes.

VI. *Hormoz* alter, Tarich. nostris Hormisdates.

VII. *Sha-*

VII, *Shabur* alter; nostris *Sapor*: crudelissimus in Christianos.

VIII. *Bahram* alter. Tarich.

IX. *Shabur* tertius; Tarich.

X. *Iazdigerd*, Romanis charus, suis exosus. Vt notat Schikardus. Hunc Teixera immediate subjungit *Baharon* Regi Kermon parenti nempe suo.

XI. *Bahram Cur*, Tarich. Socrati *Barabanes*. Teixera agnominat *Gur*, filium *Iazdigerd*. Et huic scribit fuisse ducem *Narsyn* qui à multis numeretur inter Reges Persiæ.

XII. *Iazdigerd* alter Tarich & Teixeræ: qui secundum Schikard. crudelissimus fuit in Christianos.

XIII. *Firuz* Tarich & Pheruz Teixeræ. Aliis scriptoribus *Peroza*.

XIV. *Ialas* vel *Balas* Tarich: Teixeræ *Belax* Procop. *Blases*, Agath. *Valens*.

XV. *Kobad* Tarich & Teixeræ; nostris *Cabades*, *Cauades*, *Quadus*, *Coades* & *Chuadus*.

XVI. *Nushir-ravvan* Tarich; Teixeræ *Amixiron* vel *Nauxiruan*: quem nostri vocant *Cosroen* magnum; Iustiniano Imp. coævus, ut scribit Schikardus.

XVII. *Hormoz* ultimus Tarich & Teixeræ, nostris *Hormisdas*.

XVIII. *Chosravv ben-Hormoz*, Tarich; Teixeræ *Khozrrao Paruez*: qui licet

licet à Romanis in Regnum restitutus, tamen ingratissimus in illos fuit; & plures provincias eripuit; sed postea ingenti clade fuit percussus ab Heraclio Imperat.

XIX. *Scyruiah* vel *Syruiah* Tarich: Teixeræ *Kobad Xyruyhe*: nostris *Syroes*, qui parricida sex tantum mensibus regnavit: Schikard.

XX. *Ardxir ben Scyruiah* Tarich. & Teixeræ; qui vix quinquaginta diebus præfuit sublatus à sequente Tyranno.

XXI. *Schartar* vel potius *Scarzbar*: nostris appellatur *Sarbara*. Teixeræ *Xarear* tyrannus.

XXII. Deinceps (inquit Schikardus) ut in regno magna fuit confusio, ita inter scriptores dissensio non minor, de numero & ordine successorum. Græcis & Latinis vix bini restant usque ad eversionem illius monarchiæ: Turcæ autem in Tarich ponunt quatuor: Arabes vulgo sex: Persæ vero apud Teixeram omnino septem, quos velut indigenas hic sequi tutius videtur: simul ut compleatur numerus XI Turrium Chosravo in somnio prævisarum. Teixeræ autem primo ponitur *Ioon Xir*, qui tertio regni mense fuit oppressus.

XXIII. *Tuvvan-Doct* Tarich; Teixeræ *Turon.Doct* fœmina; quæ post men-

mensem decimum sextum decessit, publico totius populi luctu.

XXIV. *Janku-Car* Tarich: Elmacino *Gaschanseda* filius patrui Kosravi. Teixeræ *Jasancedah*, statim exauthoratus.

XXV. *Azurmy* virgo filia Kosravi natu minima: Teixeræ *Azarmy-Doct*; quæ præfuit annum unum, menses quatuor.

XXVI. *Kesere* filius Iasancedah Teixeræ; quem Arabes non agnoscunt, præfuit enim tantum paucos dies, à suis cæsus.

XXVII. *Schariar:* Elmacino *Pherochzad* filius Kosravi; Teixeræ *Ferrogzad* nepos Khozrrao Paruez: intra mensem interemtus à suis.

XXVIII. *Iazdigerd* Tarich & Teixeræ ultimus; qui à Chalifa Omare regno fuit exutus: hujus filia *Dara* nupsit Iudæo *Bostenai:* neptis autem illius ex filio *Phiruz* fuit mater Chalifæ *Iezid* filii *Walid*, penultimi de familia Ommiæ. Nepos quoque fuit Theophobus Christianus, ab Imp. Theophilo sublatus.

Post hunc (inquit Schikardus) neminem alium invenio de sanguine Persico, qui sit alicujus nominis usque ad piscatorem Puiah, qui nobis in volumine nostro novam lineam orditur; unde XV Reges enascuntur omnes rerum gestarum magnitudine in Asia

clarissimi, Latinis Historiis ignoti; Hebræis in libro Iuchasin fol. 147. & seqq. obiter tacti.

Seriem Chalipharum Saracenorum hic prætereo usque ad Muctadirum Billam f. Mutadidi & annum Hegiræ 295. nostrum 908. Sub hujus enim Chalifatu Persæ rursus proprios Reges acceperunt: quorum primus ab Almacino proditur *Mardavvigus* f. Ramazi, f. Mardansiahi. Qui occupavit Rayam, Kazvvinam, Abharan, Giorgianam & Tabristanam: Hamadanam; & inter hanc & Kazvvinam profligavit exercitum Muctadiri anno Heg. 319. dein expugnavit Isfahanam; & denuo anno Heg. 321. profligavit exercitum Mahcani, cepitque Amidam; potitusque est tota Perside.

Reges Persiæ è familia Bojæ sive Puhiæ.

MVctadiro succeſſit Kahirus Billa & huic Arradis Billa ann. Heg. 322.

Sub hoc inclarescere cœperunt filii *Bojæ* (Schikardo *Puyah*, Teixeræ *Abusvias*): fuit autem *Bojas* (inquit Almacinus) piscator pauper, Dailamus, vixitque primum venatione piscium, cognominatus Abusiugiayus. Et videtur, uti ajunt, genus ducere à *Saburo Dulactafo*

cogno-

cognominato *Kirmansiatro*, f. *Saburi*, f. *Ardsyri* Regis Persarum. Habuit autem *Bojas* filios tres, *Alim Abulhasenum*, *Hasenum Abualim*, & *Achmedem Abulhasenum*. Quum autem *Mardavvigus* ad imperium pervenisset, adjunxit se illi *Ali Abulhassenus Amadud-daulas* f. *Bojæ*, sed postea contra illum rebellavit; & eripuit illi Hamadanam & Isfahanam; crevitque imperium ejus; adiit quoque Cazerunam urbem Saburæ, eaque est potitus. Anno autem Hegir. 323. nostro 934. occisus fuit Mardavvigus. Mansitque Persia in manu

I. *Amaduddaulæ*. Fratêr autem illius *Achmedes Minuiddaulas* expugnavit Ahvvazam.

Moctafis Billa Chalifa.

Mustacfis Billa Chalifa. Hoc rerum potiente cepit

II. *Muazzuddaulas* minimus filiorum Bojæ Bagdadum, & postea deposuit *Mustacfin*.

Fadlus Abulcasimus Chalifa in speciem tantum.

Imperium enim revera obtinuit *Muazzuddaulas*.

III. Frater autem illius Hasenus *Racnodaulas* occupavit *Rayum*. Anno Heg. 338. nostro 949. obiit Amaduddaulas nulla relicta prole; & successit

illi Chalifa haud invito
IV. *Adaduddaulas* primogenitus Rucnuddaulæ.

Muazzuddaules autem potitus est *Mausila* & tota Diarebia & obiit anno Heg. 356. nostro 966. postquam in Iraca regnasset annos XXI. & successit illi in imperio
V. *Bachtiarus Azzuddaulas* filius, qui Bagdadum amisit.

Taius Lilla f. Mutii Chalifa.

Bagdatum receptū ab *Adaduddaula*.

Rucnuddaulas f. Bojæ obiit anno Heg. 366. nostro 976. assignaverat autē ante obitum regna sua tribus suis filiis.

Fanachro Abusugaio Adaduddaulæ Persidem; Argianum & Carmaniam.

VI. *Abulmansori Muayidduddaulæ* Rayum & Isfahanam.

VII. *Abulhaseno Fachruddaulæ* Hamadanam & Dainavvaram.

Adaduddaulas eripuit *Azzuddaulæ* Bagdadum, qui paulo post in prœlio fuit occisus anno Hegiræ 367. nostro 977. & anno sequenti cepit Mausilum, Diarrebiam & Mayafarikinam atque Diabekram, & primus fuit vocatus Siahensiah, id est, Regum Rex.

Muayidduddaulas potitus est Giorgiana & Tabristana anno Heg. 371. nostro 981. Anno 982 obiit *Adadduddaulas* Bagda-

Bagdadi, imperaverat autem eidem, Iracæ, Karmaniæ, Perſidi, Ammanæ, Churiſtanæ, Mauſilæ, Diarbecræ, Harranæ & Mambago. Et ſucceſſit illi filius ipſius

VIII. *Marzubanus Abucalangiarus Samſamuddaulas.*

Obiit quoq; eodem anno *Muayiduddaulas* & ſucceſſit illi frater *Facruddaulas.*

IX. Anno autem 985 potitus eſt *Siarfuddaulas* f. Adaduddaulæ natu maximus Bagdado. Tenuitque Isfahanam, Rayam, Syrazum, urbes Dellamæ aliasque & contendens in Iracam occupavit Ahvvazam, Baſram & VVaſitum & fratrem ſuum Samſamuddaulam condidit in carcerem.

X. Anno 989. obiit *Siarfuddaulas* & ſucceſſit illi frater Abunaſrus *Bahaiuddaulas.* Cadirus Billa n. Muctadiri Chalifa.

XI. Anno 997. obiit *Fachruddaulas* & ſucceſſit illi in imperio Rayæ & ditionis ejus filius Ruſtemus *Maghduddaulas.*

Anno 998. occiſus eſt *Samſamuddaulas.*

Anno 1000. occiſus fuit *Abunaſrus* f. Azzuddaulæ & potitus eſt *Bahaiuddaulas* iis quæ poſſederant duo filii Azzuddaulæ.

Anno 1012. obiit *Bahaiuddaulas* dominus Iracæ, & ſucceſſit illi filius Abuſugiaius
xii. *Sultanodaulas* & fixit imperii ſedem Syrazi, qui deceſſit anno 1023. & deſignavit ſibi ſucceſſorem filium
xiii. *Abucalangarum;* ſed milites elegerunt patruum ipſius *Siarfuddaulan.*

Caymus Billarulla f. Cadiri Chaliſa.

xiv. Anno 1030. *Ghalaluddaulas* f. Bahauiddaulæ Rex factus Bagdadi, & obiit anno 1043. & ſucceſſit illi filius
xv. *Abumanſur Melecaſizus.*

Anno 1048. obiit *Abucalangarus* & ſucceſſit ei in regno
xvi. f. *Abunaſus Melecrahimus;* ultimus regum Boytarum.

Anno enim 1055. in Bagdado imperare cœperunt *Salghuadæ.* Neque deinceps expreſſe Regum Perſicorum mentio fit ab Almacino.

Habes itaque ſedecim Reges è familia Boyæ ſecundum Almacinum.

Tejxera autem parentem horum Principum vocat Abuſujan, eique tribuit tres filios, Emandudaulen Alin, Acem, & Akmet.

i. A quorum majore *Ali* Perſia fuerit occupata: à ſecundo autem
ii. *Acem Rocknadaule* Hierak & Rey & Koraſon.

iii. A mi-

III. A minore *Mohayzedudaule* Kermon & Bagdat; idque factum esse sub Chalifatu Mustafis.

Emadudaules obiit anno 949. & successorem sibi dixit filium fratris sui Rocknadaulæ

IV. *Azududaulen.*

Rocknadaules obiit anno 979. & successit illi filius *Azududaules*, in regnum Hierak quod & ampliavit, occupando Geriom & Taburstan: qui obiit anno 983. & reliquit tres filios *Xersadaulen*, *Xamsdaulen* & *Bahaodaulen*.

V. Quorũ *Xersadaula* obtigit Persia: VI. Et *Xamsdaula* Bagdat, quem frater condidit in carcerem.

Xersadaules obiit 990. & successit illi Xamsdaules qui à suis fuit cæsus in Xyras 991.

VII. Successit illi *Bahaoudaules* & obiit anno 1013.

VIII. Huic successit filius *Sultondaules*; possidebat autem & aliquot oppida in Diarbeck

IX. *Acem* f. Bahaondaulæ, aliter dictus Moxarafdaules: inter quos dissidium fuit ortum, sed post aliquot certamina convenit, ut Moxarafdaules gubernaret Hierack versus Arabiam: & Sultandaules Ahvvazam & Persiam. Sed rursus discordes facti,

ita superior evasit *Moxarafdaules* ut Xachenxa diceretur anno 1021.

x. Anno sequenti Gelaladaules factus est Rex Bagdadi.

Deinceps rursus convenit inter Moxarafdaulen & Sultandaulen, ut huic cederet Persia & Kermon, & illi Hierack Arabiæ : post biennium autem mortuus est Sultandaules in Xyras anno 1025. cui successit filius

xi. *Abulganiar*, sed haud longe post à patruo

xii. *Abulfavare* fuit exclusus, relicta illi Ahvvaza; recuperavit tamen Xyraz & deinceps regnavit in Persia.

Mortuo autem anno 1026 Moxarafdaule in Bagdat vocatus fuit

xiii. *Gelaladaules* è Basora, quo haud satis propere adveniente, regimen alteri fuit delatum : & quum armis regnum tentasset recuperare, fuit profligatus; & urbs à Turcis capta & direpta ; sed rursus vocatus illam occupavit & retinuit, non sine discrimine ob seditiones Turcorum.

Irrupit eo tempore è Corasan *Mamud Gazneby* in Persiam, & cepit Rey: quum autem *Abulganiar* patruum Gelaladaulen advocasset ; ille cognatum non modo non juvit, sed & Ahvvazam occupavit & spoliavit. Orta interim discor-

discordia inter Turcos & Deilamanos, XIV. & *Malekaziz* f. Abumansur & n. Geladaulæ Turcis favente, supervenit *Abulganiar* & cepit Basoram atque *Wasit*. *Abulfavares* autem qui rerum potiebatur in Kermon, movens in Persiam, obiit in itinere, quare nobiles advocarunt Abulganiarem eique paruerunt.

Mamud Gazneby mortuo, successit illi filius *Mahamed*; verum unus illius fratrum dictus *Masud* (quem pater Rey & Hispahan præfecerat;) movit contra ipsum, & à suis proditum cepit atque excæcavit; & victoria usus subjugavit Geriom & Tabarstan. Movit quoque in Indiam, contra suorum consilium; unde ipso absente Turci occuparunt Corasanam & magnam partem Persiæ: *Abulganiar* autem eripuit illi Tabarstan anno 1038. Reversus autem in Gazhineken, aliquoties improsperè pugnavit, cum *Daud Saliuck*; & rursus se recepit in Indiam; ubi milites illius duce *Nusta* fratrem ipsius cæcum contra illum extulerunt: à quo missus fuit ad arcem *Kobrakebir*. Mahamed autem cæcus, principatum resignavit filio suo *Hamed*, qui patruum jussit tolli. *Maudud* vero filius Masud, qui remanserat in *Balck* tam prospera

fortuna est usus, ut Hamedem profligaret, & cum plerisque ducibus captum occideret: neque de filiis patrui sui faceret reliquum præter unum *Abde Rhaim.* Non potuit autem pacifice frui regno suo, ob insolentiam Turcorum; obiitque anno 1050. Suffectusque fuit illi à militibus frater *Ali ben Mansud:* sed VVazir quidam excitavit contra illum *Abde Rhaym;* unde *Ali* tantis molitionibus impar cessit: *Abde Rhaym* quoq; tantum detulit duci militiæ suæ *Toyorel* vel *Tokzel Bek,* ut tandem & regno & vita ab illo spoliaretur.

Anno 1044. *Ebrahim Nealy* Salinquius dux Turcorum, Hierack Persiæ ingressus occupavit Amedon: & *Tokzelwek* Rhey.

Anno 1045. obiit *Gelaladaules;* quum autem filius illius *Abumansor* vocatus cunctaretur, subrogatus illi fuit *Abulganiar:* qui ut Turcorum qui Persiam infestabant, animos sibi conciliaret, postulavit & accepit filio suo uxorem filiam *Dand* Saliuquii cognatam *Tokzelbek;* obiitque in Kermon anno 1049. quinque relinquens filios, *Abumansor Fulad Sotun, Kozrao Feruz, Abu Taher, Abucayd & Aboaly Kay Kozrao.*

XV. *Sotun* primogenitus contendit

Xyras

Xyras sed exclusus fuit à fratre
xvi. *Feruz*, qui deinceps se fecit appellari *Malek Rhaym*, & varia fortuna certavit cum fratre, ut plurimum superior & regni potens, habitabat autem Bagdadi. Sed urbe capta à Tokzelbek, in carcere periit. Neque tamen cessavit bellum inter fratres *Abusayd* & *Mansur Sotun*, donec *Abusayd* magno prœlio victus occumberet. *Mansur*que à VVazire suo *Fasele* captus in carcere expiraret; invasitque *Fasel* Regnum Persiæ.

xvii. *Aboaly* denique *Kaykozrao* dedidit se sponte *Olobi Arsalom*; & obiit anno 1095. postremus è familia Daularum qui in Persia & hisce partibus regnarunt.

Vides eundem pene numerum Regum, sed nomina nonnihil diversa, & annorum seriem quoque in Iuchasin, cujus excerpta vidimus, nomina adhuc longe sunt confusiora; itaque his Regibus missis ad sequentes pergemus: licet in eis non minor sit confusio: nobis primò Almacinum sequi hic propositum est.

Prin-

Principes Salghucidæ qui rerum potiti sunt Bagdadi & in Persia.

ANno Heg. 430. nostro 1038. inquit Almacinus cœperunt Principes Salghucidæ; & primus quidem ex iis inauguratus fuit *Muhammed Abutalib Togrulbecus*; cujus fratres erant *David Ghacarbecus, Firus & Arselanus*. Atque hi filii erant Michaëlis, f. Salghuci, f. Dacaci. Qui Dacacus vir fuit Turca, animosus & boni consilii & regiminis. Hic primus ex iis Islamismum est amplexus. Et Rex Turcarum (puta eorum qui Turkestan tenebant Tataris vicini & mari Caspio) consilio ejus utebatur, eumque sibi assumebat, in bello suo inter Turcas. Moriens autem filium reliquit Salghucum jam adultum cui & R. Turcarum commisit regimen exercituum suorum; sed cum deinde metueret sibi ab astutia ejus, statuit enim interficere, quod quum Salghuco subolevisset, fugit ad regem Ghabiæ Haronem Sahabuddavvam, petiitque ab eo auxilium, ad oppugnandam regionem infidelium Turcarum; unde is eum juvit numeroso exercitu, sed occisus fuit Salghucus ab infideli quodam, in prœlio, jam natus annos centum & septem. Filium reliquit Michaëlem, cui libe-

liberi nati ſunt illi, quorum nomina jam commemoravimus. Commorabantur autem in Mauranahara. Et obediverunt iſti Michaëli quam plurimi Turcæ; nullum imperatorem præter ipſum agnoſcentes. Cumque contingeret ut Princeps Mahmudus f. Sebuctakini Rex Indiæ trajiceret fluvium Ghaihonem, opem laturus VVararchano R. Mauranaharæ, ſalutavit Michaël R. Mahmudum, qui miratus eſt animũ illius & ſtrenuitatem, quodque familia ejus morem ipſi gereret: & ab eo petiit ut apud ſe remaneret, fore ut cum reverteretur, committeret ei Chorasanam contra hoſtes defendendam. At is id recuſavit, unde iratus Mahmudus, in vincula eum conjecit & rediens, in iis detinuit. Vnde ſequuti ſunt eum milites Michaëlis & familia ejus. Subſtiteruntque in planicie Choraſanæ.

Obiit deinde Michaël & milites ejus ſe conjunxerunt filio ejus Togrulbeco; qui Maſudum f. Mahmudis fudit, & cepit Tuſum oppidum; ac deinceps Naiſaburum; & ſubjugavit Choraſanam. Denique venit Bagdadum ann. Heg. 447. noſtro 1055. & evertit regnũ Boitarum: & inauguratus fuit à Chalifa anno 1057.

Anno ſequenti rebellavit contra illum

lum frater ipsius *Ibrahimus* (cujus tamen supra non meminit Almacinus) & abiit Rayam. Sed anno 1059. vicit & cepit atque strangulavit eum *Togrulbecus*: & dein reversus Bagdadum. Et ducta filia Chalifæ in uxorem decessit anno 1063. Rayæ. Et successit illi in regno filius fratris ejus

II. *Muhammed Olbarsalanus Adaduddaulas* f. Davidis, qui post res fortiter gestas contra Christianos occisus fuit anno 1071. Milites surrogarunt in regnum filium ejus

III. *Gelaluddaulam Meliciahum*: qui patrem sepelivit Marvvæ; & magno prælio vicit patruum suum *Marubilum*, atque cepit. Obiit anno 1092. Bagdadi, filios relinquens quatuor, *Mahmudum*, *Muhammedem*, *Barkiarucum & Singiarum*. Quorum

IV. *Mahmudus* patri successit in regno Bagdadi; sed fugavit illum frater

V. *Barkiarucus* anno 1094. sed & ipse superatus & ejectus fuit à

VI. *Muhammede Ghayatuddino*, sed Rex *Barkyarusus* in fratrem suum *Muhammedum* qui *Isfahanæ* erat movit, atque ibidem eum obsedit, sed ob pabuli & commeatus penuriam inde recessit. *Mahumedus* autem ipso digresso collegit militem; & prælio congressus cum

Bar-

Barkyaruco victus fuit & fugit in Armeniam, mansitque *Barkyaruco* imperium Bagdadi. Obiit autem anno 1104. & assignavit regnum filio suo

VII. *Gielaluddaula*, Sed venit *Muhammedus* Bagdadum, atque ibidem imperium ipsi fuit confirmatum. Obiit autem anno 1117. *Isfahana*. Et consignavit regnum filio suo

VIII. *Mahmudo Abulcasemo*: in quo definit Almacinus.

Teixera ex annalibus Persicis hæc paulo aliter digerit. Scribit enim *Togrul Becum* à nobilibus fuisse occisum: & in locum ejus substitutũ *Ferroghzad* filium *Masud*, qui varia prælia commisit cum Rege *Turkestan*; & tandem fuit victus ob *Olobe Arsalom* filio R. Turkestan. Et post sextum regni annum decedens, reliquit regnum fratri suo *Ebrahim ben Masud*, qui filio suo *Masud* accepit uxorem filiam *Malek-Xa* R. Turkestan, cui & obiens ann. 1089. reliquit regnum.

Masud è Corasane descedens in Persiam aliquoties diverso marte pugnavit cum *Almostarxed Billa Fazele* Chalifa, & tandem juxta Tabriz magno prœlio illum profligavit & captum occidit.

Almostarxed successit filius *Raxet Billa* in Chalifatu; quem *Masud* profligavit & captum occidit in Hispahan,

poti-

potitusque est Bagdado anno 1139. & haud dudum post obiit in Persia: & *Almoktasi* Billa patruus *Ravet* recuperavit magnam partem Persiæ. *Almoktasi* defuncto, successit in Chalifatu *Almostanger Billa Issuf*: Mazudi autem in Gaznehen *Arsalon-Xa* primogenitus illius, quem frater *Baharon Xa* tertio regni sui anno oppressit & occidit anno 1119. ipse autem obiit anno 1153. relinquens regnum filio suo *Kozrao Xa*: verum *Saniar* Rex Corasan occupavit regnum illius; ipseque obiit in Lahor anno 1161. & successit illi filius *Kozrao Maleck*, qui magna parte Indiæ spoliatus à Sultano *Guayacadin Mahamed Gaury* obiit in Gaznehen anno 1169. in quo finem acceperunt Reges *Sabutaquy*.

Tatari qui Persiæ imperarunt.

SVb Chalifatu autem *Almostancer billa Mansur*, Tatari duce *Chinguyzkan* irruerunt in provincias Persiæ & magnam partem occuparunt: Chinguyzkan hic originem trahebat à Tataris dominis Ketaokotan.

Intravit autem in Maurenahar anno 1224. & occupavit deinceps Gueilan, Rey & Nyxabur cum innumera incolarum strage, & obiit in Ketaokotan

anno

anno 1228. Reliquit quatuor filios *Tuxykhon* : *Chagataykhon* : *Oktaykahon* ; & *Tulykhan* : quorum solus *Oktaykahon* tandem imperium patris obtinuit & omnem Persiam subjugavit præter Bagdad, qui obiit anno 1242. & reliquit filium *Gayukkhan* qui regni potens est factus anno 1246. Sed obiit anno 1247. & successit illi cognatus *Manchukahon* f. *Tulikan.* qui terras Persiæ concessit fratri suo *Vlahkukhan* & obiit anno 1260. *Vlahkukan* subjugavit Hierak ; cepit Bagdad & mox Halebum atque Damascum. Et obiit in Meragah juxta Tabriz anno 1266. postquam regna sua divisisset inter tres filios ; primogenito *Habkaykahon* dedit Hierak, Mazandaron & Karason ; secundo *Hyaxemet* Armeniam , Aderbajon ; Tertio *Taudon* Diarbeck & Mesopotamiam. Reliquis duobus Nicudar Oglan & Targahekhan nullas terras assignavit.

Haybkaykhan obiit in Amadon anno 1282. & licet filios haberet successit illi frater *Nicudar Oglan* dictus Hamedkhan.

Hamedkan primus Mahumetanismum amplexus , obiit anno 1283. & successit illi cognatus *Argonkhon* fil. Haybkukhan qui obiit anno 1292. &

fucceffit illi frater

Ganiatukhon : quem patruus *Baydukhan* vicit & occidit anno 1295. qui à ducibus *Gazun* f. Arghonkhon victus, occifus fuit in Tabriz anno 1296.

Gazun poft res præclare geftas obiit in Kazuin anno 1305. & fucceffit illi frater *Alyaptu*.

Alyaptu factus Mahumetanus fumfit nomen *Sulton Mahamedben Argon*; condidit Sultaniam anno 1306. ubi obiit anno 1317. fucceffit

Sultan Abufayd filius illius,qui obiit anno 1337. poft quem Perfia in varias partes manfit diftracta ; donec venit *Teymurlangh*, cujus res geftas commemorare non eft hujus loci. Obiit in Anzar provincia Katayo anno 1405. & habuit quatuor filios : primogenitus *Toon Guyr* obiit ante patrem & reliquit duos filios *Mahamed Sulton* & *Pir Mahamed*, quem Teymur moriens fibi fucceflorem dixit in regnis Gaznehen & Indiæ, quem Pir-Aly poftea occidit. Secundo genitus *Hamar-Xeque*, occifus in Loreftan vivente patre. Tertius *Mirunxa*,qui poffedit Hierakhen, Ader-Bajon & terras Damafcum ufque; hunc occidit Kara Iffuf Turkimanus in Ader-Bajon anno 1408. Quartus *Mirzab-Xarok*, qui patri fucceffit in Imperio, affi-

assiduus comes expeditionum illius. Qui obiit anno 1447. restituto regno Ader-Bajon filio *Kara Issuf* qui dicebatur *Mirzah Ioonxa*. *Xarok* habuit quinque filios; quorum primogenito *Mirzah Ologhbek* dedit Turkestan & Maurehanar: Secundus *Ebrahem Sultan* obierat ante patrem anno 1435. Quemadmodũ & Tertius *Baesfangor*. Et quartus *Mirzah Soyorgat Mexkhon*. Atque quintus *Mirzah Mahamed Iugny*.

Ologhbek in prælio contra filium *Mirzah Abdelarife* fuit cæsus an. 1450. filius autem post sex menses à militibus suis fuit occisus.

Mirza Abdula successit fratri Abdelatifæ, quem *Sultan Abusayd* R. Korason profligavit & occidit anno 1452.

Abusayd f. Mahamed f. Mironxa, f. Teymur deinceps regnavit in Badaxon, Gaznehen, Kabul, Sistom, Koarrazin. Anno autem 1468. *Mirzah Azembeck* ben Alybek ben Kara Otman occidit *Mirzah Ioonxa*: quem cùm *Abusayd* peteret, ab ipso fuit oppressus anno 1469. & successit illi filius Mirzah Sulton *Hamed*: qui obiit anno 1495. cui in regno Maurehanar successit cognatus *Mirzah Babor*: qui an. 1500. regno fuit exutus à *Xaybekkhan* Vzbequio: sed po-

steri illius amplissima regna obtinuerunt in India.

Reges Persiæ è familia Kara Kuyonlu.

KAra *Mahamed* Turkiman. Hujus filius *Kara Issuf* occupavit Bagadad & Tabriz Sultaniam, Kazvin, Tarom; obiit anno 1421. Habuit sex filios quorum primogenitus *Pyr-Budahkhan* obiit ante patrem; *Amir Scandar: Mirzah Ioonxa; Xa Mahamed:* qui Persiam tenuit annis XXIII. & occisus fuit anno 1431.

Amir Apsal, qui obiit ante patrem; *Abusayd* à fratre Scandar occisus.

Amir Scandar successit patri anno 1422. & fuit occisus à filio suo Xakobad anno 1438.

Ioonxa successit fratri, cui paruerunt Tabriz, Aderbajon, Hyerakhen, id est utraque Iraca, Parc, Kermon, & magna pars Syriæ. Fuitque cæsus ab Azembek anno 1468. successit illi *Azen Aly* filius, qui ad eundem modum cæsus fuit ab Azembek anno 1469. & exstinctum fuit regnum familiæ hujus.

Reges

Reges Persiæ è familia Akuyonlu.

A*zembek* qui & vulgo dicitur *Vsun Cazan* subjecit imperio suo utramque Iracam, Aderbajon, Parc, Kermon & plures provincias Persiæ: obiit anno 1478. Habuit septem filios; *Ogorlu Mahamed* qui statim obiit post patrem: Sultan *Kalil*: *Iacub* mirzah: *Maziah* mirzah; *Issuf* mirzah; *Maksubed* mirzah; *Zeynelbek* in prælio contra Turcos occisus fuit.

Sultan Kalil sexto regni mense fuit cæsus à fratre suo Maksudbek. & successit illi *Yacubbek* qui duodecimo regni sui anno obiit juxta Tabriz anno 1492. successit *Baysangor* filius illius, qui regno fuit pulsus à *Rostambek* filio *Maksudbek* anno 1493. qui quinto regni sui anno profligatus fuit ab *Hagmedbek* filio *Ogorlu* & obiit in *Gorgestan*.

Hagmedbek, qui à duobus suis præfectis Haybe Sulton & Kacembek Pernaque juxta Hispahan fuit superatus & occisus: & fuit ab ipsis ad imperium Persiæ vocatus *Alvvan Bek* f. Issufbek: sed opposuit se illi frater *Mahamed* Rex Yasd: & mox Soltan *Morad* qui Mahameden superavit & occidit anno 1500.

Sultan *Morad* Rex Parc & Hierak & *Alvvan* dominus Tabriz & Aderbajon: convenerunt inter se ut quisque retineret quod possidebat. Verum Xa Ismaël filius Aydar primo profligavit Alvvanum, qui obiit anno 1502. & mox etiam Sultanum *Morad*, qui à militibus fuit occisus anno 1504. Atque ita exstinctum fuit regnum familiæ Akuyonlu; & pervenit ad Sophinos de quibus ante diximus.

FINIS.

INDEX

INDEX

Rerum maximè memorabilium.

A.

B.

C.

Comum,

D.

E.

F.

G.

H.

I.

Queixo,

Q.

Surmah

FINIS.

